

קובץ גליונות

פרשת נשא

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

במלאת 200 שנה להסתלקותו של בעל הנפש החיים ואבי הישיבות
רבינו חיים מוולאזין זצוק"ל
נלב"ע י"ד סיון תקפ"א

זמני השבת

בחסות:

ג'נוות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על חשארקו

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	6:58	8:15	8:51
בני ברק	7:13	8:17	8:48
קרית ספר	7:07	8:15	8:50
בית שמש	6:57	8:15	8:49
אופקים	7:05	8:15	8:48
חיפה	7:08	8:18	8:51

חתימת רבינו חיים מוולאזין

חתימת רבינו חיים מוולאזין
(בהסכמה לר"ש דובנא)

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדרים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

לעילוי נשמת

ישראל זלמן

ב"ר שלמה הכהן שיבלחט"א

פרסט

תנצב"ה

לע"נ הרב שמעון הכהן

ב"ר יהושע אליקים ז"ל

לעילוי נשמת הרב ר' מרדכי

ב"ר ישראל יחיאל ז"ל

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א

הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים באחת משבתות השנה,
ותהיו שותפים בזיכוי הרבים הגדול להגדיל תורה ולהאדירה.

• י"א סיון נשא	• ט"ז תמוז בלק	• י"ג אלול כי תצא
• י"ח סיון בהעלתך	• כ"ג תמוז פינחס	• כ' אלול כי תבא
• כ"ה סיון שלח	• א' אב מטו"מ	
• ב' תמוז קרח	• ח' אב דברים	• כ"ז אלול נצבים ר"ה
• ט' תמוז חקת	• ו' אלול שופטים	• ה' תשרי וילך יו"כ

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות,

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע. ר.

כף זכות

"והוי דן את כל האדם לכף זכות"

גליון מס. 3 | סיון תשפ"א | יו"ל ע"י מערכת 'קובץ גליונות'

יו"ל
לעילוי נשמות של
מ"ה הרוגי
האסון במידון
מוקדש השבוע לע"נ
האחים משה מרדכי
ויוסף דוד אלאחד
ד"ל

המשך הקדמה

כללו של דבר אם ירצה הקדוש ברוך הוא לחפש זכות על האדם לא יבצר ממנו. וממילא אם יתמעטו מקצת עונותיו הכריע כך הזכות ויקרא עליו שם צדיק לעולם. והנה כל זה תלוי לפי ההנהגה שהנהיג את עצמו בימי חייו עם הבריות. אם דרכו היתה לדון אותם לכף זכות, דנין אותם ג"כ לזכות. ואם דרכו היתה ללמד חובה על הבריות ולדבר עליהם רע, גם מלאכי השרת מדברים עליו רע למעלה, כדאיתא במדרש משלי. על כן צריך שידע האדם בנפשו בעודו בחיים, כי בעת שהוא דן את חבירו בין לטב בין למוטב אז כדיבוריו ממש הוא מסדר דין לעצמו.

נמצא שעל ידי מדה זו דכף זכות וכן להיפך ח"ו, נקל האדם להעלות על עצמו שם צדיק או רשע לעולם, כי ידוע הוא החובתו של האדם וחובתו תלויים לפי רוב המצות והעונות שיש בידו.

ומרן הגר"ח שמואלביץ זצ"ל (שיחות מוסר תשל"ג מאמר כח) הוסיף על כך, איך שייך בשמים לדון לכף זכות, שכל מעשה אדם אפילו טוב, יש בו

על הכף המאזניים, והרבה מצוות שעשה אבל אינם שוקלים הכה, בגלל הפניות הרבות, וכרגע שאדם דן את חבירו לזכות, כאותו רגע דנים מחדש בכל המצוות שלו, והוא דן את חבירו לזכות, וכאותו רגע הגף למעלה בשמים מקבלת עוד משקל כבד, והיא מכריעה את הכף לזכות.

צריך לדון לכף זכות, גם את המעשה, וגם את האדם

והנה אפשר לחלק את הדיוק לכף זכות לשני חלקים חפצא וגברא, כלומר הסיפור והאדם, ברוב המקרים האדם בכלל לא מכיר את כל הסיפור, ואילו היה יודע את הסיפור בשלימותו, היה מתוורץ לו הרבה שאלות, זה חסד הבוקר שגם לאדם כזה, יש לו את המצוה של לדון כלף זכות, כי אנו היינו אומרים, אם ראית מעשה, ולא בדקת את כל הפרטים, ולא דברת עם האדם, אם את דן לכף חובה, אתה שוטה, איך דנים על ראיית חצי סיפור, אבל הקב"ה עשה עמנו חסד, וגם זה נקרא לכף זכות, כי טבע האדם גם באופן זה לדון לכף חובה.

יש גם סוג שני של לדון לכף זכות, גם אם הדם ראה את כל המעשה,

איזה פניה או חסרון, כדכתיב 'כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא', שאין פירושו שגם הצדיק פועל רע, אלא שאף המעשה הטוב יש בו איזה חסרון.

ולדון לכף זכות פירושו ליחס את עיקר המעשה לכוונה הטובה, ולחשוב שהרצון לעשות את רצון ד', הוא שפעל את המעשה ההוא, וכשהאדם עושה כן אף את מעשיו שלו דן אותם המקום כך, דהיינו שגם מעשיו יחשבו על שם הגורם הטוב והכוונה הטובה אשר בהם עיי"ש.

וכן כתב מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א בספרו ארחות יושר (עמ' יח) דבכל דבר יש קצת צדדין לכף זכות, כמ"ש בשבת (דף לב ע"א) אפילו תשע מאות ותשעים ותשעה באותו מלאך מלמד עליו לחובה ואחד לזכות ניצול.

למה קוראים לזה 'כף' זכות

ולפי זה גם מוכן למה קוראים לזה "כף זכות", כי כשאדם דן את השני לכף זכות, אם כן מצוה זו, הולכת לאדם לכיון הזכות, ומכריע שם את הכף, וגם אצלו יש הרבה עונות שנמצאים

איי"ה בגליון מיוחד זה יובאו עובדות הקשורות לכף זכות. במשך השנה הקרובה יוקדש מדי שבוע גליון אחד לזכות כל אחד מארבעים וחמישה שנהרנו במידון אשר רבים מהם לא זכו לזש"ק ויהיו חיזוקים אלו לזכותם ולעילוי נשמתם הטהורה.

ניתן לשלוח עובדות ומעשים בענייני כף זכות למייל המערכת: k.gilyonot@gmail.com

כמו"כ ניתן להשתתף בהקדשה ע"ג גליון זה במס' 053-3145900

והכל נוטה לכף חובה, מכל מקום יש לו לדון את האדם עצמו, אדם צועק בבית כנסת, ולפעמים שלא בצדק, וכלי פרופורציות, וכחיום מאד קל לדון את האדם לכף זכות, אולי יש לו ילד חולה בבית, והוא לא ישן כל הלילה, אולי יש לו מאות אלפי דולרים חובות. וזה לדון "את כל האדם", לא מספקי לדון את המעשה, אלא גם את האדם, שתדע מה עובר עליו.

כרוב המקרים זה לא קשה לדון לכף זכות, צריך רק רצון טוב, אבל השכר על כך, הוא רב.

הסבר לשאלה משבוע שעבר

למחרת בהיותם באמצע הדרך קיבל אחד מהשותפים מברק דחוף מביתו, במברק הודיעה לו אשתו כי הוצרכה בדחיפות לסכום של מאתיים מטבעות, והוציאה סכום זה מן השק, כעת היא שלחה להודיע לו, לכל ידאג כשימנה את מטבעותיו, והיה בקראם את המברק חשכו עיניהם, ונקרע ליבם לקרעים על שחשדו וביזו את העני.

כעת התברר להם כי אכן היה זה כספו כסף שחסך בעמלו, וליבם התמלא בחרטה ועוגמת נפש על כל מה שעשו לו, ותיכף הפכו את פניהם לחזור אל האכסניה בכדי לפייס את העני, ולרפות ולפצות על כל מה שעשו לו.

אולם בהגיעם לאכסניה ראו כי כבר חלה עני החלש והמסכן מרוב המכות שקיבל, תכף קראו לרופא שירפאהו, אך הידרדר מצבו עד שרחמ"ל שבק חיים לכל חי, כי היה איש חלש, והמכות שקיבל הרסו בריאותו לגמרי

ללא תקנה השם ישמור.

והעשירים האלו לא ידע את נפשם מרוב צערם ויגונם, כי שכר על שכר הושכרו כי מילא שביזו וחשדו באדם כשר ולקחו את כספו אשר חסך זמן רב, אלא עוד הכוחו והרגוהו, והשאירו את אשתו אלמנה ובניו יתומים.

התהלכו העשירים עטופי יגון ולא מצאו מנוח לנפשם מרוב צער וחרטה, בצערם כי רב כאו אל רבם הקדוש המגיד מטריסק זי"ע לבקש ממנו שיתן להם איזה תיקון לנשמתם האומללה.

אמר להם המגיד מטריסק עצם הצער הנורא והחרטה העמוקה שיש להם זה לבד להם לכפרה, ועוד זאת יעשו שמעתה יפרנסו את בני ביתו אשתו וילדיו של הנפטר ברחבות ובפאר בדיוק כמו שמפרנסים את בני ביתם, וגם יחתנו את כל בניו ובנותיו ממש כמו שמחתנים הם את בניהם ובנותיהם שלהם.

ולכד מכל זאת עליהם לכנס את כל בני העיר מנער ועד זקן טף ונשים ולספר את כל הסיפור הנורא, וע"י הכושות והבזיונות שיהיו להם מזה, וגם ע"י המוסר והזיכוי הרבים לדון את כל אחד לכף זכות ולא לחשוד בכשרים, יהיה להם לכפרת עוונתם הנורא, ותיקון לנפשם.

זאת הייתה האסיפה הגדולה שכנסו שני העשירי בפקודת הרה"ק מטריסק ותהום כל העיר מהסיפור הנורא, ולמדו לדעת כי אכן צריך לדון כל אחד ואחד לכך זכות, בכל אופן שהוא, אפילו באופן שנראה באופן ברור שאכן החשד הוא נכון,

והדן את חבריו לכף זכות דנים אותו לזכות.

הוא לקח את הספר ששמי היה כתוב עליו, מחק את שמי ולקחו

באחד הימים היה מבצע בישיבתנו ההקדושה, שאחד תלה פתק שכל מי שמקבל על עצמו ללמוד את הספר "חפץ חיים" יקבל ספר בחינם, וביקש שכל מי שרוצה שירשום את שמו.

רשמתי את שמי, ואכן לאחר כשבוע ראיתי ספר של חפץ חיים, ובפנים היה פתק ששם היה כתוב את שמי, ולמדתי בספר כמשך אותו שבוע, כפי שהתחייבתי, והשארתי כל פעם במקומו.

באחד הימים אני רואה שנכנס אדם זר לבית המדרש, הוא מכיר, אבל אני יושב ממש לידו, והוא לוקח את הספר הנמצא לידי במקומי, הוא מוציא את הפתק וקורע אותו, ולוקח את הספק לעצמו.

ממש התמלאתי על הגניבה לאור היום, אני יושב ליד הספר שלי, ולנגד עיני המשתאות בא אדם מוציא את הפתק עם השם שלי ו..... לוקח את הספר לעצמו!!

ניסיתי ללמד עליו זכות ולא ראיתי שום אור בקצה המנהרה, שיתן מענה למעשה הגניבה שנעשה למול עיני. ולכן החלטתי לפנות אליו ישירות שיסביר לי את פשר הדבר...

הסיפור מובא כאן בלי התשובה, ואת התשובה נביא אי"ה בגליון הבא כדי להתרגל יחד בנחת, איך אפשר לדון לכף זכות, ומה באמת היה.

גיליון מס' 430 פרשת נשא
תשפ"א שנה תשיעית

כאן ניתן להנציח
ולהיות שותף
בהפצת דברי התורה של רבינו
053-3145900

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

פנינים על הפרשה

וישם לך שלום (ו' ל')ו

כשסיימו בכיתה של אחד מבני רבינו שליט"א את שישה סדרי משנה והתכוונו למסיבת סיום, רבינו הכין לו דרשה קצרה לומר ברבים:

במשנה האחרונה (בסוף עוקצין) כתוב: לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלם, שנאמר ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום.

מה המיוחד בשלום, שהוא מחזיק את הברכה יותר משאר דברים?

ואפשר לבאר, כי אמרו בגמרא (ב"מ מ"ב) שהברכה מצויה רק בדבר הסמוי מן העין. ולא בדבר השקול, מדוד או מנוי. ועל תלמידי חכמים כתוב (ברכות ס"ד) שהם מרבים שלום בעולם, נמצא שמידת השלום שמביאים תלמידי חכמים לעולם אינו דבר קצוב, כי כל הזמן תלמידי החכמים מרבים את זה, ולכן 'לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום'.

כשנפטר ראש גולת קהילות יעקב מרן הסטיפלר זללה"ה השאיר את הדירה שהתגורר בה וכן עשרות ספרים שכתב ומכרו אותם. כששאלו את פי הבן - רבינו, הורה שהדירה תינתן במתנה לאחותו הרבנית שתחי', שהתגוררה עם רבינו הקהילות יעקב בסוף ימיו, וגם כל זכויות הרווחים מהספרים יהיו שלה.

ורשכבה"ג מרן הגרא"ל שטיינמן זללה"ה היה מתפעל ואומר: הרי רבינו שליט"א בן יחיד (ועימו שתי אחיות), ומדין תורה הכל שלו, אבל הוא, בלי אומר ודברים, נתן הכל במתנה לאחרים. כלום הפסיד מזה פרוטה, וכי חסר לו דבר! (תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם!)

(שבענו מטובך)

ימחה שמי על המים

"לימדה אותך התורה שתהא וותרן בתוך ביתך, נשפך היין הוי ותרן וכו' (מדרש רבה נשא)

רבנו מבכה ומצטער על מריבות שמתייצבות בפתחי בתי ישראל, ודמעותיו על לחייוכאשר שומע את צערם. והוא גם מורה על מי לוותר ומתי לוותר.

סיפרתי לרבנו אודות זוג שמצבם בשלום בית חמור מאד וכבר מדברים על גט.

לא יודעים היום כיצד להתנהג. צריך לוותר ולוותר. בדרך כלל החיכוך בא על דברי שטות. לאשה קשה יותר לוותר, ועל הבעל מוטל לוותר! הכל מתחיל ממה שאמרהאיוז מילה שפגעה בו וכדו'. בן תורה צריך לדעת לוותר.

יש במדרש רבה [נשא פרשה ט', ב'] על הפסוק איש איש כי תשטה אשתו, "לימדה אותך התורה שתהא וותרן בתוך ביתך, נשפך היין הוי ותרן וכו', וכן שמנך כו', נקרע כסותך כו', אבל אם שמעת דבר על אשתך - קום כגבר, למה שגבר את'.

ומפורש במדרש שבכל מה שנוגע לגשמיית - עליו לוותר, ומה שנוגע לרוחניות - צריך שתהיה איש!

אמרתי לרבנו. מרן הגרא"ל שטיינמן אמר לי, כי בהיותו בחו"ל, זקן אחד בן שמונים ביקש ממנו ברכה, ושאלו על מה תבקש ברכה, ענה: על שלום בית. אמר לו ראי"ל בתמיה, כזה זקן ועדיין לא למדת כיצד להתנהג עם אשתך? וכשסיפר לי זאת ראי"ל צחק מאד.

באורחות צדיקים כתב כמו שאדם מתנהג בן 8 כך יתנהג בהיותו בן 80. טבע קשה לשנות.

המשיך רבנו וציין זהירות נוספת בענין השלום. היה ויכוח בין מנוח ואשתו, הוא אמר כי היא עקרה - ולכן אין להם ילדים, והיא אמרה שהוא עקר, והיתה ביניהם מחלוקת. והמלאך בא לשים שלום ביניהם - ולהודיעה לה כי היא עקרה, ולכן דיבר עמה ואמר לה "הנה נא את עקרה" ולכן אמר "נא" בלשון בקשה כמי שאומר אל נא תריבי עם בעלך תדעי שאת העקרה.

ופסוק זה בא ללמד אותנו, כי הרוצה להשלים בין בעלי מחלוקת, לא יבוא אל הזכאי לומר לו אתה הצודק, שאילו היה בא המלאך למנוח אדרבה היה מרבה את המחלוקת שהיה טוען אח"כ לעומתה ראי שגם המלאך אומר כמותי... רק יבוא אל

החייב ויסביר לו כי אינו צודק ושיוודה לזכאי, ועל ידי כך יבוא השלום ביניהם. וכך היה מעשה אצל מרן החזון איש זצ"ל שהייתה מחלוקת גדולה ומרן זצ"ל סבר כצד אחד שהוא צודק, ושלח להודיע לההוא שאינו צודק - שהוא אינו צודק, ולא שלח להודיע לצודק את צדקתו.

בני כמה הם היו מנוח ואשתו? מסתמא מבוגרים. וכבר אמרנו כי כתוב שאיך שמתנהג בגיל 8, כך יתנהג בן 80, אבל עם תורה אפשר לשנות ולהשתנות גם בזמן קצר.

עוד אמר רבנו "ותאמר לו אשתו לו חפץ ה' וגו' ובחז"ל אמרו שמנוח היה עם הארץ שלא הבין את מה שהיא הבינה, וצריך בירור לשם מה כתב הנביא את הפרט הזה שהוא היה עם הארץ, והתשובה: ללמדנו שאדם צריך להיזהר בדיבורו אפילו עם אשתו. אילו ידע מנוח שזה יכתב לדורות כמה היה נזהר מלדבר.

(כל משאלותיך)

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"ג, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.

קרבה שנת השבע (ט)

כיון שהתחלנו במאמר הקודם לנגוע בקצה המטה, בנושא חיבורי הספרים שעל הלכות שמיטה, נרחיב מעט את היריעה על כך.

דרך אמונה

כידוע, רבינו חיבר על רמב"ם הלכות זרעים, ארבעה כרכי 'דרך אמונה', ובו הוא סידר כמין 'משנה ברורה' על סדר הרמב"ם, החל מהלכות כלאים ועד סוף הלכות שמיטה, כשהוא מלקט ומסדר את כל פסקי החזון איש ושאר האחרונים, דבר דבור על אופנו.

חלק מהספרים שחיבר רבינו שליט"א

הזכויות שמורות?

מעניין לציין, כי בכל הספרים שהוציא רבינו שליט"א לאור עולם, לא מוזכר בספר בשום מקום 'כל הזכויות שמורות' למחבר. (מבלי להיכנס כלל לנושא ההלכתי והמשפטי, האם אכן כאשר אין כותבים, השימוש מותר באופן חופשי).

דבר זה הוא חידוש בימינו, כי לעומתו, כמעט שאין יצירה כל שהיא, שהבעלים אינו דורש בעלות גמורה ותובע רשות מלאה על כל שימוש קטן כגדול.

את ההסבר לכך פעם נתן רבינו בעצמו, הוא אמר שהוא לא ראה בספריו חידוש כל כך, הוא לא חשב כלל שאי מי יבקש להעתיק מהספר ולמכור אותו... בעיניו היה זה מלאכה שכל אחד יכול בעצמו לעשותה...

עם זאת, רבינו נוהג טובת עין יתירה, וכל אחד שמבקש רשות לעשות שימוש בספר, הוא מרשה בעין יפה. כך למשל, המאגר התורני 'בר אילן' וכן הספריה הממוחשבת 'אוצר החכמה' ועוד מאגרי ספרים, קיבלו רשות מלאה להעתיק את כל ספריו אליהם, ללא כל תמורה.

'אדרבה', אמר פעם רבינו 'אולי בזכות זה ילמדו יותר אנשים בספרים'...

בעין יפה נותן!

דרך אמונה הלכות שמיטה בפרט, הודפס באופנים שונים עשרות (!!) פעמים על ידי קבוצות שונות, וחולק על ידיהם, כשרבינו מרשה בחפץ לב ללא כל תמורה.

ונזכיר את האחרון שבהם, היה בשנה האחרונה, עת קיבל רשות מרבינו, הרב אהרן סופר שליט"א מירושלים, שידיו רב לו בהוצאת ספרים בכלל, ונושא השמיטה בפרט, להדפיס במהדורה מיוחדת את הירושלמי שביעית עם פירוש רבינו, וספרו שערי אמונה ודרך אמונה על שביעית.

בימים האחרונים (ב' סיון תשפ"א), הוא נכנס לרבינו וזכה לקבל את ברכתו.

רבינו שליט"א מקבל בימים האחרונים, את הליקוט מתורתו על עניני שביעית

לאור קריאת רבינו להקפיד על הלכות נטילת ידים לסעודה בכל פרטיה ודקדוקיה

כפי שהתפרסם משמו ע"י בנו הגר"ש שליט"א נביא כאן סדר נטילת ידים לסעודה (בקצור רב)

- א. קודם הנטילה יש לעיין ולבדק שידי יבשות ונקיות ואין עליהם שום לכלוך וכל דבר שחוצץ. (ואשה צריכה להסיר הטבעות קודם הנטילה)
- ב. הנטילה צריכה להיות מכלי שלם שיש בו לכל הפחות רביעית הלוג, (150 גרם). ובספלים המיועדים לנטילת ידים המצויים כיום, יש בהם ברווח).
- ג. צריך לטול לפחות רביעית הלוג על כל יד, ובבת אחת. וכל המוסיף לטול בשפע נותנין לו מלא חפניו טובה. וצריך לטול שתי ידי, אפילו אם אוכל רק ביד אחת. ויטול יד ימין תחילה, כדי ששמאל תשמש לימין.
- ד. כל יד ויד יש לטול עד סוף פסת היד, שהוא מקום חבור היד והקנה של הזרוע. וצריך להשגיח שיבואו המים על כל היד, גם בראשי האצבעות ובכל הצדדין.
- ה. אחר הנטילה מצוה לשפשף ידיו זו בזו.
- ו. לדעת המ"ב אם יש לו מים מזומנים יש לנהוג לכתחלה לטול ידים פעם שניה (והנהוג כן יש לו להתנות שיהיה בלי נדר). ולדעת החזו"א רשאי לכתחלה לטול כדין פעם אחת, ואין צריך לטול פעם שניה. וכן הוא נהג.
- ז. צריך לזהר מאד שאחר הנטילה, כל עוד שידי לחות, שלא יגע בהן אדם שלא נטל ידיו. ואם נגע, צריך לנגב ולחזור ולטול כראוי.
- ח. אחר הנטילה וקודם הנגוב, מברך בא"ה אמ"ה אקב"ו על נטילת ידים.
- ט. אחרי הברכה צריך לנגב ידיו היטב. ולא ינגב בחלוקין. והאוכל בלא נגוב ידיו כאלו אוכל לחם טמא.
- י. אחר שגמר לנגב ידיו היטב, אין להפסיק עד ברכת המוציא, כדי הלוח עשרים ושנים אמה, אלא יברך המוציא מיד אחרי הנגוב. לדברים שהם לצורך הסעודה, מותר להפסיק.

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

✡ רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

☎ 053-3145900 📠 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,
יש ללחוץ על הלחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה- 1586

קהילות 073-2757000 שלוחה- 4310

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

508

• שיחת רבינו מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

מה יעשה אדם ויינצל מחבלי משיח

שיחה שנאמרה בהיכל כולל פוניבז' "אוהל קדושים" – יום שלישי ער"ח סיון

סגולת חג השבועות והשפעתו

ועתה עומדים אנו לפני חג השבועות הנקרא 'זמן מתן תורתנו', וכפי שאנו אומרים בתפילה: ותיתן לנו את יום חג השבועות הזה זמן מתן תורתנו, והיינו שבח והודאה על מה שזכינו לזמן מתן תורתנו, ויש להבין שהרי מתן תורה בזמן הזה היה פעם לפני אלפי שנים, ומדוע זה נקרא גם היום 'זמן מתן תורתנו', שמשמע שהוא כן בכל שנה.

והביאור בזה כפי שכתוב בספרים (דרך השם להרמח"ל ח"ד פ"ז ועוד) כי בכל זמן מהזמנים שהייתה בו השפעה של קדושה בכלל ישראל, ההשפעה חוזרת כל שנה באותו הזמן, ולכן בחג השבועות, שהוא זמן שהייתה בו השפעה של תורה במעמד הר סיני, ההשפעה חוזרת בכל שנה, והוא זמן שיש בו מן השמים השפעה של תורה בכל שנה ושנה, ולכן זה נקרא זמן מתן תורתנו גם בימינו אנו.

ההשפעה תלויה בהכנת האדם

ואמנם ההשפעה תלויה גם במקבל ההשפעה, איזו הכנה הוא עשה, וכפי ההכנה של המקבל, של המושפע, כך יש השפעה. אבל הזמן הזה הוא זמן של השפעה, ולכן צריכים לנצל, לקבל את ההשפעה של תורה.

וכך גם בשאר המועדים, וכגון חג הפסח 'זמן חירותנו', הרי ענין החירות הוא חירות רוחנית, וכמו שאמרו (אבות ו, ב) שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה, והיינו חירות מיצר הרע, שכל זמן שהיו ישראל במצרים היו מושפעים ממ"ט שערי טומאה כדאיתא בזוהר, ואפילו לאחר שכבר פסק השעבוד כמה חודשים לפני שיצאו ממצרים (ר"ה יא, א) וכבר לא היה שעבוד גשמי, אבל היה שעבוד רוחני שהיו תחת השפעת טומאת מצרים והושפעו ממ"ט שערי טומאה, וכשיצאו ממצרים יצאו מהטומאה וקיבלו את הקדושה – קדושת ישראל וקדושת התורה.

וזהו ענין 'זמן חירותנו', שהוא זמן שיש בו השפעה מן השמים לזכות לחירות רוחנית כפי שהיה ביציאת מצרים, וזהו שאנו אומרים בתפילת מעריב 'ויוצא את עמו ישראל מתוכם לחירות עולם', ומה היא 'חירות עולם' – חירות רוחנית! והחירות היא כשאדם שולט על היצר הרע. ובכל שנה בחג הפסח מגיע הזמן שאדם מקבל כוחות מן השמים לחירות רוחנית, לשלוט על כוחות הטבע של היצר הרע.

וגם 'זמן שמחתנו' בסוכות, זהו זמן שיש בו השפעה לשמחה של מצוה, ושמחה של מצוה היא מדרגה גדולה, כפי שכתב רבינו יונה בשערי תשובה (ד, ט) 'כי יגדל וישגא מאד שכר השמחה על המצוות', הרי שהזכיר בזה שלושה לשונות של הפלה: יגדל, וישגא, מאד! שכר השמחה על המצוות, ובחג הסוכות יש השפעה מן השמים לזכות לזה, ומובא בחז"ל (ילקוט אמור תרנד) שבתורה כתוב שלוש פעמים שמחה בחג הסוכות, והוא זמן שמחה של מצוה, שמחה בתורה ובכל לענייני הרוחניות.

ועתה בעמדנו לפני זמן מתן תורתנו, זהו זמן ההכנה לקבלת התורה, וזה גם זמן שצריכים זכויות להינצל מחבלי משיח שאנו עכשיו נמצאים בהם, והזכויות הם כפי שאמרנו, תורה מתוך הדחק, וישנם רבים שיש להם את הקושי הזה של תורה מתוך הדחק, ובהו זוכים!

וכאמור זה לכתחילה ולא בדיעבד, וכמו שאמר החזון איש "דער אויבערשטער האט דאס ליב", שאדם כזה הוא אהוב להקב"ה, כמו שאמרו חז"ל (אבות ו, א) על מי שעוסק בתורה לשמה שנקרא ר"ע אהוב

זכות התורה מתוך הדחק

יש ידיעה חשובה שלא כולם יודעים אותה, שתורה מתוך הדחק זו מדרגה גדולה מאד, וכבר הפליגו חז"ל בגמרות ובמדרשים (עיין סוטה מט, א, ועוד) בגודל המעלה בזה, וזהו לכתחילה, שעסק התורה יהיה מתוך הדחק, וזוכים בזה לזכויות עצומות.

ושמעתי פעם מפיו של מרן החזון איש זצ"ל שאמר לי בלשון כזו: "דער אויבערשטער האט דאס ליב" – הקב"ה אוהב את הדבר הזה שעוסקים בתורה מתוך הדחק, ומי שלומד תורה מתוך הדחק הוא אהוב להקב"ה, אהוב למעלה!

וזה נוגע למעשה, כי יש הרבה שהתורה אצלם היא מתוך הדחק, וצריכים לדעת שזה לכתחילה, ומקבלים בזה זכויות עצומות, וזה גם זכות להצלחה בתורה, שעל ידי זה יש יותר הצלחה.

יעסוק בתורה ובגמילות חסדים

ועוד דבר הנוגע למעשה כעת, שהזמן הזה "עת צרה היא ליעקב" (ירמיהו ל, ז), וכידוע המצב הביטחוני כאן בארץ, שהיו אסונות בימים האחרונים, ומדוע זה כך? מן השמים! וכבר אמרו חז"ל (סנהדרין צח, ב) מה יעשה אדם ויינצל מחבלי משיח, ומובא בגמרא שם שרבי יוחנן אמר "ייתי ולא איחמיניה", היינו שהמשיח יבוא ואינני רוצה להיות באותו הדור, כי אינני יכול לחיות בדור כזה של חבלי משיח, שיש קשיים ואסונות כאלה, ואינני יכול לראות את זה.

ומה היא העצה להינצל מחבלי משיח? אמרו בגמרא שם: יעסוק בתורה ובגמילות חסדים! אם יש קשיים גדולים, חבלי משיח, יעסוק בתורה ובזכות זה יינצל, וגם בגמילות חסדים, שתהיה אהבת הבריות, ואהבת לרעך כמוך, ולקיים כן בפועל – במעשים של גמילות חסדים.

חיוב אהבת הבריות כדי להצליח בתורה

ובאמת אהבת הבריות היא מצות עשה (ויקרא יט, יח) ואהבת לרעך כמוך, וזה מחייב גם גמילות חסדים. אבל מלבד המצוה שבזה, הרי זה חיוב גם מצד הלכות תלמוד תורה, וחיוב ידיעת התורה מחייב שתהיה גם אהבת הבריות. כיון שאמרו חז"ל בפרקי אבות שהתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים – ובמיוחד עכשיו בעמדנו לפני חג השבועות זמן מתן תורתנו צריכים את הדברים שהתורה נקנית בהם – ואחד מהם הוא 'אוהב את הבריות', ובלי זה חסר בהצלחה בתורה.

ונמצא שאהבת הבריות היא אמנם מצות עשה בפני עצמה וכמו שכתוב ואהבת לרעך כמוך, אבל היא גם חיוב מצד החיוב של ידיעת התורה, והלכות תלמוד תורה מחייבים גם אהבת הבריות, כי בזה זוכים להצלחה בתורה! וכן כל הארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית בהם, המביאים להצלחה בתורה, הם גם חיובים כדי להצליח בתורה, וישנם ארבעים ושמונה חיובים כאלו, שאינם דברים פשוטים.

וכגון מה שמוזכר שם 'אוהב את המקום', זהו מדרגה, ויש ברמב"ם (פ"ב מייסודי התורה) וברש"י (דברים ו, ו) ובחובות הלבבות (שער אהבת השם) מה היא האהבה וכיצד מגיעים לזה, וזו גם כן מצות עשה בפני עצמה, אך היא גם חיוב מצד הצלחה בתורה, כי יש חיוב ידיעת התורה, וידיעת התורה מחייבת גם את הקניינים.

וכו', וזה גם הכנה לתורה, שעל ידי כך מצליחים יותר בתורה [והוא גם כן מקנייני התורה 'במיעוט תענוג'].

מידת הענווה הכנה לתורה

וכן כל הדברים שהתורה נקנית בהם, יש בהם הרבה דברים שהם חיובים מצד עצמם, אך הם גם הכנה לתורה, וכגון 'בענווה', הרי (משלי טז, ה) תועבת השם כל גבה לב, אפילו משהו גבה לב – 'כל גבה לב, שאדם מחשיב את עצמו במשהו, הוא כבר תועבה לפני השם.

ולכן אמרו בפרקי אבות (ד, ד) מאד-מאד הוי שפל רוח, ופירש בזה הרמב"ם (בפיה"מ שם ובפ"ב מהלכות דעות) שצריך שלא תהיה אפילו שמינית שבשמינית גאוה (עיין סוטה ה, א), ולא להרגיש שום חשיבות, כי אם אדם ירגיש משהו חשיבות, אזי כבר חסר במדרגת הענווה וחסר בקנייני התורה, וזהו מהדברים הראשונים שהתורה נקנית בהם: בתלמוד וכו' באימה ביראה בענווה.

וענווה זה לא פשוט, כי הרבה פעמים אדם חושב מדוע שלא יחשיב את עצמו, הרי הוא רואה שיש לו כישרונות, והוא מחדש חידושי תורה, לאמיתתה של תורה, ואומר שיעורים וחבורות, וכותב ומדפיס דברי תורה נפלאים, ואם כן כיצד תהיה ענווה, וכי הוא איננו חשוב?

אכן כבר האריך המסילת ישרים בשני פרקים (כב-כג) לבאר מה היא ענווה, כי באמת כל הכוחות של האדם, כל כוח המחשבה וכל הכישרונות הרי זה חסדי שמים, והכל מן השמים ולא מעצמו, כי האדם הוא 'נברא' ומקבל את כוחותיו בכל רגע מן השמים, כפי שאנו אומרים בתפילה 'המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית' והאריך בזה הנפש החיים בשער א', שבכל רגע זו שוב השפעה מן השמים.

וזהו ענין אחדות השם, 'השם אחד', שאין שום דבר שקיים בלי רצונו יתברך, וכל מה שאנו רואים לפנינו שולחן וכדומה, זהו רצון השם שיהיה כך, ולולי רצונו היה הכל חוזר לתוהו ובוהו, ורק רצון השם הוא המחיה את כל הבריאה, וזהו ענין 'השם אחד' – שאין עוד מלבדו!

ואם כן במה ירגיש אדם חשיבות, הרי זה לא 'הוא' העושה, אלא הכל מן השמים, והוא רק כמו עני המקבל צדקה, וזהו מידת הענווה, שהיא ההכנה לתורה, והיא גם חיוב בפני עצמו, שאם זה לא כך הרי זה כבר גאוה, והוא תועבת השם, 'כל גבה לב, כל משהו גאוה זה תועבה.

זהירות הגדולים מירידה בענווה

ולכן מצינו בגמרא (סנהדרין ז, ב) על רב "כי חזי אמבואה אבתריה", היינו כשראה ציבור גדול שמלווה אותו, כיון שהיו לו הרבה תלמידים, וכשחזר מבית המדרש לביתו היו מלווים אותו ציבור גדול וכיבדוהו בכבוד גדול, וכשהוא ראה זאת היה אומר פסוקים של ענווה, כדי שלא ירגיש חשיבות. וכן מובא בגמרא שם על מר זוטרא חסידא "כי הוון מכתפי ליה בשבתא דריגלא", היינו כשהיו נושאים אותו על הכתפיים ומכבדים אותו, היה אומר פסוקים של ענווה.

ופירש רש"י שם "כדי שלא תזוח דעתו", והיינו לא כדי שלא יתגאה, כי אצלם לא היה חשש שיהיו בעלי גאוה, אלא רק שלא תזוח דעתו, וענין 'תזוח' הוא כמו 'לא יזח החושן' (שמות כח, כח), שיוזח ויזוז משהו, ומידת הענווה תהיה 'משחה' פחות, וצריך להיזהר מאד מזה, שלא ירגיש משהו של חשיבות, ותהיה קצת פחות ענווה, וזהו פחד!

ולכן אמרו רב ומר זוטרא חסידא את הפסוקים, כדי שלא תזוח דעתם אפילו במשהו, ויישאר בשלמות מדרגת הענווה.

מתוך שיחה לתלמידי ישיבת 'נחלת בנימין' – יום חמישי כ"ד אייר

בואכם לשלום, ברוכים הבאים לכל הרבנים והתלמידים, שרוצים לשמוע. כתוב שכך עתיד להיות (עמוס ה, יא) רעב לשמוע את דבר השם! ועתה אנו עומדים לפני שבועות, וצריכים הכנה למתן תורה.

הנה התורה נקנית בארבעים ושמונה דברים, ויש מדרגה של כתר תורה, כמו שאמרו (אבות ד, יג) שלושה כתרים הם כתר תורה כתר כהונה וכתר מלכות וכתר שם טוב עולה על גביה, ובתרגום יונתן סוף פרשת וזאת הברכה (דברים לד, ה) כתב כי למשה רבינו היו ארבעה כתרים אלו: תורה כהונה ומלכות ושם טוב. וכתב שם במה זכה משה רבינו לכתר שם טוב? בעובדין טבין ובענוונותיה, היינו במעשים טובים ובענווה.

ומדרגת הענווה של משה רבינו, כבר התורה העידה בו (במדבר יב, ג) שהיה עניו מכל האדם, וכדאיתא בחולין דף פ"ט שהוא היה עניו אף יותר מאברהם אבינו ומדוד המלך, שאברהם אמר ואנכי עפר ואפר, ודוד אמר ואנכי תולעת ולא איש, והרי עפר וגם תולעת הם שניהם דברים שיש בהם ממשות וחשיבות כלשהי, ואילו משה רבינו אמר ונחנו מה, שלא החשיב את עצמו לכלום, וזהו מדרגת הענווה הגדולה ביותר, שרק משה רבינו הגיע אליה.

ומעשיו הטובים של משה רבינו, מה היו המעשים הטובים שזכה בהם לקבל תורה מסיני? מפורש במדרשים (שמות רבה ב, ב) שהוא היה רועה את צאן יתרו חותנו, ופעם אחת ברח גדי מן העדר, ומשה רבינו שהיה הרועה וחייב בשמירתו, רדף אחריו להשיגו, עד שנעצר הגדי ליד מעיין של מים ושתה, והבין משה כי הוא ברח מפני שהיה צמא, ועכשיו נתעייף ממרוצתו, ולקחו משה והרימו על כתפיו, מתוך רחמנות עליו, כמו שכתוב (תהלים קמה, ט) ורחמי על כל מעשיו, ובגמרא (ב"מ פה, א) מוזכר פסוק זה על רבינו הקדוש לגבי שלא לצער בעלי חיים, אך פה היה גם להפך, לעשות חסד עם הבריות! ובזכות מידות טובות אלו זכה משה רבינו לקבל תורה מסיני ולהנהיג את כלל ישראל.

והנה אמרו חז"ל (יבמות סב, ב) על תלמידי רבי עקיבא שמתו בין פסח לעצרת מפני שלא נהגו כבוד זה בזה, ולא כתוב שעשו ביזיונות או שגרמו צער, אלא רק לא נהגו כבוד, ולכן נענשו ומתו, וצריך ביאור האיק' יתכן שיהיה עונש מיתה בידי שמים על דבר כזה. ובאמת ודאי שהוא לפי גודל מדרגתם, וכמו שאמרו חז"ל (יבמות קא, ב) על הפסוק "וסביבי נשערה מאד" שהקב"ה מדקדק עם חסידי כחוט השערה.

אבל יש להוסיף עוד בזה, כי מאחר שזהו ענין של אהבת הבריות, לנהוג כבוד זה בזה, ואם אוהבים את השני מכבדים אותו, הרי אהבת הבריות הוא מקנייני התורה כדאיתא באבות פ"ו, ואם חסר בזה חסר בתורה! ונמצא שלא רק שחסר אהבת הבריות בשב ואל תעשה, אלא זה גם 'ביטול תורה', ולכן ואהבת לרעך כמוך הוא כלל גדול בתורה (ירושלמי נדרים ט, ד) כי בלי זה חסר בתורה, והוא כלל גדול בהצלחה בתורה.

וכאן הרי רואים את הציבור שבאו ורוצים לשמוע הכנה לשבועות, וזהו ההכנה! במידות טובות, וגם לימוד התורה עצמו כמובן, אבל ההכנה לזה היא במידות טובות. וצריכים גם אחרי שבועות להמשיך, שלא תהיה ירידה, כי בדרך הטבע עד שבועות מתחזקים ואחר כך נחלשים, וצריכים להמשיך את החיזוק גם אחרי שבועות.

והחיזוק הכי טוב הוא עם סדר המוסר. ספרי המוסר נותנים הדרכה לכל אחד ואחד, לדעת מה הם הניסיונות, מהו היצר הרע ומה העצות כנגדו, ובפרט ספר מסילת ישרים, שנותן דרך ושיטה על פי כוחות הנפש כיצד להגיע עד למעלת הקדושה, וידוע מהגר"א שאמר שבמסילת ישרים עד פרק י"א אין אף מילה אחת מיותרת! יהי רצון שנזכה כולנו לסייעתא דשמיא להכנה לקבלת התורה, ולהמשיך הלאה בהצלחה בתורה בעזרת השם.

וכבר אמרנו כי אמנם בגמרא מסופר כן על רב ומר זוטרא חסידא, שעליהם ראו שאמרו את הפסוקים, אבל מן הסתם גם כל האמוראים נהגו כן, אלא שעליהם לא ראו זאת. **וכל הצדיקים הראשונים והאחרונים וכל גדולי ישראל נזהרו מאד שלא ירגישו שום חשיבות.**

ולכאורה הרי כשהציבור מלווה אותם, הם יכולים לומר לציבור שלא ילווה אותם, אלא ילכו לבד, ואם צריכים מלווה – שיילכו עם עוד אחד, ומדוע הסכימו לציבור שילווה אותם מהשיבה לביתם?

אבל באמת הם לא יכולים לעשות כן, מפני שזו זכות הציבור לעסוק בכבוד התורה, וכבוד התורה הוא מצוה גדולה מאד, כמו שאמרו (שבועות ל, ב) עשה דכבוד התורה עדיף, והציבור שמלווה אותם יש לו זכות של כבוד התורה, ואי אפשר לשלול את הזכות מהציבור, כי הציבור רוצה את הזכויות האלה, שהם זכויות עצומות מאד, ולכן אין ברירה ואינם יכולים להתנגד, ומה שזה יכול להזיק משהו למידת הענווה, זוהי בעיה שלהם, ולכך יש עצות: לומר פסוקים. כך ההנהגה.

אהבת הבריות על כל צעד ושעל

ועל כל פנים הדרך להינצל מחבלי משיח היא לעסוק בתורה ובגמילות חסדים, ועסק התורה מתוך הדחק הוא לכתחילה! והוא זכות גדולה להינצל מחבלי משיח, וכן גמילות חסדים – אהבת הבריות.

וכשאדם נמצא בתוך חברה, יכול להיות אהבת הבריות ומעשי חסד על כל צעד ושעל, על ידי סבר פנים יפות, **וסבר פנים יפות מחיה את השני! וכבר היו מקרים שזה היה ממש הצלת נפשות**, כמו שהיה מעשה באחד שלמד בשיבתנו, ולא הרגיש טוב בישיבה, והחליט וגמר בלבו שאחרי שבת יעזוב את הישיבה, אך בליל שבת כשהולכים אחד אחרי השני לומר גוט שבת לראשי הישיבה, בדרך בחור אחד טפח על שכמו ושאל אותו מה שלומך, ובן רגע הכל השתנה! ובזכות זה נשאר בישיבה, כי ראה שכבר מישהו מתעניין בו, ומחשיבים אותו משהו.

וטבע האדם הוא, שאם הוא מרגיש שלא מחשיבים אותו, הוא מרגיש לא טוב מזה, ואמנם יש מידת הענווה שלא להחשיב עצמו, אך יש טבע האדם, הטבע הפשוט, שאם הוא לא רואה שצריכים אותו ומרגיש שהוא מיותר פה, הוא מרגיש מאד לא טוב, וגם אינו יכול ללמוד כראוי, מפני שצריך יחס. ולכן בכל מקום שנמצא ציבור, זה חשוב, ואי אפשר לדעת את הזכויות שיכולים לקבל בזה, **לתת הרגשה טובה לשני!** שירגיש יחס, על ידי ששואלים אותו מה שלומך ומתעניינים בו, בסבר פנים יפות משהו, שזהו חסד, **ומקיימים בזה 'גמילות חסדים' בלי שום מאמצים**, ואין זה קשה, וזוהי בזה לזכויות עצומות.

כוחה של קביעות בספרי המוסר

אבל הכל תלוי בדבר אחד נוסף: לעסוק בספרי המוסר, כי כשעוסקים בספרי מוסר יודעים הרבה דברים ורואים מה חובת האדם בעולמו, ואם לא לומדים – שוכחים! וצריכים שתהיה קביעות בזה, בכל יום משהו, ואין צריך הרבה זמן, אלא אפילו משהו, אם זה בקביעות בכל יום, על ידי זה האדם משתנה, וכבר אמרו לי רבים ובהם בעלי משפחה כי כשהתחילו עם קביעות בספרי מוסר, כל האווירה בבית השתנתה, ויש אווירה מאד נעימה וחיים מאושרים, על ידי משהו קביעות לספרי מוסר.

וזהו החיזוק, כמו שאמרו חז"ל (ברכות לב, ב) ארבעה דברים צריכים חיזוק, ופירש רש"י שם מה נקרא חיזוק? 'תמיד ובכל כוחו'! תמיד היינו בכל יום, שאם אין זה בכל יום זה לא תמיד, ובכל כוחו – כל אחד כפי מה שאפשר, זהו החיזוק, וספרי המוסר נותנים את החיזוק והכוחות לכל הדברים האלה שהם חיים מאושרים וגם זכויות עצומות.

יהי רצון שנוכח כלנו לכל הדברים הטובים שאנו חייבים בהם כדי לזכות בזה להצלחה בתורה ולהצלחה בכל מה שצריך!

שיחה בהיכל כולל 'בית הלל' – יום רביעי ר"ח סיון

מקצת הדברים כבר נאמר בשיחות האחרות, ופרשה זו לא נשנית אלא בשביל דברים שנתחדשו בה

תיקון הוא מבקש שיאמרו לו, ובאמת הרי אמרו (שם בע"א) אם רואה אדם שייסורים באין עליו יפשפש במעשיו, ואם פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה, אבל רב הונא לא היה לו ביטול תורה, ולכן ביקש מרבנן שיאמרו לו מה הסיבה.

ואמרו לו רבנן כי יש לו אריס שעובד אצלו בכרם ועושה את היין, והאריס מקבל חלק למחצה לשליש ולרביע ביין, ומגיע לו חלק גם מהזמורות, שהם העצים היבשים שקוצצים מהכרם ויש בהם איזה שווי שראויים להסקה, והוא רב הונא לא נתן לאריס חלק מן הזמורות, ואמר להם רב הונא הרי האריס הזה גנב ממני מהיין הרבה יותר ממה שמגיע לו, ואמרו לו רבנן כי אף על פי כן כיון שהוא רב הונא, מדרגתו היא מדרגה אחרת וצריך לשלם לאריס לפניו משורת הדין.

וכן מצינו בגמרא בסוף פרק האומנין (ב"מ פג, א) מעשה ברב בר חנן ששכר סבלים לשאת עבדו חבית יין ממקום למקום, ונשברה החבית בפשיעתם, וחשב לתבוע מהם שישלמו לו, אך רב אמר לו שכתוב בפסוק "למען תלך בדרך טובים", וכיון שהם עניים, אף על פי שפשעו, אי אפשר לדרוש מהם שישלמו. ושוב אחר כך הם באו לתבוע ממנו שישלם להם על טרחתם, שנשאו את החבית, ואף על פי שהזיקו, מכל מקום הרי הם עבדו, והוא התפלא, וכי מגיע להם עוד שכר? ואמר לו רב שכתוב "וארחות צדיקים תשמור", והוא צריך לשלם להם.

והיינו כי לאמוראים יש הנהגה אחרת, וכל אחד לפי חשיבותו ומדרגתו, כך צריכה להיות הנהגתו בין אדם לחברו, שלא רק לא לדרוש מהם תשלום על ההזיק, אלא גם לשלם להם עבור עבודתם. כך ההנהגה של אמוראים, וזהו שאמרו רבנן לרב הונא כי לפי מדרגתו הוא צריך לשלם לאריס עבור הזמורות, ורב הונא בעצמו לא חשב שהוא במדרגה כזו עד כדי כך שצריך לשלם למרות שגנבו ממנו, אבל רבנן אמרו לו כי אכן זוהי מדרגתו, והסוף היה שהוא שילם לאריס, ומיד נעשה נס, ויש מחלוקת בגמרא מה היה הנס, או שהחומץ חזר ונהפך ליין, או שהחומץ התייקר ונמכר במחיר יין, וזוהי השגחה פרטית במעשה נסים שזכו אמוראים במדרגה כזו, עבור הנהגה הראויה לאמוראים. וכמובן כך גם הנהגה הראויה לתלמידי חכמים היא הנהגה אחרת.

והנה מאחר שתורה מתוך הדחק זה דבר גדול, צריכים להיות בשמחה, ולשמוח בקשיים! ואמנם אין זה דבר קל, אבל יש מדרגה כזו.

אנחנו נמצאים בתקופה קשה, כמו שכתוב (ירמיהו ל, ז) "עת צרה היא ליעקב", והמשך הפסוק הוא "וממנה ייוושע"! וכבר אמרו חז"ל (תנא דבי אליהו פ"ו) אם ראית שהייסורים ממשמשים ובאים עליך **רוץ לחזרי תורה** ומיד הייסורים בורחים ממך שנאמר לך עמי בוא בחזקתך, וזוהי העצה, **כשיושבים ולומדים ועוסקים בתורה, זה ההצלה!**

ובפרט כשעוסקים בתורה מתוך הדחק זו מדרגה גדולה מאד, כמו שאמרו חז"ל בסוף מסכת סוטה (מט, א) אמר רב יהודה בריה דרב חייה כל תלמיד חכם העוסק בתורה מתוך הדחק תפילתו נשמעת וכו' רבי אבהו אומר משיבין אותו מזיו שכנה וכו' רב אחא בר חנינא אמר אף אין הפרגוד ננעל בפניו, ע"כ. ושמעתי מפי מרן החזון איש זצ"ל שאמר על תורה מתוך הדחק "דער אויבערשטער האט דאס ליב", כלומר שהקב"ה אוהב את זה, ואין זה בדיעבד אלא לכתחילה!

וכשעוסקים בתורה מתוך הדחק זוכים להיות אוהבים! **אברכים שלומדים ועוסקים בתורה כל היום, בבוקר ובצהריים וערב, עוסקים בתורה ומסתפקים במועט, הם אוהבים למקום, וזה הזכויות של כלל ישראל**, אלו שעוסקים בתורה מזכים את הציבור ומגינים על כל כלל ישראל, ומשפיעים גם על מי שלא עוסק בתורה.

ואפשר לחיות חיים טובים ומאושרים, אם חיים על פי האמונה. א'. שהכל בידי שמים, וב'. שכל דעבד רחמנא לטב עבד. כל דבר טוב שיש לאדם הוא מן השמים – חסד מן השמים, ואם יש איזה קושי זה גם מן השמים, והכל לטובה! וגם אם אדם אחר גרם את הקשיים, שאז בדרך הטבע כועסים עליו, אבל אין סיבה לכוועס עליו, כי זה מן השמים, ואם הוא לא היה גורם את הקושי אזי היה מישהו אחר או איזה בעל חי גורם קושי, כי הקושי נגזר מן השמים וצריך לסבול.

ומדוע לסבול? לטובתו! ומה היא הטובה שבו? בפשטות זה לכפרת עוונות, וכל קשיים מורידים גיהינום, ובמקום הגיהינום שהוא אש פי ששים מהאש שלנו (ברכות נז, ב) – לקבל איזה קושי בעולם הזה זהו רוח עצום, וזה גם בא לעורר, כי כנראה יש איזה חטא שאינו יודע, ומתוך הקושי יפשפש במעשיו למצוא את החטא.

ומצינו דבר כזה בגמרא (שם ה, ב) על רב הונא שהחמיצו לו ארבע מאות חביות יין, ואמרו לו רבנן שיפשפש במעשיו, ואמר להם רב הונא כי הוא מפשפש במעשיו ואינו מוצא, ואדרבה אם הם יודעים איזה דבר שצריך

ובכלל, הציבור צריך חיזוק בהרבה דברים, ואיננו מדברים דווקא על בני תורה, אלא הציבור בכללו. יש חיוב תלמוד תורה, שהוא כנגד כולם, והשכר הוא פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא, ואם זה מתוך הדחק אזי כמובן השכר לפי הקשיים, וכמאמרם (אבות ה, כג) לפוס צערא אגרא, זוהי האמת, אבל בציבור אפילו שומרי תורה ומצוות לא מבינים עד כמה החיוב לעסוק בתורה, ומהו ביטול תורה.

וכבר כתב בחובות הלבבות (עבודת האלוקים פ"ד) כי אין דבר שהוא רשות, אלא או שזה מצוה או שזה איסור, ומה שאינו חיוב ומצוה ממילא זה איסור, ואינו רשות. ונמצא לפי זה שאם אדם עושה מה שהוא חייב הרי הוא זוכה וזכויות עצומות בכל רגע ורגע, כי הוא עושה מה שהוא חייב! ואם הוא עוסק בתורה הרי תלמוד תורה כנגד כולם.

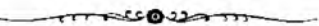
ויש לעסוק בתורה בכל רגע פנוי, כל אחד לפי מדרגתו: לתלמיד חכם יש גמרא, ולאדם יותר פשוט משניות, ואדם יותר פשוט יאמר תהלים, שזו גם כן מצוה גדולה, וכך אפשר לנצל את הזמן. אבל למעשה לא עושים כך, וזהו מתוך חוסר ידיעה של רוב הציבור, מה הזכויות שיכולים לקבל,

מה החיובים, ומה מפסידים מביטול תורה, ואמנם הם שוגגים ולא מזידים בזה, אבל גם שוגג זהו חטא שצריך תיקון.

וכן האמונה שהכל בידי שמים ואין סיבה להקפיד על מישחו, ברוב הציבור זה חסר, וזוהי מצות האמונה "אנכי השם אלוקיך", להאמין בהשגחה פרטית. אלו הם דברים הצריכים חיזוק.

והעצה לכל זה היא על ידי לימוד ספרי המוסר, וכידוע שספרי המוסר משפיעים, ואם עוסקים בקביעות כמה דקות בכל יום, זה משפיע שכל הבית משתנה ויש אווירה נעימה בבית, כי כל ההנהגה היא על פי ספרי המוסר, וכל ההנהגה מסודרת ומחושבת אם כן או לא – לפי ההלכה, ועל ידי זה כל הבית מלא שמחה והחיים מאושרים.

אם כן יש לנו עצה ודרך לחיות חיים מאושרים על פי התורה, אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא. אשרינו מה טוב חלקנו שאנו יודעים ויכולים ומקיימים ברוך השם, ועוסקים בתורה ומזכים את כל הציבור בזה. יהי רצון שנוכח כולנו לכל מה שאנו צריכים.

מדברי רבינו שליט"א במעמד התפילה בביתו על ידי 'עזר מציון' – ערב ר"ח סיון

אנו זקוקים לרחמי שמים במצב שיש כעת בדרום הארץ, שכבר היו אסונות בנפש. ובאמת כל הזמן אנו חיים בנס, כמו שאמרו חז"ל (אסתר רבה י, יא) שה אחת בין שבעים זאבים, וכך היה תמיד בכל הדורות, אבל בפרט בזמן האחרון פה בארץ זה נסים גלויים, שאנו שה אחת בין זאבים מסביב, מצד אחד הים, ומסביב כולם שונאים, זאבים, וחיים בנס! ועכשיו יש צרה גדולה בדרום וצריכים רחמי שמים לזכות לישועה, ולכן צריכים זכויות, כי הכל תלוי בזכויות.

ומה הן הזכויות? כיצד עושים זכויות? יש שלושה דברים שעליהם העולם עומד: תורה, עבודה, וגמילות חסדים (אבות א, ב). הדבר הראשון הוא 'תורה', שעסק התורה יהיה בשלמות, כל אחד לפי האפשרויות שיש לו, לנצל את הזמן, שלא יהיה ביטול תורה, כל אחד לפי כוחו.

ו'עבודה' זו תפילה, לבקש רחמי שמים, ולחיות עם אמונה, חיים של אמונה, והחיים של אמונה הם חיים אחרים לגמרי, אמונה שהכל בידי שמים, שכל מה שקרה, כל שמחה, זה בידי שמים – חסד מן השמים, וכן כל קושי, הוא מן השמים, וגם אם אדם אחר מצער אותי, זה מן השמים, ואין סיבה להקפיד עליו כלל, ורק צריך לרחם עליו ולבקש רחמים עליו שיחזור בתשובה ושיעשה מעשים טובים. זוהי האמונה, וזוהי 'עבודה' – עבודה שבלב, ואין זה פשוט.

וכשאדם חי עם האמונה שהכל בידי שמים, אין לו קפידא על שום אדם, מפני שהכל בידי שמים, וכל היום הוא מרגיש חיוב הודאה, על חיים טובים ומאושרים, ואין שיעור להודאה, וההודאה היא לזכור שהכל חסדי השם, כמו שאמרו חז"ל (בראשית רבה יד, ט) "כל הנשמה תהלל קה" על כל נשימה ונשימה שאדם נושם צריך להודות ולקלס לבורא, שהכל חסד ממנו יתברך, ואפילו בימים כתיקונם זה כך!

וגם 'גמילות חסדים', היינו אהבת הבריות, ואהבת לרעך כמוך, וכבר אמר רבי עקיבא שזה כלל גדול בתורה (ירושלמי נדרים ט, ד) כי אין זו רק מצות עשה ודבר פרטי, אלא זה כלל גדול בתורה – להצלחה בתורה, כי ההצלחה בתורה תלויה באהבת הבריות, וכמו שאמרו באבות פ"ו בארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית בהם, שאחד מהם הוא 'אוהב את הבריות' ובה קונים תורה.

והרי אדם חייב לעשות כל מה שהוא יכול כדי לזכות לתורה, ואמנם אינו מחויב להתאמץ יותר מכוחו, אבל לפי כוחו, ומאחר שבאהבת הבריות זוכים להצלחה בתורה, בכמות ובאיכות, אם כן מלבד שזה חיוב ומצות עשה של ואהבת לרעך כמוך, הרי זה גם חיוב מצד שזה עוזר לשלמות קנייני התורה.

ועתה בעמדנו בערב ראש חודש סיון, שהוא חודש קבלת התורה, ימים ספורים לפני יום הששי בסיון שהוא יום קבלת התורה, צריכים הכנה לזה, וההכנה להצלחה בתורה היא בדברים האלה, שהם כולם שייכים לתורה: מידות טובות ואמונה, בין אדם לחברו ועבודה, הכל שייך להצלחה בתורה, ואם כן יש לנו הרבה מה לעשות!

אבל כיצד עושים את זה והאין מתחזקים, לכן יש עצה פשוטה מאד: **לעסוק בספרי מוסר**, והוא דבר ידוע שאם לומדים בכל יום משהו בספרי מוסר, בספר מוסר שמעניין, כי אם זה משעמם זה לא משפיע, ויש הרבה ספרי מוסר שמעניינים ומשפיעים, כגון מסילת ישרים, חובות הלבבות, שערי תשובה, וכן ארחות צדיקים שהוא יותר קל, וכל אחד יכול למצוא את ספר המוסר שמעניין ומשפיע עליו לפי טבעו, ואם יש אפילו קביעות קטנה מאד, זה משפיע על האדם עצמו וגם על הבית, וזה לא רק משפיע אידישקייט, אלא זו גם אווירה נעימה בבית וחיים מאושרים.

ובשערי תשובה לרבינו יונה (ג, כז) הביא את הפסוק "בהשם יצדקו ויתהללו כל זרע ישראל" (ישעיה מה, כה) שזכירת השם יתברך נותנת הצלחה עצומה! והעצה לזה היא לימוד ספרי המוסר, בכל יום משהו, איזה קביעות, והוא דבר בודק ומנוסה שעל ידי זה כל הבית מלא שמחה וחיים מאושרים.

וזוהי החיזוק 'תמיד ובכל כוחו' (רש"י ברכות לב), שיהיה חיזוק תמיד, ובכל כוחו – לפי כוחו, לנצל את כל הכוחות שלו ביישוב הדעת לעסוק בחיזוק, ובעזרת השם הלוואי שכולנו נזכה לקיים את זה, להיות מחוזקים ולהוסיף חיזוק וחיזוק, ונזכה לישועה קרובה לכל אחד ואחד במה שהוא צריך, לכל כלל ישראל!

לעילוי נשמת הגאון הגדול
רבי **אורי שרגא קלרמן** זצ"ל
ב"ר שמואל חיים הלוי זצ"ל
מראשי ישיבת כנסת חזקיהו כפר חסידים
נלב"ע ה' סיון תשנ"ג - תנצב"ה

לע"נ הגאון רבי **בנימין ביינוש** ב"ר
אברהם דוד קורלנסקי זללה"ה
שהרב"ץ תורה והעמיד תלמידים רבים
בישרות ואמת
נלב"ע ז' סיון תשס"ו - תנצב"ה

לעילוי נשמת מרת **יהודית** ב"ר
אלימלך הרשקוביץ ע"ה
אשה גדולה מופלגת באהבת תורה
ויראת שמים
נלב"ע ש"ק כ"ז אייר - תנצב"ה

לעילוי נשמת
ר' **אליהו** ב"ר **ראובן פנק** ז"ל
נלב"ע בפניא דמעלי שבתא
ד' סיון תשע"ו
תנצב"ה

ממגד

גרש ירחים

פניני הלכה אגדה ומוסר משלחנו של רבינו הגדול
מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

'פיקודי ה' ישרים משמחי לב' –
אימתי הן ישרים כשיוצאים מפי ישר
(מדברי מרן שליט"א ע"פ חז"ל
בילקוט תהלים)

פרשת נשא תשפ"א (שנה ב') לפ"ק * גליון 69 * עיה"ק ירושת"ו * כתבי תלמידים

ונקה האיש מעוון

אינו מנוקה מעוון באיסור דרבנן

כתב הרמב"ם (פ"ב מסוטה ה"ח) – כל איש שבא ביאה אסורה מימיו אחר שהגדיל אין המים המאחרים בודקין את אשתו, ואפילו בא על ארוסתו בבית חמוי שאסורה מדברי סופרים אין המים בודקין את אשתו שנ' ונקה האיש מעון והאשה ההיא תשא את עונה, בזמן שהאיש מנוקה מעון האשה נושאה את עונה, עכ"ל.

והשיג הראב"ד על דבריו – א"א הא דלא כהלכתא משמעתא דריש ארוסה ושומרת יבם, ובמל"מ ביאר כונת ההשגה מהא דקיי"ל דמעוברת ומינקת חבירו שותה, אף דאסור לשאתה, אלמא דאיסור דרבנן שהיא מותרת לאחר זמן אינו בכלל אין מנוקה מעוון.

ובביאור דעת הרמב"ם כתב המל"מ, דסבר שאני מעוברת ומינקת שאין איסורה מצד הביאה עצמה אלא שמזקת לולד, וכונתו, שאין זה איסור ביאה ולא חשיב שבעל בעילה אסורה, ודייק כן מלשון הרמב"ם ע"ש.

אלא שנשאר המל"מ בצ"ע ממ"ש הרמב"ם גופיה בפיה"מ בטעמא דר"מ דסבר שאין משקין מעוברת ומינקת, משום שאינה מנוקה מעוון, כיון דס"ל לר"מ שאם נשאה יוציא ולא יחזיר עולמית, והא לפמשנ"ת כיון שאין האיסור אלא מצד הולד, ל"ח אינו מנוקה מעוון, ומה אכפ"ל בזה דלא יחזיר עולמית.

אכן לכאורה התירוץ פשוט, דכיון דקאמר ר"מ שאם נשאה יוציא ולא יחזיר עולמית, שוב נמצא שמעתה אין איסורה רק מצד הולד, אלא אסרו חכמים עליו אשה זו, והוי כשאר איסורי ביאה דרבנן ושפיר אינו מנוקה מעוון.

ואע"ג דבשעה שעבר ונשא היתה מותרת לו לאחר זמן, ואיסור הנישואין גופא לא היה אלא מחמת הולד, מ"מ כיון שבשעת הנישואין עצמם חל הדין שלא יחזיר עולמית, נמצא שבא על אשה האסורה לו מצד עצמה.

ואלא דבעיקר מ"ש הרמב"ם שאפילו באיסור ביאה דרבנן אין המים בודקין את אשתו דאינו מנוקה מעוון, משמע לכאורה דמה"ת אין בודקין, וקשה אפילו אי יש כאן איסור תורה משום לא תסור, מ"מ לא הוי ביאה האסורה, דהא אין האיסור אלא מה שעושה נגד דברי חכמים.

ואמנם כבר מצינו שנחלקו הראשונים באיסורי הנאה דרבנן אם מהני קידושין בהן או לאו, שדעת הרא"ש ודעימיה דמקודשת, ומשום שמה"ת הוי ממון, ודוקא בחמץ דרבנן אינה מקודשת מטעם הפקר ב"ד וכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ע"ש, אך דעת ראשונים אחרים דבכל איסור נ"ד דרבנן אינה מקודשת, ומבואר הטעם בדבריהם משום דכיון דאסור מדרבנן עכ"פ, שוב אינה

שוה פרוטה.

והנה שיטת הרמב"ם ג"כ הכי דבכל איסור נ"ד דרבנן אינה מקודשת, וכמ"ש הה"מ. ונראה דקאי בזה לשיטתו הכא, דאף איסור ביאה דרבנן חשיב 'איסור ביאה' מכח הדין דרבנן, וכן חזינו דס"ל לענין זקן ממרא, דגם בחמץ דרבנן נעשה זקן ממרא, ומשום דחשיב דבר שיש בו כרת, וה"נ באיסור נ"ד דרבנן הוי כמה"ת.

(הערות וביאורים ע"ס הרמב"ם)

איש כי ידור נזיר להזיר

הקרבת קרבן נזיר דרבנן בכלי קדש

מצינו בגמ' בנזיר כט. שהאב מדיר את בנו בנזירות, והנה שיטת ר"ל בנזיר שם דמה שאב מזיר את בנו הוא רק נזירות דרבנן, וביארו בגמ' דס"ל חולין בעזרה לאו דאורייתא ולכך שרי להקריב את קרבנות נזירות. ועדיין יש לקשות היאך הותר להשתמש בכלים של הקדש לצורך זריקת דם קרבנותיו, הרי כיון שמה"ת אין זה קרבן א"כ הוי מעילה.

ותירץ רבינו שליט"א דכיון שמצוות לאו ליהנות ניתנו ל"ח זה הנאה למעול, והביא על זה ראייה ממ"ש הרשב"א בנדרים [ט"ז]: דמותר לישיב בסוכה שהקדישה אף שנאסרה בהנאה, דמצוות לאו ליהנות ניתנו, ומבואר דאף לגבי נהנה מהקדש אמרינן מצוות לאו ליהנות ניתנו.

[א.ה. ואמנם זהו דלא כמ"ש האחרונים (נחלת יעקב ר"ה כ"ח. וקה"י נדרים ס' ל"ד, וכן אמר הגר"ש רוזובסקי והסכימו עמו החזו"א והגר"י זצ"ל) בדעת הרמב"ם דבמעילה לא אמרי' מצוות לל"נ כיון דהוא מלתא דגזילה].

(מקונטרס הערות וביאורים בעניינים שונים)

ויקריבו נשיאי ישראל כו'

הטעם שהותר לנשיאים להקריב בנדבת יחיד קטורת וחטאת

מבואר בפרשה שהנשיאים הביאו לחנוכת המשכן קרבנות כאלו שאין כדוגמתם בשום מקום, אף שלא נצטוו על כך, ובין הקרבנות שהביאו היתה גם קטורת וכמו שכתוב "כף אחת עשרה זהב מלאה קטורת", וכן שיעיר עזים אחד לחטאת, אף שלא מצינו בשום מקום חטאת שבאה בנדבה, ומי שמביא חטאת נדבה זה חולין בעזרה, ולא חששו הנשיאים לקטורת זרה ולחולין בעזרה.

וכמו שביאר רש"י – לא מצינו קטורת ליחיד ולא על מזבח החיצון אלא זו בלבד והוראת שעה היתה (ע' מנחות נ.). עכ"ל, וזהו אף שלא נצטוו להדיא על כך, לפי שהבינו ברוח קדשם שיש לעשות כן בהוראת שעה לצורך השראת השכינה במשכן הותר להם להקריב, ואכן, משה רבינו בתחילה לא רצה לקבל מהם, מפני שלא שמע ציווי כזה מפי הקב"ה, עד שאמר לו הקב"ה 'קח מאיתם'.

והקריבו קרבנות אלו שנים עשר ימים רצופים, אפילו בשבת, מפני שהבינו בהשגתם שיש כאן הוראת שעה שזה דוחה שבת.

ודבר דומה מצינו בחנוכת בית המקדש בימי שלמה המלך, שעשה משתה גדול לכל ישראל במשך ארבעה עשר יום, מלפני יום הכיפורים ועד למחרת שמיני עצרת, ואמרו בגמרא (מו"ק ט, א) כי באותה שנה לא עשו ישראל את יום הכיפורים, ואכלו זבחי שלמים גם ביום הכיפורים, ומבואר שם בגמרא שכלל ישראל היו מודאגים מזה, עד שיצאה בת קול ואמרה להם כולכם מזומנים לחיי העולם הבא, והינו מפני ששלמה המלך עשה כן לפי מה שהבין ברוח קדשו כי אכילה של מצוה זו עדיפה מהצום ביום הכיפורים, ושכך צריכים לעשות בתור הוראת שעה, [ובמו"ק איתא שלמד שלמה המלך כן בקל וחומר מחנוכת המשכן שדחתה שבת, ע"ש].

וההיתר לזה מבואר ביבמות דף צ' שאלהו הנביא הקריב בבמה בתור הוראת שעה לצורך חיזוק הדת, וכתבו התוספות שם "דכיון

דעל פי הדיבור שרי משום צורך שעה, הוא הדין שלא על פי הדיבור", והיינו שאלהו הנביא במדרגתו הבין שכך צריך לעשות בתור הוראת שעה, וכך גם הנשיאים ושלמה המלך עשו מדעתם לפי מה שהבינו ברוח קדשם, שכך צריכים לעשות לצורך השראת השכינה וחיזוק הדת.

וכך גם נדב ואביהוא שהקריבו קטורת זרה, עשו כן לפי מה שהבינו מדעתם שהקטורת הזאת תעשה תיקונים גדולים ותביא להשראת השכינה, וכפי שעשו הנשיאים בחנוכת המזבח, שהביאו קטורת זרה שלא נצטוו עליה, בתור הוראת שעה, אבל נדב ואביהוא נענשו, שלא היה ראוי להם לעשות כן, ובספר מכתב מאלהו (ח"ב עמ' 442) פירט והביא מדברי חז"ל ט"ו חטאים שונים שעליהם נענשו נדב ואביהוא, וכולם חטאים דקים כחוט השערה שנענשו עליהם לפי גודל מדרגתם (והאריך בזה מרן במק"א).

(משיחות רבינו שליט"א)

בעקבות המאורעות והפרעות הפוקדים את ארה"ק, הקב"ה יצילנו מהם, נביא דברי חיזוק ממרן שליט"א שמסר בעת אשר כזאת, בחורף תשע"ו אשר ארעו בו כמה מאורעות, והיו הדברים לתוספת חיזוק ופשוש המעשים לתשובה שלמה, ונזכה ובא לציון גואל ב"א.

וכה אמר מרן בשיחתו, טבת תשע"ו: עת צרה היא ליעקב, בעת האחרונה היו הרבה רציחות ופיגועים, מעשים שבכל יום רח"ל, בהרבה מקומות בארץ הקודש, ובדאי שהכל בהשגחה, יש השגחה פרטית על כל אחד ואחד, כמו שכתב הרמב"ן בפרשת בא "שם יעשה המצוות יצליחנו שכרו ואם יעבור עליהם יכריחנו עונשו", ואם יש אסונות סימן שיש חטאים, והעצה היחידה היא לא בכוחי ועוצם ידי אלא בתשובה ותיקון המעשים.

מסתבר שאין זה רק חטא של אדם יחיד, אף על פי שמצינו שציבור נענשים מחמת היחיד, כמו שכתוב אצל עכן שמעל בחרם ומתו שלושים וששה איש, ובגמרא (סנהדרין מד, א) דרשו שנהרג יאיר בן מנשה ששקול כנגד רובה של סנהדרין, עד כדי כך שייך עונש על הציבור מחמת חטא של יחיד, שכל ישראל ערבים זה בזה, אבל מסתבר שאין החטא רק של יחיד, אלא כל אחד ואחד יש לו מה לתקן ולחזור בתשובה.

ובדברים שנשא אז במעונו, עורר מרן על דברים שבין אדם לחברו הטעונים תיקון, ושהם הן הדברים עליהן רגיל הוא שליט"א לעורר בכל עת מפני חומרתן ומפני גודל המכשלה המצוייה בהן, ויה"ר שנזכה להתחזק בהן, ולהרבות שלום בעולם, ועושה שלום במרומיו יעשה שלום עוכם"י.

וכך היו דברי מרן שליט"א: מה הם הדברים המצויים שנכשלים בהם? לשון הרע הוא דבר שהרבה נכשלים בו, וכבר אמרו (ב"ב קסה, א) כולן באבק לשון הרע, החפץ חיים כתב חיבור גדול על הלכות לשון הרע וחיזוק שמירת הלשון, ומאוחר יותר כתב בספרו כבוד שמים כי חשב שישפיע יותר חיזוק בזה, יש יצר הרע חזק מאד ללשון הרע, והוא איסור חמור מאד, לכן גם השכר גדול מאד למי שנזהר מלשון הרע, ובספר שמירת הלשון (שער התבונה פט"ז) כתב שמי שנזהר מלשון הרע יש לו חוש מיוחד להרגיש מהו לשון הרע ולהיזהר מכך.

בימים אלו שאירעו כמה וכמה אסונות רח"ל, יש להתחזק במיוחד להיזהר מלשון הרע, אמנם כל דברים בטלים הם חמורים, אבל לכל הפחות להתחיל בזהירות מלשון הרע, וגם מביטול תורה, שאמרו חז"ל כשם שתלמוד תורה כנגד כולם כך ביטול תורה כנגד כולם, ולהתחזק מה שיותר בדבקות בתורה.

ועוד דבר בענין בין אדם לחברו, שאדם אינו מוותר, ואינו רוצה לוותר, יש דברים שהם על פי דין, בדיני ממונות, יש שולחן ערוך ויש דיינים מומחים, אך לפעמים אדם קובע ומורה דין לעצמו, בפרט מצוי בענייני שכנים, שיש אנשים טובים מאד, וכשבאים לידי איזו נגיעה ביחסי שכנות, מיד נהפך לאדם אחר, וכבר אינו מה שהיה, מחמת נגיעה של ממונות, או נגיעה של כבוד שהוא איום ונורא, המסילת ישרים כבר כתב שהכבוד דוחק את האדם יותר מכל התאוות שבעולם, וצריכים לדעת שאם נהנים מכבוד, מפסידים הרבה עולם הבא, ולהיפך על ידי ייסורים של ביזיונות מרוויחים עולם הבא, וחוסכים ייסורי גיהנום.

אלו הם הדברים שצריכים חיזוק בהם, להיזהר מלשון הרע, ומביטול תורה, ולהתחזק באהבת הבריות בין אדם לחברו, שהנגיעות של כסף וכבוד לא ישחדו את האדם להתנהג שלא כהוגן.

ניתן לקבל את הגיליון במייל : MIMAGED111@GMAIL.COM

כמו כן לתרומות והנצחות, ולשליחת ד"ת, עובדות והנהגות ממרן שליט"א ניתן לפנות לכתובת הנ"ל.

פניני חשוקי חמד

מאוצרותיו המתוקים של מרן הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א
 חבר מועצת גדולי התורה. רבה של שכונת 'רמת אלחנן' ב"ב. זראש כולל 'בית דוד' חולון

האם להקדים לוי לישראל בזכות לנקות את בית הכנסת

זאת עבדת משפחת הגרשני לעבד ולמשא (ד-כד).
שאלה

בית כנסת שאירע שהמנקה לא הגיע, והגיעו לגבאי שני מתנדבים שרצו לזכות במצוה של ניקוי בית הכנסת, אחד מהם ישראל השני לוי, מי יזכה במצוה?

תשובה

נאמר במשנה ברורה (סימן רא ס"ק יג): טוב להקדים הלוי גם כן לישראל אם הם שוים בחכמה, בברכת המזון ובהוציא וכן בנתינת צדקה וכו', וכך כתב הערוך השלחן (סימן קלה ס"ב) בשם הרא"ש ח"ל: בודאי גם בלא הכהן יש ללוי יותר קדושה מהישראל, דכתיב בעת ההיא הבדיל את שבט הלוי (דברים י, ח), ויעוין קובץ שיעורים (ביב סימן רעו). ואם כן יש ענין להקדים את הלוי לישראל.

והנה בגמרא עירובין (דף קה ע"א) נאמר: תנו רבנן הכל נכנסין בהיכל לבנות לתקן ולהוציא את הטומאה, ומצוה בכהנים, אין שם כהנים נכנסין ליום, אין שם ליום נכנסין ישראלים. ותמה המקדש דוד (סי' אות ה) דאיזה עדיפות יש ללוי מעל ישראל ליכנס להיכל, הא גם לוי זר הוא?

ותירץ על פי המבואר ברש"י (ערכין יג ע"ב ד"ה אין לוי קטן נכנס לעזרה). דלויים היו גם ממונים לנקות את העזרה בנוסף למה שהיו שוערים ומשוררים, והוצאת הטומאה בכלל ניקוי עזרה הוא. אלא דבהיכל מקדימין את הכהנים ללויים מאחר דאסור לזר ליכנס להיכל, אבל במקום שאין כהנים וחייב זר להיכנס, עדיף שלוי יכנס שתפקידו לנקות המקדש. וע"ש שכתב דגם לענין לבנות ולתקן שייך לומר דהו"ל כניקוי שהוא שירות לצורך תיקונו של מקדש. לפי זה בנוגע לניקוי בית הכנסת, יש להקדים לוי כפי שהיה בבית המקדש. (חש"ח עירובין קה ע"א).

למה לא הזהיר המלאך את אשת מנוח שלא תטמא למתים

כל ימי ה'זירו לה' על נפש מת לא יבא (ו-ו).
שאלה

נזיר מזהיר על שלשה דברים, א. לא לאכול מכל אשר יעשה מגפן היין. ב. תער לא יעבור על ראשו. ג. על נפש מת לא יבא. ויש לשאול מדוע הזהיר המלאך את אשת מנוח רק על אכילת גפן היין, ואילו על איסור התגלחת לא הזהירה וגם על טומאה הזהיר אותה רק על מחצה שלא תאכל כל דבר טמא, אבל שלא תכנס לאהל המת לא הזהיר כמבואר בבבא (שופטים יג)?

והסביר יפה את הדבר המגיד מדובנא בספרו כוכב מיעקב (הפסטר נשא), שכידוע המאכל והמשקה שהאם אוכלת משפיע על העובר שבמעיה, מאחר וממנו הוא

ניזון. אולם התגלחת של האם אינה משפיעה במאומה על העובר, ומשום כך הזהירה המלאך מאכילת גפן היין, כדי שלא ישפיע על שמשון שחייב הוא להיות נזיר אלוקים, אבל על התגלחת לא הזהירה, משום שבין כך לא ישפיע על שמשון, וכמו כן לא הזהירה על טומאת מת, משום ש"טהרה בלועה" אינה מקבלת טומאה, כלומר, [העובר בלוע במעי אמו ולא מקבל טומאה] כמבואר בחולין (דף עא).

ולכאורה קשה, למה לא תירץ ה"אהל יעקב" שלכן לא הזהיר המלאך על טומאת מת מפני שלשמשון היה מותר להטמאות למתים, וכך מבואר בנזיר (דף ד ע"ב) ר' יהודה אומר נזיר שמשון מותר ליטמא למתים שכן מצינו בשמשון שנטמא, וכך מבואר ברמב"ם (פ"ג מנזיר) שהלכה למשה מסיני שנוזר שמשון מותר ליטמאות למתים, וכן מובא בר"ן בנדרים (דף יט ע"ב)?

תשובה

ראשית דבר יש לציין שכדברי המגיד מדובנא, כתב רבי עזריה פיגיו בספרו בינה לעתים (דריש מא), ואם כן לכאורה הקושיא מתעצמת יותר, דשני נביאים נתבאו בסגנון אחד והדברים לכאורה צריך עיון.

ויעוין בספר אשדות הפסגה (מלצר, סימן יט) שדן בסוגיית טומאה בלועה, ודן בדברי הכוכב מיעקב האם אמרינן טומאה בלועה גם לגבי העובר, דהרי אם אמרינן שעובר ירך אמו, אם כן כמו שכל האיברים שלה נטמאים כך העובר נטמא, ע"ש שהאריך בזה. ובתוך דבריו הקשה גם את הקושיא הנ"ל, דלמה לא תירץ שאמו של שמשון לא נצוותה על הטומאה כי היה מותר לשמשון להטמא, ונשאר בשאלה. נוכח נקשה בספר תולדות נח (רבינוביץ עמ' ק) ונשאר בצריך עיון.

ואולי היה אפשר לבאר על פי דברי הספר יהושע (סימן קפב) שכתב שבנשים לא שייך נזירות שמשון, כי דין זה הוא חידוש ונאמר רק באיש ולא באשה, ע"ש. ניש להוסיף שאף בסברא הוא כן שכל ההיתר להטמא למתים היה כדי שיוכל להרוג במלחמה, ונשים אין דרכן ללכת למלחמה. ואם כן אם נאמר שאמו של שמשון היתה צריכה להיות נזירה כדי שבנה יהיה קדוש מרחם, ע"כ היא צריכה להיאסר בטומאה, כי בנשים אין נזירות שמשון.

ועל זה ביאר המגיד מדובנא שבעצם לא היה ענין שהיא תהיה נזירה, אלא רק שלא תאכל דברים שיפיעו על הוולד, מה שאין כן תגלחת וטומאה לא משפיעים ואין בזה שום ענין. אבל אם טומאה היתה משפיעה על הילד, יתכן שהיתה אסורה להטמא, כי רק בשמשון עצמו שהוא איש יש את ההיתר, אבל בנשים שאין אצלן מושג של נזירות שמשון הטומאה משפיעה לרעה, והשפעה זו עלולה להזיק לשמשון, וצריך עיון. עוד יעוין בספר זכרון רפאל (עמ' קע), שהגאון ר' משה מרדכי שלזינגר העלה צד דיתכן שכונת המגיד היתה

לבאר מדוע הגמרא שדנה אם היה מותר לשמשון להטמא למתים או לא, לא הביאה ראיה מזה שאמו של שמשון לא קבלה ציווי שלא להטמא למתים, ועל זה ביאר המגיד שמה אין ראיה כי טומאה לא משפיעה על הילד, אבל אין הכי נמי לפי המסקנא שבאמת היה מותר לו להטמא, לא צריך להגיע לסברא הנ"ל לגבי טומאה. [נאמנם עדין צריך את סברת המגיד לגבי תגלחת].

עוד אפשר אולי ליישב קצת על פי דברי הרד"ק (שם יג ד) שכתב, שהתרגום יונתן בן עוזיאל חולק על התנאים המובאים בגמרא בנזיר, וסובר שלנזיר שמשון אסור להטמאות למת, ודבריו של אהל יעקב אולי נאמרו לפי שיטה זו. ואף על פי שלא קיימא לן כשיטה זו, מכל מקום הרי סברתו מוכרחת מצד מה שהיה מותר לאם שמשון להתגלח, אם כן אגב ביאור זה הוסיף לבאר אף את הדין של טומאה, כי יש דיעה שמשון הוזהר אף על הטומאה. (חש"ח נדרים יט ע"ב).

כהן המוכיח את הרבים האם ישא כפיו

וידבר ה' אל משה לאמר (ו-כב).

שאלה

כהן המוכיח את הציבור במילי דשמיא, והציבור שונא אותו, האם ישא כפיו?

תשובה

נאמר במשנ"ב (סימן קכח ס"ק לו) כהן שהציבור שונאים אותו או הוא שונא את הציבור, סכנה הוא לכהן אם ישא כפיו, ולכן יצא מבית הכנסת קודם רצה, אם אינו יכול לכוף את יצרו ולהסיר השנאה מליבו. ובזהר (פ' נשא דף קמז) כתב עובדא בכהן שנענש, ומת בשעת ברכת כהנים משום שלא בירך באהבה. וכתב הכף החיים (שם ס"ק עה) שתקנו לברך 'באהבה' כדי שיתנו הכהנים לב לאהוב את ישראל, וגם ישראל יאהב לכהנים.

וכתב בשבט הקהתי (ח"ג סימן סו): ועוד נראה דאפילו אם שונא הציבור או איפכא, באופן שמותר לשנוא כגון שעברו על עבירה גם כן אל ישא כפיו. ומקורו בתוס' בפסחים (דף קיג ע"ב ד"ה שראח) שכתבו על הא דאמרין אהב לפרוק ושונא לטעון מצוה בשונא כדי לכוף את יצרו, דמה כפיית יצר שייך כיון דמצוה לשנאתו. ותירצו התוס' כיון שהוא שונאו, גם חבירו שונא אותו, דכתיב כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם, ובאין מתוך כך לידי שנאה גמורה ושייך כפיית יצר, עכ"ל. הרי לפנינו שאפי' בשונא שמצוה לשנאתו באין לידי שנאה גמורה, ועל כן אין לו לישא כפיו אפילו באופן שמותר לשנוא אותו או איפכא. ויעוין עוד בספר כה תברכו (מסכת האלף סימן ב) שנסתפק בענין זה האם אזהרת הוזהר נאמרה כששונא אותו בדין תורה, והסיק שמכיון שיש סכנה בדבר יש לחוש על נפשו אפילו בספק ספיקא, ע"ש.

והוסיף בשבט הקהתי שאפילו אם הוא שונא שלו, אם בשעת הברכה הוא יכניס אהבה בלבו, יוכל לברך, ע"ש.

חידה: איך יתכן שאם ראובן

בבית הכנסת יכופו בית-דין את שמעון לצאת?

תשובה

ראובן הכהן שונא את שמעון, ואם שמעון בבית הכנסת אסור לראובן לישא כפיו, והציבור כולו יפסיד ברכת

כהנים, בכהאי גוונא מסתבר שבית דין יכוף את שמעון לצאת, כי ראובן לא יוכל לברך את הציבור, ואם כן עדיף ששמעון יצא, כי בין כך לא מפסיד כלום.

אך צריך עיון אם הדין נכון, כי במשנ"ב נאמר כהן שהציבור שונאים אותו, או שהוא שונא את הציבור, ואולי דוקא בציבור נאמר דין זה ולא בשונא יחיד.

ולמעשה יעוין בספר כה תברכו (שם), שנסתפק בספק זה אם גם ביחיד יש את אזהרת הוזהר, והעלה שמספק יש להחמיר, וכתב שאם אפשר יש להוציא את האיש מבית הכנסת.

וכתב השולחן ערוך (סימן נג ס"ד) שליח-ציבור צריך שיהיה הגון, ואיזהו הגון, שיהא ריקן מעבירות, ושלא יצא עליו שם רע אפילו בילדותו, ושיהיה עניו ומרצה לעם וכו'. וכתב המשנה ברורה (ס"ק יז) בשם תשובת מהר"מ מינ"ץ "יזהר החזן אם יש ריב וקטטה בין שני בעלי-בתים, שיהא בשב ואל תעשה הן בדיבור הן במעשה הן בגלוי הן בסתר, וכל שכן אם יש עסק ריב עם אדם אחר שאינו מהעיר עם בעל-הבית שיהא בשב ואל תעשה ואפילו אם אותו האדם הוא מחותנו או קרוב שלו. ואם יש לו שום קטט ואיבה עם אחד מהקהל, או צריך להעמיד את הדבר לפני הרב או הקהל לפשר ולעשות ככל אשר נראה להם נכון, ואם יש חסרון ומניעה מצד שכנגדו אז הוא נקי ומה יש לו לעשות". וצריך עיון אם הוא הדין בענינו, שאם יש מחלוקת בין הכהן לציבור, והרב ניסה לפשר ויש מניעה מצד השכנגדו, שמא יעלה הכהן בכהאי גוונא ש'מה יש לו לעשות'. אך על פי הנ"ל נראה שמכיון שיש חשש סכנה, יש להחמיר בכל מקרה, וצריך עיון.

אין לוותר למי שמחפש עלילות על השני

מסופר בספר מלכים (א ח לז-לח) שבחנוכת בית המקדש שפך שלמה המלך את לבו לפני הקב"ה וביקש: "בהגנף עמך ישראל לפני אויב אשר יחטאו לך ושב אליו והודו את שמך והתפללו והתחננו אליך בבית הזה, ואתה תשמע השמים וסלחת לחטאת עמך ישראל והשבתם אל האדמה אשר נתת לאבותם", שביקש על כל מיני צרות שאם יבואו על ישראל יסלח להם השי"ת. רק בתחילת תפילתו אמר: את אשר יחטא איש לרעהו ונשא בו אלה להאלותו ובא אלה לפני מזבחך בבית הזה ואתה תשמע השמים ועשית ושפטת את עבדך להרשיע רשע לתת דרכו בראשו, ע"ש. כאן לא ויתר שלמה ועוד ביקש ממידת הדין לפגוע באותו רשע.

ורש"י פירש שהכתוב "ונשא בו אלה" מדבר באלה של סוטה, וצריך ביאור כוונתו, וביאר מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל כוונת הדבר יסוד מצות סוטה הוא לעשות שלום בין אדם לאשתו, נמצא שהמים הקדושים, המעורבים בעפר המשכן בצירוף מחיית השם, היו כעין מלאך השלום לקרב הלבבות ולהשכין שלום בין איש לאשתו. אך יש לפעמים שהבעל יודע שאשתו טהורה, ורצונו להתעלל בה ולהציבה לפני הכל כפרוצה, ובית המקדש נעשה בידי בעל זה לכלי משחית, על זה ביקש שלמה המלך מהקב"ה שלא יוותר לאותו רשע, אלא ושפטת את עבדך להרשיע רשע לתת דרכו בראשו. (חש"ח ביצה יב ע"ב).

דברי יחזקאל

משיעורי הגאון רבי מאיר גריינימן שליט"א לבני הישיבות

ועבר עליו רוזן קנאה וקנא את אשתו (ה' י"ד)

כתב רש"י פירוש רבותינו לשון התראה שמתרה בה אל תסתתרי עם איש פלוני, והנה ד"ז נוגע גם כהיום כמבואר סוטה ב' ב' דלא לימא איניש לאיתתיה בזה"ז לא תסתתרי כו', וכ"ה באה"ע סימן קע"ח ס"ז שלא יאמר אפי' בינו לבינה דלמא קיי"ל כריבר"י דהוי קינוי, ואם נסתרה אחר הקינוי אסורה לו לעולם כברמ"א שם, ואם שכח וקנא לה ימחול לה מיד על הקינוי (א"ז) וכמו שיתבאר לקמן סימן זה סעיף י"ב ע"כ ברמ"א, ומבואר שם דהיינו דימחול קודם סתירה, ועי' חוט המשולש בשו"ת דר' אליעזר יצחק ז"ל סימן ו'.

ומיהו יעוי' בשו"ת בית הלוי שצייד להקל

כה תברכו את בני ישראל אמור להם (ו' כ"ג)

כתב בספר בית הלוי (על התורה סוף בראשית) שא"א להוציא כהן את חברו בברכת כהנים ע"י שומע כעונה מפני שצריך לאומרו בקול רם כאדם האומר לחברו, ואף שבחזו"א או"ח סי' כ"ט סק"ג הוכיח שאפשר להוציא ע"י שומע כעונה גם בשאר תנאי המצוה שאינם ע"י שמיעה ועפ"י זה רצה להשיב על דברי הבית הלוי שלפ"ז גם ביתרון של בקול רם אפשר להוציא, אמנם כפי הנראה כוונת הבית הלוי דמכיון שאין ברכת כהנים ברכה של עצמו אלא שצריך לברך את ישראל ולומר להם את ברכתו בזה לא שייך לומר שגם הכהן השומע כאילו מדבר ג"כ לישראל, שדיבור לחברו צריך דיבור לזה ולא שייך כאן ענין שומע כעונה, ואמרתי דבר זה לפני מרן החזו"א זללה"ה לתרץ כוונת הבית הלוי, וראיתי בספר עמק ברכה שכתב ג"כ כנ"ל ליישב דברי הבית הלוי.

יברכך ד' וישימורך וגו' - בעניני נשיאת כפים

בדבר יחיד המתפלל עם הש"ץ והגיע לשים שלום והכהנים נושאים כפיהם אם עונה אמן על הברכת כהנים, בתשו' הר"א בן הרמב"ם כתב בפשיטות שהוא כמו קדושה והביא למנהג שהנהיג הרמב"ם שיתפללו עם הש"ץ יחד וישתתפו בקדושה וכו', ובא"ר סי' קכ"ח ס"ק ל"ח כתב שמשמע מהב"ח שלא יענה אמן אך צ"ע מה ההוכחה משם.

אמנם יש לדקדק בטעם הדבר, דנראה לכאורה דתפלה חמירה לענין הפסק אף שעומד במקום השייך להפסקה זו כגון ששמע ברכת חונן הדעת כשעומד בחונן הדעת לא יענה אמן וכ"מ בא"ר סימן ק"ט סק"ח ועי' לח"מ סוף פ"י מתפלה, ואף מפי הש"ץ שכולם עונים אחריו, ואינו מוסיף לאמן זה כמו שרשאי להוסיף איזה בקשה באמצעיות באמצען, ואף שבברכות ק"ש קילא אמן של המקום שעומד שם שאף למאן דאוסר לענות אמן בין הפרקים אמן זה שרי כמ"ש במ"ב סימן ס"ו ס"ק כ"ג, בתפלה לא שמענו, וכן בתוס' ברכות ל"ד ב' ד"ה לא, נתקשו בהא דצריך טעם שאין הש"ץ עונה אחר הכהנים אמן מפני הטרופ דתיפ"ל משום דהוי הפסק, אף ד"ל דזהו מקום ברכת נ"כ ולא חשיב כאמן על ברכה אחרת, והא דיחיד אומר קדושה עם הש"ץ נראה דלא שגי בטעם שעומד במקום קדושה דלא ליהוי משום זה כהפסק, אלא משום דחובתו של היחיד לומר קדושה אלא שאינו אומרה אלא עם הציבור משום שאין יחיד אומר קדושה וכה"ג ציבור מיקרי וכמ"ש תוס' ברכות כ"א ב' ד"ה אין, ולכך לא חשיב הפסק שזהו חובת תפלתו, ואומר עם הש"ץ מלה במלה נקדש וכו' שזהו נוסח ברכה רביעית של ש"ץ כמ"ש הרמב"ם, וגם זהו חידוש של הגאונים כמ"ש ב"י סימן ק"ט בשם הרשב"א שלולא שאמרה הגאון ז"ל לא היה בנו כח לומר כן.

איברא דבתשו' הר"א שם לא משמע כן אלא שאומר רק חלק הקדושה שראוי לעם לענות והוא מתיקון הרמב"ם ז"ל ועי' לשון הרמב"ם סוף פ"י מתפלה דמשמע לכאורה כך, ועי' בה"ל סימן ק"ט ד"ה אבל, ואפשר דאם שרי לענות קדוש קדוש לחוד, ה"ט משום דהמקום גורם שזהו מקום קדושה וא"כ שפיר יליף אמן דנ"כ להשוותו לקדושה, [ואף דשפיר י"ל דמודה בחונן הדעת שאינו עונה כשעומד שם היינו משום שכבר אמרה עם הש"ץ ואין צורך לענות שוב, כמו הקהל, ואולי באמת אינו איסור כ"כ], אבל לדידן דבעי לומר נקדש (וכשאין הקדושות שוות אינו אומר וכמ"ש סימן ק"ט ס"ג) שזהו נוסח ברכה יש לדון שאין היחיד רשאי להפסיק בעניית אמן של נ"כ שאין זה כנוסח תפלה, אמנם י"ל דאף להר"א מיקרי שאומר כל הברכה שהרי שומע נקדש מהש"ץ וזהו סדר ברכת קדושת השם בציבור שיקריא הש"ץ והם יענו.

והנה התוס' הנ"ל תירצו בהא דהש"ץ היה עונה אמן אי לאו מפני הטרופ דה"ט דלא חשיב ליה הפסקה מאחר שצורך תפלה הוא, וכ"כ הרא"ש וסיים דה"נ אומר לכהנים על כל דיבור ולא חשיב הפסק דצורך תפלה הוא, ומשמע דר"ל דכיון דתיקון תפלת הש"ץ היא שיהא ממתין לברכתם של כהנים ואח"כ הוא שימשיך שים שלום שפיר הוי הנ"כ צורך תפלה ושרי ליה נמי להשתתף עם הציבור בקבלת ברכתם ע"י עניית אמן שזהו סדר התפלה, ולא משום שזהו מקום נ"כ ולא חשיב הענייה כהפסק, שזהו ליתא

וכדהו פשיטא להו להתוס' בקושייתם, ולפ"ז צ"ע לכאורה מאיזה טעם נתיר גם ליחיד אף אם מתפלל ממש עם הש"ץ כל התפלה, וכ"ש אם אירע שנזדמן עם הש"ץ בברכה זו.

ואמנם יש כאן מקום שפיר לדון דהיחיד המתפלל עם הש"ץ נגרר בתר תפלת הש"ץ וחובתו שראוי לו א"נ יכול להמתין בנ"כ כמו הש"ץ, [וכך עשה מרן החזו"א ז"ל פעם אחת שהתפלל שמו"ע ביחד עם הש"ץ, שהה בשעת ברכת כהנים], וכל הציבור כאחד שותקין ושומעין נ"כ, וא"כ י"ל שהנ"כ נכלל בסדר תפלתו וחשיב צורך תפלה וכמו בש"ץ ואינו הפסק, והוי כמו קדושה שמצטרף עם הש"ץ והציבור מאחר שכך ראוי לו, ואפשר אף בנזדמן עם הש"ץ לברכה זו לא חשיב הפסק שזהו סדר תפלתו עכשיו להצטרף ולשמוע נ"כ, [ועי' בה"ל סימן ק"ט ד"ה אם, דאומר קדושה בכה"ג], [יחיד המתפלל עם הש"ץ ג"כ אשכחן דאינו אומר הכל כמו הש"ץ שהרי עננו אומר בש"ת ומיהו התם אין היחיד חותם ואומרה בש"ת], ועי' ב"ח, וצ"ע.

ומרן החזו"א ז"ל כשהי' ש"ץ (ביא"צ) לא הי' מקריא לכהנים יברכך וגו' אלא אחר.

הפטרת נשא

ועתה השמרי נא ואל תשתי וגו' כי הנך הרה וגו' ומורה לא יעלה על ראשו וגו' מן הבטן וגו' (שופטים י"ג, ד')
לכאורה רהיט שמאז שדיבר המלאך אליה הוזהרה על יין ושכר וכל טמא, שמכיון שעתידה להכנס להריון ולא תדע מתי, עליה להזהר מיד, והענין שהרי העובר אוכל ושותה ממה שאמו אוכלת ושותה כבנדה ל' ב' ולרוב קדושתו וגבורתו ועתידו (עי' נדה ט"ז ב' גבור כו') היתה הוראת שעה שיותחל הפרישות אף בימי הריון, ואף דהנזירות תתחיל כשיוולד, ומן הבטן דכתיב היינו כשיצא כמ"ש המצודת דוד שהרי מקודם אינו נזיר ולא שייך ומורה לא יעלה וגו', (ולא כל מי שנהי' נזיר משעת לידה ע"י שאביו הדירו (עי' תוס' נזיר ד' ב' ד"ה שמשון) ראוי לאמו ליזהר מיין ופשוט, וכל נזירות שמשון הי' ע"פ נבואה וכמ"ש תוס' שם ד"ה התם, וה"נ הי' פרישות אמו ע"פ המלאך, ומה שהזהיר במיוחד על מורה כי זה נוגע מיד כשיוולד משא"כ יין וכו' הוא כשיגדל קצת שאין תינוק שותה יין ושכר, ושאף לא יטעם כלל מהלידה (וכעין שנהוג אצלנו בברית) כבר תבין ממה שאף היא עצמה נזהרה, ונאמר לה להדיא כי נזיר וגר מן הבטן וגו'.

ויש לעי' במה שאמרה כשסיפרה לבעלה שאמר לה המלאך מן הבטן עד יום מותו ולא מצינו שאמר לה רק מן הבטן, והנה גילחה את שבע מחלפות ראשו כדלהלן ט"ז י"ט, וראיתי במשך חכמה שכתב דלכך באמת לא אמר המלאך עד יום מותו כי הזכיר ומורה לא יעלה וגו' וזה לא נתקיים אח"כ כי נתגלח וכנ"ל, וכתב עוד שנצנצה בה רוח"ק שמכיון שאמרה עד יום מותו לכן לא הזכירה ומורה וגו' שהרי טרם מותו גילחיהו, אבל אכתי צריך טעם ששינתה הכל, (ברם מש"כ שם על פסוק י"ד כל אשר צויתיה תשמר שיתכן שהכונה שישמור גם מנוח, אין טעם בדבר, דלמה לו זה, ושפיר יקדש על היין, ומה שחזר שוב לומר כל אשר וגו' י"ל לחיזוק בעלמא, ועי' מש"כ בזה במצודת דוד ויהי זה תשובה על מה יהיה משפט הנער ומעשהו).

לע"נ הרבנית מרת צלה בת רבי

אשת חיל מרת צלה ע"ב בת הרב ר' **בנימין זאב** ז"ל
זכתה למעשים טובים מרובים להעמיד דורות ישרים
בעלת יסורים רבות בשנים
קבלה תמיד את כל האדם בשמחה
ונפטרה בשם טוב
י"א סיון תשע"ג
תנצב"ה

גליון מתנת חיים

מתורת מרן המשגיח הגאון הצדיק רבי מתתיהו חיים סלומון שליט"א פרשת נשא תשפ"א

אהבת עולם הזה - סתירה לאהבת עולם הבא

שאהבת העוה"ז מהווה סתירה לאהבת העוה"ב, ורק אם מכיר בכך ונוהג עפ"יו - הוא זוכה להבין ולהורות כראוי.

ומתוך דברי הרמב"ן (במדבר ו' י"ד) למדנו שפרשה זו מדברת על מעלתם של הבחורים הפורשים מתענוגים כדי לזכות באהבת העוה"ב האמיתית. ואמר הנביא ואקים מבחורכם לנזירים (שהיו מבחורי ישראל שפרשו לנזירות), שאם נמשך אחר תענוגי עוה"ז בזמן שהוא בחור - יקשה להם לפרוש מכך אח"כ וליהנות מאהבת עוה"ב.

וכתב בספר החינוך (מצוה רמ"ח) בנוגע למצות בן סורר ומורה - שלא לאכול ולשתות כדרך זולל וסובא [הגורמת להדרדר לדרגת גנב הפושט ידו למקרר ונוטל בשר וכו'] בזה"ל שלא להרבות באכילה ובשת"י בימי הנערות בתנאים הנזכרים בבן סורר ומורה בכתוב, עם מה שפירשו בו חז"ל במס' סנהדרין. והאזהרה לנו על זה מדכתיב לא תאכלו על הדם, שכן אמרו בפירוש בסנהדרין, אזהרה לבן סורר ומורה מנין ת"ל לא תאכלו על הדם, כלומר לא תאכלו אכילה שהיא מביאה לשפוך דם, והיא אכילת זולל וסובא שחייב על אותה אכילה הרעה מיתה עכ"ל.

עוד כתב שם בחינוך בזה"ל, משרשי המצוה, לפי שרוב חטאות בני אדם יעשו בסיבת ריבוי האכילה והשתיה, כמו שכתוב וישמן ישורון ויבעט, וכן שמנת עבית כשית ויטוש אלוה עשהו, וכן אמרו ז"ל מי גרם לך שתבעטי בי, כרשינין שהאכלתיך, ודרך כלל אמרו מלא כריסא זני בישא, כלומר אחר מילוי הכרס יבוא בן אדם לעשות חטאים רעים. והענין הוא לפי שהמזונות הם עיסת החומר, וההתבוננות במושכל וביראת אלהים ובמצוותיו היקרות - היא עיסת הנפש, והנפש והחומר הפכים גמורים כמו שכתבתי בראש הספר. ועל כן בהתגבר עיסת החומר [היינו כשאדם מתעסק באכילה ובשת"י הוא עוסק בעניני עוה"ז] תחלש קצת עיסת הנפש, ומזה השורש היו מן החכמים ז"ל שלא היו נהנין במזונות רק למה שצריך להחיות נפשם לבד, וכמו שכתוב צדיק אוכל לשובע נפשו.

ועל כן תמנענו תורתנו השלימה לטובתנו מהרבות באכילה ושתיה יותר מדי, פן יתגבר החומר על הנפש הרבה עד שיחליאה ויאבד אותה לגמרי, ולכן להרחיק

דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם איש או אשה כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה'. מיין ושכר יזיר חמץ יין וחמץ שכר וכל משרת ענבים לא ישתה וענבים לחים ויבשים לא יאכל (נשא ו' ב' ג'). פירש בספורנו בזה"ל, "כי יפליא - יפריש עצמו מן הבלי ותענוגות בני האדם", היינו תוקף מעשה הנזירות - שאין לאדם שייכות לתענוגי עולם הזה. "לנדור נדר נזיר - להיות נזיר ופרוש מן התענוגים המורגלים. להזיר לה' - להזיר עצמו מכל אלה למען יהי כולו לה', להתעסק בתורתו וללכת בדרכיו ולדבקה בו". כלומר שידוע שאהבת עוה"ז הוא סתירה לאהבת עוה"ב, וממילא "מיין ושכר יזיר חמץ יין וחמץ שכר לא ישתה ומשרת ענבים לא ישתה וענבים לחים ויבשים לא יאכל", פי' על זה בספורנו, "לא יסגף עצמו בצום שממעט במלאכת שמים כדבריהם ז"ל [נ- שאם עוסק בתעניות יקשה עליו ללמוד תורה], ולא יצער גופו במכות פרושים כמנהג צבועים וחומרים, אבל יפריש עצמו מן היין, שבזה הוא ממעט את התאוה מאד ומכניע יצרו, ולא יתיש כחו בזה כלל" עכ"ל.

ואחר כך נאמר בתורה (שם ה' ח') תער לא יעבור על ראשו וגוי קדוש יהי גדל פרע שער ראשו. כל ימי הזיר לה' על נפש מת לא יבא וגוי כל ימי נזרו קדוש הוא לה', פירש בספורנו תער לא יעבור על ראשו - ובזה ישליך אחרי גוו כל מחשבת יופי ותיקון שער עכ"ל, היינו שיש להרחיק כל ענייני הבלי ותענוגות בני אדם. וממשיך הספורנו ומפרש, קדוש יהי - נבדל מן התאוות החומריות. קדוש הוא לה' - שיזכה לאור באור החיים, ולהיות מוכן להבין ולהורות כראוי לקדושי הדור. ולזה נראה שנתכוון אלקנה באמרו 'אך יקם ה' את דברו', כלומר אני מסכים להדירו [את שמואל] בנזיר, ואיני מבקש מהקל יתברך דבר אחר בעד הילד, זולתי שיקם את דברו - שיהיה קדוש לה' עכ"ל. רואים מזה שהאדם צריך להיות עוסק כולו בתורה כי התכלית היא להבדל מתענוגי עוה"ז.

ועל המצוה לבלתי יטמא הנזיר למת, הביא הספורנו מהירושלמי, המבלי אין קוברין בטבריה שלחתיך בנציבין עכ"ל, היינו שאפילו בקבורת מתים לא יעסוק במקום תורה, שאם רוצה לרכוש אהבת התורה ואהבת העוה"ב אזי אפילו על נפש מת לא יבא, כי הוא נזיר המובדל ומופרש מכל, על כן נאמר כל ימי נזרו קדוש הוא לה', שאם רוצה לזכות להבין ולהורות כראוי צריך להיות קודש לה' ומופרש מעוה"ז,

הענין עד תכלית, הוזהרנו על זה בעונש חזק, והוא עונש המיתה, זהו הנראה לי בענין.

והוזהר האדם על זה בתחילת תוקף חוס בחרותו, ובראשית בואו בחיוב שמירת נפשו, והם שלשה חדשים הראשונים משהתחיל להביא שתי שערות עד שיקיף כל הגיד, ומאותו הזמן יקח מוסר לכל ימיו, כי מהיות דבר המזון ענין תמידי באדם אי אפשר לו זולתו, לא חייבתו התורה עליו בכל עת, רק שיחרו מוסר בזמן אחד להועיל לו לכל הזמנים עכ"ל.

אלה דברי החינוך, וזוהי דרך החיים לכל מי האדם.

ויסוד הדבר הוא שאהבת העוה"ז ואהבת העוה"ב סותרות הן אחת לשני, ולימוד זה היא מעין "דרשת בר מצוה" של התורה, וראוי לכל בחור בר מצוה לקיים מש"כ כאן בחינוך שלא להרבות באכילה ושת"י, שבחיוב השמירה על נפשו נכלל לשמור עצמו מריבוי אכילה ושת"י, ואל ילך אחר כל תענוגי עוה"ז, כי אם ירבה - יהא חייב מיתה. וזו הכוונה במה שאמרנו, שתהיו עוסקים בתורה ולא בדברים אחרים ולהיות קדוש לה' ולהבין ולהורות. כי אכילה ושת"י מרובה סותרות את מוחו וליבו מלעסוק בתורה וללכת אחר ה'.

הרמב"ן פירש את הכתוב קדושים תהיו, שהתורה הזהירה בעריות ובמאכלים האסורים אך התירה ביאת איש על אשתו ואכילת בשר ויין, וא"כ ימצא בעל תאוה מקום להיות שטוף בזימת אשתו או נשיו המרובות, ולהיות בסובאי יין וזוללי בשר למו, וידבר כרצונו בכל הנבלות, שלא הוזכר איסור זה בתורה, והנה יהי נבל ברשות התורה, לפיכך בא הכתוב אחרי שפרט האיסורים שאסרו לגמרי, וצוה בדבר כללי שנהי' פרושים מן המותרות ונמעט במשגל, כענין שאמרנו שלא יהיו ת"ח מצויין אצל נשותיהן

כתרגולין, ולא ישמש אלא כפי הצריך בקיום המצוה ממנו, ויקדש עצמו מן היין במיעוטו וכו' וגם ישמור פיו ולשונו מריבוי האכילה גסה ומן הדיבור הנמאס אלה תורף דבריו, והכל נכלל בלאו של קדושים תהיו.

בקעלם הי' וועד, אשר חביריו היו מו"ר מרן המשגיח הגה"צ רבי אלי' לאפיאן זצוק"ל, רבי נחום זאב ורבי דניאל. אחת מקבלותיהם היתה שאם תתעורר לאחד מהם מחשבה באמצע התפילה, צריך לבא להודיע לחברי הוועד מה עלתה במחשבתו. יום אחד ניגש רבי נחום זאב אחר תפילת ערבית ועל פניו היתה ניכרת בושה גדולה, ואמר לחבריו שבעת התפילה נתעוררה אצלו מחשבה זרה, אבל התבייש מאד ולא הי' מסוגל לגלותה לחבריו. לאחר דין ודברים הסכימו לוותר על כך בלית ברירה. מו"ר רבי אלי' זצ"ל הבין שיש בזה איזה לימוד, והפציר מאד ברבי נחום זאב שיאמר לו מה היתה המחשבה שנתעוררה אצלו. אמר לו רבי נחום זאב, הנה היום הייתי שרוי בתענית, וכשהתחלתי תפילת ערבית, נתעוררה בלבי מחשבה כי 'באלט וועל איך קענען עסען א ווארעמע קארטאפלי' [עוד מעט אוכל לאכול תפוח אדמה חם], נורא לראות מאיזה מחשבה התבייש רבי נחום זאב כל כך, אצלו נחשבה מחשבה זו - ליגען אין עסען [להיות שקוע באכילה].

שאלני רב אחד מאנגליה, שבקשו ממנו להעניק הכשר למאכל מסויים אשר טעמו וריחו כבשר חזיר, והי' לבו נוקפו על כך, אמרתי לו שהינו צודק מאוד במחשבתו וכו', והלואי ולא היו מכשירים הרבה מהמאכלים האחרים, היות ויש לדיין אחריות גדולה כלפי הציבור, ואי"ז דבר פשוט לתת הכשרים על דברים כאלו, זהו הענין של קדושים תהיו וההבדלה בין קודש לחול שתהיו עוסקים בתורה ולא בדברים אחרים, ואפילו בדברים המותרים צריכים גדרים, כי אהבת העוה"ז היא סתירה לאהבת העוה"ב.

מסתכל בעיני עצמו כמביט במפעלות אחרים

במסילת ישרים בסוף פרק י"ג כתב בענין הפרישות וז"ל אך הפרישות הרע הוא כדרך הסכלים, אשר לא די שאינם לוקחים מן העולם מה שאין להם הכרח בו, אלא שכבר ימנעו מעצמם גם את המוכרח וייסרו גופם ביסורין ודברים זרים אשר לא חפץ בהם ה' כלל, אלא אדרבה חכמים אמרו אסור לאדם שישגף את עצמו, ובענין הצדקה אמרו כל מי שצריך ליטול ואינו נוטל הרי זה שופך דמים, וכן אמרו לנפש חיה - נשמה שנתתי בך החיה אותה, ואמרו כל היושב בתענית נקרא חוטא, והעמידה בדלא מצי מצער נפשי, והלל היה אומר גומל נפשו איש חסד על אכילת הבוקר, והיה רוחץ פניו וידיו לכבוד קונו קל וחומר מדיוקנאות של מלכים. הרי לך הכלל האמתי, שכל מה שאינו מוכרח לאדם בעיני העולם הרי ראוי לו שיפרוש מהם, וכל מה שהוא מוכרח לו מאיזה טעם שיהיה, כיון שהוא מוכרח לו, אם הוא פורש ממנו, הרי הוא חוטא עכ"ל.

והנה כל דבר הנצרך לאדם מצד חוקי הטבע, יכול לעשות בדרך חסידות, כמש"כ המשך חכמה (פרשת נשא ו' י"ג) עה"פ ביום מלאת ימי נזרו יביא אותו, שהקשו חז"ל וכי אחרים מביאין אותו והלא הוא מביא את עצמו, וביאר שם על דרך הפשט וז"ל, שיעקר הנזירות הוא וכו' לגדור עצמו מהתאוות והגאוה והמותרות וכו', והבחינה לדעת אימת נגמר שלמותו ומעלתו, שכחות יצרו לא יוליכוהו שולל והחמדה לא יתעה להשכל, הוא כשהוא מסתכל על עיני עצמו כמביט על מפעלות אחרים, ולבבו אינו חשוד באהבת עצמו, אז בטוח כי יקח מהנאות העולם במזג הראוי ולא יבוא למותרות, ואדרבה יהנה מהעולם ויהיה דעתו מעורבת עם הבריות, כי זה אינו מכוונת הבורא שלא יחנו מהעולם עכ"ל. ועפ"ז יש לבאר גם מאי דכתיב בפרשת הנזיר (שם ו' כ') ואחר ישתה הנזיר יין, דלכאורה אינו עוד נזיר ולמה קראו התורה נזיר, אלא דהביאור הוא דבאמת הוא אדם אחר, ומעתה הנו שותה יין בבחינת נזיר כל ימי חייו, משום שזכה ללמוד איך ליהנות מן העולם וכנ"ל.

מערכי תורה

נשא

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

'ביא את עצמו למקדש'

כתוב (ו', י"ג) 'וזאת תורת הנזיר וגו' ביא אותו אל פתח אוהל מועד'. ופירש רש"י, 'ביא את עצמו, וזה אחד משלושה אתים שהיה רבי ישמעאל דורש כן.

יש לומר בזה, דהנה באמת הנזיר אינו משלח קרבנותיו וצריך שהוא בעצמו יבא ויהיה שם, משא"כ בשאר קרבנות שאפשר לשלחם, ואין צריך שהמקריב עצמו יבא למקדש.

ויש לבאר הדבר דהנה שער הנזיר טעון שריפה והוא ניתן תחת הדוד שבו מתבשלים השלמים, הרי מבואר דהנזיר עצמו משתתף בגופו בקרבן, והוא חלק מהקרבן שהוא מביא.

ובזה יש לבאר דלכן צריך שלא ישלח קרבנותיו אלא יבא בעצמו, כי הוא חלק מגוף הקרבן.

ובזה יש לבאר שכתב הפסוק שמביא את עצמו כחלק מתורת קרבנות הנזיר, כי באמת גם הנזיר עצמו הוא חלק מהקרבן, ולכן צריך שיבא הוא עצמו לשם, וממילא ביאתו למקדש היא חלק מתורת קרבנות הנזיר, על כן כתבה התורה את ביאתו בכלל תורת קרבנות הנזיר.

למה נסמכה ברכת כהנים לפרשת סוטה

כתוב (ו', כ"ג) 'דבר אל אהרן ואל בניו כה תברכו את בני ישראל וגו'. יש לומר טעם למה נסמכה פרשת ברכת כהנים, לפרשת סוטה, דהנה איתא בדברי חז"ל הובא ברש"י בפרשת קרח (י"ז, י"ג), בענין המגפה אצל המתלוננים, דהקב"ה ציוה דע"י הקטורת תעצר המגפה, ואיתא במכילתא 'למה בקטורת, לפי שהיו ישראל מליצים ומרננים אחר הקטורת לומר סם המות הוא, על ידו מתו נדב ואביהוא, על ידו נשרפו חמישים ומאתים איש, אמר הקב"ה, תראו שעוצר מגפה הוא, והחטא הוא ממית'.

ולפי זה יש לבאר דאחר שנאמרה פרשת סוטה, שהכהן משביע את הסוטה, ובזה היא מתה, שלא יאמרו שהכהנים מביאים קללה, לזה נסמכה פרשת ברכת כהנים, לומר שהכהנים מביאים ברכה לישראל.

מזבח לכל שבט ושבט

כתוב (ז', י"א) 'ויאמר ה' אל משה נשיא אחד ליום נשיא אחד ליום יקריבו את קרבנם לחנוכת המזבח'. הנה נאמר דבר מיוחד בחנוכת המזבח, שתהא חנוכתו ע"י כל נשיא ונשיא בפני עצמו, והיינו דכל שבט ושבט יחנוך את המזבח בחנוכה בפני עצמה, ולא שתהא חנוכת המזבח לכל ישראל במעשה אחד, ולא מצינו כזאת בשאר דברים.

ונראה לבאר בזה, דהנה כתוב אצל אליהו הנביא (מלכים א' פרק י"ח, ל' ל"א) אחר מה שהיה עם נביאי הבעל, 'ויאמר אליהו לכל העם גשו אלי וגו', וירפא את מזבח ה' ההרוס. ויקח אליהו שנים עשרה אבנים כמספר שבטי בני יעקב אשר היה דבר ה' אליו לאמר ישראל יהיה שמך, ועי"ש ברש"י, הנה מבואר דהמזבח יש בו ענין מיוחד שהוא מתייחד לכל שבט באופן מיוחד בפני עצמו, והוא לכל ישראל על ידי שיש בו י"ב חלקים, חלק מיוחד לכל שבט, ולכן לקח אליהו י"ב אבנים, ומהם בנה את המזבח, דמזה המזבח עשוי, מי"ב חלקים כמספר שבטי בני יעקב.

אשר לפי זה מבואר היטב, דגם היה צריך חנוכה מיוחדת לכל שבט בפני עצמו, דכל שבט חנך בעצמו, את עניינו המיוחד לו במזבח.

אכלתי יערי עם דבשי

כתוב (ז', י"ב) 'ויהי המקריב ביום הראשון את קרבנו וגו'. הנה כבר עוררו המפרשים בזה שהאריכה התורה וכפלה את כל קרבנות הנשיאים י"ב פעמים, אע"פ שקרבנם היה שווה, והיה אפשר לכלול כולם יחד, ולומר דכל הנשיאים הקריבו ולפרט פעם אחת את כל הקרבנות.

ונראה לומר בזה, דהנה בגמ' במנחות דף נ' ע"א, הובא ברש"י בפס' י"ד, איתא, שלא מצינו קטורת ליחיד, ולא על מזבח החיצון, אלא זו בלבד, והוראת שעה הייתה.

ויש לומר דההוראת שעה לא נאמרה באופן כללי על חנוכת המשכן, אלא נאמרה הוראת שעה מיוחדת לכל נשיא ונשיא במסוים, ואם כן, יש לומר הביאור דחזרה התורה בכל נשיא ונשיא על הקרבנות, משום דבכל נשיא נאמר פרשה מיוחדת שבה נאמרה הוראת שעה על הקרבת קרבנותיו.

עוד אפשר לומר בטעם כפילות הקרבנות, עפ"י דברי חז"ל שהביא רש"י בשיר השירים, (פ"ה פסוק א') על הפסוק 'באתי לגני וגו' אכלתי יערי עם דבשי וגו', דאיירי בימי חנוכת הבית, ונאמר על שם הקטורת שהקטירו קטורת יחיד הנשיאים על מזבח החיצון ונתקבלה, והוא דבר שאינו נוהג לדורות, ועל כן נאמר אכלתי יערי עם דבשי וכו', יש דבש שהוא גדל בקנים ומוצצין הדבש ומשליכין העץ, ואני מרוב חיבה אכלתי יערי עם דבשי, אכלתי הקנה עם הדבש, את שאינו ראוי עם הראוי, קטורת נדבה, וכן שעירי חטאת שהקריבו הנשיאים ואין חטאת קריבה נדבה ואני קבלתי בו ביום.

ומבואר שקבלת קרבנות הנשיאים היה שלא כשורה, אלא באופן מיוחד לגדול חבתן, [ואפשר שמשום שהיה כבוד ה' מלא את המשכן היה חשוב כלפנים], ואם כן י"ל דעל כן חוזר הכתוב על הקרבת כל נשיא, להודיע שבכל אחד ואחד מהם הייתה חיבה זו שיתקבלו קרבנותיו.

עבידנא דלא תשתכח תורה מישראל

לרגל מלאת מאתיים שנה להסתלקות מרנא ורבנא רבנו חיים מוואלוז'ין ז"ע

מתוך דברים שנאמרו בועד השבועי לבני הישיבה בספר נפש החיים

הגמרא ביומא אומרת אמר רבי יהושע בן לוי למה נקרא שמן אנשי כנסת הגדולה, שהחזירו עטרה ליושנה. וכזאת יש לומר גם על רבנו הנפש החיים שהחזיר עטרה ליושנה, החזיר עטרת התורה, עטרת תלמוד תורה, עטרת עמל התורה, עטרת כבוד התורה, עטרת כבוד תלמידי חכמים, עטרת כבוד עוסקי ועמלי תורה.

במה החזיר רבנו את העטרה ליושנה? בזה שייסד מחדש את מקום תלמוד התורה ועמל התורה בחיי האיש הישראלי, ובכך שהעמיד את עסק התורה, שאינה רק הדבר החשוב ביותר והגדול במעלתו יותר מכל שאר המעלות והעניינים והמצוות, אלא היא עצם חיותן של ישראל, ובעת שמפסיק מעסק התורה הרי הוא כמת ממש, והחיים הם רק בשעת עסק התורה.

ישנן קהילות חשובות בישראל שיש לילה מסוים שמחמת עניינים מסוים שובתים מתלמודם, והנה אם תלמוד תורה הוא רק הראשון במעלתו, והוא רק הדבר החשוב ביותר מכל הדברים האחרים, אזי יש מקום לערוך חשבונות של תלמוד תורה כנגד עניינים אחרים, ולשקול בפלס ולמדוד האם איזה ענין חשוב יש בחשיבותו כדי להיות עדיף על פני תלמוד תורה, ואפשר שבשביל טעם מסוים יתכן לשבות מתלמוד תורה, אבל אם תלמוד תורה הוא עצם החיים, ואין חיים בלא תלמוד תורה, אין שום מקום לערוך חשבונות של עניינים אחרים כנגד תלמוד תורה, כי יהיו העניינים חשובים ככל שיהיו, אבל ליבטל מן החיים עצמם בעבורם אי אפשר, וזהו אחד מן היסודות הנשגבים שלימד אותנו רבנו חיים מוואלוז'ין.

וגם אנו בעצמנו צריכים להשריש בתוכנו היסוד הנשגב הזה, כאשר במשך התקופות באים ומתעוררים שאלות בעניינים שונים שעל ידם באים לידי ביטול תלמוד תורה, וצריכים אנו לשקול הדברים מתוך המבט וההשקפה הזו, כי התורה היא היא עצם החיים, היא נשמת קיומנו ורוח אפינו.

ברוח זו והשקפה זו יסד את ישיבת 'וואלוז'ין', שהיה זה בית מדרש ללימוד תורה, לא רק בשביל להעמיד רבנים, ולא רק בשביל להעמיד דור של בעלי בתים כשרים היודעים את הדרך ילכו בחיי המעשה, אלא מקום לימוד תורה לשם לימוד תורה, ולכן קבע סדרי לימוד בכל הש"ס כולו, ולא רק במסכתות ובסוגיות הנוגעים להלכה למעשה. ומטעם זה היו קבועים בו משמרות של לימוד במשך כל שעות היום והלילה, ואף במוצאי יום הכיפורים שהיו כולם הולכים לטעום דבר מאכל, היה רבנו הנצי"ב זצ"ל נשאר בבית המדרש ללמוד, שלא יבטל העולם רגע מלימוד התורה ח"ו, וכמבואר בספר נפש החיים חומר הענין הזה.

ובאמת שמאז הקמת הישיבה רבתה תורה בישראל, בכמות ובאיכות, ותלמידי הישיבה חיברו ספרים רבים על כל חלקי התורה, ולא הניחו פינה וזוית שלא משמשו בה והאירו אותה, וגם הראו את עוצם גבורתם בתורה שמפלפלים בשאלות לדינא מתוך דברי הגמרא והעמדת הסוגיא כתקיפי קמאי מדורות הראשונים, וזהו חידוש דרך הלימוד של רבותינו הראשונים, פוק חזי הספרים הנפלאים שו"ת משכנות יעקב, איך שתשובה בנויה על יסודות מהסוגיא עצמה, וכך גם בתשובות של רבי יוסל'ה סלוצקער, ובחידושים על הש"ס בספרי נחלת דוד, וספר ברכת ראש, שידם מגעת לכל פינה וזוית, מתוך דברי הגמרא והראשונים, בדרך שמצינו כזאת רק אצל רבותינו הראשונים.

וכל זה הוא מרוחו ודרכו שקיבל מרבו רבנו הגאון זיע"א, והוא דרך הראשונים שלמדו תורה לשם לימוד התורה.

ואמנם אולי הדברים נחזים לנו כפשוטים, כאשר אנו כולנו מחונכים שעמלה של תורה היא נשמת קיום האומה ועצם חיותנו, אך באמת שלולי פעולותיו של רבנו הן בחיבור ספרו שבו הוא מעמיד יסודות אלו, והן בהקמת הישיבה, אשר ממנה הושתתו כל ישיבות בישראל עד דורנו אנו, ונמצא כולנו באים מכוחו ומכוח תורתו ותלמידיו, והרי כן היה מצב הזמן ההוא שקרן התורה נתרופף, ומקום התורה היה נעדר, והוא במפעלו הגדול בנה את כלל ישראל מחדש, והשריש והחדיר השקפה זו והתייחסות זו, בכל תפוצות ישראל למושבותיהם, כי תעודת איש ישראל מיום בואו ועד צאתו היא עסק התורה.

רשימות תלמידים

משיעורי מרן הגאון רבי דוד פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת 'בית יהודא'

פרשת נשא ונשוא

דאנשי משמר הם הקריבות, הווי עבודתה ועורה שלהם, וכן נקט הראש"ש בשיטת מקובצת שם כהלשנא בתרא דרש"י שם.

ואמר אמו"ר הגאון זצ"ל, דהנה אא"ז הגרי"ז זצ"ל נסתפק בהך דינא ד'איש את קדשיו לו יהיו, אם הוא מדין 'הכהן המקריב', או שהוא מדין 'בעלים', ואם כן יש לומר דבזה הוא דפליגי הנך תרי לישני דרש"י, דלהלשנא קמא דרש"י הוויא זכיית הכהן בקדשיו מדין 'בעלים', ועל כן אף דאינו ראוי להקריב את הקרבן, מכל מקום שפיר זוכה הוא בבשר הקרבן ובעורו מדינא ד'איש את קדשיו לו יהיו, אולם להלשנא בתרא דרש"י הוויא זכיית הכהן בקדשיו מדין 'הכהן המקריב', ועל כן באופן שלא הקריב את קרבנו בעצמו, אלא נתנו לכהן שבאותו משמר, דלא הוי איהו 'הכהן המקריב', אינו זוכה בבשר הקרבן ועורו, אלא הווי של אנשי המשמר, כיון דהם הקריבוהו, עכ"ד.

והנה בערכין דף ל"ד ע"א תניא, מנין לכהן שהקדיש שדה חרמו, שלא יאמר, הוואל ויוצאה לכהנים, והרי היא תחת ידי, תהא שלי וכו'. ומפרש רמי בר חמא התם, דסלקא דעתך אמינא, הוואל וכתוב 'איש את קדשיו לו יהיו', הא נמי כי קדשיו דמיא. ודחי הגמ', מי דמי, קדשיו לאו ברשותו, הכא ברשותו. ופירש רש"י שם, וזה לשונו – 'קדשיו לאו ברשותו', ולא מכא דידה קא שקיל להו, אלא מקריב אימוריהם. 'הכא ברשותו', כלומר, מכא דידה קא שקיל להו, ולא משולחן גבוה בשכר עבודה, עכ"ל.

ואשר לכאורה נראה דנדון הגמ' שם תלוי בספיקו של אא"ז זצ"ל הנ"ל, דאי הוויא זכיית הכהן בקדשיו מדין 'בעלים', שפיר יש לומר דכי היכי דזוכה בקרבנות עצמו, וכדכתוב 'איש את קדשיו לו יהיו', הכי נמי זוכה בשדה חרמו שהקדיש, דכי 'קדשיו' דמיא, אולם אי הוויא זכיית הכהן בקדשיו מדין 'הכהן המקריב', הרי לא שייך ללמוד מזה שיהא זוכה בשדה חרמו שהקדיש, דהא 'קדשיו' לאו מכא דידה קא שקיל להו, אלא מכא היותו מקריב אימוריהם, והוויא לה זכייתו בהם משולחן גבוה בשכר עבודתו, מה שאין בשדה חרמו שהקדיש, הא קבעי למישקל ליה מכא היות השדה שלו, וזה לא שמעינן מדינא ד'איש את קדשיו לו יהיו'.

לא יצוק עליו שמן וגו' [ה', ט"ו]

ופירש רש"י, וזה לשונו – 'לא יצוק עליו שמן', שלא יהא קרבנה מהודר, שהשמן קרוי 'אור', והיא עשתה בחושך, עכ"ל.

ויש להעיר בדברי רש"י בזה, דלכאורה שני טעמים חלוקים הם, א' שלא יהא קרבנה מהודר, וכמו שמצינו במנחת חומא דבעינן שיהא קרבן שאינו מהודר (וכמבואר בפירוש רש"י בפרשת ויקרא, על הפסוק 'לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבונה כי המאת היא', וזה לשונו – 'כי המאת היא', ואין בדין שיהא קרבנו מהודר, עכ"ל). ב' שלא יהא בה דבר הקרוי 'אור', וזהו טעם מסוים השייך רק במנחת סוטה, משום שהיא עשתה בחושך. וצ"ע בהא דעריבניהו רש"י להנך תרי טעמי בהדדי. שוב ראינו שכן הוא במדרש כאן (פ"ט סימן י"ג) – תנן, אמר רבי שמעון, בדין הוא שתהא מנחת חומא מעונה שמן ולבונה, כדי שלא יהיה חומא נשכר, ומפני מה אינה מעונה, שלא יהא קרבנו מהודר. דבר אחר, 'לא יצוק עליו שמן', למה, שהשמן אורה לעולם, שהכתוב קראו 'צהר', והיא אהבה את האפילה, לא יהיה אורה במנחתה, ע"כ. וזה כדברינו דשני טעמים חלוקים הם.

ופרע את ראש האשה, ונתן על כפיה את מנחת הזכרון וגו', וביד הכהן יהיו מי המרים הקמאריים [ה', י"ח]

ומבואר, שיש דין מסוים שבשעת פריעת ראש האשה ונתנית מנחת הקנאות על כפיה, יהיו מי המרים הקמאריים ביד הכהן, וכן הוא ברמב"ם פ"ג מסוטה הי"ד – ובכל הזמן שפורע ראשה ונותן העשרון על ידיה, יהיו המים בכלי ביד הכהן, ונראה אותה את המים, שנאמר 'וביד הכהן יהיו מי המרים הקמאריים', ע"כ.

והנה בדברי הרמב"ם מבואר, דצריך שירצה אותה את המים, ומקור דברי הרמב"ם בזה הוא בירושלמי סוטה פ"ב ה"א – כתיב 'וביד הכהן יהיו מי המרים המאריים', מעתה כדי ליגעה, אלא כדי להטיל אימה עליה. וב'קרבן העדה' שם כתב, דיש לגרום 'מעתה כדי ליגעה', והכי פירושו, בתמיא, וכי כדי ליגעה הכהן הווי עושים, אלא כדי להטיל אימה עליה הווי נותנים המים ביד הכהן, וזהו שהוסף הרמב"ם דצריך שירצה אותה את המים, דכיון דטעם הדין שיהיו המים ביד הכהן,

כל הפקדים אשר פקד משה ואהרן ונשיאי ישראל את הלויים וגו' [ד', מ"ו]

עיין בפירוש הרמב"ן בפרשת במדבר, על הפסוק 'והלויים למטה אבותם לא התפקדו בתוכם', שכתב בתוך דבריו, שבפקודת הלויים על עבודתם ועל משאם, קרא משה לנשיאי העדה שיהיו עמו, כי נכון הוא שיסכימו כולם ויראו בתיקון המשמרות, ע"כ.

והנה בפסוקים כאן מיירי במינוי הלויים איש איש על עבודתו, ועל זה כתב הרמב"ן שם, שהוצרכו הנשיאים להיות עם משה, כדי שיסכימו ויראו ב'תיקון המשמרות', וזה כשיטתו בספר המצוות (עשה ל"ו), וכפי שביארה בהדושי מרן ר"ז הלוי בפרשת במדבר בארוכה, דהדין דצריכינן הלויים להיות ממונים כל אחד על עבודתו, הוא חד מילתא עם דין 'משמרות', שהוא לדעתו הלכה למשה מסיני בין בכהנים ובין בלויים.

אמנם שיטת הרמב"ם שם דבלויים לא נאמר מדאורייתא דין של חלוקת משמרות כלל, דהפרשה ד'וכי יבא הלוי וגו', שנאמר בה שבכל ימות השנה יעבוד כל אחד במשמר שלו, נאמרה רק על כהנים, ולא על לויים, ואם כן לדידיה לא הוי מינוי הלויים איש איש על עבודתו מלתא דההלכה ד'משמרות' כלל, אלא דין בפני עצמו הוא.

ונתן לאשר אשם לו [ה', ז']

בבבא מציעא דף נ"ה ע"א תנן, והגזול את חברו שוה פרוטה ונשבע לו, וילוכנו אחריו אפילו למדי. ופירש רש"י, וזה לשונו – אם הודה שנשבע לשקר, דלא הוויא ליה כפרה עד שיהזירנו לידו ממש, ולא לשלוחו, כדכתוב 'ונתן לאשר אשם לו', עכ"ל. ובבבא קמא דף ק"ג ע"א כתב רש"י, וזה לשונו – 'וילוכנו אחריו אפילו למדי', דאין לו כפרה עד שיהזיר לנגזל עצמו, דכתוב 'לאשר הוא לו וגו', וגבי נשבע לשקר כתיב, עכ"ל.

והנה מדברי רש"י משמע, דהך דינא ד'וילוכנו אחריו אפילו למדי' הוא דין מסוים שנתחדש בכפירת ממון בשבועה, והיינו כמבואר בגמ' ב"ק דף ק"ד ע"א דכיון דבעי כפרה לא סגי עד דמטי לדידה.

אמנם הרמב"ם בפ"ו מגזילה ה"ט כתב, וזה לשונו – הגזול את חברו, אף על פי שכפר בו, הוואל ולא נשבע, אם חזר והודה, אינו חייב לרדוף אחר הבעלים עד שיהזיר להם ממון שבידו, אלא יהי ביד הגולן עד שיבואו הבעלים ויטלו שלהן. אבל אם נשבע על שוה פרוטה ומעלה, חייב לרדוף אחר הבעלים עד שיהזיר להם, אפילו הם באיי חים, מפני שכבר נתייאשו מאחר שנשבע ואינן באין עוד לתבעו, עכ"ל.

והמבואר מדברי הרמב"ם, דמעיקר הדין הווי דין הגזול ונשבע כדין הגזול שלא נשבע, שאינו חייב לרדוף אחר הבעלים עד שיהזיר להם ממון שבידו, אלא יהי ביד הגולן עד שיבואו הבעלים ויטלו שלהן, והא דאמרינן דבנשבע חייב לרדוף אחר הבעלים עד שיהזיר להם, אינו אלא משום ההכי תימצי דמאחר שנשבע, כבר נתייאשו, ואינן באין עוד לתבעו, שוב הראוני בש"ך ח"מ סימן שס"ז סק"ז שעמד בזה.

ונראה לבאר, דהרמב"ם סבירא ליה, דבחיוב השבת הגזילה באמת נכלל גם חיוב להוליך את הממון אל הבעלים, ורק דמה דיכולין הבעלים לבוא וליטול את שלהן פוטרו מזה, אמנם מאחר שנשבע, ונתיאשו הבעלים מלכא לתובעו, שוב חזר עליו החיוב להוליך את הממון אצלם, וממילא חייב לרדוף אחר הבעלים עד שיהזיר להם, אפילו הם באיי חים, אולם רש"י סבירא ליה, דבחיוב השבת הגזילה לא נכלל כלל חיוב להוליך את הממון אל הבעלים, ורק בכפירת ממון בשבועה, דבעי כפרה, נתחדש דינא ד'וילוכנו אחריו' [ועיין בקצוה"ח סימן שנ"א סק"ג].

ואיש את קדשיו לו יהיו וגו' [ה', י']

בבבא קמא דף ק"ט ע"ב תנו רבנן, מנין לכהן שבא ומקריב קרבנותיו בכל עת ובכל שעה שירצה, תלמוד לומר 'ובא בכל אות נפש וישרת'. ומנין שעבודתה [דהיינו בשרה] ועורה שלו, תלמוד לומר 'איש את קדשיו לו יהיו'. הא כיצד, אם היה בעל מום, נותנה לכהן שבאותו משמר, ועבודתה ועורה שלו. ופירש רש"י שם בחד לישנא, דאף דכהן בעל מום אינו ראוי להקריב, מכל מקום הוואל וראוי הוא לאכילה, קרינן ביה 'איש את קדשיו לו יהיו', לפיכך עבודתה ועורה שלו. אולם באידך לישנא דרש"י שם כתב דגרסינן 'ועבודתה ועורה לאנשי משמר', והיינו דכיון

הוא כדי להמיל אימה עליה, לא סני בזה שהמים בידו לחוד, אלא צריך שיראה לה אותם. שוב הראוני שכן הוא מפורש במדרש במדבר רבה פ"ט סימן ל"ג – 'וביד חכהו יחיו מי המרים המאוררים', ירָאָה אותה המים כדי להמיל אימה עליה, ע"כ.

ואם לא נטמאה האישה וגו' ונקתה ונזרעה זרע [ה', כ"ח]

ופירש רש"י, וזה לשונו – 'ונקתה, ממים המאוררים, ולא עוד אלא 'נזרעה זרע' וכו', עכ"ל.

ויש לומר הביאור בזה, דהנה בקדושין דף ס"ב ע"א מבואר, דאליבא דרבי הנינא בן גמליאל היה חכהו אומר 'אם לא שכב איש אותך ואם לא שטית טומאה תחת אישך הנקי' וגו', ומכלל ברכה אתה שומע קללה, ולרבי מאיר דבעי תנאי כפול, דרשינן המסורת ד'הנקי' כתיב, כלומר 'אם שטית הנקי, ע"ש. ומבואר, שהכח מתנה שאם נטמאה האישה תענש, ואם לא נטמאה לא תענש, ומכיון שקללה הכהן על תנאי, והרי מצינו בקללה שאפילו אם היתה על תנאי, הרי היא באה, וכדאיתא במכות דף י"א ע"א ד'קללת חכם אפילו על תנאי היא באה, לכן הוצרך הכתוב לברכה שתנקה מהמים המאוררים.

ולקח את שער ראש נזרו ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים [ו', י"ח]

הנה בהדושי מרן רי"ז הלוי הלכות נזירות (דף כ"ו ע"ב מדפי הספר) האריך לבאר, דתלתא דיני איכא בשער הנזיר, א' מצות שילוח תחת הדוד, וכדכתיב הכא 'ולקח את שער ראש נזרו ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים', וזה אינו משום לתא דגוף השער של נזיר טהור, רק הוא ממצות הנזירות, וכמבואר בספר המצוות להרמב"ם מצוה ק"א. ב' מצות שריפה, גם באופן שאינו מעון שילוח תחת הדוד, כגון במגלה בגבולין, וכדמריבין לה בספרי נשא פל"ה, ובמדרש במדבר רבה פ"י סימן כ"א, מקרא ד'נתן על האש' מכל מקום, וזהו מדיני עצם ההפצא של שער נזיר טהור, שהוא מעון שריפה ככל הנשרפים, ובדין זה נכלל גם דין איסור הנאה, כמו כל הדברים שנאמר בהם דין שריפה. ג' דין איסור הנאה משער הנזיר קודם הבאת קרבנות, הנלמד מקרא ד'קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו' – גידולו יהיה קודש, וכמבואר בספרי נשא פכ"ה, ובגמ' קדושין דף נ"ז ע"ב.

ועיין שם שהביא דברי רש"י בעבודה זרה דף ע"ד ע"א, דשער נזיר איסורי הנאה הוא, דכתיב 'נתן על האש אשר תחת זבח השלמים'. וביאר, דהא דשביק רש"י דרשא דתלמודין, דאיסור ההנאה משער נזיר נלמד מקרא ד'קדוש יהיה', היינו משום דהגמ' מיירי בשער נזיר טמא או בשער נזיר טהור שנגלחוהו לסמים קודם הבאת קרבנות, דליכא בהו מצות שריפה, ולא שייך בהו דינא ד'נתן על האש', אלא רק דינא ד'קדוש יהיה', אולם רש"י מיירי במגלה כמצותו, דליכא ביה דינא ד'קדוש יהיה', כיון דבשעת התגלחת כבר אינו נזיר כלל, דהרי כבר פקעה נזירות משעה שזרק עליו אחד מן הדמים, וכשם שפקעה ממנו קדושת נזירות, הכי נמי פקע איסורא דשער, ואיסור ההנאה ממנו אינו אלא מריבויא ד'נתן על האש' מכל מקום, ע"ש.

והנה בתמורה דף כ"ח ע"א מיייתי הגמ' המשנה בעבודה זרה הנ"ל דשער נזיר אסור בהנאה, ופירש רש"י שם, וזה לשונו – 'ושער נזיר אסור בהנאה, דבעי שילוח תחת הדוד, ע"כ.

וצ"ע כיצד יפרנס אא"ז וצ"ל דברי רש"י אלו, דהא לפי ביאורו אין שייכות בין איסור ההנאה משער הנזיר למצות שילוחו תחת הדוד, דאיסור ההנאה מהשער אחר הבאת הקרבנות הוא מלתא דמצות השריפה האמור בו, שהוא מדיני עצם ההפצא של שער נזיר טהור, ונכלל בזה גם דין איסור הנאה, כמו כל הדברים שנאמר בהם דין שריפה, וקודם הבאת הקרבנות, וכן בשער נזיר טמא, הוי איסור ההנאה מהשער מלתא ד'קדוש יהיה', אבל מצות שילוח השער תחת הדוד, אינו משום לתא דגוף השער כלל, רק הוא ממצות הנזירות, ולא שייך כלל ללמוד מזה איסור הנאה על השער, וצ"ע וועיין בכתבי הגר"ז תמורה ל"ג ב'.

ויחי ביום כלות משה להקים את המשכן וגו' [ד', א']

עיין בפרוש רש"י, וזה לשונו – 'כלות' כתיב, יום הקמת המשכן הוי ישראל ככלה הנכנסת לחופה, עכ"ל.

והנה בגמ' שבת דף פ"ח ע"ב אמר עולא, עלובה כלה מזונה בתוך חופתה. ופירש רש"י שם, וזה לשונו – 'מזונה בתוך חופתה, כישראל כשעמדה בסניו ועשו העגל, ע"כ. ומבואר דבמעמד הר סיני כבר הוי ישראל נחשבים ככלה בתוך חופתה. והכי נמי איתא ב'פרקי דרבי אליעזר' פרק מ"א, שביום מתן תורה יצא משה לישראל והיה מעורר אותם משנתם, אמר להם – 'עמדו משנתכם, כבר בא ההתן ומבקש את הכלה להכניסה לחופה וממתין לה, כדי ליתן להם את התורה, ע"כ. וזה לכאורה דלא כהמבואר כאן דרך ביום הקמת המשכן הוי ישראל ככלה הנכנסת לחופה.

ויש לומר הביאור בזה, דהנה בפירוש הרמב"ן בריש פרשת ויקהל כתב, שלמחרת יום הכיפורים אמר משה לישראל את ענין המשכן אשר נצטוו בו

מתחילה קודם שבוור הלוחות, כי כיוון שנתרצה להם הקדוש ברוך הוא, ונתן לו הלוחות שניות, וזכרת עמו ברית חדשה שילך השם בקרבם, הנה חזרו לקדמותם ולאחבת כלולותם, ובידוע שתהיה שכינתו בתוכם כענין שציוהו תחילה, כמו שאמר 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', ולכן צוה אותם משה עתה בכל מה נצטווה מתחילה, עכ"ל. ואשר לפי זה יש לומר, דבאמת כבר נכנסו ישראל לחופה בשעת מתן תורה, אלא שאחר כך במעשה העגל 'עמד שושבינה וקרע כתובתה' (כלשון רש"י בפרשת כי תשא), אולם למחרת יום הכיפורים נתרצה הקדוש ברוך הוא לישראל בשמחה (כלשון רש"י בפרשת עקב), ואז 'חזרו לקדמותם ולאחבת כלולותם' (כלשון הרמב"ן הנ"ל), וביום הקמת המשכן הוי ישראל שוב ככלה הנכנסת לחופה וועיין במדרש ויקרא רבה פ"כ סימן י' על הפסוק 'ביום התונתו וביום שמחת לבו' (שיר השירים ג'), 'ביום התונתו', זה הר סיני, 'וביום שמחת לבו', זה אוהל מועד.

כף אחת עשרה זהב קלָאָה קטורת [ד', י"ד]

במדרש במדבר רבה כאן (פ"ג סף סימן ב') איתא, דשלשה דברים עשו הנשיאים שלא כהוגן, וקבלם הקדוש ברוך הוא, ואלו הן – בכל מקום אין היחיד מתנדב בקטורת, והנשיאים הביאו כף אחת עשרה זהב מלאה קטורת. בכל מקום אין היחיד מביא הטאת אלא אחר ידיעת הטא, ואלו הביאו שעיר שלא בחטא. בכל מקום אין קרבן יחיד דוחה את השבת, וכאן קרבן יחיד דוחה את השבת, ע"כ.

וראיתי ב'שפת אמת' מנחות דף ג' ע"א שהקשה, למה לא הזכיר בעל המדרש כאן עוד דבר שעשו הנשיאים שלא כהוגן, דבכל מקום אין מעלין את הקטורת על המזבח החיצון, כי אם על המזבח הפנימי, והנשיאים העלו את הקטורת שהביאו על המזבח החיצון, וכמבואר בגמ' במנחות שם.

ונראה לתרץ קשייתו, דשאני הנך שלשה דברים שנמנו במדרש שם, שהיו דיפק דין הקרבן, דבדין הקרבן דקטורת נאמר שאין היחיד מביא, ובדין הקרבן דהטאת נאמר דאין מביאין אותו בלא ידיעת הטא, ובכל קרבן יחיד איכא דינא דאין קרבנו דוחה שבת, והם הביאו קטורת בנדבה, והביאו הטאת בלא ידיעת הטא, וקרבתם דחה את השבת, אבל מה דאין מעלין קטורת על המזבח החיצון, הוא משום דמקום הקטרת הקטורת הוא על המזבח הפנימי, וכיון דכתיב גבי קטורת 'וכל אשר ציויתך יעשו', ואין לך אלא מה שאמור בענין, דהיינו קטורת של חובת ציבור, ממילא לא אשכחן קיום של הקטרת קטורת על המזבח החיצון, אמנם לו יצויר שתהא קטורת אחרת, וזלת אותה הקטורת האמורה בפרשה דקטורת, שפיר אפשר שתהא כשרה אף על מזבח החיצון, וממילא לא הויכא הקטרת הקטורת שהביאו הנשיאים בהוראת שעה על המזבח החיצון 'דבר שלא כהוגן', שהרי לא מצינו כלל דין בקרבן הקטורת שאינו קרב על גבי מזבח החיצון, אלא רק נאמר דמקום הקרבת הקטורת הוא על המזבח הפנימי.

ובכבד משה אל אוהל מועד לדבר אתו וגו' [ד', פ"ט]

הנה בפשוטו יש לפרש המשך הפסוקים כאן, על פי מה שכתב הרמב"ן בריש פרשת בהר, שבעת הכרית הראשונה, שהוא בארבעים יום ראשונים, נצטוו משה על המשכן, וכשנתרצה לו הקדוש ברוך הוא וצוהו לכוות להם ברית שניה, ירד משה ויצום את כל אשר צוה ה' אותו בהר סיני והיה מעשה המשכן מכללם, ואז הקהיל משה את כל עדת בני ישראל ואמר להם בכתחילה 'אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם' במלאכת המשכן, והנה קיבלו הדבר בשמחה, ויצאו מלפניו מיד, ובאו כולם ונתנו הנדבה, ועשו המשכן והשלימו מלאכתו, וכאשר הוקם, מיד 'ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד', וציוהו בקרבנות ובכל תורת כהנים, ומשה צוה הכל אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל מיד, עכ"ל. ומבואר שדיבור ה' אל משה מאוהל מועד היה מיד אחר השלמת המשכן, וזהו דקאמר כאן, תיכף אחר הנוכת הנשיאים, 'ובבוא משה אל אוהל מועד לדבר איתו' וועיין במדרש ויקרא רבה פ"א סימן ז'.

ויתכן לומר עוד ביאור בזה, דהנה בפירוש הרמב"ן ריש פרשת תרומה כתב בתוך דבריו, שציוה ה' תחילה על דבר המשכן, שיהיה לו בית בתוכם מקדש לשמו, ושם ידבר עם משה ויצוה את בני ישראל, והנה עיקר החפץ במשכן הוא מקום מנוחת השכינה, שהוא הארון, כמו שאמר 'ונודעתי לך שם ודברתי איתך מעל הכפורת', ע"ש. הרי דעיקר תכלית המשכן הוא כדי שידבר ה' שם עם משה, ועל כן אחר כלות משה להקים את המשכן, מפרש הכתוב את תכלית מעשה המשכן, שהוא ביאת משה אל אוהל מועד לדבר איתו וועיין במדרש לעיל על הפסוק 'ויהי ביום כלות' – כיון שקיבלו את התורה, ונעשו לו אומה שלימה, אמרו 'כל אשר דיבר השם נעשה ונשמע', אמר הקדוש ברוך הוא, אין שבתן של בני שאחיה מדבר עמכם בפרהסיא, אלא עשו לי משכן, וכשאני צריך לדבר עמך, אחיה מדבר עמכם מן המשכן, דהא הוא דכתיב 'ובבוא משה אל אוהל מועד לדבר איתו' וגו', ע"כ.

התורה של כל השנה כולה, (היה תולה כל שנה לפני שלשת ימי הגבלה מודעה זו בישיבה). פה זה השיא ומזה היצה"ר מפחד. הוא נלחם עכשיו עם כל הכוחות כי הוא מפחד להפסיד. ובפרט השנה ששלשת ימי הגבלה הם נסיון גדול, בימים שכ"כ קשה בהם ותמיד צריכים חיזוק, ישישי שבת, היצה"ר עובד במלא כוחו, אבל פה סוד ההצלחה, ההתמדה והעמל עכשיו זה לכל השנה, מי שלא ינצל את הימים האלה במשך השנה יהיה קשה לו פי מאה.

אכן מי שזוכה אזי - אם אכן הוא נימוח, ואם ברזל הוא מתפוצץ כי מול בן תורה אין לו הרבה מה לעשות.

איך אפשר לצאת זכאי בדין

ולפני ראש השנה - יום הדין היה אומר מרן ראש הישיבה זיע"א שבכדי לזכות במשפט הכל יודעים שכשהמלך צריך משהו מסוים גם אם הוא יעמוד כבר עם חבל התליה בצוארו, המלך ידאג לפסוק להוריד אותו מחבל התליה.

אצל הקב"ה במלכות שמים כשהאדם הוא אחד שהרבים צריכים לו דנים אותו בצורה שונה, ומי נקרא רבים צריכים לו, אחד שמטיב לכל ועוזר לכל מי שהוא רק יכול זה אחד שהרבים צריכים לו. והוסיף מרן רה"י שהחסד הכי גדול לבריאה ולברואים זה שבחור יושב ולומד דף גמרא בהתמדה, כשבחור יושב ולומד ורואים אותו אחרים וגם הם יושבים ולומדים וכך הבית מדרש מתמלא ונהיה אש של התורה בביהמ"ד, כל הבריאה נהיית אחרת, ואין לך חסד יותר גדול מזה. זה הדבר הכי נצרך לבריאה, והוא זה שהרבים צריכים לו שההנהגה בו אחרת לגמרי.

הרגעים הגדולים להתרוממות

ישנו נדבך נוסף להתרוממות הבן תורה והדרך להיות אדם גדול. כמשל לרעיון היה תלמיד חכם גדול שהקים משפחה גדולה של תלמידי חכמים, הגאון ר' דב כהן זצ"ל, חותנו של הגר"י עדס שליט"א ואביהם של כמה מת"ח חשובים בדורינו. בתחילת דרכו, אמו החליטה שהיא מוותרת הכל ומעלה אותו מאמריקה לא"י כדי שילך ללמוד תורה, כאן בארץ לא היה הרבה מי שיכוון אותה לאיפה להכניס אותו והמזרחי שלחו אותו לאחת המקומות שלהם, אמו לא נהנתה מכך, ואמרה שזה יש גם בחו"ל, ואז הגאון בעל 'הנחלת יוסף' שלימד באותו מקום לקח אותו לסבא מסלבודקא זצ"ל והסביר לו מיהו הבחור ואכן הסבא קיבל אותו לישיבה בחברון.

התנאים באותם ימים לא היו כ"כ טובים ובפרט לא לילד אמריקאי ור' דב החליט שהוא חוזר לאמריקה, לפני יציאתו הוא נכנס להתפלל מעריב בישיבה וליבו נמשך אחר ה'שמע ישראל' של בני הישיבה עם הניגון המיוחד, והכל מילה במילה, זה חדר לליבו והוא נשבה כבבלי קסם והחליט להשאר בישיבה. כך עולם התורה זכה לת"ח גדול ולדור אחריו. אצלנו זה מתבטא ב'אהבה רבה' בעלם הישיבות ביום שבעות אחרי כל השטייגען במשך הלילה, אי אפשר להשאר אדיש, הצעקות, הבכיות, ותן בלבנו, להבין, להשכיל, לשמוע, זמן שבו בוכים ומבקשים באמות, זמן שמי שבאמת רוצה לזכות, מי שבאמת רוצה לגדול - זהו הזמן! לא מענין שום דבר מסיבוב רק לבכות ולהתחנן... ללמוד וללמד את כל דברי תלמוד תורתך באהבה, מי יכול לעמוד מול זה ולא להסתכל מיד ברגשי קדש

חג השבועות - יום הדין לתורה

ידוע מה שהיה אומר מרן הגר"מ שך זצ"ל בשם דודו הגר"י מלצר בשם דרשות הר"ן שחג השבועות הוא יום הדין של התורה. ועפ"י פירש המשגיח דליקווד דברי חז"ל, הנה הגמרא במגילה (לא, ב) מביאה שעזרא תיקן להם לישראל שיהיו קוראים קללות שבתורת כהנים קודם עצרת, ושבמשנה תורה קודם ר"ה, מ"ט כדי שתכלה שנה וקללותיה, ושואלת הגמ' בשלמא שבמשנה תורה קודם ר"ה, אבל שבתורת כהנים אטו עצרת ר"ה היא, ומתרתת הגמ' אין, עצרת נמי ר"ה היא דתתן ובעצרת על פירות האילן.

נשאלת השאלה ומה בכך, גם אם עצרת ר"ה לפירות האילן, איך זה שייך לתכלה שנה וקללותיה, ומה תשובת הגמ'. אמר המשגיח בהכרח שחג שבועות הוא יום הדין, יום הדין של תורה, ומשכך ברור שתכלה שנה וקללותיה כפשוטו, דהיינו השנה הרוחנית שיום הדין שלה בשבועות.

בימים גדולים היצה"ר אורב לנו יותר

וכהכנה ליום הגדול נתבונן, הנה מובא בספרים שעם ישראל מאז שיצאו ממצרים עד מתן תורה הם מעצמם התכוונו וספרו את הימים. וכמש"כ החינוך (מצוה שו) שהשתוקקו ליום הנכסף 'כעבד ישאף צל', מרוב ההשתוקקות שלהם, הם מעצמם התחילו לספור את הימים (ורק אח"כ התורה צויתה וספרתם לכם), עוד יום ועוד יום, והנה מתקרבם, היום הגדול הגיע - 'מתן תורה', עמ"י עומדים לקבל את התורה מחר בבוקר ולא יאומן מה שקורה, עמ"י הולך לישון כאילו אין כלום ולא קמו, וכביכול הקב"ה היה צריך לחכות, (ולכן אנו ערים היום כל ליל שבועות לתתן חטא זה). דבר שלא נתפס בשכל אנוש.

נתאר לעצמנו, חתן מתכוון לקראת חתונתו ודואג לכל הנצרך, ובזמן החופה מחפשים אותו ומוצאים אותו ישן במיטתו... לא צריך להמשיך מה יכול לקרות... זה הזמן להירדם בדיוק ברגעים הללו! עמ"י משתוקקים ומצפים ובמשך תקופה הם כמעט לא יכולים לנשום, 'כעבד ישאף צל', וברגעים הגדולים שלהם הם ציפו, הם הולכים לישון ולא קמים, היתכן!!

התשובה לכך היא פשוטה ונקדים בסיפור, הגר"א דסלר זצ"ל הגיע פעם לבית מדרש גדול מלא בלומדים עם שטייגען גדול, באמת למדו שם בהתמדה. הסובבים שמעו את הגר"א מדבר לעצמו ואומר, 'מי יודע כמה קושי וצער עוד יהיו פה', כולם הסתכלו עליו בפליאה למה הרב אומר כך. אמר להם הרב דסלר תדעו לכם כלל, איפה שיש הרבה קדושה שם השטן מתערב. אדרבא, כשרואים פה כזו הצלחה וכזו התמדה, מפחיד לחשוב מה השטן יעשה פה.

אמת, עם ישראל ציפו וחיכו, השתוקקו כעבד ישאף צל, אבל כשמגיע הרגע הגדול והיצה"ר יודע שאם הם מקבלים את התורה עם כזו תשוקה אין לו יותר מה לעשות, 'אם פגע כך מנוול זה משכחו לבית המדרש' (סוכה נב, ב - קידושין ל, ב) - שם זה הסוף שלו. מזה היצה"ר נבהל, כעת הוא מפעיל את כל הכוחות שלו והתוצאה ידועה - עם ישראל נרדם!

ואת זה צריך לדעת, אנחנו מתקרבים לימי הדין של התורה, כבר מערב ר"ח סיון עם תפילת השל"ה ומתקדמים הלאה לתוך שלשת ימי ההגבלה שהם השיא של השנה - וכמו שידוע מהגר"ש וולבה זצ"ל בשם רבו שמי שיעברו עליו שלשת ימי הגבלה בהתמדה כמו שצריך, זה סגולה ללימוד

למעלה למשכיל באהבתה של גודל התורה ומתיקותה ובגודל האושר של
לומדיה ומבקשיה.

חיים שאל ממך - נתת לו'

אך גם פה ישנו סוד גדול. איך באמת אפשר לזכות, איך באמת אפשר
להיות גדול בישראל. ישנם שני סוגי מבקשים, ישנם שני סוגי בקשות,
בזמן הזה כולם מתחננים ובוכים, אבל יש אחד שמבקש תורה כי הוא
רוצה לגדול, הוא רוצה להתמיד להבין להשכיל... אבל יש אחד שמבקש
'חיים' אני רוצה לחיות, ובלי תורה אין לי חיים - 'חיים שאל ממך, נתת
לו' (תהילים כא, ה).

והמקור לזה הוא מפורש בחז"ל, כך לימדו אותנו בשיבה. הגמ' בתמורה
(טז, א) אומרת, הוא עתניאל הוא יעבץ, ומה שמו יהודה אחי שמעון,
עתניאל - שענהו קל, יעבץ - שיעץ וריבץ תורה בישראל. והדבר תמוה אין
אדם שהתפלל ולא נענה, השאלה עד כמה, אבל מכאן ועד לעשות 'שינוי
השם' בגלל שענהו קל, מה קרה, מה מיוחד בבקשה שלו שעד כדי כך.

הגמ' בעצמה ממשיכה ומפרטת את כל שאילת יעבץ. 'ויקרא יעבץ
לאלוקי ישראל לאמר אם ברך תברכני והרבית את גבולי והיתת ידך
עמדי ועשה מרעתי לבלתי עצבני וכו'. ומפרטת הגמ' אחת לאחת. אם ברך
תברכני - תורה, והרבית את גבולי - בתלמידים, והיתת ידך עמדי - שלא
ישתכח תלמודי מלבי, ועשה מרעתי - שיוזמנו לו ריעים כמותי, לבלתי
עצבני - שלא ישגבני יצר הרע מלשנות. יעבץ מבקש להיות ראש ישיבה
יחד עם מועצת שלימה וכמובן שלא יפריע היצה"ר להמשיך ללמוד וכו'.

מיד, 'ויבא אלוקים את אשר שאל', ומה זה מיד גם בללמד, אומרים
חז"ל (מובא בילקוט) שהישיבה הכי טובה באותו זמן היתה בשבט
בנימין, וכולם שם היו תלמידי חכמים גדולים בפני עצמם, ועד אותו יום
סברו שאינם צריכים ראש ישיבה ובאותו רגע הכניס הקב"ה בליבם
מחשבה שהם צריכים ראש ישיבה והמתאים הוא עתניאל בן קנז, וכך
באו ובקשו ממנו שיבא ויהיה ראש הישיבה שלהם. פלאי פלאים, מיד
בקשתו התקבלה וזו לא סתם בקשה פשוטה...

(בדומה לכך מספרים שכשהגאון הגדול ר' יחזקאל אברמסקי זצ"ל בעל
החזון יחזקאל עלה לארץ הגיע אליו ראש ישיבת סלבודקא הגאון ר'
מרדכי שולמן זצ"ל וביקש ממנו בתחנונים שעל אף גילו המבוגר עדיין
כיון שכוחו במותניו שיבא ויעמיד עוד תלמידים ויהיה ראש הישיבה,
א"ל ר' יחזקאל אתה לא צריך להתחנן כבר ידעתי שאתה אמור להגיע
והתכוננתי לכך. התפלא ר' מרדכי הרי לא אמרתי זאת לאף אדם בעולם,
מאיפה הרב ידע, א"ל ר' יחזקאל פשוט, אני התפללתי ואמרתי לקב"ה
'רביש'ע חננת אותי שאני יכול להעמיד תלמידים, אבל עכשיו להקים
ישיבה בגיל כזה קשה לי, אנא תן בלב אחד מראשי הישיבות שיזמין אותי
להיות ראש ישיבה אצלו', ידעתי שזה יגיע, אתה או אחר אבל זה יגיע).

עתניאל בן קנז מבקש בקשה כ"כ גדולה ומיד נענה, מיד ויבא אלוקים
את אשר שאל' למה כ"כ מהר, מה קרה?

הרב אברמסקי היה אומר **שיותר מכל התפילות שרוטשילד התפלל על
העושר האגדי שלו, הוא צריך להתפלל על פשט אחד ברמב"ם קשה,
אבל זה צודק כי זה באמת שווה הרבה יותר.**

הגמ' מוסיפה ומספרת את הסוד שבזה. עתניאל בשאלתו הוסיף כמה
מילים, 'אם אתה עושה כן מוטב, ואם לאו הריני הולך לנסיסי שאול'.
נתאר לעצמנו אדם חסר הכרה שוכב בביתו, מתקשרים להצלה והם
מתיחסים מאוד יפה, 'אכן זו פניה חשובה מחר בצהריים נגיע...' מחר
בצהריים אתם יכולים כבר לשלוח אמבולנס של חב"א קדישא... כשזה
ענין של חיים הכל צריך להיות מיד.

כשאדם בא לקב"ה ואמר לו אני לא יכול להחזיק מעמד בלי זה, זה
'החיים' שלי - חיים שאל ממך, נתת לו! כל עוד ומתעסקים פה בחיים
נותנים לו כל מה שרק אפשר.

זה אחד מהדברים שכדאי לנו להחדיר לעצמנו בימים האלו, 'כי הם חיינו
ואורך ימינו' כי כששני בני"א צועקים אותו דבר רק שלאחד זה 'תורה'

ולשני זה 'חיים' 'אני רוצה לחיות' פשוט למי ניתן קודם.

באהבת עולם אנו אומרים 'ובהם נהגה יומם ולילה' מסבירים הגר"א
לפיאן זצ"ל ומרן שר התורה שליט"א בסידורו שודאי שאין זו עובדה,
זה לא מציאות, זו בקשה, ומוסיף מרן שה"ת להוכיח כן, שאם לא כן
כולנו עוברים על נדר, כיון שזה נדר לדבר מצוה ואין לו הפרה, לכן פשוט
שזה בקשה.

ולעניינו נוסיף שגם 'כי הם חיינו' זה בקשה, אנו מתחננים שהתורה תהיה
אצלנו חיים, אנחנו רוצים שנוכל לזעוק 'אם לאו הריני הולך לנסיסי
שאול', אם לאו למה לי חיים', ואז מיד 'ויבא אלוקים את אשר שאל'.

יוחני בעל החכמה ומבקשיה - בלי החכמה כמיתה חשובים

הגמרא בקידושין (לא, ב) מספרת על ר' יוחנן עיברתו אימו מת אביו,
ילדתו מתה אמו, ר' יוחנן נולד וגדל ללא הורים, כל חייו גדל לבד, וזו רק
תחילת מסכת היסורים שהוא עבר - הגמ' בברכות (ה, ב) מספרת שלר'
יוחנן היו עשרה בנים שמתו ור' יוחנן היה הולך לנחם אבלים עם העצם
של בנו העשירי 'דין גרמא דעשיראה ביר', מסכת יסורים גדולה מאוד,
כך גם בגמרא בתענית (כא, א) מוכח שלר' יוחנן לא היה מה לאכול וכו'.

ואותו ר' יוחנן המדרש מספר עליו שהלך עם אחד מתלמידיו וכל שדה
שראו בדרך היה אומר ר' יוחנן זה היה שדה שלי ומכרתיה, זה היה כרם
שלי ומכרתיה אותה כדי שאוכל ללמוד תורה, וכן הלאה, בכה אותו
תלמיד, א"ל ר' יוחנן למה אתה בוכה, א"ל לא הנחת כלום לדורות
הבאים אחריו, א"ל ר' יוחנן כלום קלה היא בעיניך, מכרתיה דבר הנקנה
בששה ימים וקניתי דבר שנקנה בארבעים יום, ר' יוחנן הסוחר הכי גדול
בעולם.

ר' יוחנן הזה שהיה כולו בעל יסורים גדול זה לא מה שמוריד לו את 'טעם
החיים'. הוא עדיין ממשיך לחיות בשמחה, איפה זה נגמר? איפה ר' יוחנן
מרגיש שכבר אין לו טעם יותר לחיות - זו גמרא מפורשת. הגמ' בב"מ
בהשוכר את הפועלים (פד, א) מספרת על ר' יוחנן וריש לקיש, נח נפשיה
דר' שמעון בן לקיש והוה קא מצטער ר' יוחנן בתריה טובא, ריש לקיש
נפטר ור' יוחנן לא מפסיק להצטער, חכמי ישראל ראו את ר' יוחנן בצער
ורצו לישב דעתו, שלחו את ר' אלעזר בן פדת דמחזדין שמעתתיה, כל מה
שאמר ר' יוחנן היה אומר לו ר' אלעזר בן פדת תנא דמסייע לך, א"ל ר'
יוחנן וכי אני לא יודע שאני אומר טוב. אתה כבר לקישא? כל דבר שהייתי
אומר לר"ל היה מקשה עלי עשרים וארבע קושיות והייתי מתרץ לו
עשרים וארבע תירוצים וממילא רווחא שמעתא, ואת אמרת תניא
דמסייע לך, אטו לא ידענא דשפיר קאמינא, מה שחסר לי זה הצעקות
והויכוחים... והיה ר' יוחנן יוצא ברחובות וקורע את בגדיו וצווח היכא
את בר לקישא, היכא את בר לקישא, והיה צווח עד דשף דעתיה. ר' יוחנן
איבד את דעתו מרוב צער, עד שראו חכמים שאין מה לעשות בקשו עליו
רחמים ומת. 'אלמלא תורה למה לי חיים', זה החיים האמיתיים.

בזמנו, כשלמדו את זה בדף היומי אמרתי בשיעור את הפשט הפשוט
שכולם אומרים שמה שחכמים לא בקשו עליו שיתרפא זה כי הם ידעו
שזה לא יעזור שהרי שוב פעם הוא יקום ויחפש את ריש לקיש ויצווח
ברחובות...

קם אחד ממשתתפי השיעור וכאב לו מאוד התשובה הזו, 'אני לא מבין
מה שאתה מדבר', כל התנאים והאמוראים הסתדרו מצויין בלי ריש
לקיש, הם המשיכו ללמוד ולא קרא להם שום דבר, אז למה הם לא
ביקשו שר' יוחנן יהיה כמו כולם?

ולדברינו זה ברור, 'יוחני בעל החכמה ומבקשיה, בלי החכמה כמיתה
חשובים' אם יש חסרון קצת מחכמתו, ר' יוחנן רגיל לעשרים וארבע
קושיות ותירוצים, אם אין לו את זה לא שווה לו שום דבר, עבורו זה מות
לקחו לו חלק מהחיים.

וזה פשט הגמ' במכות (י, א) תלמיד שגלה מגלים רבו עמו שנאמר 'וחי
בהם', שאל מרן רה"י הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל, וכי חסר שם כבר
תלמידים בעיר מקלט, ודאי שיש שם כבר איזה ראש ישיבה שיוכל

למסור שיעורים ולמה א"כ צריך שלכל אחד יהיה את ראש הישיבה שאליו היה רגיל ומה בכך אם ישמע שיעור מרב אחר? - אמר הגרמ"ל כשאדם רגיל לרב מסוים עם אותו רב השטיינגען שלו יותר גדול, לקחת לו חלק מהשטיינגען - לקחת לו חיים! כשהתורה מצווה וחי בהם - זה חלק מהחיים.

אם נבא לאדם מבוגר מאד ונאמר לו אתה בין כה לקראת הסוף אז מה אכפת לך שנה יותר שנה פחות, אולי תתרום שנה אחת לבחור צעיר שנמצא במצב קשה... וכי מישוהו יתיחס בכלל לכוז בקשה.

כשר' יוחנן הגיע לדרגה העצומה שלו, כל רגע שאין לו את זה, כל רגע שר"ל לא נמצא איתו, הוא מרגיש שלוקחים לו את החיים, אין ברירה - בעו רבן רחמי עליה ונח נפשיה...

ועליו אומר המדרש (רבה שה"ש ח, ח) מה הבריות אומרות עליו, 'אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שאהב ר' יוחנן את התורה, בוז יבוזו לו'...

'שום דבר לא מעניין אותי מלבד התורה'

ונקרב את זה קצת לדרגות שלנו, כשמרן הגר"מ שך זצ"ל היה גר בשכונת כרם בירושלים, היה גר בשכונתו הסופר המפורסם חניך ישיבת ראדין ר' דוד זריצקי. פעם ניגש ר' דוד לאשתו של הרב שך וא"ל תדאגי קצת לבעלך תראי איך הוא הולך מפוזר ומתנהג בצורה מפוזרת, תדאגי שילך קצת כמו בן אדם מוסדר, אמרה לו אני לא יכולה לדאוג לזה אתה אולי יכול לעשות את זה. מה אני, איך? א"ל תראה, יש לו כעת קושיה עצומה בגמ' בתמורה והוא לא בן אדם, תגיד לו פשוט ותראה איך שהכל יהיה בסדר, אך כל זמן שאין לו תירוץ אין מה לעשות הוא לא אוכל, הוא לא יודע איפה המיטה שלו, כלום לא מעניין אותו, תביא לו תשובה זה מה שמעניין אותו.

על ר' לייב בקאשט העילוי משנחאי, סיפר פעם נכדו ששמע מהסבא על השתלשלות השידוך עם הסבתא, כשהיה ר' לייב בישיבה במיר הציעו לו שתי הצעות, האחת מי שהייתה אשתו בפועל, הבת של הרב רוגוב, והשניה בת של גברא רבה באותו דור, והוא לא ידע מה להחליט, הוא ניגש למשגיח ר' יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, א"ל ר' יחזקאל, על הרב רוגוב מספרים שכשהיו בחורים רוצים להתאורר היו הולכים לאחד מהרבנים באזור ומתוככים עמו בלימוד וזה היה הדאצ'ה שלהם, ואחד מהרבנים שהיו באים אליו זה היה הר' רוגוב, כשהיו נכנסים להתוכח איתו היתה אשתו עומדת מאחורי הדלת ומקשיבה, והיה אם הבחורים ניצחו בויכוח היא לא אמרה כלום, אבל אם בעלה ניצח היתה מכינה עוד קוגל שלם לכבוד השמחה הגדולה, א"ל ר' יחזקאל כשזה מה שעומד בראש מעינים אם זה מה שרואים בבית, כשיש כזו אהבת תורה הכל כלול בזה, כזה דבר צריך להכניס לבית.

וכשאומרים לבחור אל תשמע נייעס, אל תבדוק מה המצב בחוץ, יש אחד שירגיש שהוא מתגבר וזה ממש בכל נפשך ובכל מאודך, אבל יש אחד שזה בכלל לא מעניין אותו...

כשאנחנו מדברים על 'חיים' זה לא שצריך לעמול ולהתאמץ ולא לערב דברים חיצוניים זה פשוט לא צריך לעניין.

ומעשה ידוע הוא באותו עסקן שבא למרן הגר"ש אלישיב זצ"ל אחרי מערכה שלימה של בחירות לעיריית ירושלים שמרן הגר"ש מאוד היה מעורב בזה. באו וא"ל בשמחה שבסוף נבחר מי שהוא רצה. תוך כדי הדברים אמר להם הגר"ש מה זה ביטול תורה! מה נקרא ביטול זמן? אמר להם הגר"ש מה שעשיתם עכשיו! עד עכשיו היה חובת השתדלות לדאוג שיהיה מאן דהו שלא יהרוס את הדת, יש בזה נפק"מ, עכשיו אין שום נפק"מ הרי מי שכבר נבחר זה מה שהקב"ה החליט, מה זה מעניין אותי את מי החליט הקב"ה.

אנחנו חותרים לכך שזה שלא יעניין אותנו שטויות זו תהיה המציאות, כי מה שמעניין אותי באמת זה החיים, החיים האמיתיים, עוד פרק, עוד עמל, עוד הנאה ואושר מלימוד.

כשמרן הסטיפלער זצ"ל היה בחור, אחד מהת"ח באזור הישיבה היה אוהב לדבר עמו בלימוד, הוא מאוד נהנה ממנו, הוא ראה כמה שהוא

גאון... כשהגיע פרקו רצה אותו ת"ח להציע לו שידוך אז הוא שאל את הסטיפלער מה הוא מחפש, א"ל הסטיפלער אני מחפש אחת שיש לה אהבת תורה, ירא"ש, ומידות טובות, אמר לו כן זה מה שכולם מחפשים, מה אתה דורש עוד, מה אתה מחפש לפי דרגתך מי שיחזיק אותך בקעסט או משרה תורנית או רבנות, א"ל הסטיפלער 'אהבת תורה, ירא"ש, ומידות טובות' וכך כמה פעמים, 'מה אתה לא מבין מה זה להתחתן?!' אני מבין וזה מה שאני רוצה!... זה מאוד הכאיב לו, והוא כתב מכתב לרה"י הגאון ר' אברהם יפהן זצ"ל ידעתי שיש בחורים כאלו בנובהרדוק אבל לא ידעתי שעד כדי כך הם תמימים, הוא אכן גאון בלימוד אבל בחיים הוא לא קולט שום דבר. ר' אברהם ידע בדיוק מיהו ה'תמים' הזה ונתן לו לענות ע"ז. כתב לו הסטיפלער 'תמים בתמים נגעו' (מל' הגמ' דמים בדמים נגעו) אני תמים! - וכי יש עוד משהו חוץ מזה, הוא תמים שחולם שיש עוד משהו מלבד התורה, מה צריך יותר מאהבת תורה, ירא"ש, ומידות טובות...

סוד ההצלחה של ישיבת מיר, הרי היא ישיבה שלא מפסיקים להתווסף תלמידים למאות ואלפים... דיברתי ע"ז פעם עם הגאון ר' אשר אריאלי שליט"א מרה"י ושאלתי אותו הרי כולם היו מוצלחים וכולם הביאו את בחירי עולם הישיבות ובכל זאת מיר הצליחה. מה שרבים לא הצליחו. א"ל ר' אשר יש בזה הרבה דעות, אבל יש סיפור שלדעתו זה הסיבה האמיתית להכל.

במחזורים הראשונים במיר היו מצוינים גדולים מאוד, אך כמו תמיד יש גם שוליים, תמיד יש את האחד הלא יוצלח, הבעיה שהוא היה אחד מוכר, כך שכשהיו בחורים נשאלים היכן הם לומדים והיו מספרים שבמיר כולם ידעו אה איפה שפלוני אלמוני... ולכל ה'חשובים' זה פשוט הוריד את כל הרוח מהמפרשים... כמה שניסו לדבר על זה עם רה"י ר' אליעזר יהודה פינקל זצ"ל שזה בושה לישיבה שום דבר לא עזר. עד שהחליטו שעושים לזה סוף, עלו החברה הטובים לר' אליעזר יהודה והודיעו חד משמעית 'או אנחנו או הוא!' שהראש ישיבה יחליט, אנחנו לא נשארים יחד איתו. חשב ר' אליעזר יהודה וענה להם אני שומע, ההחלטה ברורה, 'ג'ט גזונט איד' - לכו לחיים טובים ולשלום, אני נשאר איתו. הם כמוהו היו המומים 'איתו אין ישיבה'... הסביר להם ר' אליעזר יהודה לא שקל לי לוותר עליכם, פשוט לי שבלעדיכם אני הולך כמעט לסגור את הישיבה, אבל תראו, אתם אם לא תלמדו אצלי תלכו ללמוד במקום אחר ובמקום שיאמרו שלר' אליעזר יהודה יש ישיבה טובה יאמרו זאת על אחרים... בשביל הקב"ה אין הבדל אם אני יהיה ראש הישיבה או מישוהו אחר, העיקר שילמדו תורה. אבל הבחור הזה אתם מבינים לבד מה יהיה אם הוא לא יהיה בישיבה, אף אחד לא ירצה לקבל אותו והוא פשוט יצא לרחוב, לקב"ה טוב שהוא יהיה פה, אני נשאר איתו... כמוהו שכולם נשארו בישיבה.

אמר ר' אשר, הוא לא חשב על עצמו הוא חשב על התורה, הוא היה מוכן להפסיד הכל ולהשאר לבד בשביל התורה - התוצאה נראית לעיני כל. וזה מה שהזכרנו למעלה שמרן רה"י זיע"א היה מעורר בערב יום הדין שאחד שהרבים צריכים לו זה אחד שלא דואג רק לעצמו הוא מחפש את טובת הכלל, ישנם רבים שעושים 'חשבונות' זה יותר טוב בשבילי... ובשבילי טוב יותר כך... אבל סוד ההצלחה לחשוב מה יהיה יותר כבוד שמים, איפה התורה יותר תתעצם ותתגדל.

אחת שאלתי אותה אבקש - ויש כאן בחינה לכל אחד, האם באמת חושב רק על עצמו או על כבודה של תורה, איך יתגדל כבודה, גם עם נדמה לו שזה קצת על חשבנו.

מרן רה"י הגאון ר' גרשון אדלשטיין שליט"א, אמר פעם אם בחור דואג לתורה של עצמו זה דבר גדול מאוד, זה נכון אבל מה שיצא מזה זה ת"ח אחד, אבל אם אתה בישיבה ועושה את מה שטוב לכלל אתה מעמיד דור שלם של תלמידי חכמים.

הנה שלשת ימי ההגבלה מתקרבים ובאים, השנה הקב"ה מנסה אותנו בזמן רפיון 'שישי שבת', זמן שנעשה היתר וחולשה דעמל התורה ח"ו, כל אחד שמחסיר זה גורם לרפיון, בושה לחשוב שמי שיושב היום ללמוד

ביום שישי זה כבר לא בחור פשוט הוא 'מתמיד', זה חובת הכלל, בלי זה התורה מרגישה נכלמת ועזובה. ואת זה התורה רוצה לדעת על מי אתה חושב עלי או רק על עצמך, אם אתה אכן רוצה שלא תתבייש, כשאתה חושב עלי - זה כבר משהו אחר, לכוז אחד היא דואגת.

בחז"ל כתוב שכשעם ישראל רואים את המלאכים כ"א עם דגלו נתאוו ישראל שגם להם יהיו דגלים, אמר להם הקב"ה מה כתיב ביה 'ימלא ה' כל משאלותיך' נתן להם דגלים. את הרעיון הפשוט שבדגלים מסביר ר' ירוחם אין אף מלאך דומה לחברו, לכל אחד יש את היחודיות שלו ולכל אחד יש את הדגל המסמל שלו. לכל אחד יש תפקיד אחר וזה מה שיש בעמ"י, לכל אחד יש את היחודיות שלו ואת התפקיד שלו, ולכן עם ישראל התאוו לדגלים.

כשנפטר מרן הרב מפוניבז' זצ"ל התאספו התלמידים יחד, היה שם גם הראש ישיבה הגאון ר' שמואל רוזובסקי זצ"ל, אמר ר' שמואל אפשר לברך פה 'בורא מאורי האש', האש הרי היא אחת אבל מלאה בגוונים, ועליהם מברכים 'בורא מאורי האש' - כאן יושבים תלמידים רבים שהמשתף ביניהם הוא שכולם הגיעו מאותה ישיבה וכולם למדו אצל אותו רב - האש היא אחת, אבל המיוחד הוא שכל אחד מהיושבים הוא ראש ישיבה מסוג אחר, לכל אחד יש סגנון אחר, כל אחד לקח גוון מהאש בשונה מחבירו... אפשר לברך 'בורא מאורי האש' זה הרי כל היופי של עולם התורה יש ר' שמעון ויש ר' ברוך בער ולא קרב זה אל זה כל אחד בדרכו הוא, אבל זה כל הגישמעק בעולם התורה, ההנאה היא שיש מאורי האש לראות את החילוקים, להבין את כל הדרכים שבסוף הכל מגיע מאותה אש. וזה ההנאה שהיתה לעם ישראל בדגלים - כך מסביר ר' ירוחם.

אך ישנה הרגשה פרטית נוספת להבין את ענין הדגלים, ונקדים, המשנה אומרת חביבין ישראל שנקראו בנים למקום, חיבה יתירה נודעת להם שנקראו בנים למקום, חביבין, חיבה יתירה נודעת, מה הולך פה, מה הכפילות פה, מה המשנה באה לומר.

הגאון ר' חיים קריזוירט זצ"ל מסביר ומספר שבזמן השואה בא אליו יהודי מבוגר וא"ל, ראה, אני כבר זקן וכעת מתחילה מלחמה, אתה צעיר, יש יותר סיכויים שאתה תשרוד את המלחמה ממני, ולכן קח את המסמכים האלו, הם מורים על סכום עתק ששיך לי ונמצא בבנק בשוויץ, אם אתה תשרוד את המלחמה תחפש את הבן שלי ותיתן לו אותם, הוא אפילו לא יודע על קיום הכסף הזה... עברה המלחמה ועברו השנים, ר' חיים קריזוירט מנסה לחפש אך אין זכר לאותו יהודי, לאחר עשרים שנה נסע פעם ר' חיים לניו יורק ופגש לידו ברכבת אדם לבוש סחבות נראה ממש עלוב, הם יושבים ומשוחחחים ביניהם מהיכן אתה ואיפה נולדת, הכרת את עירי פלונית, כן נולדתי שם, הכרת אדם פלוני, כן הוא אבא שלי... אותך אני מחפש כבר שנים רבות, אבא שלך פגש אותי לפני המלחמה ואמר לי שהוא לא יודע אם הוא יפגוש אותך והוא השאיר לך ירושה גדולה בבנק בשוויץ... התרגש, אבל אין לי אפילו כסף לנסוע לשוויץ ומי לא מוכן להלוות לעשיר כ"כ גדול, כמובן שר' חיים הלוח לו והוא חזר משוויץ מלינור...

שאל ר' חיים - מה הוא היה אותו עני עד היום עני או עשיר, השכל הפשוט אומר שהוא עשיר, מה תראה איזה ירושה יש לו... אבל ודאי שאם הוא לא ידע אז הוא עני גמור, מה זה עוזר שיש לו כסף ששוכב אי שם בשוויץ, הרי אין הבדל בינו לבין אחד שאבא שלו השאיר סכומי עתק באותו בנק אבל לא השאיר שום מסמכים, לכסף הזה אין שום שוויון. היום שהוא כבר מודע לכך הוא מלינור גדול...

שישראל חביבין ונקראים בנים למקום זה אכן דבר גדול וחשוב מאוד, אבל כל זמן שהם לא מודעים לזה הם עניים מרודים. החיבה היתרה היא

שהיא מודעת להם, הם מודעים לכך שיש להם אבא בשמים יותר עשיר מכל החשובות בנק בעולם הם יודעים שיש להם כתובת לאן לפנות לכל דבר ובקשה 'חיבה יתירה נודעת להם'.

ופה אנחנו מגיעים לדגלים, חז"ל אומרים במדרש כששרי אומות העולם אומרים לעמ"י בואו ותהיו עלינו שרים, רוזנים, דוכסין, וכל מיני שררות למיניהם, אומות העולם אומרים 'שובי ונחזה בך', אומרים להם עמ"י כלום אתם יכולים לתת לנו דגלים כמו שהיו לנו במדבר (חז"ל בשיר השירים). ולכאורה מה הקשר, איזו מין טענה זו, עד שיש משרה פנויה מי לא מעונין לתפוס אותה... אלא פשוט הוא כשמציעים לאדם משרה שאינה תואמת את הכוחות והידיעות שלו זה לא בשבילו, הוא לא יוכל להצליח בזה וזה מתכון לכשלון.

הקב"ה נותן לכל אחד תפקיד לפי הכלים שלו, כמו שלמלאכים יש שיעור יכולת, כ"א מסוגל לעשות מה שמוטל עליו ולא יותר, כך לכל אחד הקב"ה נותן לו תפקיד ונותן לו כלים לפי התפקיד שלו. לא יעזור שיש משרות של שררות שלימות דוכסין או רוזנים. אין לי את הכלים לזה אז לא אצליח בזה. אכן אם הקב"ה יחליט שאני מתאים לתפקיד הוא גם יתן לי את הכוחות והכלים בשביל זה. והכלים הם הדגלים כמו במלאכים. אין בן תורה שלא קיבל את הכלים להגיע ליעודו בעוה"ז, כי לכל מי שיש תפקיד יש את הכלים. וזה בימים האלו ה'קול קורא', חבל להפסיד, **עכשיו מחלקים תפקידים ומחלקים את הכוחות והכלים, עכשיו מקימים ממשלה חדשה לדור הבא, מי יהיה גדול הדור ומי יהיה ראש ישיבה או ר"מ, עכשיו זה הזמן לבא ולקבל תפקידים, עכשיו מחליטים על חברותות הרי זה יום הדין של התורה - חבל להפסיד!**

אנחנו מתחילים את חודש סיון, את הימים הגדולים והעצומים כבר מרגישים בפתח, אנו עולים לקראת קודש הקודשים, שהקב"ה יעזור שנוכח באמת להכין את ההכנה הראויה לכך, שנוכח לצעוק ולבקש 'חיים', רבש"ע אני כ"כ רוצה לחיות - ואם אין תורה למה לי חיים', ומי שמרגיש שהוא עדיין לא שם אז שיבקש ע"ז 'כי הם חיינו' זו לא מציאות זה בקשה 'רבש"ע אני רוצה להרגיש את התורה כחיים ושרק זה מה שיעניין אותי'.

מחפשים לנו היום איך להקל עלינו את העבודה, איך להקל על החיים, אבל בלי עמל אין כלום! למה הם דומים - לאדם חולה לב שנצרך לקחת בכל יום עשר תרופות, ביום מן הימים הוא הגיע לבית חבירו וחפץ את ארון התרופות ולא מצא שום תרופה, התפלא מאוד, היתכן? איך אפשר לחיות בלי תרופות, 'אני עם עשר תרופות קשה לי ואתה לא לוקח אפילו אחד' - הזדעק... אבל כל בר דעת מבין, אתה חולה לב, אני בריא לא נותנים לבריאים לקחת תרופות סתם. וזה מה שקורה היום, לקחו את כל סוגי התרופות של כל סוגי החולים ונותנים את כולם לבריאים. אני לא מבין אני בריא למה אני צריך את התרופות האלו...

בלי להתאמץ, בלי לעמול לא יוצא שום דבר, התורה נקנית בעמל. נכון ישנם חולים, יש אנשים שיש להם בעיה בשביל זה צריך תרופות אבל לאנשים בריאים לא צריך תרופות...

'ובהם נהגה יומם ולילה' אנו רוצים למצוי כל הכוחות, לא מחפשים מעל הכוחות, אך בשביל זה קיבלנו כוחות מהשמים... אם לא תנצל את הכוחות לא תגיע לתפקיד שלך.

בואו נהיה פקחים ולא נאבד את מה שנותנים לנו 'שוטה הוא שמאבד מה שנותנים לו' בואו נתפוס את הימים הללו ונזכה לעמל התורה ובאמת נגיע לקבל את הכוחות ונזכה למלאות את התפקיד שלנו ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים.

לע"נ

הרה"ג ר' משה חיים זצ"ל
בן הרה"ג ר' אהרן הי"ד
תנצב"ה

לע"נ

הרב ר' יעקב בן חנה זצ"ל
ומרת זלפה בת יוכבד ע"ה
נלב"ע י' סיון תשנ"ח

תנצב"ה

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

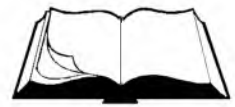
ע"מ שנוכל להמשיך בהפצת תורתו של מורינו המשגיח שליט"א, אנו זקוקים לעזרת הציבור

לתרומות והנצחות: 054-843-6282

לקבלת הגיליון במייל: 4166058@gmail.com

מִי יֵרֵא

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח').

9

סיון תשפ"א

שאלות הביציות

גליון 435

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"ל "דברי שיר" ב"ב

דיבר בין הברכה לעטיפת טלית גדול

▲ **שאלה:** בירך "להתעטף בציצית", על טלית גדול ובטעות דיבר לפני שהתעטף בו, מה הדין?

תשובה: הכלל הוא אם סח בין ברכת המצוות לתחילת עשיית המצוה, צריך לחזור ולברך, אבל אם בירך על כמה מצוות (כגון שחיטה) ולאחר קיום מצוה אחת סח, אע"פ שלכתחילה אסור לדבר כיון שזה עדיין לפני המצוה השניה, אבל בדיעבד לא חוזר ומברך, היות שהברכה כבר חלה על המצוה הראשונה (עי' משנ"ב סי' ח' ס"ק כ"ח).

ולפי' בנד"ד, היות שנוהגים לא לברך על טלית קטן אלא מברכים על טלית גדול ומתכוונים לפטור גם את הטלית הקטן (משנ"ב סי' ח' ס"ק כ"ד), נמצא שמיד שבירך "להתעטף בציצית" כבר חלה הברכה על הטלית קטן, אף שלכתחילה אסור לדבר לפני עטיפת הטלית גדול, וכנ"ל, בכל זאת בדיעבד אינו חוזר ומברך (הגר"א גניחבסקי זצ"ל).

נשיאת כפים לפני ברכת התורה

▲ **שאלה:** כהן הגיע להתפלל ועדיין לא אמר ברכת התורה, ומתפללי המניין הקודם ביקשו ממנו לישא כפיו, האם מותר לומר פסוקים אלו לפני ברכת התורה?

תשובה: פליגי בזה הפוסקים אם מותר לומר לפני ברכת התורה פסוקים לשם תפילה, השו"ע (סי' מ"ו סעיף ט') כתב שיש לחוש ולהחמיר, והרמ"א (שם) כתב שהמנהג להקל. במשנ"ב (ס"ק כ"ח) כתב שהמנהג כיום להחמיר בזה, עיי' שם. ובכל זאת בנד"ד שהם צריכים כהן לנשיאת כפים, יש לכהן להקל ולישא כפיו לפני ברכת התורה (הגר"ש איועריב זצ"ל "הליכות שלמה" ה' תפילה פרק י' הלכה י"ד והגר"ח קניבסקי שליט"א).

אמירת י"ג מידות לפני ברכת התורה

▲ **שאלה:** הגיע לתפילה ושמע מנין קודם האומרים י"ג מידות, האם מותר לאומרם לפני ברכת התורה?

תשובה: פליגי הפוסקים אם מותר לפני ברכת התורה לומר פסוקים לשם תפילה, וכתב המשנ"ב שנהגו לא לומר שום פסוקים לפני ברכת התורה, וכנ"ל, ובכל זאת אם שמע י"ג מידות מהציבור יש להקל ולומר עמהם היות שמעיקר הדין הוא שכשמתכוון רק לשם תפילה, מותר (הגר"ח קניבסקי שליט"א, מובא בספר "אשי ישראל" תשי"א).

יחיד המתפלל האם נפטר מתחנון משום בעלי ברית

▲ **שאלה:** יחיד או יחידים המתפללים בבית כנסת ללא מנין, ואחד מהם הוא בעל שמחה, כגון בעל ברית, האם כולם פטורים מתחנון?

תשובה: הא דבעלי שמחה פטורים מתחנון דוקא כשמתפללים במנין, שזה נחשב שמתפלל וגוררים אליו, אבל אם מתפללים בלא מנין אין היחידים גוררים אחר בעל השמחה הנמצא או המתפלל בבית הכנסת (ספר "מקור חיים" ל"חווות יאיר" סי' קל"א).

אבל אם מתפלל עם הציבור והוא האריך בשמו"ע עד שהציבור כבר עומדים לסיים את התפילה, לא יאמר תחנון כי נגרר אחר הציבור ("ילקט הקמח החדש" סי' ק"ב).

ואם מתפלל בבית כנסת שעומדים לערוך בו ברית מילה במשך היום, אפילו מתפלל שם ביחידות, פטור מלומר תחנון כי המקום גורם ("פסקי תשובות" שם אות י"ז).

ספק אם אמר ברכת "רצה" בברכת המזון

▲ **שאלה:** מי שלא אוכל פת כל השבוע רק בשבת, ומסופק אם אמר "רצה", האם צריך לחזור על ברכת המזון?

תשובה: בדרך כלל מי שמסתפק אם אמר "רצה" תולים שבסתמא לא אמר "רצה" שהרי רגיל לברך כל השבוע בלי "רצה", ולכן צריך לחזור על הברכה (משנ"ב סי' קפ"ח ס"ק ט"ז), אבל זה שמברך ברכת המזון רק בשבת, יעברו שלושים שבתות ויש לו רגילות לברך עם "רצה", פשוט שאינו צריך לחזור ולברך ברכת המזון (שו"ת "שבט הלוי" ח' י"א תשי"ב).

אכל פת בבין השמשות של ראש חודש

▲ **שאלה:** אכל פת בבין השמשות בכניסת ראש חודש, או ביציאתו,

האם יזכיר "יעלה ויבא" בברכת המזון?

תשובה: מעשה שהיה, כאשר הגר"ח קניבסקי שליט"א למד בישיבת לומז'ה, שאל שאלה זו לרב אחד, וענה לו הרב שבבין השמשות בכניסת ראש חודש לא יזכיר "יעלה ויבא", משום שאוקמינן על חזקה דמעיקרא שהוא חול, אבל בבין השמשות בצאת ראש חודש יזכיר "יעלה ויבא" שמוקמינן על חזקת ראש חודש.

ואמר זאת ל"חזון איש", ולא הסכים עם פסק זה ואמר שאין על זה חזקה, ובשני האופנים אין לומר "יעלה ויבא".

ברכה על אוכל המזיק לבריאותו

▲ **שאלה:** חולה סכרת שאסור לו לאכול מאכלים ממותקים, האם יברך עליו ברכה ראשונה או אחרונה?

תשובה: איתא בשו"ע (סי' קצ"ו א') אם אכל מאכל אסור אפילו אם אסור רק מדרבנן אין מברכין עליו לא בתחילה ולא בסוף, עיי' שם. משום בוצע בירך נאף ה' (משנ"ב סי' ק"ג), ולפי' האוכל מאכל המסוכן לבריאותו, אסור לו לברך עליו משום שעובר עבירה באכילתו, שהרי כתוב "וחי בהם" (שו"ת מהר"ם שיק או"ח סי' ר"ס).

אולם חולה סכרת האוכל עוגה המזיקה לבריאותו, יברך ברכה ראשונה ולא אחרונה, משום דמסתבר שהפירור הראשון שאוכל אינו מסכנו, ואין אסור באכילתו, ורק לענין ברכה אחרונה, שבאה על אכילת כזית, לא יברך משום שעבר אסור באכילתו ("חשוקי חמד" ברכות ל"ו). בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל.

ויש סוברים שאם בשעת האכילה נהנה ממנה באופן רגיל, אין בזה חסרון של אכילה ויש לברך בין לפניו ובין לאחריה, ורק אם מיד בשעת האכילה כבר מרגיש לא טוב ולא נהנה, לא יברך (הגר"נ קרליץ זצ"ל "יחוט שני" ה' ברכות עמ' קפ"ד).

התחיל לברך ונזכר שכבר בירך

▲ **שאלה:** אדם בירך ברכה, כגון על אוכל, ובאמצע הברכה נזכר שכבר בירך, האם יפסיק באמצע ויאמר "ברוך שם..." או עדיף לגמור את הברכה ולאחר מכן לומר "ברוך שם..."

תשובה:

א. אם הוא יגמור את הברכה, זה נחשב ברכה לבטלה, וברכה שאינה צריכה שעליו נאמר (שו"ע סי' רט"ו סעיף ד'), הרי' נושא שם שמיי' לשווא, והר"ז כנשבע לשווא. ומפרש המשנ"ב (סי' י"ח) דמיידי כגון שמברך ברכה בתוך הסעודה על דברים שכבר נפטור ע"י ברכת "המוציא", עיי' שם, ולכן עדיף להפסיק באמצע הברכה ויאמר "ברוך שם".

ב. אם יש לו אפשרות לקחת אוכל אחר (שחייבים לברך עליו) ולסיים את הברכה עליו, זה עדיף, דאז אין כאן ברכה לבטלה כלל (וכעין מש"כ המשנ"ב סי' ח' ס"ק מ"א שאם התחיל לברך על טלית ולקחוה ממנו, יקח את התפילין ויסיים הברכה "להניח תפילין").

בירך על אגוזים לפני קידוש

▲ **שאלה:** בליל שבת שכח ובירך "בורא פרי העץ" על כמה אגוזים ונזכר שלא קידש, מה עליו לעשות?

תשובה: אם היה מברך "המוציא" על פת היה לו עצה לקדש מיד על הפת, אבל היות שבירך על אגוזים ואין מקדשים על אגוזים, אם יעשה קידוש על היין לפני שאוכל, נמצא שברכת "העץ" היא ברכה לבטלה, ולכן יטעם מהאגוזים ואח"כ יקדש על היין (רמ"א סי' רע"א סעיף ה', משנ"ב סי' כ"ו, שש"כ פרק נ"ב סעיף י"ט, "דעת תורה" סי' רע"א סעיף ה', ודלא כשו"ת "שואל ומשיב", ועיי' ספר "פסקי תשובות" סי' רע"א אות 169).

שתה כוס הבדלה לפני ברכת הבדלה

▲ **שאלה:** הבדיל ומיד לאחר ברכת הגפן שתה כוס הכוס, ונזכר שעדיין לא אמר ברכת "המבדיל", ומילא מן הבקבוק והבדיל, אח"כ נזכר ששכח לומר "אתה חוננתנו" בשמו"ע, האם צריך להתפלל תפילת ערבית פעם שנייה?

תשובה: איתא בשו"ע (סי' רצ"ד סעיף א'), שאם שכח להבדיל בתפילה, וגם טעם לפני הבדלה על הכוס, צריך לחזור ולהבדיל בתפילה, עיי' שם.

מדיני שנת שמיטה

קניית קרקע לצורך קיום שביטה

◀ **שאלה:** אברך שאין לו דירה משלו ולא קרקע משלו, האם צריך לקנות קרקע בכדי לקיים בה מצות עשה של "וַיִּשְׁבְּתָה הָאֶרֶץ"?
תשובה: בודאי אין שום חיוב לקנות, אלא שמי שיש לו קרקע, מקיים בו מ"ע של "וַיִּשְׁבְּתָה הָאֶרֶץ" (ויקרא כ"ב, ב'), ועכ"פ לא צריך דוקא לקנות קרקע אלא ה"ה ע"י שכירת קרקע ג"כ מקיימים בזה "וַיִּשְׁבְּתָה הָאֶרֶץ", וכן כל מי ששוכר דירה, יש לו קנין שכירות בדירה שלו, והוא שותף בחצר מסביב לבית, ואם רוצה יכול לנטוע או לזרוע שם. ולכן עצם הדבר שהקרקע שכורה לו בשותפות, ולא עובד בקרקע, מקיים בזה "וַיִּשְׁבְּתָה הָאֶרֶץ שְׁבֶתָ לָד" ואין צורך דוקא לקנות קרקע (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

קיום מצות "וַיִּשְׁבְּתָה הָאֶרֶץ"

◀ **שאלה:** למי שיש חצר לפני ביתו, ובכל השנים אינו זורע שם כלום, האם גם בזה מקיים שביטת קרקע בשביעית, או שזה חל דוקא בקרקע שזורעים בה בכל השנים, ובשנה שביעית לא?
תשובה: מסתבר שמי שיש לו קרקע, אף שהיא לא זורעה או נטועה מקיים את ה'עשה', אף ששוכר בה גם בשאר השנים, מכל מקום כיון שהקרקע עומדת לזריעה ומשביטה ע"י שאינה זורעה, מקיים בכך מצות 'עשה' של "וַיִּשְׁבְּתָה הָאֶרֶץ" ("חוט שני" פרק א' הלכה א' סוף אות ג').

קיום שביטת קרקע בדשא סינטטי

◀ **שאלה:** בימי מגיפת הקורונה כל החצר שלפני הבית כוסתה בדשא סינטטי, האם גם בזה מקיימים מצות "וַיִּשְׁבְּתָה הָאֶרֶץ"?
תשובה: קרקע שבעצמה ראויה לזריעה אבל אינה עומדת לזריעה, כגון שיש בה משחקים וכדומה, נראה דחשיב שאין לו קרקע לענין מצות 'עשה' ד"וַיִּשְׁבְּתָה הָאֶרֶץ", כיון שאינה עומדת לזריעה. וכ"ש שיש לו דירת מגורים שאינה עומדת לזריעה דאינו מקיים מצות 'עשה' ("חוט שני" פרק א' הל' א' סוף אות ג').
ולפי' אם החצר מכוסה בדשא סינטטי ולא ראויה כלל לזריעה, שמה לא מקיים בזה מצות 'עשה', ואולי כדאי להקפיד ולפנות את הדשא הסינטטי מפניה קטנה אחת בחצר, כדי לקיים בזה מצות 'עשה'.

הלכתא דמשיחא

דינו של מאכל לאחר מגע של גוי

◀ **שאלה:** מי שמאד נזהר שכל האוכל בביתו יהיה טהור, מה יהיה כשמשחית יבוא ויתחננו אליו 'טראמפ' ו'ביידן' שרוצים לעזור לו, ויאמר להם שיכולים לקחת דברים מהמקפיא בתנאי שהם מכוסים לגמרי בפלסטיק, האם האוכל נטמא?
תשובה: גוי דינו כזב שמטמא במשא ולכן כל האוכל שלקחו אפילו היה מכוסה, נטמא (גיליון "הלכתא דמשיחא" ליקווד).

תפילין לעניין קבלת טומאה

◀ **שאלה:** ההולך ללויה ונשא את המת, ולמחרת מניח תפילין, האם צריך לטבול את התפילין?
תשובה: בודאי צריך לטבול, שהרי התפילין מקבלים טומאה כמו כל כלי עור (כלים פרק י"ח מ"ח, מקוואות פרק י"ב מ"ב).

ענינים שונים

נוסח ברכת "שים שלום"

- ◀ **שאלה:**
- אומרים בברכת "שים שלום": "בכל עת ובכל שעה בשלומך", לכאורה היה צריך להיות הפוך 'בכל שעה ובכל עת', שזה כמו כל שעה וכל רגע שמוסיף לחדש לא זו אף זו?
 - וכן בברכת המזון: "שאתה זן ומפרנס אותנו תמיד בכל יום בכל עת וכל שעה", לכאורה ה"ל' בכל שעה ובכל עת'?
 - וכענין זה יש להעיר, בברכת "אשר יצר" (לפי נוסח ספרד): "אשר אפשר להתקיים ולעמוד לפניך אפילו שעה אחת", הרי אפילו כמה שניות אי אפשר לעמוד ולא רק שעה שליומה?
- תשובה:** כתוב בפרשת כי תשא (ל"ג, ה'): "רָגַע אֶחָד אֶעֱלֶה בְּקֶרְבְּךָ, ומפרש התרגום אונקלוס: "רָגַע" הכוונה שעה, ע"י שם. נמצא שהמושג 'שעה' מקורו בשפה הארמית ומשמעותו הוא 'רגע'. כלומר פרק זמן קצר ביותר.
- לפי' מיושב שאומרים בברכת המזון "בכל עת" ואח"כ מוסיפים "ובכל שעה", היינו אפילו כל רגע.
 - וכמו כן, מה שאומרים בברכת "אשר יצר" "אפילו שעה אחת", הכוונה אפילו לרגע אחד.
 - וכן בברכת "שים שלום": "בכל עת ובכל שעה בשלומך", בכל שעה היינו כל רגע ("מעדני יו"ט" על הרא"ש ברכות פרק ט' ס' כ"ב אות ח').

א"כ בנד"ד אף שכבר בירך ברכת "הגפן", היות שטעם לפני ברכת הבדלה עליו לחזור ולהתפלל.
אולם ב"ביאור הלכה" (ד"ה צריך) כתב שיש להקדים תפילת ערבית להבדלה, ואם עבר והבדיל על הכוס לאחר שטעם, כתב הפמ"ג דשוב אין צריך לחזור ולהבדיל בתפילה כיון שכבר יצא מצות הבדלה, ע"י שם, ו"בדרך החיים" סתם דאין חילוק בזה, עכ"ד ה"ביאור הלכה".
ולפי' בנד"ד שגמר ברכות הבדלה, תלוי בפלוגתא הנ"ל (ולכאורה נימא בזה ספק ברכות להקל, ע"י ש"ש"כ פרק נ"ט הערה פ"ו), ומסתנימת לשון ה"ביאור הלכה" משמע שנוטה כצד האחרון שחייב לחזור ולהתפלל, ולכן כדאי שיתפלל על תנאי שאם לא חייב תהיה זו תפילת נדבה.

אמה על אמה – זכר לחורבן

◀ **שאלה:** מבואר בשו"ע (סי' תקס"ס סעיף א') שיש להשאיר בכל בית זכר לחורבן בלי סיד כשיעור אמה על אמה, ע"י שם. האם יכול לעשות מלבן ארוך וקטן או צריך דוקא אמה על אמה?
תשובה: מסתבר שצריך דוקא אמה על אמה בריבוע (פמ"ג שם אות ג'), ואם לא יכול לעשות אמה על אמה מול הפתח מכיון שאין מספיק מקום, יש סוברים שיעשה לפחות מלבן ששטחו אמה על אמה מול הפתח ("ספר הבית" סי' י"ט הע' י"א, בשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל). ויש סוברים שצריך בכל גווני דוקא אמה על אמה מרובע, ולכן יש לעשות מעל הפתח או במקום אחר (הגר"ח קניבסקי שליט"א "שאלת רב" עמ' 370, וע"ע "ארחות רבינו" ח"ב עמ' קמ"ז).

חורים קטנים בין תא לתא בתנור אפיה

◀ **שאלה:** בתנור אפיה ישן, בין התא החלבי לתא הבשרי יש חורים קטנים (ומשתמשים בתנור רק לאחר הפסק של כמה שעות בין החלבי לבשרי), האם צריך לחשוש שעולה זיעה מתא התחתון לתא העליון דרך החורים?
תשובה: לכתחילה יש להיזהר בזה, ועצה פשוטה לזה, להניח נייר כסף לכסות את החורים (דלא שייך לתת שם דבק שהכל ימס מחמת החום), וזה לא יתן לזיעה לעבור מתא לתא (וכעין המבואר בשו"ע יו"ד סי' ק"ח סעיף א', כשיש כיסוי הזיעה לא עוברת, ע"י שם).

בית כנסת הנקרא ע"ש אביו

◀ **שאלה:** קרא לבית הכנסת "אמרי משה" ע"ש אביו, האם מותר לו לומר את שם בית הכנסת, או שמא נחשב כמו שם אביו שאסור להזכירו?
תשובה: מעשים שבכל יום שקוראים לבן על שם הבא, והאבא קורא לבן בשמו אע"פ שזה שמו של אביו, משום שהוא מתכוון לבן. וגם בזה כיון שזה שם בית הכנסת לא נחשב כלל שקורא בשם אביו ומותר. ועוד, הרי מותר לומר אבי מורי משה, וכ"ש שמותר לומר בית כנסת "אמרי משה" (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

שכחו להכניס שמות להגדלה

◀ **שאלה:** ערכו הגדלה ושכחו להכניס כמה פתקים עם שמות לקערה בשעה שהוציאו את הפתקים. האם יש לנשכחים זכות לתבוע שיחזרו לערוך הגדלה חדשה (ובפרט כשכבר הודיעו לזוכה על הפרס שזכה בו)?
תשובה: כתב ה"פתחי תשובה" (ח"מ סי' קע"ה ס"ק א') בשם שו"ת "חוות יאיר", שאם ערך הגדלה ושכח להכניס פתקים עם שמות, ההגדלה בטלה היות אדעתא דהני עושים שכל מי שהשתתף בהגדלה ניתנת לו האפשרות לזכות בה, והגדלה היא כוח שמים, וכוחה רק אם כולם נמצאים, ע"י שם. ולפי' בנד"ד בודאי יש זכות לתבוע הגדלה חדשה.

נ"ש לדון באופן שעושים הגדלה של ציבור גדול ביותר, כמה מאות או אלפים, שיש בזה אומדנא שישכחו להכניס כמה שמות, שאולי בדיעבד זה חל.

דפק על דלת ושבר משקפיים

◀ **שאלה:** בחור דפק על דלת חברו בפנימיה, ומשקפיים שהיו תלויים על הדלת מבפנים נפלו ונשברו, האם חייב לשלם משום אדם המזיק?
תשובה: איתא במשנה (ב"ק כ"ו). אדם מועד לעולם, בין מזיד, בין שוגג ובין מאונס, אבל אונס גמור פטור (שו"ע ודמ"א ח"מ סי' תכ"א סעיף ד'), והיות שאין זו הדרך לתלות משקפיים על הדלת, ומותר לדפוק עליה, הרי הוא פטור מלשלם.

חיוב תשלומי ועד בית על השוכר

◀ **שאלה:** שוכר חתם חוזה עם המשכיר שאת דמי 'ועד הבית' הוא ישלם למשכיר והוא יעבירו לועד הבית. ועתה ועד הבית תובע מן השוכר את הכסף ואומר שהמשכיר לא מוכן למסור את התשלום היות שיש לו איזה תביעה עליו. האם השוכר יכול לומר שכבר נתן את התשלום למשכיר כדי שהוא ישלם לועד הבית ופטור מהחוב?
תשובה: חיוב תשלום דמי ועד הבית היא על השוכר (ולא על המשכיר), ולכן השוכר צריך לשלם את החוב לועד הבית, ויתבע אותו אח"כ מהמשכיר.

יֵאִיר בְּזָרְךָ

מאת מורנו הגאון רבי ניסן גולדברג שליט"א מראשי ישיבות אור ישראל וראשון לציון

גליון 56 – נשא תשפ"א – שנה ב'

הבדל בין קהת למררי

"נשא את ראש בני גרשון גם הם לבית אבותם למשפחותם" (נשא ד, כב)

מצינו כמה וכמה הבדלים בין פקודת בני גרשון ובני קהת, מאשר בני מררי דהנה בקהת כתיב לשון נשא את ראש וכן בגרשון, אכן במררי לא כתיב לשון נשיא שהוא לשון נשיאות והרמת ראש, וכבר עמדו בזה בעלי התוס' ועוד. וכן כתיב בבני גרשון גם הם לבית אבותם מה שלא כ"כ בבני מררי גם הם לומר שהיו כפקודה אחת.

ובפרשת במדבר פקוד את בני לוי ופתח בגרשון הגדול, ואח"כ בני קהת ואח"כ כתב ונשא נשיאי הלוי אלעזר בן אהרן הכהן ורק אח"כ כתב את בני מררי [ואפשר שאלעזר היה שייך לבני קהת לכן כתבו בבני קהת וגם היה נושא התמידים והקטרת והשמן וצ"ע].

ואשר נראה בזה, דהנה ברש"י בפרשת בהעלותך בפרשת מינוי הלויים כתב שג' תנופות כתיב בפרשה כנגד גרשון קהת ומררי מבואר שלכל אחד היה מינוי לעצמו ותנופה לעצמה, והנה הוסיף רש"י שבבני קהת כתב הפסוק "והניף אהרן את הלויים תנופה לפני ה' מאת בני ישראל והיו לעבד את עבודת ה'", דהיינו שהם עובדים עבודת ה' ממש כלי הקודש. ועוד כתיב והנפת אתם תנופה לה', והוא תנופה לבני גרשון. ופרש"י שגם הם נושאים לקרשים ויריעות מלמעלה השייכים לקה"ק, ובבני מררי כתיב תנופה שלישית והנפת אתם תנופה ולא כתיב לה'.

ומבואר שלקהת וגרשון היה העבודה שייכת לקה"ק אבל לבני מררי רק עבודת הקרשים המשכן סביב א"כ אינו עבודת ה' ממש וא"כ נראה שפיר שחלוק ביסוד פקודתם דכתיב בגרשון וקהת מלשון נשיאות והרמה שהם היו נושאי קה"ק, מבני מררי.

ומדויק היטב שבבני גרשון ובבני קהת כתיב ע"פ אהרן הכהן שלא כתיב כן במררי שאהרן הכה"ג שהוא אשר כיסה את הארון בנסוע המחנות כאחראי על קה"ק א"כ בזה היה רק פקודתו על בני קהת וגרשון בלבד. וא"כ שפיר מובן כל החילוקים בין בני גרשון וקהת שהם נושאי קה"ק לבני מררי נושאי הקודש.

אצל קהת הלשון מלאכת עבודה

"מבן שלושים שנה ומעלה ... כל הבא לצבא לעבוד עבודה באהל מועד" (נשא ד, כג)

הנה הזכיר בעבודת בני גרשון לעבוד עבודה, וכן כתיב בבני מררי אכן בבני קהת כתיב לעשות מלאכת עבודה.

ונראה שקהת שנשאו בכתף הוי מלאכה. מלאכת הוצאה ונחשב כמלאכה אבל בני גרשון ומררי שנשאו בעגלות א"כ הוי רק מחמר והוי רק עבודת עבודה.

הסיבה שכאן מוזכר מצות תשובה

"והתידו את הטאתם אשר עשו" (נשא ה, ז')

והתודו הוי מ"ע של וידוי בכל עושה תשובה. ולשיטת הרמב"ם שלא מנה מצות תשובה כמ"ע לעצמה כאן כתיב את המ"ע של תשובה, וצריך באור אשר נבחר מכל תרי"ג מצות לכתוב פרשת התשובה בפרשת שבועת הפקדון.

ונראה דהנה כאן הוא חטא של בין אדם לחבירו שנטל ממונו, וכן בין אדם למקום בשבועת שקר והנה הביא כפרה על שתיים קרן וחומש

לבעל הפקדון וכן הביא קרבן אשם לכפר על חטאו א"כ כיפר בכל מעשיו בין למקום ובין לחבירו ע"ז אמרה תורה עד שיתודה ויחזור מאוולתו, לא כיפר לו, זבח רשעים תועבה.

הקב"ה יורש את הגר

"ואם אין לאיש גואל להשיב האשם אליו האשם המושב לה' לכהן" (נשא ה, ח')

בחזקוני מהו לה' לכהן, הכתוב מדבר בגזל הגר שמת א"כ צריך ליתן ליורשיו, ואין יורשים לגר אבל יש לגר אב והוא ה' יתברך אבי יתומים ואבי גרים א"כ קנהו ה' כיורש ונתנו לבנו לכהן.

הקב"ה אבי יתומים ואלמנות בפועל עד שזוכה כיורש ובניו הם הכהנים.

הבעל אשם בירידת האשה

"והביא האיש את אשתו אל הכהן והביא את קרבנה" (נשא ה, טו)
עיין בחזקוני שאת הקרבן לא תביא האשה כי זבח רשעים תועבה [וש"מ שאף קרבן שהוא לברר ולא לכפר נאמר זבח רשעים תועבה] אכן הבעל חייב להביא הקרבן שהוא גרם לה שלא מיחה בידה בתחילה שראה בה דברים שאינם צנועים. הבעל אשם בירידת אשתו על תחילת נפילתה שלא מיחה בה אזי הוא יביא קרבנה.

האמהות משולות לשמן וללבונה

"לא יצוק עליו שמן ולא יתן עליו לבונה" (נשא ד, טו)

ובחז"ל שמן ולבונה הם האמהות הק' והיא לא עשתה מעשה האמהות לא זוכה שבקרבנה יהיה שמן ולבונה. נראה מה שנמשלו האמהות לשמן ולבונה, דהיינו שיסוד המנחה הוא הסולת הם האנשים אבל השמן ולבונה נותן אור טעם וריח בסולת האמהות הם כמסייעות לאנשים והם הנותנות בבית את הטעם והריח של תורה לאהבת התורה ומתוקים מדבש ונופת צופים ליתן אהבת תורה, כמסייעת לבעליהם.

כשרואה את הסוטה בניוולה

"דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם איש או אשה כי יפלא לנדר נדר נזיר להזיר" (נשא ו, ב')

ובפרש"י למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה לומר לך שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין שהוא מביא לידי נאוף. וצריך באור הרואה סוטה בקלקולה פירושו בגמ' ובפרש"י בגמ' בסוטה, בניבולה היינו שפורעים ראשה וקורעים בגדיה. והנה לכאורה הנזיר היה צריך להיות כשרואה סוטה בתפארתה עם הבעל לא בניוולה שאז כבר רואה את אשר יהיה סופם של עוברי עבירה.

אכן הרואה סוטה לא בניוולה אין לו לעשות לזה זכר רק להוציא מלבו לא להתבונן, אלא להשית דעתו לתורה שהיא אילת אהבים, אכן רק כשרואה בניוולה רואה את סופה המר בזה צריך להמשיך את אשר ראה שלא ישתכח ממנו כל פעם ראית ניוולה ובזה פורע שערו כמזכרת לניוולה לא שותה יין כמזכרת להיות השקתה כדי יין ושותה במקידה של חרס מים המרים, וא"כ המזכרת הוא עונשה ולא חטאה של סוטה.

ברכת כהנים

אכן צ"ע בדבריו, שלכאורה לא דמי דהנה בצדקה לא נאמר שגם העני מקיים מצוה בקבלת הצדקה, וכן בתרו"מ כהנים לא מקיימים בקבלה, וההבדל נראה דמצוה שעושים "בהם" או שעושים "להם", בקידושין ויבום הוא מצוה "בהם" ביאה או שקונה האשה, א"כ הוא מצוה אחת האיש עם האשה וכן ביבום, אבל מצוה שעושים "להם" כצדקה, העני הוא רק החפצא שמקיים בו המצוה כאתרוג וכדו', וא"כ צ"ע הכא שלכאורה פשוט הגדר שהכהן מברך את ישראל, וא"כ דמי לצדקה ולא דמי למצוה יבום וקידושין וצ"ע (ועיין דבר אברהם ח"א). ועי' בכאיל תערוג פר' שמיני שהביא ממרן הגרא"ל שטיינמן שליט"א בשם הגר"ח זצ"ל שבברכת כהנים ישראל הם החפצא של מצוה, וצריך לדון בזה.

ברכת כהנים - שימת שם ה' על ישראל, וממילא יתברכו

ואשר נראה בזה, דהנה ברש"י (בסוטה דף לח') אמר ריב"ל הקב"ה מתאוה לנשיאת כפים שנאמר ושמך את שמי על בני"י ואני אברכם ופרש"י שהיינו שהכהנים שמים את שמו של הקב"ה על ישראל, וממילא מברך הקב"ה את ישראל, והיינו מבואר שהכהנים הם המעמידים את ישראל לברכה, והיינו ברכת כהנים שמעמידים ישראל במצב ששם הקב"ה עליהם וראויים לברכה ה' יתברך, וא"כ לפ"י שפיר גם ישראל בכלל הברכה, שאינו רק שהכהנים מברכים לישראל רק מעמידים אותם במצב שיחול עליהם ברכת ה' והיינו שהכהנים מברכים, והקב"ה מסכים על ידם.

ואשר לפ"י נראה עוד, דהנה כתב החרדים והפלאה שישאל המתברכים מקיימים מצוה, ויש להסתפק אם מברכים כמה כהנים, האם לישראל יהיה כמה וכמה מצוות כמנין הכהנים שמברכים את ישראל, אכן לפמ"שנ"ב נראה יותר שכמה כהנים אינו כמה ברכות, אלא ברכה אחת שכל הכהנים ביחד מעמידים את ישראל במצב שיהיו ראויים לברכה, וא"כ הכל הוא כחד מצוה להעמיד ישראל שיהיו ראויים לברכה ולפ"י יבואר היטב בדברי הדרכ"מ שאם ישראל מברך לבדו כעבד איסור שהוא מעמיד ישראל לברכה וזה נאמר על הכהנים, אכן אם הגדר שמעמיד ישראל לברכה א"כ כשיש עוד כהנים הוא רק מצטרף אליהם, אבל הם העמידו ישראל לברכה ה' א"כ לא עבר בעשה, וכנראה כן כוונת התוס' בהגהת שו"ע שם שכתב שתוספת כהנים הוא רק הדור מצוה, והיינו כמשנ"ב דתוספת לא הוי עוד מצוה ועוד ברכה, אלא הוי אותה מצוה בתוספת כהנים. ומדויק היטב בלשון החרדים שישאל המתכוננים לברכה ה', הנה לא כתב לברכת כהנים, רק לברכה ה', דהיינו כמשנ"ב שמעמידים עצמם לברכה ה' ע"י עבודת הכהנים בברכתם עליהם, א"כ שפיר נחשבים כחלק מהמצוה של ברכת הכהנים.

ולפמ"שנ"ב אתי שפיר היטב שהכהנים אחר נשיאת כפים מתפללים להקב"ה שתתקבל ברכתם, והנה לכאורה הוא ברכה אחר ברכה שכן הוא גם ברכת כהנים, אכן לפמ"שנ"ב מתפללין שתחול ברכת ה' עליהם לאחר שהעמידו ישראל להיות ראויים לברכה ה'.

ולפמ"שנ"ב א"כ י"ל במאי דמקשה בביאור הלכה סי' קכ"ח איך ישראל נוהגים לברך בניהם בלשון ברכת כהנים הרי עוברים בעשה, אכן נראה דאם הוא עצמו המברך את ישראל חברו א"כ אינו מענין ברכת כהנים, שהתם הגדר שהם שלוחי דהקב"ה ולעמיד ישראל שיהיו ראויים לברכה, על כן ליכא איסור עשה רק בעולה לדוכן עם כהנים או בלעדיהם שמעמיד ישראל לברכה ומחיל שם השם עליהם בזה איכא איסור שלא יעשה זר, ולפמ"שנ"ב יתישב קושיית המג"א דאמאי נחשב כה תברכו כעשה לישראל המברך, דמאי שנא מסמיכה שהוי רשות, וכן הרבה מצות לא נחשב שאם יעשה הישראל יעבור בעשה, אכן לפמ"שנ"ב בברכת הכהנים הוא לא רק עשיה וברכה גרידא רק נאמר שכהנים מעמידים ישראל לברכה וכך היא צורת החלות להעמידים לברכה א"כ אינו מעשה גרידא לכן בזה הוי כעין ישראל בעבודת כהנים, ועיין ביאור הלכה להלן שכתב שכהן שמברך כהן אינו כלל מ"ע דאורייתא של ברכת כהנים. והנה לכאורה תיקשי אמאי בכי האי גוונא לא נאמר שהוי ג"כ עשה וצ"ע.

צורת הכוונה

שח רבנו שליט"א נוכח הייתי בעת ששאל ת"ח אחד את מרן ראש הישיבה זצוק"ל איך צריך לכוון כשעושה דבר מצווה שלשיטה אחת בראשונים זו מצוות עשה ולשאר שיטות זו לא מצווה שיש בזה חשש בל תוסיף לאותם ראשונים שאין זו מצווה ענה לו מרן אני בכל יום נתקל במקרה כזה בעת שאני עומד כנגד הכהנים לברכת כהנים שלשיטת החרדים זו מצוות עשה דאורייתא על הישראל לשמוע ברכת כהנים ומאידך לשאר הפוסקים אין בזה מצווה ולכן אני מכוון לשם מצווה רק אם הלכה כחרדים

האם המברכים הם הכהנים - או שהם רק מעבירים את ברכת ה' לישראל
נחלקו רבי ישמעאל ורבי עקיבא בגמ' (חולין מט' ע"א) במאי דכתיב ושמך את שמי על בני"י ואני אברכם, ר"י סבר ואני אברכם לכהנים ור"ע סבר ואני אברכם לישראל אסכים על ידם ואברכם, וברכה לכהנים באה מכח הפסוק "ואברכה מברכך".

הנה לרבי ישמעאל מבואר שהכהנים הם המברכים את ישראל, ובזכות זה זוכים לברכה ה' שיברכם. אכן לר"ע שהקב"ה מברך את ישראל, יש מקום לדון אם הכהנים הם המברכים ורק כתוספת ברכה הוא ברכת ה', או הביאור שהם רק מברכים כשליחים של ברכת ה' דהיינו מתברכים על ידם שברכת ה' עליהם.

ונחלקו בזה הראשונים דהנה בטור (בסו"ס קכח') כתב, ואל תתמה ותאמר מה תועיל ברכת הדיוט, שאין קבלת הברכה תלויה בכהנים אלא בהקב"ה שנאמר ואני אברכם וכן הוא במדרש תנחומא, אכן בחינוך כתב משרשי המצוה שרצה הקב"ה שנתברך ע"י הכהנים משרתי ה', שהם במעלה גדולה שקרובים אל ה' ועבודתו, ומהם תצא הברכה ויחול הברכה לישראל. ובמדרש תנחומא איתא שהכהנים נושאים כפיהם לומר שהם רק מעבירים הברכה ולא שהוא ברכתם, כעין סמיכה שסומכים סמוך מפי סמוך שהוא כצנור המעביר ממקום אחר את הברכה.

והנה בגמ' בחולין (שם) איתא ר"י כהנא מסייע לכהנא שאמר שואני אברכם היינו לכהנים, וכבר הקשו שם רש"י ותוס' במה מסייע לכהנים, ר"י שאמר שואני אברכם הוא על הכהנים, הרי גם לר"ע יש ברכה לכהנים מקרא דאברכה מברכך, ותרצו בתוס' שם שברכה במקומה עדיף. אכן לדברנו נראה לשיטת הטור דהנה לר"י ודאי הגדר הוא שהכהנים הם המברכים, והם במעלתם הנשגבה לזכות בכח הברכה לברך את ישראל ולהם כח הברכה ממעלתם וקדושתם, אכן לר"ע הם רק כמעבירים ברכת ה' לישראל, א"כ שפיר לר"י הוא כהנא המסייע לכהנא לרומם חשיבות הכהנים שלהם הכח לברך אחרים.

אימתי יש איסור לישראל לברך ברכת כהנים

בגמ' (בשבת קיח, ב) אמר רבי יוסי אם יאמרו לי חברי עלה לדוכן אני שומע להם, וכתבו בתוס' אומר ר"י שאינו יודע איזה איסור יש בעליה לדוכן אם לא משום ברכה לבטלה. והקשו רבים על תוס' הרי בגמ' (כתובות כ"ד ע"ב) איתא שישאל הנושא כפיו עובר בעשה ובפרש"י כה תברכו אתם ולא ישראל, הרי מפורש שאיסור עשה איכא. ותירץ בדרכ"מ והובא ברמ"א (ריש סי' קכ"ח) שלבדו איכא עשה, אבל עם כהנים אחרים ליכא עשה.

וכבר הקשו רבים על ביאור הרמ"א דלכאורה איפכא מסתברא, שלבדו ליכא איסור שאין כאן ברכת כהנים כלל, ועוד הרי ביחיד הוי ספק אם הוי דאורייתא, אבל כשיש ציבור כהנים בזה סברא שיהיה איסור, עיין במג"א ובהפלאה כתובות כ"ב ע"ב ועוד.

ובמג"א (שם) תירץ שתלוי בשיטות אם נשים סומכות רשות, דכמו דהתם כתיב בני ישראל ונשים רשות, כן הכא הוי בישראל רשות, וא"כ להלכה שפסקין שנשים סומכות רשות יהיה מותר לישראל לשאת כפיו. ועיין בהפלאה ובמש"ח (פר' נשא) שפירשו שר"י לא בירך רק עמד סמוך לכהנים, רק הפסיד לקבל ברכת כהנים, וההפלאה פירש שמותר להפסיד בכי האי גוונא הברכה, והמש"ח כתב שכיון שאנוס הוא הרי הוא בכלל הברכה (ולהלן יבואר מדוע ההפלאה לא קאמר שהוי אנוס).

ואשר נראה בזה, דהנה בבאה"ל (ריש הסימן סי' קכח') הביא מספר חרדים שכשם שיש לכהנים מצוה לברך, כן יש לישראל מצוה להתברך וישאל המתכוננים לברכה ה' בכלל המצוה. וצ"ב אריכות דבריו מתכוונים לברכה ה', היה צ"ל לברכת הכהנים שהוא ממילא ברכת ה'.

והנה כדברי הספר חרדים כן הביאו בשם ספר המקצועות לר"ח הובא בראב"ד לתמיד והובא בפר"ח ובתש"ח תת"ס שישאל ג"כ בכלל הברכה, ועיין במבמ"ט בקר"י שכתב שאמן שעונים הישראלים על ברכת כהנים הוא דאורייתא ולא ככל אמן, וכ"כ ההפלאה בכתובות (כד' ע"ב) שמצוה הוי אף על ישראל, ועוד הביאו רא"י מסיפרי שמרבה נשים ועבדים לברכת כהנים עיי"ש.

והנה טעמא דמילתא צ"ב שישאל בכלל המצוה, וכתב ההפלאה שהוי כמצות יבום וכקידושין שאף שהמצוה בתורה הוא על היבם והבעל, אבל כתבו שגם האשה מקיימת מצוה שאל"כ איך דחי על"ית וכדו', (וכבר האריכו בזה האחרונים ביום תרועה למהר"ם חביב ביומא ורע"א ועוד) וכן כתב במצות קידושין שנאמר בגמ' שגם האשה מקימת מצוה אע"פ דכתיב כי יקח שהצווי עליו, כיון שהוא מקיים המצוה עמה גם היא בכלל המצוה.

אוי לספינה שאבדה קרבינטה - על הגה"צ ר' אברהם יהושע גרינבוים זצ"ל

הגאון הצדיק ר' אברהם יהושע גרינבוים זצ"ל כיהן כראש כולל "בית מרדכי", ונרצח ע"י גוים בשוויץ בי"ז סיון תשס"א

דברי הספד שאמר רבנו יבדלח"ט שלמה אצלו כמה שנים בכולל.

הגמ' ב"ב (צא) אומרת א"ר חנן בר רבא אותו היום שנפטר אברהם אבינו מן העולם עמדו כל גדולי אומות העולם בשורה ואמרו אוי לי לעולם שאבד מנהיגו ואוי לספינה שאבדה קרבינטה.

עמדו בשורה היינו שלא רק הסכמה כללית רק כל אחד ואחד מעצמו הרגיש שאבד מנהיגה ואבד קרבינטה מהו שני הדברים מנהיג וקרבינט במהרש"א מצות שכליות וקרבינט הוא מצות המידות אבל אפשר להוסיף מנהיג הינו שמסתכלים עליו ע"פ מתנהגים אבל קרבינט הוא מנהיג את כולם הוא המוביל את כולם.

אנו כתלמידי הגאון ר' אברהם עומדים שבורה אבליים ודחפים אבד לנו רב שהיה לנו מנהיג דמות שאין כדוגמתה ללמוד ממעשיו אבל גם כקרבינט הסייעתא דשמיא התפילות של רבי אברהם להצלחת כל אחד מבני החבורה ראינו את הסייעתא דשמיא של רבי אברהם עלינו.

כמה מנהיג לנו היה בדמותו הנהדרת השליטה בכל וה' ברך את אברהם בכל רבי אברהם שלימות ת"ח גודל אמר לי היום אפשר לדבר על הכלה כל היה בו ספר הישר זהו ספרו של אברהם ישר בלי סירחה בלי שום עקמומית כמה ראינו גדלות בתורה איזה עמל התורה כל ימיו כאחד בחורים. בכולל היה ראשון והוא היה אחרו בעול כשאמר שיעורים אם כל הדברים שנאמרו בנחת בקושי היו נשמעין אבל בשיעור קם כארי קושיא תירוף כל כולו אורה ושמחה של תורה. תיי לי דעבדינא יומא טבא לרבנן כד סיים מסכתא. איזה אושר אילעי היה לו כשאברך אמר חבורה כל כולו שמחה, זהו היה האושר הגדול שלו, עבודה – עבודת התפילה, איזה תפילה כמונה מעות כבן המתרפץ על אביו, איזי לכיטקייט איזה השתפכות הנפש. מוסר בשפתים דולקות תלמיד המשגיח בכל דבר שקל בפלס מה היה עושה ואומר המשגיח שיחות שמועס באיזה חרדת קודש עוד דרער במס"י איזה התלהבות עוד נדבך בשערי תשובה איזה פן חדש בעבודה ע"ה וערב יוה"כ השיחות באיזה חרדת קודש הידים רעדו מרוב פחד ואימה, וגמ"ח הגר"א כותב שעיקר גמ"ח זה כבוד חברים איזה ענוה האיש אברהם ענו מכל אדם לדבר אם אברך היה ביטול גמור איזה טובה כמ וכמה התנצלויות במושגים שלנו אדם השלם אדם כשר בלא שום סירחה זה ספר תולדות אדם זהו ספר הישר כול כולו אמת ישרות.

אברהם הוא אברהם מתחילתו ועד סופו כל ימיו מכאובים ויסורים רבי אברהם קבר בידיו את אביו ביערות כשברחו מהנאצים רבי אברהם שאת הילדות עבר בשואה ובסיביר ואח"כ עוד מכאובים שונים אבל תמיד צהלתו בפניו.

וה' ברך את אברהם בכל ג' הטעימן הקב"ה מעין עוה"ב אברהם שנאמר וה' ברך את אברהם בכל אברהם למאה שה היה לו בן אבל הרגיש מעין עוה"ב הכל בשמחה בעבודת ה'. אבל נטל כל חמודות והלך, ת"ח שמת מי יתן לנו תמורתו.

במסכת שמחות כשנהרג ר"ש ור"י באותה שמועה אצל ר"ע חגרו מותינהן וקרעו בגדיהן סימן שהיה צרה לישראל וכשנהרג ר"ע גזרו רבי חנינא בן תרדיון ורבי"ב עמדו וחגרו שקים וקרעו בגדיהם לא נהרג ר"ע על שנחד על הגזל ולא על שלא עמל בתורה שלא כראוי אלא למופת.

כשנהרג ת"ח רואים בחז"ל אינו ענין של דבר הנוגע לעצמו ענין לכל מופת ונתתי לך מופת לנו להתחזק להרהר בתשובה להתבונן מופת וביוחד אנו התלמידים כמה לנו למופת אחד המיוחד בחבורה שמת וביותר נשהרג

בגמ' בסוטה לגירסת הב"ח מבואר שמקום קבורתו דל משה לא נודע שאם היו יודעים מקום קבורתו היו מתפללים בזמן החורבן ולא היה יכול הבית להיחרב שגדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם אם רבי אברהם היה קודש לה' בחייו עכשיו שקידש במוותו הקדוש לה' להנהיג על קידוש ה' קודש קודשים לה' בחייו שקידש במוותו הקדוש ה' להנהיג על קידוש ה', קודש קודשים לה' בחייו ובמותו אזי כמה גדולים שא"א לעמוד במחיצתם לכן רבי אברהם תיהיה מליץ יושר למשסחה הגודלה רבי אברהם מליץ יושר לכולל שימשיך עם אותו סייעתא דשמיא ומליץ יושר לכל ישראל ובלע המות לנצח ומחה ה' דמעה מעל כל פנים.

מספרים עליו: שלהי ניסן תשמ"ח צפת בסתם יום של קיץ באחד מחדריו של ביהכ"ס ע"ש האר"י הקדוש ז"ל זכיתי לגילוי בזעיר אנפץ בפאתי הבנין נגלה לפני מחזה הוד קדומים דמויות פאר הנודעים בטרקליני עולם התורה בכמה מקצוות תבל חברו להם יחדיו בראש החבורה ישב מצביא הנובהרדוקאים בדור האחרון רבי גרשון ליבמן זצ"ל מצרפת ומסביב השולחן ישבו כגורן זה לצד זה ת"ח וצדיקים נודעים ונסתרים כרבי שמשון פינקוס זצ"ל הטיתי אוזן והנה קולות וברקים של בית המוסר הנובהרדוקאי תביעות נוקמת וחשבון נפש חודר עד תהום הנפש מלאו בחללו של החדר. איש איש פרט מצפונות דרכיו והליכותיו משך השנה האחרונה כך נתודעתי לעובדה שכינוס שנתי הוא להם תוך כדי ביקורת החבורה הקדושה מעין המעמד הנורא של דין וחשבון כך נצטייר לי המעמד הזה שבוע של פרישות ובירורי מצב של גדולי נובהרדוק מהשרידים אשר ד' קורא היה אותו מעמד אשר אליו נקלעתי באקראי ומחזה נורא זה מדורנו אנו מרחף מול פני בכל עת גם נסתרים היו שם שלפתע נתגלה לפני שיעור קומתם האמיתי מה שהצניעו בפשטות בחיי היום יום. ואחד מהם היה הקדוש רבי אברהם יהושע גרינבוים זצ"ל מני אז נתגלה הוא אצלי אצילות פניו המאירות הבהיקה שבעתיים וקומתו התמירה כמו גבהה טפח וטפחיים.

קרי עליה האי ספרנא רבה בל נחשוב כי לפתע בלא דעת נפל שדוד רבי אברהם זצ"ל שכן כל ימיו בהכנה רבה היה חי בשובו יום אחר לפני מיתתו כדי שבכל עת יהיו בגדיו לבנים נמצא שמוכן ומזומן היה הקדוש הגה צ' ר' אברהם יהושע גרינבוים זצ"ל לאותו יום בו נתעלה במעלות קדושים וטוהרים.

וכמה קשה המות למי שלא הפריד תאות עוה"ז מלבו בחייו ושנינו כל המקדש עצמו מלמטה זוכה ומקדשין אותו מלמעלה יהי זכרו הקדוש לברכה. להפריד תאות וחפצי עוה"ז מלבו בחייו ושנינו כל המקדש עצמו מלמטה זוכה ומקדשין אותו מלמעלה יהי זכרו הקדוש לברכה.

להארות הערות והוספות: 0527680034@okmail.co.il

יצחק ירנן

מדברי חמי רב יצחק אלחנן גיברלטר זצ"ל גלב"ע ב' תשרי תשפ"א

עקב היותנו בשנת האבל לפטירתו של היקר באדם – חמי זצ"ל נביא אי"ה מידי שבוע דברים ועובדות הקשורות לפרשה לזכרו

ש"ב ראש ישיבת חברון הגאון רבי אהרן כהן זצ"ל

ר' אהרן היה בן דוד של אמי ע"ה, ומאז ששמע שניצלתי מהמחנות דאג לשלוח מכתבים לחזקני להגיע לישיבה, וכך שגליתי לקרפסין שלח מכתבים לתלמידים שלו ששם שיעורו לו, ומיד שהגעתי לישיבה קרבני כאב את בנו.

לעורר את השמחה

פ"א ראה באיזה חתונה שאני עומד בצד ולא רוקד עם כולם, והבין שזה מחמת צערי על השואה ועל הימים הקשים, אך הוא דאג שיכנס בי שמחת חיים, וכך הכניס אותי למעגלים ורקד עמי זמן ממושך. (במשך שמעתי מחברי סבי, שר' אהרן הורה להם לדאוג לשמח את הסבא בכל הזמן שייצא מהתקופות הקשות, ואכן זכה הסבא שהיה מלא בשמחת חיים, ותמיד חיוך היה נסוך על פניו, שאפי' סבתנו אמרה שאחרי שהיא קראה את הספר שלא האמינה כמה צער הוא עבר, וכיצד הצליח להמשיך בחיי שמחה).

כבר ידעתי שני סדרים

וכך סיפר פ"א בצעירותי בישיבה סיפרתי לו בעת שהמסכת הנלמדת היתה בבא בתרא כי הוא יודע שלושים דף במסכת בגילך אמר לי רח"י זצ"ל מינה וביה ידעתי כבר שני סדרים.

הגאונות שלו

עליו ניתן לומר שהפה שלו לא הספיק לבטא את מה שהשכל הגאוני שלו הגה גם פיו הקדוש לא הצליח לעמוד בקצב מהירות ומרצת מחשבותיו.

לשם המחשה תשמש העדות אודות התקופה בה קבע עמי שיעור בחברותא בפרשת השבוע כולל דברי התרגומים לדבריו ארך הלימוד מידי ליל שבת בעונת החורף שבע שעות והם הספיקו רק עד שני. הראש שלי עמד פשוט לפני התפוצצות הוא היה זורק ידיעות מכל מרחבי השי"ס וספרי התרגומים.

בטרם מסר ראש הישיבה רבי יחזקאל סרנא זצ"ל את השיעור כללי הראשון שלו בפני בני הישיבה נועץ ברבי אהרן מה ראוי להאמר ואף הרצה בפניו את כל השיעור שהיה בדעתו למסור בבקשו את עין ביקורתו על הדברים וכך גם בהמשך מקדים היה ואומר את השיעור באזני רבי אהרן זצ"ל קודם שימסרנו בציבור.

מי יותר תלמיד חכם

לימים סיפרה לי הרבנית ע"ה שאביה ראש הישיבה זצ"ל הציג בפניה שתי הצעות שידוכין מבין מופלגי בני הישיבה האחד רבי אהרן זצ"ל והשני אף הוא בעל יחוס למדן וכבד מאד במעלותיו את מי את מעדיפה שאל אותה. והיא בתגובה שאלה אחת בפיה מי יותר תלמיד חכם כשנענתה כי אהרציק קובנער יותר נפל בכך הפור עליו.

שנתיים לחזור לדרגה

כשהיה נוסע לתועלת הישיבה לחו"ל, לאחר ששב מנסיעה לחו"ל לטובת הישיבה ששח לי בכאב עצור. אני צריך שנתיים ימים כדי לחזור לדרגה שבה הייתי טרם הנסיעה.

ברכה לזש"ק

בזמנו הילכה השמועה בישיבה שכאשר ביקש רבי אהרן מן החזו"א ברכה לזרע של קיימא. השיב לו החזו"א בערך כדברים האלה לעתים השלימות של הצדיק היא דוקא כשאין לו ילדים וכך פנוי הוא כולו לה' וכולו לכלל ישראל.

לא התמנה לרבי

כידוע היה ר' אהרן מקרוב לחסידות תולדות אהרן, ועל הכבוד הגדול שרחשו לו הן הרבי והן אנשי שלומו תעיד העובדה כי לאחר סילוקו של ר' אהרל"ה בשנת תשי"ז היו מאנשי החבורה שחפצו להעמידו בראשם להיות להם מורה ומנהל בעבודת ה' אפס רבי אהרן עצמו סירב לכך ובפרט רעיותו הרבנית ע"ה הביעה התנגדות נחרצת לרעיון שהראש ישיבה יהפוך לרבי.

לימוד המוסר

אני זוכר את רגעי בין השמשות בימי השבת רבינו יושב היה בחדרו רכון על ספר מוסר שפתותיו רוחשות בוערות וקולו רווי הכיסופים והערגה נשמע למרחוק שעה ארוכה היו תלמידים נצמדים לחלון חדרו ועושים אזניהם כאפרכסת כשליבם הומה וגועש.

קדושה ופרישות

לפני החתונה שלי השמיע לי ר' אהרן דברי הדרכה בעדינות בקדושה ובטהרה באופן מופלא כאשר דוקא הוא ממרום קדושתו ופרישותו מהבלי העולם ידע לומר את כל מה שנצרך בדרך כבוד ורוממות מה שאין הפה יכול לתאר.

לשם יחוד

כאשר היה אביו רבי אברהם מרדכי חפץ בכוס של חמין להרוות צמאונו היה פונה לבנו בנוסח זה כשם שיש מצוה מן התורה לתקוע בשופר ולשבת בסוכה רוצה אני לכבדך במצוה מן התורה של כיבוד אב בזה שתכין לי כוס תה או אז היה רבי אהרן קם בזריזות ממקומו והולך לקיים את מצוותו.

היתה זו אמנם עבודה שלימה כעבודת הכהן הגדול ביה"כ בשעתו רבי אהרן היה נראה אז שעושה הכנות' כמו לפני תקיעת שופר או נטילת לולב וכך היה אומר הנני מוכן ומזומן לקיים מצוות עשה של כיבוד אב ולאחר מכן מגיש בחיל ורעדה את כוס התה לאביו.

הלכה למעשה

תשובות מורינו ראש בית ההוראה במשנת מרן רבינו הגרי"ש אלישיב זצוק"ל

פטור מ'תחנון' בכל חדרי בית הכנסת

שאלה בעל ברית מתפלל בבית כנסת שיש בו כמה חדרי תפילה, האם כל המניינים באותו בית כנסת פטורים מ'תחנון'.

תשובה יש לחלק אם הברית עצמה מתקיימת באותו בית כנסת או במקום אחר ורק הבעל ברית מתפלל בבית הכנסת כדלהלן:

א אם הברית מתקיים באותו ביהכנ"ס אין אומרים תחנון בכל חדרי התפילה הנגזרים אחר בית הכנסת, והיינו שרואים מהם את היכל בית הכנסת כגון עזרת נשים, אף אם הם מניינים קבועים.

ב אם הברית מתקיימת במקום אחר ורק הבעל ברית מתפלל שם ובאותה שעה מתקיימים ב' מניינים בביהכנ"ס ובעזרה, אם המניין ארעי כגון שיש ב' אבלים העושים ב' מניינים באותה שעה, אין אומרים תחנון אף בבית שני שמאחר והוא מניין ארעי נטפל לבית הכנסת, אך אם הוא מנין קבוע, לא נטפל למניין שמתפלל בו הבעל ברית ואומרים בו תחנון.

עוד מבואר במשנה ברורה (קלא, כד) שאף אם הם חדרים נפרדים, אך אין בחדר השני ארון וספר תורה בפני עצמו, אלא לוקחים הספר מהחדר הגדול "המתפללין בעזרה כיון שנגזרין אחרי ביהכנ"ס כשאין שם ארון ותיבה, כשם שבבית הכנסת אין אומרים תחנון, גם הם אין אומרים". אמנם זהו רק כשהחדרים באותו מקום, אך אם מוציאים את הס"ת למקום אחר שלא נחשב כנטפל להיכל בית הכנסת הגדול, פשוט שאומרים בו תחנון.

יסוד דברי המשנה ברורה מבואר במגן גיבורים (קלא, י) שמוכיח מהדין שהמתפללים בלא ספר תורה לא נופלים אפיים, אך אם זו עזרה נטפלים לבית הכנסת עם הס"ת ונופלים אפיים (הג"ה קלא, ב). הרי שעזרה נטפלת להיכל לדיני נפילת אפיים, ומחמת כן אף כשיש בעל ברית נטפלים להיכל בית הכנסת ולא עושים נפילת אפיים בעזרה.

אף שבירושלים נהגו ליפול אפיים אף בלא ספר תורה (לוח ארץ ישראל - צום גדולה) ולכאורה העזרה לא נטפלת לדיני נפילת אפיים להיכל ויצטרכו לומר בה תחנון כשמתפלל בעל ברית בחדר השני, אלא שהורה רבינו זצלה"ה שלא יאמרו תחנון כיון שלא החמירו עד כדי כך במנהג ירושלים לפטור אף בכה"ג שהברית בבית הכנסת ומתפללים בעזרה.

»»»

היצר הרע זה לא 'אני'

אכן למרות שזהו המבט הנכון ביחס אל היצר הרע וההליכה אחר רצונותיו, אך מאחר ורוב אנשי העולם טועים לחשוב אחרת, הרי הוא בגדר "איש כי יפליא" כדברי האבן עזרא "יעשה דבר פלא, כי כל העולם הולכים אחר תאוותם" ומה שאינו הולך אחר תאוות הבל העולם אלא פורש מהיין ומהעיסוק ביופי שער - זהו דבר פלא.

כעין ילד שבקולו הערב שר בצורה נעימה ויפה ונקרא בפי כל "ילד פלא". אכן דווקא ההליכה נגד תלם העולם ההולכים אחר תאוות ליבם, היא פלא של ממש.

בין תלמיד חכם לנזיר

תלמיד חכם המקיים מצוות "קדושים תהיו - פרושים תהיו" פורש אף הוא מהבלי העולם, ונותן לעצמו סיגים כעין נזיר, ואכן המעיין בספורנו (י, א) רואה דימוי בין נזיר לת"ח, אך שונה הנזיר שנקרא חוטא "על שציער עצמו מן היין" (תענית יא, א) ואילו תלמיד חכם נקרא קדוש ופרוש על דרכו הרוממה.

על החילוק המהותי ביניהם עמד זקני מרן הגה"ק רבי אברהם גרודזינסקי הי"ד ב'תורת אברהם' (מאמר קדושת ישראל) וביאר שנויר "אינו נחשב כתלמיד חכם לשעה" משום שעם תום השלושים יום ישוב לסורו וישתה מן היין לשוכרה כבראשונה, וייתכן שאף יצטער על הזמן שהזיר עצמו מן היין, ולכן הוא חוטא הצריך כפרה, שנאמר (במדבר י, יא) "וכפר עליו מאשר חטא על הנפש" כי אסור לאדם לצער עצמו.

אך שונה בתכלית הוא התלמיד חכם "שדרכו בכך תמיד ומתוך שמכיר בציווי של קדושים תהיו המחייבו להיות פרוש מהמון בני אדם, ומכיר גם כן את טבע האדם להיות נוטה אחר ענייני העולם הזה... ת"ח זה יודע כי אין דרך יותר בטוחה לפניו מלרחק את המותרות האלו. וידיעה זו הרגשה היא אצלו שמרגיש את הכיעור ואין בחפצו להיות נבל אף שהוא ברשות התורה. ואף מרגיש באצילות נפשו איך המון בני אדם מולכלים עצמם באכילה גסה ואין חפצו להיות בין סובאי יין וזוללי בשר".

ומסיים שכיון שלתלמיד חכם אין צער בהנהגת פרישותו אלא עונג הוא לו ביתרון נפשו, וכל שנהנה ומתענג בפרישותו אינו

איש או אשה כי יפלא לנדר נזיר להזיר לד'

(במדבר י, ב)

מניעים שונים עמדו בבסיס החלטת הנזירים לנדר לקבל על עצמם נזירות. והעיד שמעון הצדיק שהיה כהן, כי מתוך חשש שמא ישאל הנזיר על נדרו אחר שנטמא ויחשב הקרבן כחולין בעזרה, מימיו לא אכל אדם נזיר טמא. שונה היה מקרה אחד, כפי שמעיד שמעון הצדיק: "חזין מאדם אחד שבא אלי מן הדרום יפה עיניים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים, אמרתי לו בני מה ראית לשחת שער נאה זה (בעת תגלחת הנזירות). אמר לי, רועה הייתי לאבי בעירי והלכתי לשאוב מים מן המעיין ונסתכלתי בבבואה שלי ופחו יצרי עלי וביקש לטורדני מן העולם. אמרתי לו (ליצר הרע): ריקה מפני מה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך שסופך להיות רמה ותולעה, העבודה שאגלהך לשמים. עמדתי ונשקתיו על ראשו אמרתי לו כמותך ירבו נזירים בישראל, עליך הכתוב אומר איש כי יפליא לנדר נזיר להזיר לה" (נזיר ד, ב).

יש להבין מה מיוחד היה בנזיר זה שלא רק שאכל את קרבנו אלא אף נשקו על ראשו ובירכו בהתפעלות.

ומתבאר בזה שראה שאותו בר מעלה לא קיבל על עצמו נזירות בהיסח הדעת אלא מתוך רצון להתקרב לה', והכריז בנזירותו את כל המבט הפנימי שלו אל היצר הרע. אכן בעקבות ראיית שער היפה עם תלתליו הסדורות, פחו עליו יצרו, אך התגבר והכריז בזה:

א "אמרתי לו" כלומר, ה"נשמה שנתת בי טהורה היא", היא שדיברה אל היצר הרע, בשונה מאנשי העולם שרואים את היצר הרע כחלק ממהותם ומרצונותיהם. וכשאומר 'אני' רוצה, כוונתו לגחמותו של היצר הרע.

ב "מפני מה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך" - והראה בזה הנזיר שהוא מבין כי לכל אדם עולמו הפנימי - ההנהגה הראויה והמידות טובות בהן צועד במסילת הישרים העולה בית ה'. ואילו הפניה לחיצוניות כגאווה ביופי, היא עולם שאינו שייך לו.

מבטו הייחודי של אותו נזיר הוא שגרם לשמעון הצדיק לנשקו ולברכו "יהי רצון שירבו כמותך נזירים בישראל".

הלכה למעשה

דין "לא תתגודדו" בימינו

שאלה מי שנוהג כהרמ"א ונופל אפיים בתחנון ומתפלל בין הנוהגים כהמחבר שאומרים המזמור בלא נפילת אפיים, האם רשאי ליפול על פניו באותו המניין או עובר בזה משום "לא תתגודדו".

תשובה ימול ליפול אפיים ביניהם. כיון שבכל דבר שידוע שישנם ב' מנהגים לא עובר באיסור "לא תתגודדו", ורק אם לא יודעים ממה נהג אחר והוא עושה אחרת מהם עובר באיסור. וכיון שבימינו אף הנוהגים כהמחבר יודעים שיש הנוהגים לעשות נפילת אפיים, אין בעיה לעשות אחרת ממה נהג.

יסוד הדבר הובא ברימב"א (יבמות יד, א) ובמשך חכמה (מגילת אסתר) שהמודה שלחברו יש לנהוג אחרת ממנו, כבני הכרכים שמודים שלבני עיריות יש לנהוג פורים ב"ד וכן להיפך, אין בזה משום איסור לא תתגודדו, כיון שיסוד האיסור הוא כשאחד נוהג באופן שלדברי חברו הוא 'איסור', אך כשחברו מודה שלמנהגו הוא עושה כדן אמת, לא יגיע מזה לכדי מחלוקת בישראל שיראה כב' תורות. ודווקא בימים הקדמונים שלא ידעו כלל ממה נהג אחרים, אזי מי שבא ביניהם ונהג אחרת הו' לא תתגודדו. (כך שמעתי מרבינו זצלה"ה וכן הובא בשם הגר"י איערבאך [אש"י ישראל כה, כא]).

רצון המתפלל שיעברו לפניו

שאלה האם מותר לעבור לפני העומד בתפילת שמונה עשרה ומסמן שניתן לעבור לפניו.

תשובה למרות שבשלחן ערוך (קב, טו) הובאו ב' טעמים לאיסור לעבור לפני המתפלל א' ביטול הכוונה. ב' שלא יפסיק בין המתפלל לשכינה שכנגדו ובשעה שמסמן שיעברו אמנם לא מפרעים לו בכוונה, אך לכאורה מפסיק לשכינה, אכן בשעת הדחק ניתן לסמוך ולהקל אף על אחד הטעמים, ולעבור לפניו.

אמירת תחנון בבית הנפטר

שאלה קיים בית כנסת בתוך בית הנפטר, אמנם האבלים לא יושבים שבעה באותו הבית. האם יש לנהוג שם כמניינים בבית האבל ולא לומר תחנון.

תשובה הפטור מאמירת תחנון רק אם האבל מתפלל עמיהם, למרות שזהו בית האבל (כף החיים קלא, טו).

מוקד ההלכה
שע"י בית ההוראה

0722-133-466

Beithorah.co.il

להנצחה בעלון באמצעות

בקופת בית הוראה הכללי ירושלים שע"י מכון ציוני הלכה

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל:

Beithorah@gmail.com

מתקדש לרמה גבוהה יותר.

אחד הוויכוחים הגדולים שהיו לרבי יהונתן אייבשיץ עם חכמי הפילוסופיה היה על אילוף החתולים: הם טענו שניתן לאלף חתול עד שיהג כאדם ממש בסובלנות ואיפוק נאותים. ואילו ר' יהונתן טען שלמרות כל מה שילמדוהו כיון שבטבעו אינו אדם, אזי 'חתול יישאר חתול'.

ובסעודה גדולה בנוכחות נכבדי עם הוגש לשולחן חתול מאולף ולצידו מגש עופות, וכך סבב החתול בין הנוכחים כמלצר מיומן. והנה הם טוענים לצדקת טענותיהם. ולפתע לפליאת כולם נטש החתול את המגש ובקול רעש גדול נשברו הצלחות ונשפכו המשקאות על שולחן המלך, בשעה שהבחין החתול בעכבר קטן שיצא מתוך קופסת הטבק של רבי יהונתן והחתול איך רץ להשיגו.

או אז אמר להם רבי יהונתן שבוה ניכרת רוממות האדם, כי חתול למרות כל מה שיאלפו אותו, יישאר עם טבעו ותאוותו לעכברים, והיא תגבר לבסוף גם על כל מה שלמד. ואילו האדם השלם יכול לאחר עבודת המידות לשנות את טבעו ולהתגבר אף על הדחפים הטבעיים.

וכבר סיפר אחד מבגלי העבודה שכשראה חתול רץ לכיוון פח האשפה הגדול ומונח על שיירי גבינה, התביישתי... כי חשבתי שאני רואה את עצמי במראה... כיון שכאמור בלא עבודה הבאה מהתבוננות אכילת האדם דומה לחיות השדה. מפני שבלי שכל אי אפשר להשתנות!

כמוכח מדברי התרגום בקריעת ים סוף (שמות טו, ח) "נערמו מים - חכימו מיא" שנראה כי המים שינו את טבעם רק מכוח חכמה שהיתה בהם, משום שללא חכמה לא יכולים היו לשנות את טבע זרימתם.

וזהו כוונת הפסוק (תהלים לב, ט) "אל תהיו כסוס כפרד אין הבין במתג ורסן עדין לבלום" כיון שלסוס אין הבנה, לכן אינו יכול לבלום את עצמו. רק ההתבוננות שהתברך בה האדם, היא זו שיכולה לבלום אותו מרדיפת התאוות.

על דברים אלו כתב השערי תשובה (א) "והנה הבורא יתברך נפח באפי נשמת חיים חכמת לב וטובת שכל להכירו ולירא מלפניו ולמשול בגוף ובכל תולדותיו". ומשמע כי הדרך למשול בגוף היא רק עם "טובת שכל" ובלא התבוננות אין שום דרך להתגבר על הדחפים הטבעיים המושכים לבאר שחת.

אכן אילו היתה לאדם ראייה ברורה, לא היה מתאוה לתאוה, וכל עבודת האדם היא להכיר את המצב לאשורו. ועל ידי כך יזכה להתגבר על כל דמיונות התאוה, ולהיטהר ולהתקדש לא רק בפרישות זמנית כנוזר, אלא כבר-מעלה המתקדש בקרבת ה' תמידית.

חוטא, בשונה מנוזר שמביא קרבן על שציער עצמו מן היין ות"ח אינו מצער נפשו אלא מתענג ונהנה מדרכו זו.

רווח והפסד בעולם הזה

אכן הדרך בה קונה התלמיד חכם את הפרישות באה בעיקר על ידי ההתבוננות. ולא דווקא התבוננות מעמיקה בשכר מצוה כנגד הפסדה וחשבונות לעתיד לבוא, אלא התבוננות פשוטה בתועלת המיידית מהשליטה ברדיפת התאוות. איננו מדברים על רווח והפסד בעולם הגמול, אלא על הרווח בעולם הזה שיש לשומרי המצוות.

וכדברי מסילת ישרים (פרישות) "אם ישים אל לבו החוליים הרבים שיכולים לבא מחמת אכילתו", כבר יימנע מרביבוי אכילה בכלל, ומאכילת מה שאינו נחוץ ובריא לגופו בפרט. כשנשאל מרן הגרא"ל שטיינמן מהי העצה להתגבר על תאוות אכילה, השיב בפשטות: "לחשוב! כי אם אוכלים הרבה, בסוף צריכים ניתוח להצרת מעיים, וזה מאוד לא נעים".

אכן עיקר ההתבוננות מגלה שכל "הטוב ההוא מודומה" (מסילת ישרים שם) ועיקר ההנאות והתאוות מסתכמות רק בדמיון, ולכן בדרך כלל מיד לאחר שהשיג האדם את הדבר שהתאוה לו, כבר פג טעמו, משום שדווקא קודם המעשה גובר הדמיון ומצייר כאילו תבוא הנאה רצופה למי שמשיג אותה, אך מיד לאחר התאוה מגלה שלא היה זה אפילו בגדר 'בלון נפוח' אלא ממש כלום. וכל תאוות העולם כחלום יעוף, שעבורם אנשים מאבדים את כל הנאות חייהם.

ולכן יש להולכים אחר יצרם עגמת נפש, כי הם חולמים על עונג, ולמעשה לא משיגים מאומה. וכשנרגע מתאוותו חוזר השכל ומלקח אותו 'איך היית פתי ללכת אחר הדמיונות שאין בהם מאומה' ומתמלא במחשבות איך מכר את כל עולמו למען דבר שהוא כחלום יעוף.

חתול נשאר חתול

ההבדל בין בעלי העבודה מקדושי ישראל לחכמי אומות העולם' שהאחרונים חושבים שכל החושים באים מכוח הטומאה וממילא ככל שיותר מכניעים אותם ולא משתמשים בהם מתקדשים יותר, ואילו עם ישראל בקדושתו מייחס מעלה לכל אבר ולכל חוש וכוח שניתן ביד האדם, ורק מוטל עלינו להשתמש בו כיאות ולקדשו. כגון באכילה אם אוכל בשילוב כל כללי ההלכה, הרי זו אכילה שיש בה מעלה ואם זו אכילה של שבת קודש, מעלה נוספת יש באכילה. ואם מצרף לסעודתו עניים, אזי מתעלה סעודתו לדרגה עליונה יותר. עד כדי כך שלא רק שלא פורש מהאכילה בכדי לזכות לקדושה, אלא מכוח האכילה הזו

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס' 22

סדר מתן תורה

שבועות תשפ"א

ואשא אתכם על כנפי נשרים. היה זה ביום ט"ו ניסן כאשר יצאו ממצרים, אז התגוררו ישראל בארץ גושן, והתקבצו כולם תוך שעה קלה לרעמסס. והנה ארץ גושן אינה עיר קטנה, אלא היא ארץ שלמה - מחוז ענק, וישראל היו פזורים בכל קצוות הארץ הזו, ובדרך הטבע אם היו מתקבצים ובאים כולם למקום אחד - הדבר היה אורך זמן רב, אך עשה עמם הקב"ה נס שנשא אותם במהירות להתקבץ כולם יחדיו אל רעמסס.

על כנפי נשרים. הוא משל לבטא את גודל האהבה של הקב"ה לישראל. כי כל העופות כולם יניחו את גוזליהם ברגליהם, מחמת חשש מפני העופות הטורפים העטים מעליהם. אך הנשר, אשר בכנפיו הארוכות מעופף מעל לכל שאר העופות, חששו הוא רק מבני האדם המצויים בקרקע, שהם יכולים לצוד אותו באמצעות חיציהם, על כן נושא הוא את גוזליו על כנפיו, ואומר: מוטב יכנס החץ בי ולא בגוזלי.

כך עשה הקב"ה עם ישראל, כאשר רדפו המצרים אחריהם והדפוס בחיצים ואבני בליסטראות, העביר את עמוד הענן מלפניהם שיחצוץ בינם לבין המצרים, וקיבל את כל מה שזרקו המצרים על ישראל.

ואביא אתכם אלי. תיבות אלו טומנות את עוצמת הקשר בין ישראל להקב"ה, ונבאר: מה פירוש הדבר שהקב"ה הביא אותנו אליו? הלא הוא ית' מלא כל הארץ כבודו, היכן הוא מקומו שאליו הביא אותנו הקב"ה. אלא, פירש התרגום, "וקריבת יתכון לפולחני", כלומר - לעבודתו. מציאות זו שנתן לנו הקב"ה את האפשרות לעבוד אותו, להתקרב אליו באמצעות עבודת ה', היא מתנה מאין כמותה, וזה אמר לנו הקב"ה - הבאתי אתכם לעבודתי, נתתי לכם את האפשרות לעבוד אותי.

במושכל ראשון, יכול האדם לחשוב כי עבודת ה' היא מתנה שנותן הוא להקב"ה כביכול, בכך שמקיים מצוותיו ועובד אותו, ולא לחינם יקבל שכר לעתיד לבוא על מעשיו. אך האור החיים הקדוש מלמד אותנו כי לא כך הם פני הדברים, ההיפך הוא הנכון: "והגם שכפי האמת עלינו לשלם שכר לאלוקינו ברוך הוא שהטעימנו עריבות נעימות מתיקות אהבתו בלבנו מתוקים וערבים לאין תכלית, אלא שיטול אדם שכר על התעצמותו עד שהשיג טעם בחיים" (דברים ו, כה). כלומר, השגת אהבתו ית' היא המתנה הגדולה ביותר, וכלשונו הזהב "עריבות נעימות מתיקות אהבתו", ומי שזכה לכך לא מגיע לו שכר על שאהב את ה', אדרבה, עלינו לשלם שכר לאלוקינו על שנתן לנו את התחושה המופלאה הזו. אך למרות זאת יתן לנו הקב"ה שכר על אהבתו, והשכר הוא על כך שעבדנו להגיע לזה, "על התעצמותו עד שהשיג טעם בחיים", כי הדרך להשיג את אהבתו ית' היא רצופת קשיים, על האדם לעמול כל ימיו להגיע לידי כך.

בפרשת מתן תורה, מתארת התורה את כל סדר מעמד הר סיני, ולדורות נצטוונו ולבני בנינו - "רק השמר לך ושמור נפשך מאוד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך והודעתם לבניך ולבני בניך, יום אשר עמדת לפני ה' אלוך בחרב וגו'" (דברים ד, ט-י). ואמנם נחלקו הראשונים האם מצוה זו נמנית במנין המצוות, שהרמב"ם לא מנאה, ואילו הרמב"ן השיג עליו בתמיהה מדוע לא מנה לאו זה בכלל הלאוין, אך בין כך ובין כך יש לנו ללמוד מזה עד כמה נחוצה היא הכרת וזכירת מעמד מתן תורה, והחדרתו בקרב בנינו עד סוף הדורות.

אמור מעתה, אם מחובתנו לזכור את מעמד מתן תורה ולהעבירו לדורות הבאים, בודאי שחובה כפולה ומכופלת עלינו להתבונן בכל סדר המעמד, להבין היטב מה היה בכל שלב במהלך הימים שקדמו למתן תורה, וסדר המעמד עצמו.

בחודש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני. היה זה בראש חודש סיון, אז הגיעו לסיני. וביאתם להר סיני היתה מתוך אחרון ורעות, כפי שדרשו חכמינו מהמקרא "**ויהן שם ישראל נגד ההר**", שחנו כאיש אחד בלב אחד, כלומר שבא כולם מתוך מטרה אחת ותשוקה אמיתית לקבל עליהם את עול מלכותו ית', את התורה, גזרותיה ומשפטיה.

ומשה עלה אל האלוקים. היה זה למחרת ביאתם אל סיני, והטעם שלא עלה מיד כשבאו - לפי שכל עליותיו של משה היו בהשכמה (רש"י), וכאשר באו למדבר סיני היה זה כבר באמצע היום, לפיכך המתין עד למחר ואז עלה.

ובאותו מעמד כאשר עלה אל האלוקים, מסר לו הקב"ה דברים לומר לבני ישראל. דברים אלו ניתנו לנו כהקדמה לקראת מתן תורה, ובהם מראה הקב"ה את גודל אהבתו וחיבתו לישראל.

נתבונן במאמר זה, להבין פירוש המקראות על הסדר.

אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים. כל העונשים והמכות שקבלו המצרים, עבור מה הגיע זאת להם? בגלל שציערו אתכם, ועל כך הענשתיים באופן כה חמור. וביאר רש"י ההדגשה כאן, שהמצרים הלא היו ראויים לעונש עוד קודם שהשתעבדו בישראל, שהרי היו שטופי זימה ושקועים בעבודה זרה, אך מכל מקום לא נפרעתי מהם אלא על ידם.

ובא הקב"ה להראות את גודל אהבתו אלינו, אשר על מה שפשעו כנגדו ומרדו במלכות ה' במשך שנים ארוכות - הבלג, ולא העניש אותם על כך. אך מאחר ופגעו בעמו וצאן מרעיתו, והצרו לישראל, על זה העניש אותם בחומרה רבה, במכות וייסורים קשים.

לומדים יקרים! עלות הגיליון גבוהה מאוד, ואנו זקוקים לכל תרומה מכם עבור המשך הוצאת הגיליון

[אשר רבים מעידים על החיזוק העצום שהוא מעניק להם]

אנא, תרמו בעין יפה והיו שותפים בהפצת תורה.

לתרומות: דרך נדרים פלוס, בחיפוש 'עוטה אור', או באמצעות הטל' 03-7630585 שלוחה 6465

יכול האדם לחיות את כל חייו בעולם הזה, ולא יזכה לחוש את טעמה הטוב של 'אהבת ה'! אם לא עובדים על זה, לא מקבלים את זה. וזה תפקיד האדם להשתדל בעצמו לקנות את המעלה הגבוהה הזו.

לפני תקופה שהייתי בבית החולים לטיפול כל שהוא, והכניסו אותי לחדר הניתוחים. רגעים אחדים לפני שהרדימו אותי הרופאים, שמעתי אותם מדברים ביניהם ואמרו: העיקר שה' יהיה אתנו ואז נצליח. הגבתי ואמרתי: נכון, רק אם ה' יהיה אתנו נצליח, אבל לא זה העיקר, העיקר הוא שאנחנו נהיה עם ה'! נהיה קשורים אתו, נעבוד אותו בכל נפשנו.

וזה אמר לנו הקב"ה לפני מתן תורה, "ואביא אתכם אליי" – "וקריבת יתכון לפולחני", הוציא אותנו הקב"ה משפל טומאת מצרים, וקירב אותנו אליו שנוכל לעבוד אותו ולחוש את ערבות נעימות מתיקות אהבתו.

ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים. טרם קבלת התורה, אמר הקב"ה לישראל את התנאי שהוא עושה איתם, אם תשמרו את התורה שאתן לכם – אזי תהיו לי סגולה מכל העמים. ובפרשת בחוקותי מפרטת התורה לפרטים את ענין התנאי הזה: אם בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם, ונתתי גשמיכם בעיתם וגוי. ואם לא תשמעו לי וגוי והשלכתי בכם את חית השדה. וכך כל שאר הקללות האמורות שם ובתורת כהנים, הבאות כתוצאה מאי קיום התורה והמצוות. וכאן, קודם מתן תורה, אמר להם הקב"ה את עיקרו של התנאי, אם תשמרו את התורה – תהיו לי סגולה.

והייתם לי סגולה. "אוצר חביב, כמו וסגולת מלכים, כלי יקר ואבנים טובות המלכים גונזים אותם" (רש"י). בחדרי המלכים טמונה כספת גדולה, המכילה אוצרות זהב וכסף לרוב, עליה שומרים המלכים מכל משמר, שיעמוד להם הממון הזה לעת הצורך. כך הבטיח לנו הקב"ה שתהיה שמירתו עלינו, כסגולה הזו העומדת במקום השמור והבטוח ביותר, ועיני המלך תמיד עליה לשומרה מכל פגע.

והשמירה הזו ששומר עלינו הקב"ה היא מחמת אהבתו העצומה אלינו, וכפי שכתב רש"י: "ולא תאמרו אתם לבדכם שלי ואין לי אחרים עמכם, ומה יש לי עוד שתהא חיבתכם נכרת, **כי לי כל הארץ** – והם בעיני ולפני לכלום". פירוש הדברים, למרות שיש לי את כל העמים, מכל מקום אתם תהיו לי סגולה לשמור עליכם, וכל האחרים לא חשובים ככלום, וכל זה 'שתהא חיבתכם ניכרת'.

דברים אלו נאמרו לישראל לפני מתן תורה, הביטו וראו מה מציע לנו מלכנו, אנו נקבל את התורה לשמור מצוותיו ולעבוד אותו, שזה כשלעצמו המתנה הגדולה ביותר, ועבור זה הוא יאהבנו אהבה עזה, וישמור עלינו מכל משמר.

דוד המלך עומר בתהילים: לו עמי שומע לי ישראל בדרכי יהלכו, כמעט אויביהם אכניע ועל צריהם אשיב ידי (פא, יד-טו), אם ישמעו לי ישראל ללכת בדרכי, אכניע אויביהם מפניהם. אך דוד המלך ע"ה הוסיף עוד תיבה, ואמר: 'כמעט' אויביהם אכניע, ועל כך תמהו חז"ל מדוע רק 'כמעט'. וביארו, שבכל דור ודור משאיר הקב"ה אויב אחד שאותו לא יכניע, כי אם לא יהיה כך בסוף ישכחו ישראל את הקב"ה ששומר עליהם, ולא ידעו כי אילולא שמירתו היינו נאבדים בגלות. ורק משום שהם מרגישים מאוימים מאותו אויב, ירימו עיניהם לשמים ויבקשו ממנו ית' שמירה, ואז יחושו וירגישו את היותם 'סגולה' מכל העמים.

אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל. מקרא זה אומר דרשני, שהלוא כבר בתחילה נאמר "כה תאמר לבית יעקב ותגד לבני ישראל", ומה הוצרך לסיים ולומר "אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל". וכתב רש"י: "לא פחות ולא יותר", אך גם זה טעון ביאור, מה המכוון ב'לא פחות ולא יותר'.

שמעתי שביארו בזה, באה תורה לומר: אין צורך להרבות בדיבורים, כפי המכונה בלשונו 'דמגוגיות', תאמר את הדברים האלו כפשוטם, להראות את חיבתו הגדולה של הקב"ה לישראל, להראות עד כמה יזכו ישראל אם יקבלו עליהם את התורה והמצוות, וזה העיקר! לא להרבות במילים נוספות.

הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם כך יאמינו לעולם ויגד משה את דברי העם אל ה'. כתב רש"י: "תשובה על הדבר הזה שמעתי מהם שרצונם לשמוע ממך, אינו דומה השומע מפי שליח לשומע מפי המלך, רצוננו לראות את מלכנו".

ביאור הדבר, תחילה עלה במחשבה לפניו לדבר עם משה לבדו, וכל העם ישמעו את דברי ה' אל משה. אך ישראל לא הסתפקו בזה, הם רצו שיהיה דבר ה' מופנה אליהם ישירות, וזו דרגה גבוהה מאוד, שהוצרכו כל ישראל לזכות לנבואה. והסכים הקב"ה על דם שתינתן התורה לישראל בצורה נעלה זו.

לך אל העם וקדשתם היום ומחר וכבסו שמלותם. מאחר ורצונם לשמוע מפי המלך, במדרגת נבואה, עליהם לפרוש מנשותיהם שלשה ימים קודם לכן, משום שהפולטת שכבת זרע דינה כבעל קרי, על כן אם לא יפרשו מנשותיהם יש חשש שייטמאו הנשים בזה, אך לאחר שלשה ימים כבר התקלקל הזרע ולא מטמא את הפולטת. וישראל ללא אומר ודברים הסכימו בלב חפץ לדבר הזה, ופרשו כולם מנשותיהם לקראת מתן תורה.

והיו נכונים ליום השלישי כי ביום השלישי ירד ה' לעיני כל העם על הר סיני, דרשו רבותינו מ'לעני כל העם' – מלמד שלא היה בהם סומא, שנתרפאו כולם (רש"י), ועוד דרשו ממה שנאמר בפרשת ואתחנן "אתה הראית לדעת כי ה' הוא האלוקים" – שלא היו בישראל טפשים במעמד הר סיני, שהרי הוצרכו לדעת' בכדי להשיג את אמיתות ה'.

לאחר כל ההכנות לקראת מתן תורה, מתחילה התורה לבאר ולפרט סדר מתן תורה עצמו:

ויהי ביום השלישי בהיות הבוקר ויהי קולות וברקים וענן כבד על ההר וקול שופר חזק מאוד ויהרר כל העם אשר במחנה. כל זה התחיל בעלות השחר, מיד 'בהיות הבוקר', עשה הקב"ה קולות וברקים חזקים מאוד, שגרמו לחרדה גדולה אצל כל ישראל. ויש להבין הטעם בזה, מה הוצרכו הרעמים האלו לקראת מתן תורה.

הביאור בזה, כי הנה עמדו ישראל כעת לקראת נבואה, כל ישראל כאחד מגדול ועד קטן עמדו מוכנים לקראת צהרי היום, אז יזכו לדבר עם הבורא ית' פנים אל פנים. והנה כאשר התנבא אברהם אבינו בברית בין הבתרים, נאמר "ותרדמה נפלה על אברם" (בראשית טו, יב), והסיבה לכך היא משום שכאשר זוכה האדם לדבר עם הקב"ה צריך הוא להיות מנותק לגמרי מכל החושים הטבעיים של הגוף, ורק כל יכולה הנפש להתקשר ולהתחבר עם הבורא עולם, ולכך הפיל עליו ה' תרדמה. במעמד הר סיני, שהיה גם הוא נבואה, הוצרכו ישראל להתעלות מעל כל החושים הטבעיים והתאוות הגופניות שלהם, אך לא רצה הקב"ה להפיל עליהם תרדמה, שהרי היו צריכים לקבל את התורה מתוך ערנות ודעת מוחלטת, לכך הביא קולות וברקים, שגרמו לוויחוד כל העם אשר במחנה, הפחד והחרדה משתיקים את כל החושים הטבעיים, כאשר אדם שרוי בפחד אין לו תאוות ורצונות.

וכאשר נחרדו כל העם מהקולות והברקים, התנתקו מתאוותיהם וחושיהם הטבעיים, אך חששו לצאת לקראת המעמד הגדול, כי יראו ממנו. על כן נאמר **ויוצא משה את העם לקראת האלוקים מן המחנה,** היינו שהוציא אותם בעל כרחם, כי מעצמם פחדו לצאת.

והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש ויעל עשנו כעשן הכבשן. מעודי תמהתי כיצד יתכן שהאש אשר ירד בה ה'

הגדולה הזו נכנסה יראת ה' אל תוך ליבם, כי יראו מפני האש הגדולה.

[בגיליון לפי וארא התבאר הענין בארוכה, והובא שם דבר פלא כי כל האבנים שבאות מהר סיני מצוייר בהן דמות סנה. האבן עצמה חומה – והדמות שעליה בצבע אפור. וכאשר הזדמנו לידי כמה אבנים כאלו, הבאתי אחת מהן לפרופסור מומחה לגאולוגיה (-מדע האבנים והאדמות) שיבאר פשר הענין. ולדבריו, החומר האפור הזה הוא 'מגנוזיום', וביאר כי מן הסתם היתה שכבה גדולה של מגנוזיום על הר סיני, וכאשר התחמם ההר מהאש הגדולה שירדה עליו במעמד הר סיני, התחממו כל האבנים שהיו שם, ונמס המגנוזיום, וחדר לתוך האבנים. ולאחר מכן כאשר התקררו האבנים כבתחילה – הוקבע החומר הזה בתוך האבנים. אלא שעדיין אין בדבריו ביאור כיצד ארע הדבר שיתקבע החומר דווקא בצורת סנה.

והתבאר שם, כי הלא ענין ה'סנה' שבהר סיני הוא להורות כי הוא ית' נמצא עם ישראל בגלותם, וכמו שכתב רש"י "מתוך הסנה, ולא אילן אחר, משום 'עמו אנכי בצרה'" (שמות ג, ב), ועל כן חקק הקב"ה לנצח בתוך האבנים את צורת הסנה, להורות לדורות הבאים בכל מצב שיהיו ישראל שרויים בו, בכל גלויותיהם וצרותיהם, שידעו תמיד ש'עמו אנכי בצרה'. וראה שם בארוכה הענין הזה.

והנהגה זו של 'עמו אנכי בצרה', היא הביטוי הגדול ביותר לאהבתו ית' של הקב"ה לעם חביבו. אשר על כן, באותו מעמד מתן תורה, לאחר שהבטיח להם הקב"ה שאם ישמרו את התורה יזכו להיות 'סגולה מכל העמים', הביא הקב"ה את ענין הסנה שיוקבע לדורות באבני ההר, להורות את אהבתו וחביבתו להם מאחר שקבלו עליהם את התורה.

ויחרד כל ההר מאור, כפשוטו ממש, שההר נע וזע ממקומו, והיתה שם מעין רעידת אדמה בהר. והביאור הזה, כי הרי כפי שבארנו למעלה, האש הגדולה שירד בה ה' המיטה והתיכה את כל גורי העצים שיו בתוך ההר, וכל החומרים הבעירים עלו באש, וכן 'המגנוזיום' שהיה עליו נמס כמים, אם כן נוצרו חללים בתוך ההר. והחללים הללו הביאו לרעידת כל ההר, וזהו 'ויחרד כל ההר מאור'.

הוציאה עשן, הלא אמרו בגמ' (יומא כא, ב) שאש המערכה לא היתה מוציאה עשן, והטעם לפי שאין זה דרך כבוד שיהיה עשן יוצא מאש המערכה. וכי אפשר לומר שהאש הזו אשר ירד בה ה' הוציאה עשן? הרי אין זה כבודו של מקום. ומקרא אומר "ומראה כבוד ה' כאש אוכלת בראש ההר" (שמות כד, יז), 'אש אוכלת' היינו כאותה אש שמשתמשים בה להלחים שני חלקי ברזל, שהיא אש צלולה ונקייה, וכעין האש היוצאת מן הגז, אשר אינה מוציאה עשן, ולא כאש היוצאת מן העצים והפחם, שהיא מוציאה עשן.

אכן ביאור הפסוק הוא כך: והר סיני עשן כולו, ההר עצמו העלה עשן, משום שכל החפצים הדליקים שהיו בתוך ההר, גורי עצים, פחם או חומרי בעירה אחרים שהיו מונחים שם – הכל עלה באש, וכל כך למה? 'מפני אשר ירד עליו ה' באש', החום של האש שירד בה הקב"ה הבעירה את כל מה שהיה בתוך ההר, ואלו גרמו לעשן כבד¹.

ומכאן יש לנו ללמוד עד כמה היתה האש הזו חמה, שהנה ידוע הדבר שיש כמה דרגות חום באש, ואין חום האש היוצאת מן העצים, כחום האש היוצאת מן הגז, שזו חומה גבוה בהרבה. והחוקרים הגיעו למסקנה שהחום החזק ביותר שניתן לייצר הוא ברמה של כשלושת אלפי מעלות צלזיוס. והנה, אם נבעיר בעירה על האדמה, בחום הגבוה ביותר שניתן להפיק, והיא תבער במשך שבוע שלם ברציפות [וכגון האש שדלקה כשהופצצה תעלת סואץ, אשר כמויות אדירות של דלק ובנוין הבעירו אותה במשך ימים אחדים, עד שאמרו כי הוצרכו לשנות את מסלול המטוסים שעברו מעליה מחמת החשש שהאש תמיט עליהם נזק ואסון], נבואה חשבון עד איזה עומק בתוך האדמה יורגש החום של האש? הלא בודאי מטרים ספורים בתוך עומק האדמה כבר לא יורגש כלום, שהרי האדמה אינה חומר המעבירה חום.

אך בהר סיני, למדה אותנו התורה, כי לא כן היה, אלא כל ההר כולו התחמם מאוד מחמת האש הגדולה הזו, ובוודאי שמדובר על כמה מאות מטרים לעומק האדמה, ומזה נבין עד כמה היתה האש הזו חמה. וגם גודלה היה עצום, וכפי שאמרה תורה "וההר בוער באש עד לב השמים", וכאשר ראו בני ישראל את האש

אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה

בהגדה של פסח אנו אומרים "אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה, דינו". והדבר טעון ביאור, על מה יש לנו להודות אילו לא היינו מקבלים את התורה, ומה מעלה יש בעצם העמידה לפני הר סיני.

הנה באמת במעמד הר סיני, מלבד מה שקבלו ישראל את התורה, זכו שם לעוד מעלות מרובות. ראשית הוא האמור במקרא "אתה הראית לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו" (דברים ד, לה), ואמרו רבותינו "כשנתן הקדוש ברוך הוא את התורה פתח להם שבעה רקיעים, וכשם שקרע את העליונים כך קרע את התחתונים, וראו שהוא יחידי" (רש"י). ובפרשתנו כתב "וירד ה' על הר סיני - יכול ירד עליו ממש, תלמוד לומר 'כי מן השמים דברתי עמכם', מלמד שהרכין שמים העליונים והתחתונים והציען על גבי ההר, כמצע על המטה, וירד כסא הכבוד עליהם", היינו שירד הקב"ה על ההר עם כל הרקיעים.

למדנו כי במעמד הר סיני התגלה לישראל לעיניהם בברור גמור אמיתות מציאותו ית', וראו בעיניהם שהוא יחידי, ואין עוד מלבדו. ולא הסתפק הקב"ה רק בהחדרת האמונה הזו לליבות ישראל, אלא הביא אותם למצב של 'ראייה' ממש, שראו בעיניהם בחוש שהוא ית' יחידי, ועל כן נאמר 'אתה הראית לדעת', שפתח להם את הרקיעים והראה להם את יחידותו ית'.

ומעין אותו גילוי נשגב, זכו ישראל עוד פעם אחת שנגלה לעיניהם כיצד הקב"ה הוא לבדו הוא ואין בלתו, היה זה בתקופתו של אחאב הרשע, היתה בצורת קשה ולא ירדו גשמים, מחמת חטאיהם של אותו הדור שהיו עובדים עבודה זרה. באותו זמן ציווה הקב"ה את אליהו להיראות בפני אחאב. כאשר ראה אחאב את אליהו, החציף פניו ואמר לו: "האתה זה עוכר ישראל", כי בגללך נעצר הגשם, ענה לו אליהו "לא עכרתי את ישראל כי אם אתה וביית אביך בעזבכם את מצוות ה' ותלך אחרי הבעלים", כלומר אתה הוא הגורם לעצירת הגשמים, כי בחטאיך שהינך מחטיא את ישראל לעבוד עבודה זרה עצר ה' את השמים, וכמו שנאמר בתורה

¹ וכעין הדברים האלו, אמרנו ליישב תמיהה גדולה, שהנה אמר חז"ל שאש המערכה לא היה בה עשן, וכנזכר למעלה, ומאידך אמרו במשנה (אבות ה, ה) אחד מהעשרה ניסים שנעשו במקדש: ולא ניצחה הרוח את עמוד העשן, וכיצד מתיישבים שני אלו יחד? ואלא נראה לפרש ד'עמוד העשן' מדבר על עשן הקטורת, שהרי זו היתה בפנים, ושם אין רוחות.

אכן יתכן לומר, כי האש שירדה מן השמים בכל יום על גבי המזבח, היא האש שהיתה ללא עשן בכלל, שאין זה כבודו של מקום שתהא האש הירדת מלמעלה אפופה בעשן. אך האש הזו הלא אכלה את כל עצי המערכה והקרבות שהיו שם, ואלו הם שהעלו עשן. וכענין שאנו מפרשים כאן, שהאש שירדה מן השמים לא היה בה עשן, אך ההר שבער מחמת האש הזו העלה עשן.

"השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלהים אחרים וגו' ועשר את השמים ולא יהיה מטר" (דברים יא, טז-יז), אך אם בכל זאת הינך רוצה שישב הגשם, יש לכך פיתרון: "ועתה שלח קבוץ אלי את כל ישראל אל הר הכרמל ואת נביאי הבעל ארבע מאות וחמישים וגו'", וכאשר ייאספו כולם אוכיח להם מי הוא האלוקים, ואזי ישוב הגשם.

כאשר התקבצו כל נביאי הבעל ועלו להר הכרמל, פתח אליהו פיו בתוכחה אליהם, ואמר: "עד מתי אתם פוסחים על שני הסעיפים אם ה' האלוקים לכו אחרי ואם הבעל לכו אחרי". ואז במעמד מופלא ונשגב ראו כל העם כולו מי הוא האלוקים, כאשר לקחו נביאי הבעל פר, והקריבו אותו על המזבח ולא נתנו אש, וקראו כל היום כולו "הבעל ענו", אך כמוכן "אין קול ואין עונה", ולא ירדה אש לאכול את הקרבן. גיחך עליהם אליהו ואמר "קראו בקול גדול כי אלוקים הוא כי שיח וכי שיג לו וכי דרך לו אולי ישן הוא ויקץ". והם עשו כדבריו "ויקראו בקול גדול", אך עדיין לא ירדה האש לאכול את הקרבן.

לאחר מכן נטל אליהו שתי עשרה אבנים, כנגד שנים עשר שבטי ק-ה, ועשה מהם מזבח לה'. מסביב למזבח עשה תעלה ומילא אותה במים, שלא יאמרו שהאש הגיעה מבחורץ. לאחר מכן פנה בתפילה להקב"ה, ואמר: "ה' אלוקי אברהם יצחק וישראל היום יודע כי אתה אלוקים בישראל ואני עבדך ובדברך עשיתי את כל הדברים האלה, ענני ה' ענני וידעו העם הזה כי אתה ה' האלוקים וגו'".

מיד כשסיים תפילתו, "ותיפול אש ה' ותאכל את העולה ואת העצים ואת האבנים ואת העפר ואת המים אשר בתעלה לחכה, וירא כל העם ויפלו על פניהם ויאמרו ה' הוא האלוקים ה' הוא האלוקים". במעמד זה ראו כולם כי מלכנו ית' הוא האלוקים, ואין עוד מלבדו.

במעמד הר סיני זכו ישראל גם אז לאותה ידיעה מוחלטת, אך בדרגה גבוהה בהרבה: הם ראו זאת בעיניהם ממש! אתה הראית לדעת כי ה' הוא האלוקים. הם ראו שהבורא ית' הוא לבדו הוא, ואין עוד זולתו, ראו שהוא ית' משגיח על בני האדם, והוא – ורק הוא – עשה עושה ויעשה לכל המעשים, וכמטבע הברכה "ריבון כל המעשים".

מלבד זאת, זכו ישראל לעוד מעלה גדולה במעמד הר סיני – יראת ה'. כמו שנאמר "יום אשר עמדת לפני ה' אלוקיך בחורב לאמור הקהל לי את העם הזה ואשמיעם את דברי אשר ילמדו ליראה אותי כל הימים" (דברים ד, י), היינו שכאשר ראו ישראל את האש הגדולה שירדה על הר סיני, גרמה זו להם ליראה את ה', ומחמת הפחד הזה – לאחר שתי דברות ששמעו מפיו של הקב"ה לא היו יכולים לשמוע עוד, ובקשו ממשה שידבר ה' עמו והם ישמעו, וכן נאמר לאחר מכן שאמרו ישראל למשה "ועתה למא נמות כי תאכלנו האש הגדולה הזאת אם יוספים אנחנו לשמוע את קול ה' אלוקינו עוד ומתנו" (ה, כב).

ויראה זו, לא ממילא באה להם מאחר וראו את האש, אלא היא מטרה בפני עצמה, שירד ה' באש בכדי שייראו מלפניו ית', ומקרא מפורש הוא: "ויאמר משה אל העם אל תיראו כי לבעבור נסות אתכם בא האלוקים ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו". ועליה הוא אומר "מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי ולשמור את מצוותי כל הימים" (דברים ה, כו).

היינו שכאשר ראו את גדולתו ית', כיצד ירד באש כה גדולה, גבוהה עד לב השמים, ושמעו את הקולות שגרמו ל'ויחרד כל העם מאוד', ראו כי הקב"ה הוא ק-ל קנא, וממילא נתקעה היראה הזו בליבם שלא להעז לחטוא ולהמרות את פי ה' חלילה. וזו היראה הנחוצה לכל אחד בכדי להימנע מלחטוא – יראת העונש, מאחר ויודע שעתיד הוא ליתן דין וחשבון על כל מעשיו, הרי שלא יעלה בדעתו שלא לקיים את ציווי הבורא.

ועל מתנות אלו אנו אומרים כליל פסח: אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה, דינו. אף אילו לא היינו מקבלים את התורה, עדיין היינו זוכים בשתי המעלות האחרות שזכינו באותן מעמד – שראינו בעינינו את מציאות ה' יתברך, ונכנסה יראת ה' אל לבנו. ועל זה לבד מחזיבים אנו בהודאה כפולה ומכופלת.

בענין עישון ביום טוב

בענין הפולמוס הנרחב סביב עישון סיגריות ביום טוב, האם הדבר מותר מחמת דהוא חשיב צורך אוכל נפש, או כיון שאינו שווה לכל נפש יהא אסור. והנה יש מקום לנקוט בו היתר, מחמת שהרי על אף שאין כולם נוהגים לעשן, אך מכל מקום הצורך שמחמתו מעשנים המעשנים, הוא צורך הקיים אצל כולם, וכגון אם עושים כן מחמת עייפות, והעישון גורם להם לעירנות, הלא הצורך הזה הוא שווה לכל נפש, אלא שכל אחד מעיר עצמו בדרכים אחרות, יש על ידי שתיית משקה חם או קר, ויש על ידי רחיצה וכיוצא, והמעשנים מפיגים עייפותם באמצעות העישון [וראה בהרחבה בספר עוטה אור תר"מ ס"י טז, שם נתבאר הצד דסגי בהכי שהצורך הוא שווה לכל נפש, ולא בענין דווקא שהמעשה הזה יהיה שווה לכל נפש].

אכן נראה כי המציאות היא לא כן, שהמעשנים לא מעשנים בכדי להפיג עייפותם, אלא למלאות צורך כל שהוא שקיים בהם, והעצבנות הזו שהם מפיגים בעישונם, הוא דבר הקיים רק אצל מעשנים בלבד, ולפיכך לא יתכן להחשיבו כשווה לכל נפש.

ובדורות עברו היו שהתירו הסיגריות מחמת שהוא צורך רפואה [עיי' פני יהושע שבת לט, ב], אכן היום הלא כבר התברר והתפרסם בבירור שלא די שאין הסיגריות מועילות לרפואה, אלא אדרבה מזיקות הן לגוף, ועל כן מטעם זה לכאורה אין להתירו.

ויעוין בכל זה בהרחבה בספר עוטה אור תר"מ סימן טז, ולא הובאו הדברים כאן אלא לעורר לב המעיין.

הוצאות הגיליון מרובות
לתרומות נא ליצור קשר
בטל' 054-8520936

ניתן להאזין לשיעורים ושיחות ממורינו הרב שליט"א במערכת "קול
יהודי מרוקן" 0747962335 שלוחה 2-2-2 שמעו ותחי נפשכם

הדברים נכתבו ע"י חבנת הכותב מתוך שיחה הנמסרת מידי מוצ"ש בבית הרב בשעה 21.30
לקבלת הגיליון במייל מידי שבוע, ניתן לשלוח בקשה לכתובת מייל: m0548468875@gmail.com

מישפטי התורה

הליכות חיים

בס"ד

מי מהמחותנים ייהנה מההנחה?

שאלה

מחותנים סיכמו ביניהם שיתחלקו באופן שווה בכל ההוצאות שיהיו לצורך חתונת ילדיהם, שזה כולל: עלות האולם, התזמורת, צלם, רהיטים וכדומה. והנה אבי הכלה קנה את הרהיטים אצל קרוב משפחתו, ולכן עשה לו המוכר הנחה של עשרה אחוז מהמחיר שמוכר לשאר הלקוחות.

כמו כן, יש הסכם בין האולם שבו התחתן הזוג לקרן צדקה מסוימת שלמשפחה שיש עשרה ילדים ומעלה, הקרן מסבסדת חמישים אחוזים מהוצאות החתונה. והנה משפחת צד הכלה מונה שנים עשר ילדים, בעוד שלמשפחת החתן יש שלושה ילדים.

לאור האמור מסתפקים המחותנים, מאחר וההוזלה בהוצאות החתונה נגרמה רק מחמת הצד של הכלה, האם רק הם ייהנו מכך, ולכן הסכים שנחסך, יקוץ ממה שהם היו צריכים לשלם ללא ההנחה, או ששני הצדדים ייהנו באופן שווה מההנחה שקיבלו.

תשובה

נראה לעניות דעתי, שבנידון השאלה, כל הרווח הממוני שהשיגו - שני המחותנים ייהנו ממנו בשווה, למרות שהוא נגרם מחמת צד אחד בלבד. ולכן כל אחד מהמחותנים ישלם מחצית מעלות החתונה וקניית הרהיטים בפועל.

מקורות

לכאורה היה ניתן לדמות את הנידון דגן לגמ' (בכתובות (צח): שנפסקה בשו"ע חו"מ (סי' קפג, ו), לגבי אדם ששלח שליח לקנות עבורו אוכל במשקל מסוים, שיש לו מחיר ידוע בשוק, והמוכר הוסיף בכוונה כמות נוספת של הסחורה באותו המחיר. והסתפקה הגמ' מי ייהנה מהרווח הזה, ולבסוף הכריעה הגמ' שהמשלח והשליח ייהנו באופן שווה מהרווח. והנה לדעת רש"י והרמב"ן, הטעם הוא, מכיון שלא ידוע לנו למי המוכר התכוון לתת את הרווח הזה, ולכן מספק הם חולקים. אבל אם המוכר היה אומר בפירוש שנותן את הרווח רק לשליח או רק למשלח - הרווח היה שייך לו בלבד, וכשיטה זו פוסק שם הרמ"א. אולם לדעת הר"ף והרא"ש רוב מפרשי השו"ע ובתוכם: הש"ך, הט"ז, קצות, נתיבות ועוד, גם באופן הזה הרווח שייך לשניהם. כי אנו אומרים שמחמת כספו של המשלח וקשריו של השליח עם המוכר הגיע הרווח, ומאחר ושניהם גרמו לרווח - חולקים אותו באופן שווה.

לאור האמור, לכאורה בנידון השאלה דגן, כאשר ברור שהרווח הגיע מחמת צד הכלה בלבד, לשיטת רש"י והרמב"ן רק הוא יזכה ברווח. ולדעת הר"ף והרא"ש הרווח יצטרך להתחלק באופן שווה בין שניהם, כי לולא כספו של צד החתן שממנו שילם למוכר הרהיטים, וכמו כן לולא הסכמת החתן להתחתן ולהשתתף בהוצאות החתונה, לא היתה הנחה בהוצאות החתונה, נמצא שגם צד הכלה היה זקוק לצד החתן לקבלת הרווח, ולכן שניהם שותפים שווים ברווח. ומאחר והספק לכאורה תלוי במחלוקת הפוסקים, אז כל צד שמוחזק בכספו יוכל לומר קים לי.

הטעם הראשון למה ההנחה מתחלקת בין המחותנים

אמנם נלע"ד שמשפטי סיבות נידון השאלה אינו דומה לגמ' בכתובות הנ"ל, ולכן גם לדעת רש"י והרמב"ן, הרווח יצטרך להתחלק באופן שווה בין המחותנים.

הסיבה הראשונה הינה, שבנידון הגמ' בכתובות ספק הגמ' היה, לדעת רש"י והרמב"ן - למי המוכר נתן את הרווח. ולדעת הר"ף והרא"ש - מה גרם בפועל לקבלת הרווח. משא"כ בנידון דגן, השאלה היא - מה התחייב לשלם כל מחותן בשעת האירוסין.

שאבי החתן טוען: אני התחייבתי לשלם מחצית מעלויות החתונה וקניית הרהיטים. דהיינו, טענתו היא שהוא לא התחייב לתת סכום כסף מסוים עבור הוצאות אלו, שאז בין אם יעלה להם יותר, ובין אם יעלה להם פחות, בכל מקרה הוא נותן את הסכום הנ"ל, שאם כן באמת היה הנידון אחר. אלא הוא התחייב כמו שלמעשה כוונת כל המחותנים, שכשאומרים או כשכותבים שהוצאות החתונה והרהיטים וכו' יתחלקו באופן שווה ביניהם, המילים הוצאות החתונה והרהיטים משמעותן - העלויות של החתונה והרהיטים בפועל. ולכן אם במקום שהחתונה תעלה שלושים אלף ₪, מבקש בעל האולם רק חמש עשרה אלף ₪ - מכל סיבה שהיא, נמצא שמראש מה שהתחייב זה לשלם רק שבע וחצי אלף ₪, ואין שום נפק"מ מה גרם לבעל האולם לבקש לבסוף את הסכום המוזל.

ונבאר זאת בס"ד יותר. שהרי המחותנים לא באים להעשיר את הזוג, אלא כוונתם לעזור להם להתחתן בנקל כדי שלא יתחילו את חייהם עם חובות כספיות. ולכן הם אומרים שהם מתחייבים לשלם, כמה שהיה עולה לזוג לשלם מכספם אילו היו מחתנים את עצמם. ולפי זה אם הזוג היה צריך לשלם מכספם עבור החתונה, הם היו משלמים רק חמש עשרה אלף ₪, וכן הרהיטים היו עולים להם עשרה אחוז פחות. לפיכך טוען צד החתן בנידון דגן, שביחס לסכום הזה שהזוג היה צריך לשלם - על כך היתה התחייבותו מראש לשלם מחצית מהוצאותיהם.

הטעם השני למה ההנחה מתחלקת בין המחותנים

הסיבה השנייה הינה - כי שני המחותנים נחשבים כשותפים שהשתתפו יחד לשלם את עלויות החתונה. והנה מבואר בהלכות שותפים בשו"ע חו"מ (סי' קעח, א) וז"ל: שותפים שבקש אחד מהם מהמוכס שימחול לו על המס ומחל לו - הוא לאמצע, כאילו הוא שלוחם לבקש בשביל כולם, ע"כ. וכתב שם הסמ"ע (סי' ק"א) וז"ל: ובפרישה כתבתי, שאפילו אם אומר המוכס בפירוש שמוחל בשבילו - אפילו הכי הוא לאמצע, אלא אם כן אמר לו המוכסן זאת מעצמו וללא בקשתו, וע"ש.

וכך גם מבואר בשו"ע חו"מ (סי' קפא, ב) לגבי שותפים שהלכו במדבר והתנפלו עליהם שודדים וגזלו מהם את רכושם המשותף, שאם טרח אחד מהשותפים ונאבק אח"כ עם הגזלנים והצליח להוציא מהם חלק מהרכוש הגזול או את כולו - הרווח מתחלק באופן שווה, כי סתם שותף - עובד לצורך השותפות. ורק אם אמר מראש עוד לפני שהציל, שהוא מנסה להציל רק עבור עצמו, כלומר, שהוא מבטל מעתה את השותפות שבניהם, במקרה זה אם הצליח לאחר מכן להציל רכוש מהגזלנים - זה יהיה שייך לו בלבד, מאחר וביטל לפני כן את השותפות שבניהם, ועבד מעתה רק עבור עצמו.

מה היה ייעודו של שמשון בעולם?

וננסה לבאר בס"ד מעט מדברי רב יוחנן. מבואר בספר הליקוטין לאר"י הקדוש זצ"ל, שנפשו של שמשון היתה משורש נפשו של אדם הראשון לפני שחטא, ולכן תפקידו בעולם היה לתקן באמצעות הכח שקיבל, את חטאו של אדם הראשון. וכפי שאמר המלאך לאמו בשופטים (יג, ה) "והוא - יחל להושיע את ישראל מיד פלשתים". ואת המשך התיקון ייעד הקב"ה לדוד המלך. ואם שניהם היו מצליחים במשימה זו - היתה באה הגאולה הנצחית לעם ישראל בימי דוד המלך.

לפיכך נולד שמשון עם כח גופני ונפשי שלא היה כמותו מאז בריאת העולם. ולכן הוא התעלה על כל בני אדם הן אותם שחיו בזמנו, והן שחיו בדורות הקודמים לו. ונברא כשם שנאמר בתורה בעת בריאת אדם הראשון ככתוב בבראשית (א, כו) "ויברא אלוקים את האדם בצלמו - בצלם אלוקים ברא אותו". ולכן נתנו לו מהשמים את הכוחות הרוחניים לדון בצדק ובמשפט כמו הקב"ה. וכך גם ניהל לבדו את מלחמתו עם הפלשתים וללא כל עזרה מבני ישראל, כמו יחידו של עולם שנלחם לבדו שנאמר "ה' איש מלחמה, ה' שמו".

והנה כשם שחטאם של אדם וחוה נבע מחמת הפיתוי של הנחש הקדמוני ששורשו היה כח הטומאה של הס"מ. כך גם בדורו של שמשון עד סוף ימי דוד המלך, כח הטומאה הזה שכן אצל האומה הפלשתית בדווקא, ולא אצל שאר האומות. ולפיכך רצון הקב"ה היה, שהעולם יגיע כעת לתיקונו הסופי מחטאי אדם וחוה, ע"י שיהרגו שמשון ודוד בכח קדושתם, וגבורתם הגשמית את כל גיבורי וכהני הפלשתים, וכל שאר אנשי אומה זו, יהיו כנועים תחת שלטון ישראל, וע"י כך הקדושה תכניע את הטומאה.

והנה רצה הקב"ה היה שאצל שמשון הדבר ייעשה, ע"י קשר אישות עם אחת מנשות הפלשתים, וע"י כך גם ייווצר מצב, ששמשון יגור בקירבתם ויוכל להכות בהם כראוי.

אמנם מאחר ואסרה התורה עלינו לחיות עם גויות שנאמר "לא תתחתן בם", לפיכך בתחילה שמשון גיירן. וכמו שכתב הרמב"ם (פ' יג מהל' איסורי ביאה הל' יד-טז) וז"ל: אל יעלה על דעתך ששמשון המושיע של ישראל או שלמה מלך ישראל שנקרא ידיד ה', נשאו נשים נוכריות בגיותן... אלא שמשון ושלמה גיירו אותן תחילה, ואח"כ נשאום. אלא שהנשים הנ"ל לא התגיירו מרצונן. כלומר, הן לא התגיירו בגלל אהבת ה', ורצונן לקיים את המצוות, אלא התגיירו מסיבות צדדיות לצורך הנאתן הגשמית וכו' וע"ש.

מי היתה זיווגו של שמשון?

לאור האמור ניתן להבין מעט ממה שכתוב בשופטים (יד, א - ב) "וירד שמשון תמנתה, וירא אשה בתמנתה מבנות הפלשתים. ויעל ויגד לאביו ולאמו, אשה ראיתי בתמנתה מבנות הפלשתים ועתה קחו אותה לי לאשה". משמע מהפסוק, ששמשון לא דיבר עמה, אלא בגלל שראה אותה - מיד התרצה לשאת אותה [וכן פי' שם המלבי"ם]. כלומר, הקב"ה הכניס לשמשון תאוה בלתי נשלטת שישאנה. ולכן כתוב שם בהמשך (פסוק ד') "ואביו ואמו לא ידעו - כי מה' היא - כי תאנה - הוא מבקש מפלשתים, ובעת ההיא פלשתים מושלים בישראל". כלומר, רצון הקב"ה היה שיישא אותה דווקא בגלל שפלשתים מושלים בישראל, והגיע הזמן למגר ולהכניע את כח הטומאה הזאת שגרמה לאדם וחוה לחטוא. ולכן שמואל הנביא שכתב את נביא שופטים ברוח קודשו השתמש בדווקא במילים "כי תאנה" הוא מבקש. ופי' האר"י זצ"ל, שבא לרמז, ששמשון רצה לתקן את חטאו של אדם הראשון כפי הדעה בחז"ל שחטאו היה שאכל מעץ התאנה, ולכן הם תפרו עבורם בגדים מעץ זה, כמבואר בבראשית (ג, ג) "ויתפרו עלה תאנה". ופי' רש"י שם - הוא העץ שאכלו ממנו, בדבר שנתקלקלו - בו נתקנו, וע"ש.

לאור האמור, בנידון דנן מאחר והמחותנים השתתפו לצורך הוצאות החתונה, וחייבו את עצמם להשתתף בהוצאות באופן שווה, א"כ כל הרווח שיצליח אחד מהם להשיג - נעשה לצורך השותפות. כלומר - השותפות הרוויחה את הרווח הזה.

ואע"פ שהיה מקום לחלק בין הנידונים ולומר, שבנידון של השו"ע, הם היו שותפים במזון או בעסק, ולכן אומרים שכל שותף עובד להרוויח לשותפות הממונית שביניהם. משא"כ בנידון דנן יש כאן רק התחייבות עצמית של כל אחד לשלם כסף, דהיינו, שיעבוד הגוף לשלם מחצית מההוצאות, אבל אין ביניהם שותפות ממונית ברכוש משותף.

אלא שנראה שסברת השו"ע והפרישה בחז"מ (ס' קעח, א) שייכת גם בנידון דנן. מאחר ולשני המחותנים ישנה מטרה משותפת שהיא - לעזור לזוג שהם ילדיהם להתחתן ללא חובות, ושהם ישלמו בשותפות את הוצאות אלו. ולפי"ז כל זמן שאחד מהמחותנים, ובנידון דנן זה אבי הכלה, לא אמר שהוא חוזר בו מהסכם ההתחייבות שחתמו בעת האירוסין [וגם אם היה חוזר צ"ע אם זה היה מועיל, כי ההתחייבות לאבי החתן היתה עם קנין ולא ניתן לבטלה] אנו אומרים, שכל השתדלותו היתה עבור ההתחייבות המשותפת, כי הוא עבד כשליח של מחותנו וכדברי השו"ע שם, ועדיין צ"ע בזה.

אמנם גם אם הדברים נכונים, זוהי טענה רק ביחס להנחה של העשרה אחוז שקיבל צד הכלה ממוכר הרהיטים, אבל ביחס להנחה שקיבלו מאולם השמחות בגלל שצד הכלה הם משפחה ברוכת ילדים, הנחה זאת נחשבת כמו שבעל האולם אמר זאת מעצמו ללא השתדלות אבי הכלה, כיון שכך הכללים לכולם במקום זה. ומבואר בסמ"ע שצויין לעיל, שבמקרה כזה גם אצל שותפים ההנחה צריכה להיות לשניהם. לפיכך למסקנה ביחס להנחה שקיבלו באולם, נשארת ודאי רק הסיבה הראשונה שצויינה לעיל, ושמחמתה אבי החתן ישלם מחצית מההוצאות החתונה שהיו בפועל.

מסרים ורעיונות בהפטרה

גדלותו של שמשון

הפטרת השבוע מתייחסת ללידת שמשון שהיה השופט האחרון של ישראל, לפני שהחלה מלכות שאול. ואפי' שאחריו היו: עלי, ושמואל, אולם הם לא שישמו כשופטים שניהלו מלחמות עם הגויים שהצרו לישראל. אלא עלי שימש ככהן גדול, וכמלמד תורה. וכן שמואל היה נביא שלימד תורה את ישראל, וניבא והדריך אותם לנהוג כפי רצון ה'.

והנה בהתבוננות שטחית נראים לכאורה דברים תמוהים בהתנהגותו של שמשון ששימש כשופט ישראל. אולם בעיון בדברי חז"ל אודות שמשון, אנו מוצאים תאורים מפעיימים ומופלגים אודות גדולת מעלתו, יותר ממה שנאמר על כל שופט אחר שהנהיג את ישראל.

כתוב בגמ' בסוטה (י: א) "א"ר יוחנן: שמשון - על שמו של הקב"ה נקרא שנאמר בתהילים (פד, יב) "כי שמש [רש"י - לשון חומה] ומגן ה' אלוקים". ומה הקב"ה מגן על כל העולם כולו - אף שמשון מגן בדורו על ישראל, ע"כ. עוד אמר שם ר' יוחנן: שמשון - דן את ישראל כאביהם שבשמים. שנאמר (בראשית מט, טז) "דן ידין עמו - כאחד וגו'. ופי' רש"י - כיחידו של עולם שדן בצדק ובמשפט. וממשיכה שם הגמ' ת"ר: חמישה נבראו מעין דוגמא של מעלה - וכולם לקו בהם. שמשון בכוחו, ולבסוף כתוב אצל דלילה בשופטים (טז, יט) "ויסר כוחו מעליו".

מאיזה דבר החל חטאו של שמשון?

והנה אמרו חז"ל בסוטה (טו:) ת"ר: שמשון מרד בעיניו שנאמר "ויאמר שמשון אל אביו... כי ישרה היא בעיני". לפיכך נקרו פלשתים את עיניו. ושואלת שם הגמ', הרי כתוב בפסוק בפירוש - כי מה' היא, נמצא שרצון ה' היה שישאנה לאשה, א"כ שמשון לא חטא בכך? ומתרתת הגמ', שנכון שנשואי שמשון עם האשה הזאת היה רצון ה', אולם שמשון נשאה גם בגלל שהיא היתה הגונה בעיניו.

ביאור הדבר הוא, שאע"פ שנשואי שמשון עם האשה בתמנתה היה רצון ה' מסיבות שרק הקב"ה יודע אותן, ולפיכך הקב"ה גרם לשמשון שמיד כשראה אותה - הוא חפץ לשאנה, למרות שלא דיבר עמה מאומה. אולם שמשון צירף סיבה נוספת למה הוא רוצה לשאת אותה, באומרו לאביו "כי ישרה היא - בעיני" לפיכך אמרו חז"ל שכאן החל חטאו של שמשון, ובדברים אלו - לא רק שלא עקר את שרש חטאם של אדם חוה, שלשם כך התבאר לעיל שבא לעולם, ולצורך זה קיבל את כוחותיו המופלאים, אלא הוא חיזק והוסיף כח לטומאה שגרמה להם לחטוא, וע"י כך ירד שמשון מגדולתו הנשגבה, וגרם לעצמו את העונש שקיבל לבסוף בניקור עיניו.

ולצורך הבנת הדבר יותר, נתבונן בחומש בראשית (ג, ה-ז) בתיאור השתלשלות חטאי אדם וחווה. בתחילה אמר הנחש לחווה "כי יודע אלוקים, כי ביום אכלכם ממנו - ונפקחו עיניכם" וגו'. אח"כ כתוב "ותרא - [פי' ע"י העיניים] האשה כי טוב העץ למאכל, וכי - תאוה הוא לעיניים" וגו'. ולאחר שחטאו כתוב "ותפקחנה עיני שניהם" וגו'. כלומר, השורש והכח של הסתת הנחש, וחטאם של אדם וחווה נגרם - מחמת ראייתם שנעשתה בניגוד לרצון ה', ומפגם זה הם הגיעו לחטאם הגדול. ודווקא לצורך עקירת הפגם הזה בעיניים והמסתעף מכך הגיע שמשון לעולם, ולכן ניתנו לו עם לידתו את הכוחות המתאימים לכך, וכפי שהיה לאדם וחווה לפני שחטאו. ולפיכך היה אסור לשמשון לצרף את ראיית עיניו כסיבה נוספת לשיקול שמחמתו הוא נושא את הפלשתית מתמנתה. כי הסיבה היחידה שהוא צריך להינשא לה היא - בגלל שכך היה רצון ה'. ולכן גם אם היא היתה אשה שאינה הגונה בעיניו, היה חייב להינשא לה בשמחה, כי רצון ה' היה שבאמצעות נשואים אלו, יתחיל שמשון לעקור את טומאת הפלשתים משורשם.

ולכן אע"פ שכלפי כל אדם אחר בבריאה אומרת הגמ' בקידושין (מב.) א"ר יהודה אמר רב - אסור לאדם לקדש אשה - עד שיראנה, שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו וכו'. א"כ רואים שחז"ל חייבו בדווקא כל אדם, ואפילו את הצדיק הגדול ביותר, שיראה את האשה לפני שישאנה, כדי שתהיה ישרה בעיניו וכו'. אולם כלפי שמשון - דין זה לא היה קיים, משום שלכך קיבל את כוחותיו המופלאים, כדי לתקן את שרש חטאם של אדם וחווה שהחל בראיית עיניהם, וכפי שכתוב בחומש בראשית שהובא לעיל. ולכן חובתו היתה לשאת את האשה הנ"ל רק בגלל שכך רצה הקב"ה, שבאופן הזה מסיבות הידועות לבורא ית"ש יתחיל תיקון החטא הנ"ל. אולם מכיון שמשון צירף למעשיו גם את ראיית עיניו, לכן מכאן ואילך הוא ירד ממדרגתו הגבוהה, ואיבד מעתה, למרות שנשאה לבסוף, את האפשרות לבצע את המשימה והיעוד שלמענה הגיע לעולם. וראיית עיניו ששורשה היה מחמת אותה טומאה שהכניס בשעתו הנחש הקדמוני לאדם וחווה, היא זאת שהיתה לו מעתה לרועץ, וגרמה לו ללכת אחרי עיניו גם כשלקח את שתי הנשים הנוספות בעזה, ובנחל שורק, למרות שהקב"ה לא רצה שיהיה עמון. ולכן אמרו חז"ל שם, שעונשו של שמשון לא היה שהרגו אותו בחרב, אלא שניקרו לו את שני עיניו בדווקא.

תשובתו של שמשון ותיקון חטאו

לפיכך לאחר שניקרו הפלשתים את עיניו, הבין שמשון בצדקתו הגדולה היכן שורש חטאו, ועשה תשובה מאהבה בכל ליבו, כדרך של הצדיקים הגדולים וע"י כך עקר את חטאו מעיקרא, ונחשב שכאילו לא חטא מעולם בעיניו. ולכן לאחר שידע שעקר את חטאו בעיניו, בזכות תשובתו מאהבה, כעת הוא ביקש מהקב"ה, שיעזור לו לנקום נקמת אחת מעיניו, ויסייע בידו להפיל את הבנין עם כל הפלשתים שהיו שם, וע"י כך יבער מהעולם הרבה מהטומאה הזאת, שזהו הייעוד שבשבילו בא לעולם. ואכן תשובתו ובקשתו התקבלה לרצון, והקב"ה עשה כרצונו של שמשון, ונפטר מהעולם כגדול השופטים הצדיקים שהיו בישראל.

הליכות והלכות בדף היומי

יומא פרק רביעי

עד כמה מחייב גורל?

שאלה

לאחר מספר שנים בהן לא הסכים אף אחד מהדיירים בבנין משותף לכהן כועד הבית, הסכימו הדיירים לערוך ביניהם גורל, והמשפחה שתצא בגורל, תכהן במשך שנה בתפקיד ועד הבית.

והנה לאחר קבלת תוצאות הגורל, המשפחה שעלתה בגורל מסרבת לקבל את הכרעתו וטוענת, שאין הגורל מחייב אותה. בעוד ששאר דיירי הבנין טוענים, שמאחר וגם משפחה זו הסכימה לערוך את הגורל ולקבל את הכרעתו, לפיכך זה מחייב אותם.

מי צודק?

תשובה

א. יורשים או שותפים ברכוש ממוני שרצו לחלק ביניהם את השותפות, ועשו תחילה חלקים שווים, ולאחר מכן עשו גורל, שיקבע איזה חלק ממוני יקבל כל שותף. לדעת הרמב"ם - הכרעת הגורל מחייבת את הצדדים, ולא ניתן להתחרט מכך, וכך פסק גם השו"ע.

אולם לדעת הרא"ש, שכך פסק הרמ"א - הגורל רק בירר איזה חלק מגיע לכל אחד מהשותפים, אבל כל זמן שלא עשה אחד מהשותפים קנין לזכות בחלקו - יכול כל אחד מהשותפים להתחרט מהכרעת הגורל. אבל אם אחד מהשותפים הזדרז ועשה קנין לקנות את החלק שבירר לו הגורל - מעתה זכה כל אחד מהשותפים בחלק שבירר לו הגורל, ואין אחד מהשותפים או היורשים יכול לחזור בו מהכרעת הגורל.1

ב. גורל שנעשה לאחר שהסכימו כל דיירי הבנין לקבל את הכרעתו, ונעשה באופן הגון וישר, תוצאות הגורל מחייבות את כל המשתתפים בו לקבל את הכרעתו, גם לדעת הרא"ש והרמ"א.

לפיכך בנידון השאלה - חייבת המשפחה שעלתה בגורל לכהן כוועד הבית. או שישכרו מכספם אדם שראוי לנהל את ועד הבית במקומם.2

מקורות

1. מאחר והגמ' בפרק רביעי ממסכת יומא עוסקת בהכרעת הגורל שעשה הכהן הגדול בין שני השעירים, מי מבניהם יקרב לה', ומי ישלח לעזאזל, לפיכך ננסה בס"ד להגדיר את תוקף הכרעתו של הגורל מבחינה הלכתית, והאם ניתן למשתתפים בו לחזור בהם מקבלת הכרעתו.

מחלוקת הרמב"ם והרא"ש לגבי מה מועיל הגורל

כתב בשו"ת חוות יאיר (סי' סא) שמצאנו בתנ"ך במקרים רבים שסמכו על הכרעת הגורל, אם הוא נעשה באופן הגון וישר. ומקור הדבר הוא ממה שנאמר במשלי (טז, לג) "בחיק יוטל את הגורל - ומה' כל משפטו". לפיכך כאשר אנשים ששותפים בממון, בין אם השותפות היא בקרקעות, דירות ובים אם היא בנכסים מטלטלים, הסכימו לחלק את חלקם בשותפות ע"פ הכרעת הגורל, אומר רבי יוסי בגמ' ב"ב (קו:) שהכרעת הגורל מחייבת את היורשים או השותפים לקיימה. והסביר רב אשי שם, את הטעם שהגורל מחייב אותם, כי בזה שכל אחד הסכים להקנות לשותפו את חלקו בממון אם שותפו יזכה בחלק מסויים ע"י הגורל, בהנאה הזאת גם שותפו גמר ושיעבד את נפשו להקנות לשני את חלקו בממון אם הנ"ל יזכה בו ע"י הגורל.

וכך גם פסק הרמב"ם (פ"ב משכנים הל' יא) וז"ל: האחים שחלקו ועשו ביניהם גורל, כיון שעלה הגורל לאחד מהם - קנו כולם בהנאה שנעשית להם ששמעו זה מזה לדבר שהסכימו עליו, וגמר כל אחד מהם ומקנה לחבירו. ומשמע מדברי הרמב"ם, שהבין כמו שיטת הרשב"ם בגמ' שם, שהגורל עצמו יוצר את הבעלות שיש לכל אחד מהשותפים על החלק שקיבל, ולכן אף אחד מהשותפים או היורשים לא יכול לחזור בו מהחלוקה לאחר הכרעת הגורל. וכך גם ביארו שם המגיד משנה, והלחם משנה את הרמב"ם, וכדברי הרמב"ם הכריע השו"ע בחו"מ (סי' קעג, ב).

אמנם שיטת הרא"ש שהובאה בטור (סי' קעג, ב) ונפסקה שם ברמ"א הינה, שהגורל אינו תחליף לקנין ולא יוצר בעלות לאף אחד מהשותפים על חלקו, אלא הגורל מברר איזה חלק שייך לכל אחד מהשותפים או מהיורשים. אבל כדי שהחלקים המבוררים יהיו בבעלותם, צריך שלפחות אחד מהשותפים יעשה אח"כ קנין בחלק שעלה בגורלו, ולאחר שהנ"ל זכה בחלקו, זכו ממילא שאר השותפים כל אחד בחלקו כפי שקבע הגורל. ועיין בפירושו הלחם משנה על הרמב"ם שם שכתב, שיתכן שהראב"ד שהשיג על הרמב"ם סובר כדעת הרא"ש וע"ש.

נמצא שלפי הרא"ש, אם אחד מהשותפים חוזר בו מהכרעת הגורל לפני שעשה שותפו קנין לזכות בחלקו - מועילה חרטתו מהגורל, והם נשארים עדיין שותפים בכל הנכסים המשותפים, כמו שהיה לפני עשיית הגורל.

ביאור סברות הרמב"ם והרא"ש

ולכאורה ניתן לבאר את שרש המחלוקת בין הרמב"ם והרא"ש ע"פ החקירה הידועה, כשיש למשל שני שותפים בנכס, האם יש לכל אחד מהם מחצית בנכס, אלא שלפני חלוקת השותפות לא ידוע לנו היכן נמצא חלקו של כל אחד מהשותפים, וע"י הגורל מתברר כעת היכן נמצא חלקו של כל אחד מהם. או שיש לכל שותף בכל הקרקע, הדירה או הרכוש המשותף בעלות ממונית בכל חלק קטן מהנכס המשותף, וחלוקת השותפות מהותה - הקנאת הממון שיש לכל אחד מחלקו לידי שותפו.

לאור האמור נראה, שהרמב"ם סובר, וכפי שמבואר בפירושו ברשב"ם ב"ב (קו: בד"ה קנו כולם וכו'), כמו הצד הראשון של החקירה כלומר, שגם כשהיו עדיין שותפים, היה לכל שותף חלק מסויים בנכס הנ"ל ששייך רק לו ואין לשותפו חלק בו, וחלוקת השותפות גרמה שנדע כעת היכן נמצא חלקו של כל אחד מהשותפים. נמצא שהגורל עשה את הברור הזה, ולכן הכרעתו מחייבת את כולם, בגלל ההנאה הזאת שכל אחד מהשותפים שיעבד את עצמו והסכים לכך, וכדברי רב אשי בגמ' שם.

אולם הרא"ש סובר כמו הצד השני של החקירה כלומר, שלפני חלוקת השותפות יש לכל שותף בכל חלק מהנכס בעלות ממונית, ולכן כדי להפריד את השותפות בממון, צריך כל אחד מהשותפים להקנות לחבירו ע"י קנין המועיל את חלקו באותו הממון. ומאחר וגורל אינו נחשב כמעשה קנין, ומהותו - הסכמת השותפים לברר איזה חלק יקבל כל אחד מהם, לפיכך טוען הרא"ש שלאחר הכרעת הגורל היכן נמצא חלקו של כל אחד מהשותפים, צריך עדיין לעשות קנין ממוני שבאמצעותו תעבור הבעלות הממונית שיש לו לידי שותפו. כמו שעושים בכל מקח, שלמרות שהמוכר והקונה הסכימו על מכירת החפץ ופרטי התשלום, עדיין החפץ לא עובר מבעלות המוכר לקונה ללא מעשה קנין שיעשה הקונה לקנייתו, כמבואר בשו"ע חו"מ (סי' קפט, א) וע"ש.

נמצא שלמסקנה, גם לרמב"ם וכ"ש לרא"ש, הגורל לא עושה קנין ממוני, אלא שלרמב"ם לא צריך שיעשה קנין, משום שעוד בהיותם שותפים היה לכל אחד חלק נפרד בנכס, והגורל רק בירר לנו היכן נמצא החלק הזה. ולדעת הרא"ש גם לאחר הגורל עדיין צריך כל אחד להקנות את חלקו מבעלותו לידי שותפו. ומאחר והגורל לא יכול לעשות קנין, לכן כל זמן שאף אחד מהשותפים לא ידרו לעשות קנין ולזכות בחלק שהגורל בירר לו - יכול כל אחד מהשותפים לבטל את הגורל. ועיין בחידושי הגר"ח מבריסק זצ"ל על הרמב"ם, שכתב בפירושו שגם לרמב"ם הגורל לא עושה קנין.

2. נמצאנו למדים ממה שהתבאר לעיל, שגם לדעת הרא"ש יש לגורל כח לברר דברים כפי שנעשה במספר מקרים בתנ"ך, ושעליו נאמר במשלי "ומה' כל משפטו" וכמו שכתב החוות יאיר (בסי' סא). אלא שאינו נחשב כאחד מהקניינים הממוניים שמועילים להעביר בעלות ממונית מאחד לשני. לפיכך בדברים שלא צריכים להעביר ממון, אלא רק לברר או להכריע בין אנשים שיש להם זכויות שוות או מחויבויות שוות, בנידון זה, הסכמת הצדדים לקבל את הכרעת הגורל - מחייבת אותם, וכדברי רב אשי בגמ' שזה מועיל, בגלל ההנאה שיש לכל אחד בזה שהשני מתחייב ומשעבד את עצמו לקבל את הכרעת הגורל גם אם יהיה לרעתו, ולכן גומר ומשעבד את עצמו עבור חבירו.

תוקף הכרעת הגורל באופנים שאין בהם חלוקת רכוש

והנה בבנין משותף, מכיון שכל הדיירים משועבדים לטיפול בצרכי הבנין המשותף, ועל דעת כן השתתפו, ומאחר וישנם דברים משותפים שנצרכים לעשותם, לפיכך מבואר בנתיבות (סי' קעח, ג בבאורים) שיכולים השותפים לכוף אחד את השני לעשותם, ולחייב ממון כפי שנצרך לטיפול ברכוש המשותף. ובפרט שכך גם מנהג המדינה שמקובל בבתי משותפים, שיהיה ועד בית שינהל את הרכוש המשותף. לפיכך מכיון שכל אחד מהדיירים בבנין משועבד לשני לניהול תקין של הרכוש המשותף, לכן הסכמתם לעשיית גורל שיכריע ביניהם על התורנות בכהונת ועד הבית, היתה נכונה, ומחייבת את כולם לקבל את הכרעתו.

ולכן טוען המגן אברהם אור"ח (סי' קלו) וגם הביאור הלכה שם, שאם שני אנשים מתפללים באותו בהכ"ס ויש להם שם זכויות שוות, ולשניהם יש יארציית באותה שבת, ושניהם רוצים לעלות למפטיר ולהתפלל מוסף או ששניהם רוצים את הזכות לומר את הקדישים בתפילה [במקום שנהוג שרק אדם אחד אומר קדיש], יעשו גורל ביניהם, וינהגו כפי הכרעת הגורל. כלומר, גם לדברי הרא"ש הגורל יקבע ולא יהיה ניתן לבטלו. ומהטעם שהתבאר לעיל, שבכל מקום שהגורל לא צריך להקנות ממון - גם לרא"ש הגורל מכריע ולא ניתן לבטלו.

העלון יוצא לע"נ: הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת נשא

המברך יתברך

ברכת כהנים

"דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו את בני ישראל (במדבר ח כג) בארץ ישראל מדי יום ביומו, ובחג השבועות גם הדורים בחו"ל - זכו לעמוד בפני הכהנים בבית הכנסת ולהתברך מהם. לעמוד בפני הכהנים ולהתברך מהם בברכת ה' היא זכות מיוחדת מאד. הרבה ברכות מיוחדות יש כאן "יְבָרְכְּךָ ה' וְיִשְׁמְרֶךָ. יֵאָר ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיִחַנֶּךָ. יֵשָׂא ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיִשֶּׁם לְךָ שְׁלוֹם". בברכה זו הכל מתברכים, גם מי שלא זכה להיות בבית הכנסת, כמו הנשים המטפלות בילדיהן או חולים, מתברכים בברכת הכהנים; כמו שכתוב בגמ' בסוטה (לח): שברכתם מתייחסת גם אל אחיהם שבשדות. מי שנאנס ולא היה יכול לבוא לבית הכנסת, אינו מפסיד את הברכה. כל העם כולו, מתברך ע"י הכהנים הנושאים את כפיהם, ומברכים את "עמו יִשְׂרָאֵל" כל עם ישראל.

כולם נכללים בברכה, חוץ מקבוצה אחת: הכהנים עצמם. נראה כאילו שהם מפסידים את הזכות הגדולה - להתברך בברכת כהנים. ונשאלת השאלה ומה עם הכהנים עצמם, למה ייגרע חלקו? זו לא שאלה שלי, אלא של הגמ'. הגמ' בחולין (מט.) שואלת: "למדנו ברכה לישראל מפי כהנים, לכהנים עצמם לא למדנו?"

ההבטחה לדורות

כדאי לשים לב לתשובת הגמ', כי היא פותחת לנו צוהר חדש בעבודת ה'. אומרים חז"ל, נכון, אבל הכהנים אינם זקוקים לברכות אלה, כי הם מקבלים את הברכות שלהם ממקום אחר לגמרי: אומר רב נחמן בר יצחק, "וְאַבְרָהָם מְבָרְכֶיךָ" (בראשית יב ג) זהו מקור הברכה לכהנים. בתחילת פרשת לך-לך, הקב"ה אומר לאברהם אבינו: "וְאַבְרָהָם מְבָרְכֶיךָ", וכביכול הקב"ה אומר לכהנים "אתם הכהנים מברכים את עם ישראל - אז אני אברך אתכם, עלי לברך את מי שמברך את בניי". למדנו מדברי הגמ' יסוד גדול, אותה ברית שה' כרת עם אברהם לברך את מברכיו, לא היתה רק עם אברהם אבינו, אלא גם עם זרעו אחריו, מי שמברך אותם זוכה לברכת ה'.

הגוי המנומס

בתוס' בחולין (שם) מביא מהירושלמי שנכרי אחד נתן שלום לרבי ישמעאל, אמר לו ר' ישמעאל; מלתך כבר אמורה, פירוש, איני צריך להחזיר לך שלום, שברכתך כתובה מ'וְאַבְרָהָם מְבָרְכֶיךָ". תקשיבו, כשגוי אומר ליהודי "בוקר טוב", או "שיהיה לך יום טוב", או "בהצלחה" - עבור הגוי הזה כבר יהיה יום זה יום מבורך בהצלחה מהקב"ה. ויש כאן חידוש, אפילו אם הכוונה שלו שטחית ביתר, הוא יקבל שכר על ברכתו. הלא הגוי שבירך את ר' ישמעאל גם כן לא עשה זאת עם כוונות מיוחדות, הוא לא הניח את ידיו על ראשו של ר' ישמעאל והזיל דמעות

כמים בתחנונים שיבא שלום על ר' ישמעאל. זה היה מנהג נימוסין גרידא, הוא היה אומר כך לכל מי שראה בדרך. ובכל זאת, הוא התברך על כך. אתם שומעים? כל ברכה הנאמרת לכל יהודי, שכרה ישולם במלואו למברך. זה הבטחה חתומה ע"י בורא העולם. אין וודאות גדולה מזו.

הצד השני של המטבע

ובל נשכח את המשך הפסוק: "וּמְקַלְלֶךָ אָאֵר". המילה "קללה" באה מן השורש "קל". אפילו מי שעושה את היהודי "ל"קל" - מזלזל מעט בכבודו - מקולל. אם גוי אומר איזו מילה לא יפה ליהודי, הוא ביש מזל, הוא יסבול מזה, אין כל ספק. יש כאן הבטחה מהקב"ה שגמולו יושב בראשו. אולי ברחוב הבא רכבו ייכנס בעמוד, או שאשתו תציק לו בערב והוא יברח מהבית, ישתכר וייקלע לתגרת שיכורים שיצא ממנה בשן ועין. משהו ודאי יקרה לו. ה' הבטיח כן לאברהם אבינו.

פעם כשחציתי את הכביש במעבר חצייה, עמד ברמזור גוי איטלקי, והוא האיץ ברכבו כאילו הוא עומד לדרוס אותי, כדי להפחיד אותי. אשתו ירבה לצידו והם צחקו להם, "מבסוטים" שהצליחו להפחיד יהודי זקן. אמרתי לעצמי בשקט: "ריבונו של עולם, אני מבקש ממך לא להזיק לו יותר מדי". שהרגל שלו תיקטע בדיוק מעל הברך - יותר מזה אני לא צריך". ואני רוצה לומר לכם, הוא יהיה בר מזל גדול אם זה מה שיקרה לו, כי אם ה' יחכה עד לגיהנום להעניש אותו, רחמנות עליו. אם הוא רק יאבד רגל, הוא יצא בזול. שלא יהיה לכם שמץ של ספק, אפשר לסמוך על ההבטחה של ה', הוא יטפל בו.

יישר כח בסלבודקא!

אבל נעזוב עכשיו את החלק הזה, ונשוב לתחילת הפסוק: "וְאַבְרָהָם מְבָרְכֶיךָ". כאמור, פסוק זה פותח בפנינו דרך חדשה של חיים - דרך הברכה. מערכת חיים שבנויה על ברכות ואיחולים טובים לסובבים אותנו, ורצון אמיתי בטובתם. העזובה רבה בעניין זה, כמעט שאין מי שמנצל דרך זו והולך בה. אז נקדיש לה מעט מזמננו, ונביא כמה דוגמאות.

הנה דוגמא אחת שלמדתי מרבתי בסלבודקא לפני יותר מחמישים שנה: הם היו אומרים, שכשמקבלים עלייה ואומרים "אח"כ לגבאי, "יישר כח", לא לומר זאת רק מתוך נימוס והרגל, אפילו לא מתוך נחמדות. אלא להתכוון לפירוש המילים: "יישר כח" היא ברכה שהכח שלך יגדל ויתחזק!

עכשיו זו כבר ברכה אחרת לגמרי. אתה אומר כאן לגבאי: "אני מברך אותך שתתחזק! שהשרירים שלך יגדלו ויתחזקו, שיהיה לך מספיק סידן בעצמות, שכח הראייה של העיניים שלך יתחזק והראייה שלך תהיה חדה ומעולה! שכוךך יתחזק בכל דבר ועניין!" ואם חושבים את כל זה, אזי למילים יש כח אחר לגמרי מאשר אם היו נאמרות סתם מתוך נחמדות. ולפי

באמת, לא רק בקרים טובים חלולים וריקים. לכן כדאי לנו שיהיה זה עיקרון אצלנו - להתכוון למילים שיוצאות מפינו. ננטוש את הריקנות שבאיחולינו וברכותינו, ונרגיל את עצמנו לברך את חברינו באמת. "שארחת הבוקר שלך תתעכל היטב", "שלא תפסיד את האוטובוס", שיהיה לך יום חלק ושמח" - כאלה הן ברכות "בוקר טוב" ראויות לשמן! ואין זה משנה כלל שהמתברך לא שומע מה אנו חושבים, כי יש מישהו אחר שכן שומע.

אני יודע שכל מה שאנו מדברים עלול להישמע מגוחך לאנשים שמעולם לא חשבו כך. זה יראה להם מוגזם, ורחוק מן השכל. אבל כך היא דרכו של עולם, כל מי שיותר טוב מחברו - נראה לחברו כקיצוני או "פנאט". מי שאוכל רק כשר, הוא פנאט למי שלא אוכל כשר. ומי שמקפיד לאכול דווקא "גלאט", נראה כמגזים למי שאוכל כשרות רגילה. אז גם מי שמברך "בוקר טוב" עם כוונות שלמות בראש, נראה "קיצוני" למי שמעולם לא חשב לעשות כן. תפקידנו הוא להתרומם מעל ההמון ולנצל הזדמנויות לשלמות שאנשים לא מבחינים בהם, ולא משנה מה הם חושבים על כך. זו הדרך להצלחה.

הקב"ה מקשיב לכל הברכות והאיחולים שאנו אומרים במשך החיים, וחוזר ומברך אותנו באותו אופן בדיוק. וְאַבְרָכָה מְבָרְכֶיךָ. ככל שברכותינו יהיו בעלות משמעות גדולה יותר, כך תגדלנה בחשיבותן גם הברכות שהקב"ה ישפיע עלינו.

חזרה על ברכות

נאמר שאתם פוגשים מכר שלכם, ומברכים אותו ב"מזל טוב". ברוב הפעמים אנו רק מקיימים את ה"טקס" המקובל, ניגשים למי שעשה שמחה ואומרים לו מזל טוב. רוב הברכות והאיחולים הנשמעים בינינו הן כאלה, נאמרות לשם הנימוס גרידא. אז דבר ראשון, להשתדל לומר את ה"מזל טוב" עם כמה שיותר התלהבות, אפילו רק בשביל לעשות רושם. אין שום בעיה בזה, תמיד טוב שרוצים לעשות רושם טוב.

אבל עכשיו נעלה לשליבה השנייה בסולם: אחרי שאיחלנו לו את איחולינו הלבביים ועשינו עליו רושם טוב, נפרדו דרכינו. אז אחרי שמתרחקים עשר פסיעות, והוא כבר לא שומע אותנו - חוזרים על המילים שוב! "מזל טוב! שיהיה לך הרבה נחת!" היזהרו מאד שלא ישמעו אתכם מדברים אל עצמכם, כי אנשים לא מבינים גדלות, אלא לועגים לה. אבל אל תיתנו לזה למנוע מכם לגדול.

והוסיפו תוספות על הברכות שבירכתם אותו, כמה שיותר - יותר טוב. "שה' ימציא לך מספיק כסף לכסות את הוצאות החתונה. ושבתיך והחתן שלה יחיו בשלום זה עם זה. ושתמצא שידוכים הגונים גם לשאר ילדיך". או, עכשיו אתה כבר מדבר! עכשיו אתה לא מברך בשביל הרושם או הנימוס, אלא אתה באמת רוצה שה' יברך אותו. ואתה מקיים בזה את העיקר הגדול שעל-פיו הקב"ה מנהל את העולם - וְאַבְרָכָה מְבָרְכֶיךָ.

מהו באמת "א גוט שאבעס"?

זהו מנהג שעובדי ה' יכולים לסגל לעצמם ללא כל מאמץ כמעט, והוא זמין כל הזמן. בשבת כל היום בין כה וכה אתה מברך אנשים "גוט שאבעס, גוט שאבעס". האם לא חבל להפסיד את ההזדמנויות האלו? אז במקום לשכוח מידידך מיד לאחר שברכת אותו, אחרי חמש שניות חזור שוב על הברכה; אמנם הוא לא שומע, אבל אתה מברך אותו עם כוונה.

ומותר גם להוסיף כוונות בשעת הברכה! פירוש המילות, עם רש"י ותוספות. כמה ברכות אפשר לכלול ב"גוט שאבעס"!

מה שלמדנו קודם, זה נפלא! את הברכה הזו, ועוד יותר ממנה תקבל מהקב"ה, ברכת ה' תחול על ראשו של המברך!

תברך ברכת "שלום"

כמו שראינו אצל הגוי שבירך את ר' ישמעאל, גם ברכת נימוסין היא "השקעה טובה", שתניב תשואה. אבל התשואה תהיה כפי הברכה, וברכת נימוסין תביא למברך - ברכות נימוסין. אנשים יברכו אותו לשלום ברחוב! אין לזלזל בזה; הגמ' בנדרים (ח.) אומרת שמי שנידוהו בחלום יילך וייתב בפרשת דרכים ויאמרו לו שלום, ובתוס' כתב שם "ומתוך שישבו לו שלום יגיבו עליו מן היסורין". הרי כמה פעמים קורה לנו שאנו עוברים ע"י מכר כלשהו והוא אפילו לא חונן אותנו בנדי ראש, ואנו חושבים לעצמנו "מה הבעיה של האיש החמצמץ הזה? וכי הוא לא יכול להגיד שלום?" אז אולי הבעיה היא בנו, אנו עצמנו לא מתייחסים אליו! כי אם היינו מברכים אותו אפילו רק ברכת נימוסין לא מחייבת, בודאי הקב"ה היה משיב לנו מידה כנגד מידה, ואנשים היו מברכים גם אותנו בברכת שלום.

הגמ' (ברכות נד.) אומרת שמשום כבוד הבריות "התקינו שיהא אדם שואל את שלום חברו בשם", הערב כשתצאו מכאן ותפגשו אדם שאתם מכירים, אמרו לו "שלום" שהיא ברכה בשמו של הקב"ה (שו"ע או"ח פט ב.). לא "אהלן", לא "היי" ולא "הלו". אחד מגדולי ראשי הישיבות באמריקה, רבי זאב גוסטמן זצ"ל, שמע פעם מישהו אומר לחברו "הלו". אז הוא שאל אותו, "ואס עפעס 'הלו'?" [למה אמרת 'הלו'] אמור 'שלום' עליכם, ברכה עם משמעות".

וזהו רק השלב הראשון, הדרגה הראשונה בסולם. אם נתחיל לחשוב ולהתכוון למה שאנו אומרים, אז אנו מקיימים וְאַבְרָכָה מְבָרְכֶיךָ. כמו שה' רוצה שנקיים. כשאומרים "שלום", נכניס לזה מעט מחשבה, קצת כוונה מעשית במילה "שלום", שלום-בית ועוד הרבה דברים רבים כלולים ב"שלום", וכדאי לנו להתרגל לחשוב עליהם בעת שמברכים מישהו ב"שלום": בפעם אחת תכווין, שכל הבריאה תהיה בשלום איתך; שלא יהיו לך שום אויבים, אפילו החיידקים והוירוסים שרוצים לפלוש לגופך ולעשות לו כל מיני בעיות - שישלימו איתך ולא יזיקו לך. גם בריאות נכללת ב"שלום". ובפעם אחרת תכווין - שלא יהיו לך שכנים רעים. שכנים רעים יכולים לגרום צרות גדולות. כ"כ הרבה כלול בברכה הפשוטה הזו! שלום "קטן" לחבר יכול להיות הזדמנות להישגם גדולים.

מה באמת הפירוש ב"לילה טוב"

אפילו ברכת "לילה טוב" היא ברכה מעולה מאד. המילים האלה צריכות לקבל פירוש מוחשי במחשבתנו. "לילה טוב" פירושו שתגיע בשלום הביתה, ושלא יכאב לך הגב משינה בתנוחה לא נכונה, או ממזן רך מידי. ושלא יארע שום צער במשך הלילה, לא שריפה ח"ו וגם לא פיצוץ בצנרת הביוב. פיצוץ כזה באמצע הלילה אינו דבר נעים כלל; צריך להיכנס עם הפיג'מה לתוך בריכה של מי-יודע-מה, ולנסות להשיג אינסטלטור באמצע הלילה. כשאומרים "לילה טוב" מתכוונים לכל זה, שתישן טוב ותקום רענן ומלא כח, ושאיך אחד לא ייכנס לביתך בלי רשות במהלך הלילה.

תן מעט מחשבה

הרי בכל מקרה אומרים "בוקר טוב" לאנשים, אז למה לא להכניס שם מעט מחשבה. בקרים טובים הם חשובים מאד. אנו רוצים שיהיו לנו הרבה בקרים טובים בחיים. ושיהיו טובים

ארוכים! ושבעליהן יהיו תלמידי חכמים גדולים. ברכו אותן! כל העולה על רוחכם תגידו עליהן. והפכו את זה להרגל!

לברך את עמו ישראל באהבה

למדנו עד עתה כמה גדול ערכה של כל ברכה, אבל יש כאן עוד חלק חשוב מאד, ברכה שלמה היא ברכה "בְּאַהֲבָה", נברך מתוך הרגשת השמחה הגדולה שאני שמח בשמחתו של הזולת. לאהוב את ישראל עד כדי ששמחים באמת בטובתם של אחרים.

כדי להגיע לזה, נדרשת חכמה גדולה, להבין כמה עם ישראל חביב ואהוב בעיני ה'. "אוֹהֵב עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל", "אַהֲבָה רַבָּה אֶהְבֶּתֶנוּ ה' אֱלֹקֵינוּ, חֲמִלָה גְדוֹלָה וִיִּתְּנָה חֲמִלָתָ עָלֵינוּ".

כמה שאפשר לאהוב משהו בעולם הזה, זה לא מתקרב אפילו לעוצמת האהבה של ה' לכל אחד ואחד מישראל. הקב"ה אוהב את ישראל יותר מאשר את כל הבריאה כולה, כמו שכתוב בפסוק: "הֵן לֹה' אֱלֹקֵינוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְהַיָּם וְהַכֶּתֶם מִכָּל הָעַמִּים כִּי־הֵם הָאֵלֹהִים הַזֶּה" (דברים י ד). יש מיליארדי מיליארדים של עולמות וכוכבים, אין לנו אפשרות אפילו לשער את כל העולמות האלה, וכולם שייכים לקב"ה. ואומר לנו הקב"ה, למרות כל זאת - רק בכם בחרתי. הכל שווה לכלום בעיני, רק אתם גורמים לי נחת. זה פסוק מפורש, אי אפשר להתעלם ממנו.

לאהוב את מי שה' אוהב

כדאי להתבונן בפסוק זה ככל שנוכל, כי הוא הפנימיות של כל מה שדיברנו כאן היום. אנו מברכים לא בגלל שאנו רוצים לקבל את ברכת ה' בעצמנו, ודאי שגם את זה אנו רוצים, אבל העיקר הוא שאנו חפצים בטובתם של אחינו בני ישראל. האהבה לאחינו שמתוכה מגיעות הברכות, היא זו שמכניסה את ברכת ה' גם לחיינו אנו.

המסילת ישרים כותב (פרק י"ט) כותב ש"אין הקב"ה אוהב אלא למי שאוהב את ישראל". מתוך זה מגיעה הבטחת ה' לברך את מי שמברך את ישראל.

אין לנו ברירה, חייבים להחזיר לעצמנו אהבה ליהודים שומרי תו"מ. לאהוב אותם ולחפץ בטובתם. רואים אדם לבוש בלבושם של יהודים ראי ה' - עוד לפני שרואים מי זה, לומר "אני אוהב אותו. שה' ייתן לו הצלחה ברוחניות ובגשמיות!" אח"כ כשמתקרבים ורואים מי הוא, אולי נגלה שזה ההוא שעצבן אותנו שבוע שעבר, אבל לא משנה - בכל זאת אני אוהב אותו! הוא שייך לי.

וכך הליכה פשוטה לצרכייה נהפכת להליכה בדרכי ה'. "מה הוא אוהב את ישראל, אף אתה אוהב את ישראל!" צאו להליכה ברחוב בר אילן או ברחוב רבי עקיבא, ועל כל מי שעובר לידכם חישבו, או יותר טוב לומר בפה: "אני אוהב אותך, שהקב"ה ישלח לך ברכה והצלחה בכל מעשה ידיו וייתן לך חיים ארוכים ושמחים".

ברכה מבעד לחלון

עומדים על יד החלון, וכשרואים יהודים חרדים אומרים "בְּרַכְּם טְהִיבֶם, רַחֲמֵי צְדָקָתְךָ, תְּמִיד גָּמְלֶם!" בלב מלא אהבה, לרצות בטובתם. לפעמים העיניים נתקלות באם יהודיה שדוחפת עגלת תאומים, על הידיות משני הצדדים תלויים עוד שני זאטוטים, והיא רודפת אחרי הגדול שמסתובב סביב.

זו הזדמנות! היא מגדלת משפחה יהודית, היא נושאת בעיקר העול של גידול בנים למקום! אז למה להיות קמצנים? מדוע לא להמטיר על ראשה מטר של ברכות ואיחולים? היא

שהתפילות יהיו בכוונה כראוי, שתצליח בלימוד התורה בשבת, שהסעודות והמנוחה יהיו עם נועם השבת.

ניצוד לברך מרחוק

עוד דוגמא להפיכת אירוע יומיומי ליהלום: קיבלתם הזמנה לחתונה של בן של ידיד מלפני שנים רבות, אין לכם שום כוונה להשתתף בה. מה אכפת לך לברך את החתן ואת הכלה רגע לפני שאתה מניח את ההזמנה מידך? אתה יכול לומר, "אני מאחל להם חיים טובים וארוכים ביחד". ואם אתה רוצה לפרט קצת, אמור גם "שהשכינה תשרה בבייתם, שיזכו לבנות בית של תורה, ויזכו לבנים תלמידי חכמים, ולדורות ישרים ההולכים בדרכי ה'". ואם תעשה כן, דע שאתה בדרך להצלחה בחיים. לחפץ בטובת הזולת בלי ידיעתם, זו דרך בעבודת ה', דרך להשגת שלמות.

וכי הוא חייב לשמוע?

דבר זה למדתי מאדם גדול. הסבא מסלבודקא זצ"ל הלך פעם עם תלמידיו ברחוב, וכשעבר ע"י אחד הבתים שהתגורר בו אברך מהכולל, הוא פנה לבית ואמר: "גוט מארגען" - בוקר טוב. אחרי כמה דקות כשעבר ע"י בית אחר, שוב אמר לכיוון הבית "גוט מארגען". וכך עשה כמה פעמים. שאל אותו אחד מתלמידיו, "אבל אף אחד לא שומע?" השיב לו הסבא, "צו דארף עהר הערען?" [וכי הוא חייב לשמוע?] השומעים אתם? "וכי הוא צריך לשמוע?" אני מחשיב זאת לגדלות, דבר מדהים למדנו כאן!

וכי אומרים "בוקר טוב" רק בשביל הנימוס? איזה בזבז של ברכות! כשעוברים ליד ביתו של ראש ישיבה, או של תלמיד חכם, או כל יהודי שומר תו"מ - נאמר ברכה ליושבי הבית "גוט מארגען!" הנקודה בברכות היא לא שהוא ישמע אותנו מברכים אותו, אלא שהקב"ה ישמע ויראה כמה אתם אוהבים את בניו, וכמה אתם חפצים בטובתם. ודרך אגב, אתם זוכים לברכה בעצמכם, בגלל הבטחתו של הקב"ה "וְאֶבְרַכְּהָ מִבְּרַכְּיָךְ".

יבורכו מבורכים

כשהמתברך אינו שומע אותנו, הברכה אמיתית הרבה יותר. כשעוברים על יד ישיבה, בית המדרש שהוגי תורה נמצאים בו יומם ולילה, היודעים אתם איזו הזדמנות זו? אל תבזבזו אותה. כשתראו את התלמידים נכנסים ויוצאים, אמרו: "יבורכו כל תלמידי הישיבה, יבורכו ראשי הישיבה ומנהליה. וגם ההורים שלהם, והילדים של האברכים. שכולם יזכו לחיים טובים וארוכים". התפללו שהתלמידים יבינו היטב את השיעורים, התפללו עבור כל התלמידים, ובמיוחד עבור אלו שקשה להם והם מאוזכזבים ומיואשים. "ה', אנא תן דעת לכל תלמידי הישיבות, שיבינו היטב את לימודם. עזור להם להבין את השיעור, עזור להם להבין את הגמרא".

אז בפעם הבאה שתעברו על יד "בית יעקב", ותראו את הילדות משחקות בחצר, ולמרות החום הן לבושות בצניעות עם גרביים ושרוולים ארוכים - איזה מחזה יפה! אלה הן אמהות העתיד שלנו, הן "צאן קדשים"! איך אפשר לעבור על ידם ולא לברך אותם ברכה נדיבה מעומק הלב?

וכי זה עולה כסף? למה להתקמצן על הברכות? זו ההשקעה הזולה והמשתלמת ביותר עבורכם. ברכו אותן שיצליחו בלימודים, ושיהיו בריאים, ושתשרה שמחה בביתן, ושכל אחת מהן תמצא זיווג טוב בזמן הנכון, ושיהיו להן הרבה ילדים טובים וצדיקים, ושלא יחסר להם כסף, ושיחיו חיים

מקומך אתי לנצח". ככל שנמסר יותר ברכות על ישראל, כך שפיעה ה' עלינו את ברכותיו, בעולם הזה - ובעולם הבא.

שבת שלום ומבורך!

הארות על הפרשה

מתוך ספר דור דעה [באנגלית] - פירוש עה"ת מאת רבינו זצ"ל

"אִישׁ אִישׁ כִּי תִשָּׂה אִשְׁתּוֹ וּמַעַל בּוֹ מַעַל" (ה, יב)

החטא החמור כל כך של ניאוף, שעליו חל חיוב מיתה (ויקרא כ, י), מוגדר כאן לגנאי כעוון של סטייה מנאמנות לבעלה. באמת, הקב"ה מחייב על עוון זה עונש, אולם נכלל בחומרת העבירה חוסר הנאמנות. גם הניאוף מחייב מיתה לא רק מפני שהכשיל את האשה במעשה זה של בגידה, אלא גם מחמת אשמתו שלו בבגידה ובחוסר נאמנות לזכויותיו של רעהו. על כן, כאשר אשת פוטיפר ניסתה לפתות את יוסף, הוא נימק את סירובו לה בשני טעמים: האחד, "הֲנִי אֶדְעִי לֹא יָדַע אֶתִּי מִה בְּבִית וְכָל אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ נָתַן בְּיָדִי וְכוּ' וְאִיךָ אֶעֱשֶׂה הָרָעָה הַגְּדֹלָה הַזֹּאת", והשני, בהוסיפו "וְנִחַטְאֲתִי לְאֱלֹקִים" (בראשית לט, ח-ט). כאן רואים אנו את חשיבותה העצומה של האנושות, וכן החשיבות המכרעת להקפיד לשמור על זכויות רעהו. ומעבר לעקרונות אלו ניצב ה' עצמו ודורש שהם ישמרו, שאם לא כן עתיד הוא להביא את העונשים החמורים ביותר. על כן הנאמנות לבעלה היא נאמנות לה'.

מִיֵּין וְשִׁכְרִיזִיר (ו, ג)

אזהרה מיוחדת זו הינה המלצה לכל אדם, אבל לנזיר זו איננה המלצה בלבד אלא הוא חיוב גמור. וכל זאת מפני שהוא מעיד בעצמו שהוא משתוקק לעשות מעל ומעבר לחובתו, לפיכך, כתגמול, הוא זוכה להיות מחויב אף יותר לאיסורים כגון הזגים והחרצנים. ככל שהאדם בוחר להתקדש יותר, כך ה' תובע ממנו יותר. מאחר שישראל בחרו בקדושה יתירה, תבע מהם ה' דינים ייחודיים.

נִזְרֵי אֱלֹקִי עַל רִאשׁוֹ" (ו, ז)

פריעה מכוונת זו של שער הנזיר הינה דוגמה למחויבותו המוחלטת לה' במשך תקופת נזירותו. אולם מחויבות זו היא גם הסיבה לאיסור גילוח השער של, למען לא יפגום ב"נזר אלקיו על ראשו" (ו, ז). גידול השער הוא גילוי של חסדו המיוחד של ה' על אותם המקדישים עצמם אליו ואפילו זמנית: "נִזְרֵי אֱלֹקִי". על כן כשהאדם חושב על ה' ולו לרגע, הרי מזה כבר זכה לאור גדול, "נִזְרֵי אֱלֹקִי" עליו. "צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם" (ברכות יז). לעתיד לבוא, בעולם הבא, משום שהם הקדישו את עצמם לה', אותן עטרות הן דעת ה' שהשיגו הצדיקים בעולם הזה - (רמב"ם, הל' תשובה ח, ב).

"לֹאֲבִיו וְלֹאֲמוֹ וְלֹאֲחֵתּוֹ לֹא יִטְמָא לָהֶם בְּמַתָּם כִּי נִזְרֵי אֱלֹקִי עַל רִאשׁוֹ" (ו, ז)

בדבר הזה דומה הנזיר לכהן הגדול (ויקרא כא, יא). דמיון מפליא זה בו הנזיר מוחזק מוסבר בטעם "כִּי נִזְרֵי אֱלֹקִי עַל רִאשׁוֹ". הטעם המשותף לאותה קדושה עצומה הן של הנזיר והן של הכהן הגדול היא העובדה ששניהם חושבים על ה' יותר מאחרים. זהו הנזר שלהם: "נִזְרֵי אֱלֹקִי עַל רִאשׁוֹ". הכהן הגדול מוכתר בציצץ הזהב על מצחו (שמות כח, לו), והנזיר מוכתר בשער, אך הכתר האמיתי ששניהם נושאים במשותף הוא

לא צריכה לשמוע, אבל אנחנו נאמר לה מבעד לחלון "שתהיה לך נחת מכולם! שתקדי בחתונות של כולם! וגם בחתונות של הנכדים! שתהיה לך פרנסה ברווח וגידול קל! שתמצאו בקלות שידוכים טובים לכל הבנים והבנות". מדוע לא? זה עולה כסף? המאזן בחשבון לא ישתנה, אתם יכולים לבדוק.

מכרה יהלומים

אבל יש חשבון שכן ישתנה מכך. כי כשיגיע הזמן והוא יצא מבית הלוויות בדרכו האחרונה, הוא ישאיר הכל מאחוריו. כל רכושו כבר אינו שלו, וכל החסכוניות בבנקים כבר לא יעזרו לו. לא עו"ש ולא פר"י ולא פק"מ. מלבד חשבון אחד: חשבון ה"מע"ט". המעשים-טובים שלו ילכו עמו לכל מקום. ולברך את עם ישראל באהבה הוא אחד המעשים הטובים ביותר שאפשר לעשות כאן בעולם.

לא חבל שהעולם לא מספיק יודע את כל זה? הרי זה מכרה יהלומים! אם היה לך מכרה יהלומים בחצר, אבל לא ידעת עליו; והנה מגיע מישהו ומגלה את עיניך. אתה יוצא לחצר עם דלי וכף ותוך כמה דקות נהיה מיליונר!

זהו העולם הזה, כולו מכרה יהלומים אחד גדול! אבל זה לא מועיל למי שלא מתכופף להרים אותם. כשבאו לראשונה אנשים מאירופה לדרום אפריקה, הם גילו שם מכרה יהלומים גדול - "מכרה קימברלי". היהלומים פשוט התגלגלו שם על הארץ, רק היה צריך לפקוח עיניים ולחפש והיית מוצא יהלום פה ויהלום שם. זהו בדיוק העולם שלנו, ואם רק נלמד לזהות את היהלומים, נוכל בקלות לקיים את מטרת באתנו לכאן - לאסוף כמה שיותר יהלומים כאלה ולהביאם למעלה.

ברך את אחיך

היום אני מדבר על דברים קלים! למדנו היום על דבר גדול מאד שהוא קל מאד להשגה. והרווח עצום מאד. וזהו הדרך של "לְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאֶהֱבָה". וכשאני אומר "דרך", כוונתי שצריך לקחת את הדברים שדיברנו, לחשוב עליהם, שיעשו רושם במוחנו, ולבדוק כיצד ליישם אותם בחיי היום יום. עם מעט מחשבה ותכנון, אפשר לחיות חיים של "וְאֶבְרַכְּהָ מִבְּרַכְּךָ". מה קשה בזה? זהו אחד הדברים הקלים ביותר בעולם, לברך את אחינו היהודים.

הבעיה היא שאנו הולכים בדרך חיינו וכל הזמן חושבים על מה שאין לנו. "לו רק זה וזה היה קורה, לו רק הייתי כמו ההוא - אז הכל היה טוב". ובשקיעותנו ברחמים עצמיים, איננו שמים לב כלל היכן אנו נמצאים, איננו מרגישים שאנו מהלכים בתוך מכרות יהלומים. וכשמגיע הזמן להיפרד מן העולם, אנו עלולים למצוא את עצמנו בידים ריקות ח"ו.

לא היתה לי הזדמנות...

האדם מגיע לשערי גן עדן, ושומר הפתח אומר לו: "בא נראה מה הבאת". והוא עונה, "הידיים שלי ריקות, לא הבאתי כלום. לא היו לי ההזדמנויות שהיו לאחרים". אומר לו המלאך, אוי חבל! כל החיים הלכת במכרות יהלומים, כל מה שהיית צריך לעשות הוא להתכופף ולהרים! למה בזבזת את החיים?" ה' אוהב את מי שאוהב את ישראל. וכשנחזור אליו אחרי מאה ועשרים והוא ישאל אותנו את השאלה הנוראה: "מה הצלחת להשיג בעולם אליו שלחתי אותך?" נוכל לענות לו: "בירכתי יהודים". "אם כן", יאמר ה', "אתה משלי! אני הוא זה שמברך את ישראל ואוהב אותם, הלא ה' בָּרַךְ אֶת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם!" (תהילים כט יא), אם אתה עשית כמוני, אם 'עזרת' לי

- בכוח זרוע, וזה דבר שקרה שוב ושוב בהיסטוריה, הרומאים עשו שמד, והרבה יותר מוקדם בגלות יון אנטיוכוס עשה גזרות שמד. הרמב"ם מכנה את הקבוצה הזו כת האנסים, אלה שמנסים לכפות עלינו. שוב ושוב הם ניסו, במדינות אירופה, בספרד ובפורטוגל, הם גררו אלפי יהודים למזבח הטבילה בעל כורחם. הם לקחו את ילדי היהודים מהוריהם. זה קרה שוב ושוב. ניקולאי צורר היהודים, הצאר הרוסי לקח את ילדי יהודים מהוריהם. הוא ניסה לגדל אותם כנויים. זה כת האנסים, זו קבוצה אחת - הקבוצה שמנסה לאלץ אותנו להתרחק מהתורה. קבוצה אחרת; הם אלה שמתווכחים נגדנו, אלה שתוקפים את דתנו. אלה כוללים את הפילוסופים של יוון, את האקדמאים, או מה שמכונה מדענים של ימינו, את הקהילה האקדמית של היום, כמובן, כוללת את כל העיתונים ואת כל בתי הספר. זו הקבוצה השנייה, והוא מכנה אותם כת הטוענים, הקבוצה שמנסה לשכנע אותנו לנטוש את ה' עם הטענות שלהם נגדנו. והקבוצה השלישית היא כת המתדמה, אלה שמחקים אותנו, הדתות שמחקות ומזייפות את הדת של עם ישראל.

עם השלושה האלה אנו חייבים להתמודד במהלך ההיסטוריה שלנו. והרמב"ם אומר דע לך שכולם יאבדו, כולם ילכו לאיבוד! אפילו אם בתקופה מסוימת נראה שיש להם כח, הצלחה, ונצחונות, עליך לדעת הכל זמני, יש לדבר סוף וזה לא יימשך לנצח. הבורא יתברך, הבטיח לנו לנצח נצחים - שבכל פעם שאויבים יקומו עלינו; בין אם מדובר בשמד או בניסיון כלשהו אחר נגדנו, הקב"ה יגרום להם להסתלק ולהיעלם.

בנינו יגדלו על תלמודו!

הרמב"ם מדבר שם על הקנין הנצחי של מעמד הר סיני ש"כל מי שיוצא מדרכה של התורה שניתנה לנו בסיני הוא לא שייך לזרע של אותם אנשים שקיבלו את התורה". ביאור הדבר הוא, שלמעמד מתן תורה הייתה השפעה כה עוצמתית על עם ישראל, עד שהפכה אותם לנצחיים באמונתם. זה נכנס לעומק טבע החיים שלהם ושל דורותיהם, עד כדי כך שאם בכל זאת רואים שמישהו עזב את דרך התורה, זה סימן לכך שאביו לא עמד בהר סיני. ואז הוא קורא לאנשי תימן לעבוד על עיקר אחד חשוב מאוד של התורה, שהיא אחת הצורות הגדולות ביותר להתחזקות באמונה בכל העת.

"וכמו כן זכרו מעמד הר סיני שצונו הקב"ה לזכרו תמיד, וגם הזהירונו מלשכחו אותו, וציוונו ללמד אותו לבנינו כדי שישגדלו על תלמודו, הוא מה שנאמר 'רַק הַשִּׁמְרָן לָךְ וְשִׁמְרָן נִפְשְׁךָ מֵאֵד פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ וּפֶן יִסּוּרוּ מִלְּבָבְךָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וּלְבְנֵי בְנֶיךָ. יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּחָרֵב'. וראוי לכם, אחינו, שתגדלו בניכם על המעמד ההוא הגדול ותספרו בתוך קהל ועדה גדולתו והדורו שהוא עמוד שהאמונה סובבת עליו, והטענה המביאה לידי אמת, וגדלו המעמד ההוא על כל גדולה כמו שגדלו הקב"ה שנאמר 'כִּי שָׁאֵל נָא לְיָמִים רָאשָׁיִם אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנֶיךָ'."

כלומר: דברו על גדולתו והדרו של מעמד הר סיני בפומבי, בבתיכם ועם משפחותיכם, הדבר הגדול הזה הוא אחד החשובים מכל הנושאים שהיהודי צריך לזכור, בכל יום ויום לא רק בשבתות, תמיד ולנצח נצחים. למדו את זה לילדיכם - כדי שישגדלו על תלמודו - כדי שהם יגדלו במחשבות של מעמד הר סיני במוחם, הקב"ה, שהוא הטוב מכל העדים, מעיד שמעולם לא היה יום כזה, ולעולם לא יהיה יום כזה.

ידיעת ה'. לעולם הבא "צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם" (ברכות יז, א). "עטרותיהם בראשיהם" משמעותו הידיעה שהם השיגו את תכלית חייהם לעולם הבא (רמב"ם, הל' תשובה ח, ב). דעה זו, אשר היא הכרת ה' וידיעתו, היא הכתר האמיתי. "ראשית חֲכָמָה יִרְאֶת ה'" (תהלים קיא, י): "מה שעשת חכמה עטרה לראשה, עשת ענוה עקב לסולייסה" (ירושלמי שבת א, ג), המלמדנו שיראת ה' היא העטרה ("ראשית חֲכָמָה") לחכמה. כהן הדייט רשאי לטמא עצמו לקרובו המת. משום כך הנזיר קדוש יותר, באשר הוא אסור להיטמא אפילו לקרוב משפחתו הקרוב ביותר.

"יִבְרַךְ ה' וְיִשְׁמְרֵךְ" (ו, כד)

"יִבְרַךְ ה'": הרי כשהכהנים מברכים זה לא שהברכות שלהם שמשפיעות, אלא הכהנים מתפללים לה' שהוא יברך את עם ישראל, אפילו בשעה שבני ישראל שאינם מבניו של אהרן רוצים לברך את רעייהם, כגון באמירת "שלום עליכם" או "צפרא טבא", הם ינהגו כמנהג הכהנים ויתבוננו בדעתם שה' הוא שאמור להעניק "שלום עליכם" ושה' הוא אשר צריך להשפיע "בוקר טוב". אפילו עלי הכהן הגדול ברך את חנה לא רק שתזכה להיפקד בבן, אלא עלי אמר: "וְאֵלֹקֵי יִשְׂרָאֵל יִתֵּן אֶת שְׁלֹתְךָ" (שמואל א, יז). רק כאשר "וְשִׁמּוֹ אֶת שְׁמִי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאָנִי אֲבָרְכֶם" (ו, כז).

"וְשִׁמּוֹ אֶת שְׁמִי" (ו, כז)

נציין שבשלושת פסוקי הברכות (ו, כה, כו, כז) הכהנים מזכירים את שם ה' בכל אחת מהברכות (במקום לומר רק "יברך ה' וישמרך, יאר פניו אליך ויחנך, ישא פניו אליך וישם לך שלום..."). לשון זה נועד להדגיש את ההכרה שרק ה' לבדו מתייחס אל הברכות, ולא הכהנים או כל סיבה אחרת. השומעים אמורים להאזין לחזרה של שם ה' וללמוד מכך שכל הברכות כולן הן מאיתו יתברך לבדו. לפיכך יכולים אנו להוסיף לפסוק את הרעיון הבא: "והם (הכהנים) ימשיכו תמיד לשאת את שמי על בני ישראל" ללמדם שכל הברכה בעם תלויה בהכרה של בני ישראל את שם ה' בכל עת, ומכיון שבני ישראל מאמינים בקביעות בשם ה', הוא יברך את ישראל. לכן אנו מנצלים בכל עת שמחה את ההזדמנויות להשמיע את שם ה' להזכיר את שמו ולהודות לו, באשר זה גורם לברכות: "בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֲזָכִיר אֶת שְׁמִי אָבוֹא אֵלֶיךָ וּבְרַכְתִּיךָ" (שמות כ, כ).

נוכל לעמוד על חשיבותו הייחודית של תפקיד זה, של ברכת כהנים, מהפסוק (דברים י, ח): "בְּעֵת הַהוּא הִבְדִּיל ה' אֶת שִׁבְט הַלְוִי לְשֵׂאת אֶת אֲרוֹן בְּרִית ה' לְעֹמֵד לִפְנֵי ה' לְשָׁרְתוֹ וּלְבָרֵךְ בְּשִׁמוֹ". העבודה כוללת תפקידים רבים, אולם הברכה בשם ה' היא כה חשובה שהיא מוזכרת בנפרד.

חג השבועות

מתן תורה - עמוד האמונה

וכל הרשעה כרגע תאבד!

נביא כאן מדברי הרמב"ם באיגרת תימן, הוא כתב איגרת זו ליהודי תימן לעודד אותם להחזיק באמונתם בעת שהיתה שם שעת שמד. בתחילת דבריו הרמב"ם קובע כי ישנם שלושה אויבים העומדים בפני עם ישראל. מי הם? הראשונה היא הקבוצה שמנסה לכפות עלינו לזנוח את האמונה על ידי שמד

שנהיה המיעוט מכל העמים למטרה זו. "כי אתם המעט מכל העמים" (דברים ז, ז). אנחנו העם הקטן ביותר, וממילא אנחנו מיעוט. והמטרה של זה היא שנצטרך להשיב מלחמה נגד ההשפעה, ההשפעה הכובשת של רוב גדול.

אנו לומדים בתורה, "לא תהיה אֶחָד רַבִּים לְעֵת" (שמות כג ב) - ונכלל בזה גם ההוראה שלא להחשיב את העובדה שיש סביבנו המון גויים שבעים אומות העולם כופרים בה'. זהו המבחן שעל עם ישראל לעבור במשך שנות ימות עולם. וזו הסיבה שהקב"ה נתן לנו את המתנה הגדולה שלו, את מתנת ההזדמנות "לעמוד בניסיון", לעמוד על דעתנו ולסרב להיות מושפעים מכוחם של המספרים. אנו צריכים להשתמש בשכל, ולהכיר בחולשה והריקנות של כל הטענות שלהם.

עכשיו ציטט הרמב"ם משיר השירים (ז א) "שׁוֹבֵי שׁוֹבֵי הַשְּׁוֹלְמִית" - על מה מדובר בפסוק ההוא? על "השולמית", היא האומה המושלמת שמחפשת את ה'. פעם שכינונו של ה' יתברך שרתה בקרבנו בגלוי, בארבעים שנות המדבר, כל יום ראינו את ענני הכבוד. אבל מאז שחטאנו וגלינו מארצנו חרב מקדשנו והשכינה בהסתר, "וְאֶנְכִי הַסֵּתֶר אֶסְתִּיר פְּנֵי בְיֹם הַהוּא" (דברים לא יח). ומאז עם ישראל מסתובבים ומחפשים את ה'.

אשרינו שאנו מחפשים את ה' - "יִשְׁמַח לִבִּי מִבְּקִשֵּׁי ה'" (תהלים קה ג). עלינו להיות שמחים שאנחנו אלו שמחפשים את ה'. אבל עדיין לא מצאנו, אנחנו עדיין ממשיכים לחפש, אנו מחפשים ומבקשים מה' יתברך ש"וְהָיָה יִשְׁמִיעֵנו בְּרַחֲמָיו שְׁנִית לְעֵינֵי כָל חַי לְהִיטֵל לָכֶם לְאֱלֹקִים". אנחנו מחכים שוב לשמוע את הקול הזה שוב כמו ששמענו בהר סיני (קדושה מוסף). "יִשְׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ" - שנזכה שוב פעם שכביכול הקב"ה ינשק אותנו בנשיקות פיו - כמו שהוא נשק אותנו בהר סיני (שיר השירים א ב). אנחנו מחפשים את ה', אנו רוצים להיות קרובים אליו יותר.

אומות העולם מפתות אותנו

אז האומות אומרות לנו מה אתם מחפשים כל כך, יש לנו עצה עבורכם "שׁוֹבֵי שׁוֹבֵי הַשְּׁוֹלְמִית", חזרו אלינו. עזבו את החיפוש שלכם, אנו יש לנו את זה כבר; יש לנו את מה שאתה מחפשים. אז הרמב"ם אמר משל - יש אישה יפה ויש גברים רשעים שמנסים לשכנע אותה, לפתות אותה, והם נותנים לה תקווה שיהיו לה חיים נפלאים אם היא תסכים לבוא איתם. אז אומות הרשעים אומרות לנו שוב שוב, "בואו אלינו, הלא יש לנו את הכל; ואת הכל ניתן לך תהיי מאושרת אצלנו. וְנִחְזֶה בְךָ" אנו צופים שיהיו לנו דברים גדולים בשבילך - כשתהיי עמנו, תפקידים ממלכתיים. והשולמית משיבה להם "מַה תַּחֲזוּ בְשׁוֹלְמִית" - איזה דברים גדולים אתם יכולים לחזות ולתת לנו? האם אתם יכולים לחזות ולתת לנו את מה שראינו כבר פעם? "כְּמַחֲלַת הַמַּחֲנִים" כמו אותו מפגש נורא הוד שבהר סיני?

זהו עיקרון חשוב מאוד כאן. אף אחד בעולם, אף אמונה לא טענה מעולם שכל האומה שלהם שמעה את קול האלוהות שלהם מדבר אליהם. איש מעולם לא אמר זאת. לפחות, הם אפילו לא יכלו לטעון טענה כזאת. מפני שכולם יגידו, "אתה יודע שזה לא כך. אתה לא יכול לשקר כזה שקר גלוי לעיניי". ולכן נקבעו המלים האחרונות של התורה שזה נעשה "לְעֵינֵי כָל יִשְׂרָאֵל" (דברים לד יב). אלה הם המילים האחרונות בתורה שהכל נעשה "לְעֵינֵי כָל יִשְׂרָאֵל". אלה מילים חשובות מאוד, כולם ראו מה קרה.

יום מתן תורה היה היום הגדול ביותר בכל ההיסטוריה, העולם נברא רק בגלל אותו יום. וְיִהְיֶה עֶרְב וְיִהְיֶה בֹקֶר - מדוע היה ערב ובוקר? כל יום, העולם פעל רק למטרה אחת - "יום הששי", רק ליום השישי של סיון, יום מתן תורה (ראה רש"י: בראשית א, לא) "יום הששי. יום הששי שכלם תלויים ועומדים עד יום הששי, הוא שישי בסיון". העולם נברא למתן תורה. זה לב ההיסטוריה.

כל האומה בכללה שמעה דבר ה'

וממשיך הרמב"ם: "ודעו אחינו בברית הזאת ובסברה הזאת, שהדבר הגדול הזה שנראה במציאות שהעיד עליו מבחר כל העדים שלא היה מקודם כמוהו וכן לא יהיה אחריו כמוהו, והוא שתשמע אומה אחת בכללה דבור הקב"ה ושתראה כבודו עין בעין, ודבר זה היה שתתחזק האמונה חיזוק שלא ישנהו משנה, ויגיע לנו על ידי האמת כדי להעמיד רגלינו לבל ימעדו אשורינו בעיתות כאלו, כשיתחדש שום רוגז או שמד על היהודים חס וחלילה".

נסה להבין מה הייתה המטרה של זה שהשי"ת נתן את התורה בפני כל כך הרבה עדים? אחת המטרות היו כי "לְבַעֲבוֹר נְסוֹת אֶתְכֶם בְּאֵלֶּיךָ" כדי לרומם אותך ה' בא (שמות כ, יז). נסות פירושו "הרם" מהמילה נשא להרים. מתן תורה בא לרומם אותנו לנצח. "וּבַעֲבוֹר תִּהְיֶה יְרָאתוֹ עַל פְּנֵיכֶם לְבִלְתִּי תַחֲטְאוּ" וכדי שהפחד מה', האמונה בה' - המודעות לה' צריכה להיות על פניכם ולעולם לא לחטוא (שם). ומה זה אומר שלעולם לא נסטה מהתורה.

מחלוקת הרמב"ן עם מלך ספרד

דבר נוסף, זה ידוע, זה מתועד - המפגש שהיה לרמב"ן זצ"ל עם מלך ספרד. הוא התעמת עם המלך שרצה להכריחו להודות כי הנצרות נכונה. הוויכוח נערך בנוכחות ציבור גדול. כשהמלך אמר לו שהוא חייב לקבל את הנצרות. הרמב"ן ענה לו: "התורה ניתנה לנו בנוכחות עם שלם, אם הקב"ה רוצה אחרת שיבוא פעם נוספת ויפנה אל כל אומתנו ויגיד לנו שהוא ביטל את תורתנו". המלך לא ענה דבר כי לא היה לו מה לענות. הרמב"ן ניצח את הוויכוח - אך נאלץ לעזוב את הארץ.

הטענה של הירח

הגמ' במסכת חולין (ס:) מביאה שר"ש בן פזי הקשה שבתחילת בריאת המאורות כתוב 'שני המאורות הגדולים, ואילו אח"כ כתוב 'המאור הגדול ואת המאור הקטן', אלא 'אמרה ירח לפני הקב"ה רבש"ע אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד?! אמר לה לך ומעטי את עצמך, אמרה לפניו רבש"ע הואיל ואמרת לפניך דבר הגון אמעית את עצמי וכו', חזייה דלא קא מיתבא דעתה, אמר הקב"ה הביאו כפרה עלי שמיעטתי את הירח וכו', אמר הקב"ה שער זה יהא כפרה על שמיעטתי את הירח. רק מקום אחד בתורה אנו מוצאים מילים כאלה. זו כפרה לה' יתברך!

אנו המיעוט כדי להיבחן

ומה הלימוד בזה שהקב"ה מיעט את הירח? אומות העולם נמשלו לשמש ולעומתם עם ישראל נמשל לירח, הקב"ה אמר לירח - עם ישראל, זה לא יכול להיות שהאמת תראה כל כך בקלות בעולם. אם כלל ישראל היו רבים באותה מידה כמו אומות העולם, זה יהיה קל מאוד, יהיה קל מדי להיות יהודי. אבל אנחנו לא בעולם הזה שיהיה לנו קל. מטרתנו היא לעמוד בנסיון של העולם הזה (מסילת ישרים פרק א). והקב"ה עשה

ההשפעה על כל אחד הייתה כל כך עוצמתית, מכיוון שכולם אמרו נעשה ונשמע - כולם "אמרו כאחד" - הם אמרו את זה ביחד. כולם אמרו אותה הבטחה, אותה קבלה, באותה מסירות. והם התכוונו לזה לנצח נצחים. זה נכנס לדמם וזה שינה אותם מכף רגל ועד ראש! זה שינה את הטבע שלהם, זה שינה את הנשמות שלהם, זה שינה את הגנים שלהם לנצח. זו הייתה חוויה אדירה!

החיזוק גורם להשראת השכינה

כשיש לך עשרה יהודים כולם מאוחדים כל אחד עם מטרה, כולם מבקשים לעבוד את ה' יחד, זה נותן חיזוק. אמנם זה לא חיזוק אדיר כמו שמעמד הר סיני היה, אבל עדיין יש בזה משהו ניצוץ ממעמד הר סיני. עשרה יהודים המגיעים יחד זה ריבוי, זה חיזוק! אז ה' אומר: החיזוק הזה שהתחזקתם יחד יביא שהשכינה תנוח עליכם.

ולכן הגמרא אומרת "ובנחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל ללמדך שאין השכינה שוכה על ישראל פחות משני אלפים ושני רבבות". (יבמות סד). מכאן אנו רואים שהשכינה שוכנת על 22,000 מישראל. זה סוג אחר של השראת שכינה. אם הייתם יכולים למצוא 22,000 מישראל שנמצאים יחד בפעם אחת, אז זו השראת שכינה בדרגה אחרת. והסיבה לכך שכשכל אחד רואה כל כך הרבה אנשים עובדי ה', וכל אחד מהם מבוצר חזק באמונתו, זה עידוד אדיר, חיזוק אדיר. אז הקב"ה אומר שאם זה המצב, אם יש לך את החיזוק הגדול הזה, אם אתה מתחזק לעבודתי, אני אתן לך יותר קדושה, והשכינה תשרה ביניכם.

הרמח"ל (עי' דרך השם ח"ב פרק ד אות ה) אומר שכאשר התכנסו 600,000 יהודים, כך אמר הקב"ה: עכשיו אני יכול לרדת על הר סיני. וירד ה' על הר סיני (שמות יט כ). עכשיו אני יכול לרדת. ה' ירד בגלל שהיו 600,000 - פשוט בגלל שהיו 600,000 בגלל זה ה' בא על הר סיני. מספר זה הביא אותם לדרגה מסוימת של התרוממות של חוזק רוחני. ועכשיו הם היו כל כך משוכנעים, וכל כך נלהבים עד שהקב"ה אמר, "אם זה המצב, אז אני אראה לכם את עצמי." וידבר אלוקים את כל הדברים האלה לאמר: אנכי ה' אלוקיך. וה' החל לדבר אליהם רק בגלל שהיו 600,000!

כשאדם נפטר, אדם תלמיד חכם נפטר, אנחנו רוצים להבין כמה גדול האובדן. אז הגמרא אומרת שצריך 600,000 יהודים בלוויה כדי להדגים עד כמה גדולה האבדה של איבוד היכולת של הנפטר ללמוד תורה, לאבד את ההזדמנות להצליח במודעות ה', זה אובדן נורא. עד הרגע האחרון הוא עדיין יכול ללמוד תורה. עד הרגע האחרון הוא עדיין יכול לעשות את מצוות התורה. ועכשיו זה הגיע לסיומו. זה נגמר. כך שאפילו 600,000 יהודים זה לא יותר מדי להגיע ללוויה שלו כדי להראות איזה הפסד גדול התרחש. זה לא גוזמא - כנתינתה כך נטילתה. בזמן מתן תורה, 600,000 יהודים היו נחוצים כדי ליצור את רוח ההבנה להפנים בתוכנו איזו מתנה גדולה שניתנה לנו באותה תקופה. וכך גם בלוויה אומרת הגמרא שמספרם הגדול של היהודים הנוכחים, יעשה את הרושם הנכון על אלה שנמצאים שם, להעריך את אובדן ההזדמנות הגדולה לשרת את ה'.

סביבה של עובדי ה'

אז עכשיו אנו לומדים שחשוב שיהיה בסביבתנו הקרובה מספר גדול של יהודים חרדים. ככל שיש לכם יהודים

כששואלים אותך: כמה אנשים נכחו בהר סיני? לפחות שני מיליון. ולכן הרמב"ם אומר גדלהו על כל גדול, "דברו על מעמד הר סיני והפכו אותו לנושא החשוב ביותר בשיחות שלכם תמיד ובכל עת." לא רק בחג השבועות. כל הזמן!

והתורה אומרת (דברים ד, ט) "הִשְׁמַר לְךָ וְשָׁמֹר וְנִפְשָׁךְ מֵאֵד" מה? "פן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ" אולי תשכח את הדבר שעניין ראו בהר סיני. אל תשכח מה התרחש בהר סיני! "וְהוֹדִיעֶתָם לְבָנֶיךָ וּלְבָנֵי בְנֶיךָ" - עליכם להודיע את זה לילדיך ולנכדיך! לדבר על זה! ולדבר על זה יותר ויותר.

מושפע בביטחון באמת שלנו

זה מביא לנושא שהוא אחד הסודות להשגת הצלחה בהעמקת היסוד של מתן תורה. להיות חדורי ביטחון ואמונה חזקה, שכל אומות העולם הן שקר וכזב, ורק אצלנו היא האמת. ונושא זה הוא כדלקמן:

הגמרא בסנהדרין (לט.) אומרת "כל בי עשרה שכינתא שריא" כאשר עשרה יהודים נפגשים יחד, השכינה שורה עליהם. בטח תגידו שהסיבה לכך היא כי יהודי הוא חלק מ"ממלכת כהנים וגוי קדוש", ולכן כשעשרה קדושים נפגשים השכינה צריכה לנוח עליהם. אני הולך לומר לכם חידוש, לא סותר את רעיון הקדושה, אלא רעיון אחר בנוסף לזה.

כנתינתה נטילתה

הגמרא (כתובות יז.) דנה בהחיוב של השתתפות, לא עלינו ולא עליכם, בלוויה של תלמיד חכם. ונשאלת השאלה הבאה: "כמה אנשים יספיקו בכבוד למנוח בלוויה?" אז אומרת הגמרא ששים רבוא, שש מאות אלף. למה כל כך הרבה? אומרת הגמרא נטילתה כנתינתה; נטילת התורה שנהיית כשתלמיד חכם נפטר, צריכה להיות כמו שניתנה התורה. זו אמירה מדהימה. כאשר אדם נפטר "בַּמָּתִים חֲפָשִׁי" הוא עכשיו חפשי מהמצוות (תהילים פח ו - נדה סא:). והאיש הזה אפשר לכסות על ידי שעטנז. אין לו עוד איסורים עליו. הוא איבד את ציווי חוקי התורה.

עכשיו כדי להדגים עד כמה ההפסד גדול, צריך ששים ריבוא אנשים שיבואו להשתתף. מה ההוכחה שעבודה צריך ששים רבוא? כי במתן תורה היו ששים רבוא. וצריך ביאור, אם במתן התורה היו ששים רבוא אנשים שרצו לשמוע את דבר ה' ולקבל התורה. מה זה שייך שכאשר התורה נלקחת מאיש פרטי צריך ששים רבוא? אבל מאמר זה מגלה לנו פן חדש. היבט נוסף מדוע היו צריכים ששים רבוא במתן תורה.

הצירוף האדיר!

העובדה שהשתתפו במעמד מתן תורה כל כך הרבה יהודים שקיבלו את התורה עשתה רושם אדיר על כל אחד מהם. זה לא היה מעמד של בודדים אלא "אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ יַעֲזֹרוּ" (ישעיה מא ו). כל אחד עזר לחברו ולאחיו אמר חזק! הוא נתן עידוד לשכנו, העובדה שהיו כל כך הרבה יהודים שקיבלו את התורה, גרמה לכל אחד מהם להעמיק את ההכרח לקבל את התורה לנצח נצחים. עלינו ועל בנינו ועל זרענו לנצח נצחים.

לריבוי הנוכחים הייתה השפעה אדירה. תאר לעצמך אם היום היית יכול להיפגש עם ששים רבוא - זה רק הגברים - זה היה שני מיליון כולם ביחד. לפחות שני מיליון איש יתחברו, וכולם מקבלים את התורה. אני חושב שמשיח אולי יבוא. זו תהיה מהפכה כזו שכל העולם יזעזע! כמה גויים היו באים להתגייר! זו היתה רעידת אדמה!

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

מה המשמעות של דברי חז"ל שלפני שה' נתן את התורה לעם ישראל הוא הציע את התורה לאומות העולם?

תשובה:

חז"ל אומרים "ה' מסיני בא, נגלה על בני עשו הרשע, וא"ל מקבלים אתם עליכם את התורה? אמרו לו מה כתיב בה א"ל לא תרצח! אמרו לו הוא ירושה שהוריש לנו אבינו וכו'. נגלה על בני עמון ומואב, א"ל מקבלים את תורה? א"ל מה כתיב בה א"ל לא תנאף! א"ל והלא כולן בני מנאפים הן וכו'. נגלה על בני ישמעאל, א"ל מקבלין אתם עליכם התורה א"ל מה כתיב בה? א"ל לא תגנוב! א"ל זו ברכה שנתן לנו אבינו וכו'. וכשבא אצל ישראל מימינו אש דת למו פתחו כולם ואמרו: "כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע". (ילקו"ש יתרו רפו). בפשוטו נראה שהקב"ה ניגש לאומות עם ספר תורה, והציע להם לקבל אותה, אבל כל אומה דחתה את התורה בטענות שונות. ככה אנשים בדרך כלל מבינים את זה אבל אנחנו לא נגיד את זה.

ברמה מסוימת, הקב"ה אכן הציע להם את דרך ה'. הקב"ה תמיד דור אחר דור שלח לאומות העולם אנשים גדולים שיודיעו להם ממצאות ה' בעולם ומעבודתו. תמיד היו חסידי אומות העולם, תלמידי אברהם אבינו. הרמב"ם אומר (הל' עבודת כוכבים א ג) כי לאברהם אבינו היו עשרות אלפי תלמידים שהגיעו להאזין לו. והתלמידים הללו יצאו ולימדו את העמים את תורתו של אברהם אבינו. לאומות היו הזדמנויות רבות לשמוע דברים טובים. אבל האם הם השתוקקו לדברים הטובים? האם הם הראו נכונות להתקדם? לא! הם לא התעניינו. אז מה תהיה המטרה להמשיך איתם הלאה. הם ענו "לא" לאותם אנשים גדולים שדיברו איתם, הם בהחלט שמעו על אברהם אבינו ועל דבריו על הצורך בעבודת ה'. גם בזמן מתן תורה אומרת הגמ' (זבחים קטז.) שכשינתנה תורה לישראל היה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו וכל מלכי הגויים אחזתן רעדה בהיכליהן ונתקבצו אצל בלעם הרשע ואמרו לו מה קול ההמון אשר שמענו? והוא אמר להם חמדה טובה יש לו בבית גנזיו שהיתה גנוזה אצלו תתקע"ד דורות קודם נברא העולם וביקש ליתנה לבניו! העמים הלכו הביתה וזהו. הם הראו שהם לא מעוניינים בתורתו של אברהם אבינו, ולא לקבל תורה. ואז אמר ה' עליהם הרי זה כאילו הצעתי להם את התורה והם אמרו, מה כתוב בה - "מה כתוב שם?" הם לא התעניינו.

אבל כאשר ה' נתן את התורה בהר סיני והוא ראה כיצד עם ישראל קיבל אותה בהתלהבות כה מדהימה ובלתי מוגבלת, הוא אמר: "מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אתי ולשמר את כל מצותי כל הימים למען ייטב להם ולבניהם לעלם" (דברים ה כו). כלומר "תראו את עם ישראל! זו אומה מיוחדת! האם אומה אחרת הייתה עושה זאת?! ברור שלא!"

שמדגימים שהם נאמנים לה' ולתורתו, כך יהיה לכם קל יותר להתחזק, לחזק את עצמכם, באמונה שלכם.

"וַיְהִי בִישׁוּרוֹן מֶלֶךְ", מתי הפך הקב"ה למלך? בהתאסף ראשי עם, כאשר העם מתאסף, כל המנהיגים מתכנסים יחד (דברים לג, ה). דמיון את הימים ההם. המלך הגיע לבית המקדש כדי להביא קורבנות. כשהגיע המלך באו כל הנסיכים. כולם לבושים בבגדיהם העשירים. וכולם ראו שהמלך וכל גדולי בית המלוכה משתחוים לה' וכולם נפלו על הארץ עם כל האנשים. זה היה קידוש ה'! כולם התרוממו יותר ויותר להיות עובדי ה'. ויהי בישורון מלך, ה' הפך למלך בישורון, בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל, ביחד. כאשר שבטי ישראל התאספו היה שם קידוש ה' אדיר. אתה יודע למה? ה' ירד עם שכינתו עליהם, רק בגלל שהיתה מצידם נכונות יותר גדולה.

עולה רגל לקבל חיזוק

וזה אחת הסיבות שבגללן התורה מצוה עלינו "שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה'" (דברים טז טז). שלוש פעמים בשנה כולם עולים לירושלים. אתה יודע מה המשמעות של זה? כולם הגיעו לירושלים להראות את עצמם בפני ה'. היה שם שבט ראובן, שמעון, כל שבט היה שם. דן, נפתלי, כולם! זה היה קידוש ה', עידוד אדיר. בכך שהוא רואה את זה לבד, בלי שום סוג של סברות, בלי שום היגיון, שום שכנוע. ראית את כלל ישראל, כולם היו תמימי דעים בעבודת ה'. הייתה לכך השפעה אדירה על כל אחד מהם. אנו מביטים לאחור על מה שהיה לנו פעם ואנחנו מתאבלים על ההפסד הגדול הזה. אל לנו להתעלם מעקרון זה. עלינו לדעת שבכל פעם שנלך למקום שנראה כמות גדולה של יהודים עובדי ה', התעלינו וכבר לא נשוב להיות אותו אדם שהיינו מקודם.

במתן תורה, כולם ראו את אמיתות התורה. הם ראו שמשה הוא אמת ותורתו הייתה אמת. כי בהר סיני ה' דיבר עם משה, וכולם שמעו את ה' מדבר עם משה.

אנחנו העדים של ה'

ולכן, כשאנחנו מדברים על מה הייתה המתנה הגדולה של מתן תורה; בהחלט הרבה דברים ניתנו לנו. תורה היא הרבה דברים, לא רק דבר אחד. אבל עלינו לזכור תמיד שהחיזוק שקיבלנו באותה תקופה כשכל ישראל היו כולם יחד, "כי לאלקים מגני ארץ מאד נעלה" (תהילים מז י), כולם היו מאוחדים, יחד שבטי ישראל, והם שמעו את קול ה', באותה תקופה נכנסה בהם רוח ששינתה אותם, והם הפכו לעדים. "אתם עדי נאם ה'" (ישעיה מג י). אנחנו עכשיו העדים. כלל ישראל הן עדים לנצח נצחים. אנו אומרים, "כן! משה אמת ותורתו אמת". לא משנה מה העולם אומר, אנחנו לא הולכים לכופף אפילו במילימטר אחד. משה רבינו נכון והתורה שהביא לנו היא אמת! זו העדות שלנו לעולם. ראינו את זה בעיניים ונמשיך להעיד לנצח! והעובדה שאנחנו העדים, אומר ה', היא הסיבה שתמיד נהיה בסביבה. מכיוון שתפקידנו בעולם הזה הוא להעיד על הגדול ביותר מבין כל העקרונות, האמת של ה' יתברך ותורתו, לנצח נצחים.

ובאו כולם בברית יחד נעשה ונשמע אמרו כאחד!

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 282
סיון תשפ"א

של "מוקד העירוב", אברך שהשקיע הרבה גם בלימוד וגם בשימוש למעשה. אבל עקב המצב הבטחוני באותו אזור בשבוע זה, ביקשנו מהרב שידיאג לבדיקה מקומית, וא"ה בשבוע הבא יכנס האברך לתפקידו, ויהי ה' עימו.

בדיקת העירוב בשכונה בבית שמש יחד עם הרבנים

בשבוע האחרון נעשו בס"ד ע"י מוקד העירוב בדיקות עירובים והתקנת עירובים בכמה מקומות בארץ, אחד מהמקומות שנבדקו היה בעיר בית שמש, בשכונה החדשה רמה ד', שבעת התאכלסו כבר כמה מאות משפחות, והתחילו לעשות עירוב שכונתי לסגור את הרחובות

המאוכלסים בעירוב מהודר. בסיור שנערך סביב גבולות העירוב, יחד עם הג"ר יצחק בראנסדורף שליט"א ועוד רבנים ואחרים מהקהילות החסידיות, בדקנו והתפללנו בהלכות העירובין הנוגעות למעשה בשכונה זו, ובדיני הפתרונות לעשיית תיקונים טובים.

אך כידוע יש קושי גדול להחזיק עירוב באזורים שנמצאים בשלבי בניה, וכל שכן אם רוצים שהוא יהיה מהודר. דבר אחד יש הרבה תקלות מידי שבוע, המשאיות והטרקטורים מעקמים את העמודים, ולפעמים גם מורידים אותם, כגון אם הם מחוברים לגדר זמנית שהסירו אותה, וכשצריכים לתקן הרבה דברים, וגם יודעים שהתיקון יחזיק רק לשבוע או שבועיים, קשה לעשות תיקון טוב. דבר שני שיש התרחבות ושינויים גדולים בגבולות העירוב, פתאום העמוד שהציבו אחרי שלשה בתים נהיה באמצע השכונה, כי התאכלסו עוד ששה בתים אחריו, וכל תקופה קצרה צריך להוסיף עמודים חדשים.

להתרגל לשמור על גבול העירוב

לדוגמא, בשכונה יש הרבה גינות קטנות באמצע בניה, ורובם מחוץ לעירוב שכולל את שטחי הבנינים בלבד. באחת הגינות שיש חלק גדול בנוי, הרחיבו את העירוב עד חצי הגינה, ויש חלק שבנו אחר כך והוא מחוץ לעירוב, והשאלה היתה איך להרחיב את העירוב שם. כשהסתובבנו במקום ראינו שעוד מעט יעשו לה גדרות ויהיה אפשר להתחבר לגדרות ולכלול את ל הגינה בקלות, אבל בינתיים מה נעשה, אנשים לא יודעים ולא חושבים ומטלטלים בשבת לגינה, למרות שהיא מחוץ לעירוב, וזה מכשול גדול. בפרט קהילות שהורגלו לטלטל בירושלים בכל השכונות הגדולות, ולא גרו כ"כ סמוך לסוף העיר שזה סוף העירוב, אינם יודעים לשים לב לגבול העירוב. ולכן הרבנים חיפשו פתרון להכניס כבר עכשיו את כל הגינה לתוך העירוב אבל זה מאוד קשה, כאשר הקבלנים עובדים ובונים את הגינה, וממילא אי אפשר להעמיד עמודים בגינה, וגם הם לא יחזיקו מעמד, וכל שבוע יכול להשתנות המצב כשיעשו חלקים מהגדרות ואכמ"ל.

לכן צריך לדעת וללמד את כל בני המשפחה שגם בשכונות חרדיות לא תמיד אפשר שהכל יהיה בתוך העירוב, וצריך כל אחד לשים לב ולברר בכל מקום שהולך, מה הם גבולות העירוב, ומה דרגת כשרותו, ולשים לב לא לעבור את גבולות העירוב, גם כשמדובר בגינה הסמוכה לבתים.

היכן קושרים חוט על עמוד תאורה עם מנורה

באחת מהגינות שנמצאות בבניה, הכניסו כבר חצי מהגינה לתוך העירוב, והשתמשו בעמודי התאורה שהיו עמודי עירוב. הוסיפו בורג מעל הזרוע של המנורה במקום שהוא מכונן מעל העמוד, וקשרו את החוט מעליה.

האחראים שמתמסרים לבדיקת העירוב גם בימים אלו

בימים אלו אנו נמצאים במצב בטחוני חמור מאוד, הן מצד סכנת הטילים מעזה, והן מצד הערבים המתפרעים ותוקפים יהודים בתוך הארץ רח"ל. מצפים כולנו לרחמי שמים, וחסדי ה' המרובים, שיציל אותנו משתי הצרות האלו, שנחזור לחיים של שלום רגועים, ללא פחד מאוייב ואורב, ונזכה לעשות את החיזוק הנורא שה' רוצה מאיתנו, ומדבר אלינו בתקופה האחרונה, בצורה כ"כ קשה.

עקב המצב הבטחוני יש דברים שהיינו צריכים להימנע מהם עקב הסכנה, ויש דברים שעושים בכל זאת מתוך התמסרות, ושומר מצוה לא ידע דבר רע. נתפלל בזאת על כל העוסקים בבדיקת העירובים, שצריכים לעמוד בשעות אלו לבדוק ולתקן את העירובים במקומות פתוחים שאין בהם מקומות מגונים, ונכנסים לסיכון מתוך שליחות של מצוה, ישמרם ה' מכל נגע ופגע, הם ובני ביתם יאריכו ימים בבריאות ובשלוה, ויראו ברכה כל ימי חייהם.

נברך בזאת את הרב ג. שליט"א מפתח תקוה, שעבר לגור שם כדי לחזק את האידישקייט במקום, וטרח הרבה מאוד להקים עירוב שכונתי באזור, למרות הקושי מצד התושבים, הוא עמל וחתר לעשות בשקט בלי ששימו לב, והסתובבנו איתו שעות רבות בעשיית החוטים בעמודי חשמל ובעצים, עם לחיים ופתרונות מיוחדים. וכעת נפל הטיל בפתח תקוה סמוך לביתו ממש וביתו ורכושו ניזוקו נזק כבד, אבל הוא ובני משפחתו ניצלו. והוא התקשר לספר ולומר שמרגיש שהזכויות של הטיירה בעשיית העירוב שמציל רבים בשמירת השבת, שמרו עליו בשעה קשה זו מפני המשחית. יתן ה' ברכה והצלחה בכל מעשי ידיו, וימלא את חסרונו בכפל כפלים שפע ברכה והצלחה, בריאות ופרנסה, והצלחה בשיעורי התורה שמוסר, ונחת מהילדים, ולא יאונה לו ולמשפחתו שום רע.

ישיב נוסף שהעירוב הושלם והחל להיבדק כדין

באחד מהישובים הסמוכים לאשקלון, היתה תקופה ארוכה שהעירוב היה פסול, חוטים קרועים, ועמודים חסרים במקומות שהתושבים הורידו לצורך בניה, וחלקם בנו מבנים ומחסנים תחת חוט העירוב שגם זה פוסל את העירוב. רב הישוב פנה למוקד העירוב לקבל עזרה,

והתחלנו בתהליך, בדיקה, תכנית, אישור, ועבודה, ובחודש האחרון העמידו שם כעשרים עמודים חדשים, והוחלפו כמאה חוטים, עד שבשבוע שעבר זכינו שהושלם היקף העירוב, סביב כל הישוב. עם סיום העבודות עשינו סיור ארוך ומקיף סביב העירוב של הישוב, יחד עם רב הישוב, על מנת שיוכל לבדוק בעצמו בעת הצורך, לדעת את החלק הפרקטי, כיצד קושרים חוט שנקרע בעזרת המוט הטלסקופי, ומה הם הדברים שצריך להסתכל בשעת הבדיקה, מצב החוטים, מצב העמודים, לגלות עירנות לשינויים במבנים, ומה אפשר לסמוך שיעמוד למשך תקופה.

שבוע זה הוא השבוע השני אחרי השלמת העירוב, וכעת היה אמור להיכנס לתפקיד בודק העירוב, אחד מהמשתתפים במסגרת השיעורים

מחיצה], ועשו צורת הפתח מברזל שעומדת על אחת מהמדרגות [ושטח העירוב הוא למטה מהמדרגות], ונשאלה השאלה האם אין כאן חיסרון של עמוד על מדרגה, שמבואר לעיל שנחשב למחיצה תלויה.

בענין זה יש כמה פרטים וחילוקים, ונבאר את הנוגע למקרה כזה, שיש חילוק אם העמודים נמצאים בתחילת המדרגה, או בסופה. כי

אפילו שבמדרגה אחת אין מספיק רוחב שיהיה שטח ד' טפחים לפני העמוד, אבל אפשר לצרף משתי מדרגות יחד [שהגובה ביניהם הוא פחות מג' טפחים, ומצטרפין להחשב קרקע אחת]. וביחד יש שטח קרקע יותר מד' טפחים. וא"כ במצב כזה העמוד כשר, כי ביחס לקרקע שלפני העמוד, הרי הוא מתחיל בתוך ג' טפחים לשתי

המדרגות. אלא שזה דוקא אם העמידו את צורת הפתח בעומק המדרגה שיש לפחות טפח מהמדרגה של העמוד יחד עם ג' טפחים מהמדרגה שלפניה. אבל אם העמידו את העמודים בקצה בשפת המדרגה, א"כ מהי הקרקע שלפניו, צריך לצרף שתי מדרגות תחתונות מלבד מדרגה זו, ואז יוצא שהשטח ד' שלפניו מצירוף שתי המדרגות התחתונות, נמוך מהעמוד יותר מג' טפחים, וא"כ באופן זה העמוד תלוי ביחס לשיעור הקרקע שלפניו. [ויש מכשירים גם באופן זה, כיון ששני העמודים באותה מדרגה ומפלים, ע"פ החזו"א סי' ע"ה ססק"ז לגבי חלונות ואכמ"ל]. לכן יש להקפיד להעמיד את צורת הפתח באופן שנשאר באותה מדרגה כעשרה ס"מ לפני העמוד לכיון העירוב, כדי שיהיה כשר לכתחילה.

שיפוץ העירוב בישיבת באר יעקב

בשבוע האחרון עסקנו גם בשיפוץ העירוב בישיבת באר יעקב, בישיבה יש בחור אחראי על העירוב, ולפני כשנתיים רכשו ממוקד העירוב עמודים ולחיים, ושיפצו את העירוב, אך עם הזמן התקלקלו דברים, היו שני עמודים שהתעקמו, מחמת משאית זבל שפגעה בהם עם המנוף, ולחיים שנפלו, וכעת הזמינו את מוקד העירוב שיבצע גם את התקנת העמודים החדשים.

באחד מהפתחים של הישיבה היו שני עמודים, שהתעקמו באופן שהחוט שקשור בראש אינו עובר אפילו מעל הלחי. במקום אחד

העמידו משטחים של סחורות לפני העמודים, ועליהם הוסיפו קרשים שישמשו ללחיים [כיון שמשטח שיש בו רווחים אינו כשר ללחי]. אבל הקרשים היו נופלים, במקום אחר הוא היה קושר חוט נמוך בגובה שני מטרים, ואז החוט היה מעל הלחי, כי בגובה הזה

עדיין העמוד אינו עקום הרבה, [ובמקום אחד התעקם רק החצי העליון] ולכן כל יום שיש היה צריך לקשור את החוטים מחדש. אלא שבמצב כזה שצריך כל יום שיש לתקן את העירוב מחדש, זה מצב לא טוב, גם מצד האחראי שקשה לו לעבוד כל יום שיש מחדש, לעשות שוב אותו תיקון, וגם מצד הכשרות, כי יש שבתות שהבחור נוסע ומוסר למישהו אחר את התפקיד, והבחור המזדמן לא תמיד יודע לעשות נכון וגם כאשר הבחור עצמו נמצא, בכל זאת לפעמים במשך הזמן נשחטקת ההתלהבות ועושים פחות טוב.

לכן צריך לדאוג שלא להשאיר את העירוב במצב שצריך כל שבוע לתקן אותו. ואמנם כלפי התקלות המתחדשות, אין אפשרות למנוע אותם, ובהם האחראי צריך לחזק את עצמו לעמוד לתקנם, וגם הציבור צריך לתמוך במעשיו. ולפעמים דוקא השינויים יוצרים התחדשות מסוימת לאחראי. אבל באופן שצריך לתקן אותו דבר כל פעם מחדש, יש בזה קושי גדול מיותר, שצריך למנוע אותו ע"י פתרונות שונים, וחידוש העירוב.

בשבוע שעבר הותקנו העמודים החדשים בישיבה, וכן הוספו לחיים תקנים לפניו, כדי שיהיה ברמת הכשרות המהודרת המקובלת בזמננו.

הגיע הזמן שגם אתה תהיה בקי בהלכות עירובין
הצטרף למסגרת השיעורים בעירך
פנה לנציג - 055-678-3323

והנה מצד ההלכות של חוט שצריך להיות מעל גבי העמוד, זה נחשב מעל העמוד ממש, למרות שהזרוע ממשיכה לצד עד המנורה. ואדרבה אם היו קושרים את החוט בהמשך הזרוע, לא היה כשר, כי צריך שהחוט יהיה מעל החלק העומד, משא"כ הזרוע ההולכת בקו מאוזן אינה המשך של העמוד, ואפילו בתור עמוד עקום בדיעבד אי אפשר להכשיר דבר כזה, [כשהחוט אינו באותו כיוון של הזרוע, ועי' חזו"א סי' ע' ס"ק י"א, ואכמ"ל].

ואע"פ שהזרוע אינה חלק מהעמוד, אינה עושה הפסק בין החוט לעמוד, א. מפני שהעמוד רחב יותר, ובחלק הרחב אין הפסק בין העמוד לחוט. ב. אפשר להחשיב את החלק שמעל העמוד כהמשך של העמוד לענין זה, כיון שמחובר היטב, ורק החלק שפונה לצד אינו עמוד. יש עוד אפשרות לקשור את החוט על העמוד הרחב סביב הזרוע במקום שנעשית צרה, וכיון שהחוט יושב על החלק המתרחב, נחשב שיושב מעל העמוד, כמו שכתבנו כבר כמה פעמים. מ"מ יש בזה חסרונות, שהחוט יוצא בקצה עובי העמוד, וכל נדנד מועט יוצא מרוחב העמוד. וגם בקל יכול להיות תקלה, שהחוט יתפס בצידי העמוד. לכן טוב עשו שקשרו את החוט מעל העמוד ממש.

עמוד שיושב על מדרגה או קוביה גבוהה

אבל התעוררה בעמוד זה שאלה אחרת, כיון שהחלק התחתון של העמוד רחב מאוד, כעשרים ס"מ לכל צד, ולא מפני שהעמוד עצמו מתרחב, אלא יש כיסוי לחלק התחתון בקטע של חיבור העמוד לקרקע ולקובית הבטון השקועה בקרקע, ונשאלת השאלה האם זה יכול להחשב חלק מהעמוד או לא. ומה הבעיה אם זה לא חלק מהעמוד, והעמוד יתחיל רק מעל סוף הכיסוי, משום שאז יוצא שהעמוד לא מתחיל מהקרקע אלא בגובה. בעמוד זה השאלה היתה יותר גדולה, כיון שגם קובית הבטון שאמורה להיות בתוך הקרקע, כאן היתה מגולה מעל הקרקע ובולטת יותר מעשרה ס"מ, וא"כ סה"כ העמוד שמעל הכיסוי מתחיל בגובה שלוש ס"מ מהקרקע.

דין כעין זה מבואר בחזו"א (סי' ע' ס"ק י"ח) שאם העמוד יושב על מדרגה שגובהה ג' טפחים או יותר [ואין ברחבה ד' טפחים], נחשב

מחיצה תלויה ופסול, והביאור הוא כיון שמחיצה היא רק החלק שבתוך י' טפחים לקרקע שלפניו, והקרקע שלפניו היא בשיעור ד' על ד' טפחים כשיעור רשות מינימאלית, וכאשר במדרגה אין שטח ד' על ד' [מהעמוד ולפנים לשטח העירוב], א"כ השטח האמיתי של הרשות הוא הקרקע שלפני המדרגה, וביחס לשטח זה העמוד מתחיל מעל ג' טפחים, ויש בו רק ששה וחצי טפחים [בתוך הי' הטפחים שעל פני הקרקע], ואינו כשר. אלא שאם היה מדובר במחיצה כגון גדר, הייתי אומר שגם החלק התחתון הבולט הוא תחילת המחיצה, ומצטרף עם החלק העליון למחיצה י' טפחים. משא"כ בעמוד של צורת הפתח, שאי אפשר לומר שהחלק התחתון הוא תחילת העמוד, משום שאז יש מדרגה באמצע העמוד, מתחיל רחב ונכנס עשרים ס"מ וממשיך בצינור צר, הרי זה פתחי שימאי, לכן חייבים לומר שהעמוד מתחיל בעמוד הישר, ויוצא א"כ שהוא מחיצה תלויה.

מה הפתרון לדבר זה. יש דבר אחד שהאחראי המקומי עשה ביום שיש, שהוסיף אבנים ועפר לפני הקוביה של הבטון, וכביכול הגביה את הקרקע שמסביב, עד שמקרקע זו לתחילת כחלק הצר של העמוד, היה פחות מג' טפחים בגובה. והמשיך את ההגבהה להשלים לשטח ד' על ד' טפחים לפני העמוד. אבל הבעיה שזה לא מחזיק מעמד, והקבלן של הגינה יפנה את האבנים, כיון שזה בולט בשטח ניכר מאוד. לכן צריכים להעביר את צורת הפתח לעמוד אחר שיהיה כשר ע"פ הלכה.

צורת הפתח שצורתה באמצע המדרגות

לפי מה שהתבאר, נביא עוד שאלה שהתעוררה בבדיקת עירוב שכונתי אחר בירושלים, במדרגות שנכנסים בהם לשכונה, [במקרה זה רוחב המדרגות הוא ד' טפחים לשיעור רח"נ, ואין המדרגות נחשבות

נאה דורש

פנינים

ממייב ספרי המגידים בהוצאת "יפה נוף"

איש את קדשיו - לו יהיו!

ואיש את קדשיו לו יהיו איש אשר יתן לבתו לו יהיה (ה).

נתינת צדקה - 'עסקה' טובה

ברש"י מובא: "לפי שנאמרו מתנות כהנה ולויה, יכול יבואו ויטלו בזרוע, תלמוד לומר: ואיש את קדשיו לו יהיו, מגיד שטובת הנאתו לבעלים", כלומר, מהמלים "ואיש את קדשיו לו יהיו" למדנו, שיש לבעלים זכות לתת את מתנות הכהנה והלויה לכל מי שלבו חפץ, ואין הכהנים או הלויים יכולים לסתם בעל כרחו של הבעלים בשענה ששיכים להם.

רש"י מוסיף וכותב: "ועוד מדרשים הרבה דרשו בו בספרי. ומדרש אגדה: ואיש את קדשיו לו יהיו, מי שמעבב מעשרותיו ואינו נותן - לו יהיו המעשרות. סוף שאין שדהו עושה אלא אחד מעשרה שהיתה למודה לעשות". כלומר, בעל שדה ש"מתקמצן" ולא נותן תרומות ומעשרות מיבול שדהו - סופו ששדהו תניב רק עשירית מהתנובה שהיתה רגילה להניב. סוף כל תנובתה יהא כשעור התרומות והמעשרות שהיה עליו לתת ולא נתן.

התורה הקדושה אומרת: "נתון נתן לו, ולא ירע לבבך בתתך לו, כי בגלל הדבר הזה יברכה ה' אלקיך בכל מעשך ובכל משלח ידך" (דברים טו, י). יש פעמים שאדם בן נותן כסף לצדקה, אבל בזמן הנתינה יש לו "קועטש" בלב... למה נתתי, מדי הרבה נתיני... עבדתי קשה להרויח את הכסף, למה השני לא יעבד... וכדומה. באה התורה ואומרת: אדוני הנכבד! אם אתה נותן - אתה עושה "ביונעס" מציון! כי בגלל הדבר הזה יברכה ה' אלקיך בכל מעשך ובכל משלח ידך! הוצאת מהכיס אלף שקל - הקב"ה יוסיף עליך אלף פעמים ויברך אותך כאשר דבר.

מורי ורבותי!

יש משהו שלא "ירוצ" לקנות מגרש בצפון תל אביב ששונה מליון שקל שהצע למכירה ב"מחיר מציאה" של מאה אלף?... הרי לא יהיה אחד שלא ירוץ!

רגע! רגע! "מה אתה רץ"? קוראת לו אשתו, "הרי מאה אלף הוא הון עצום עבורך..."

"הו! פתיה שכמותך! ישיב לה בעלה, "את המאה אלף אני מקבל בחננה, על המקום, ועוד פי עשרה מזה, ולא ארוץ?" ואם הקב"ה מבטיח לך שאם תתן צדקה, ולא ירע לבבך, "יברכה ה' אלקיך בכל מעשך ובכל משלח ידך" - לא "תרוצ" לתת? הרי אין "ביונעס" טוב מזה!

אשה אחת הגיעה בוכיה לרבה של סלוצק ובקשה את עצתו: "אין לי ממה לחיות! אני מרויחה כמה פרוטות, שאינן מספיקות לי לפרנסת ביתי".

הרב מסלוצק אמר לה: "בכל חדש תעשי חשבון מדויק כמה את מרויחה, ועשירית מזה תביאי אלי ואני אחלק כסף זה לעניים". האשה הודיעה: "רבי! הרי כל מה שאני מרויחה לא מספיק לי וכיצד, אפוא, אתה מיעץ לי לתת חלק מהרווח המזערי לאחרים?"

עשר בשביל שתתעשר

אדם שנותן צדקה - רק מרויח מכך! חז"ל דורשים את הפסוק (דברים יח, כב) "עשר תעשר" - עשר בשביל שתתעשר! מי שמקפיד לתת מעשרות, מכל מה שחננו ה' יתברך - לא זו בלבד שאינו "מפסיד" מכך כלום, אלא אדרבה, סופו שותעשר בשל כך!

והנה לפניכם ספור קצר, אחד מני אלה:

הייתי בבית הכנסת "קומרנא". נגש אלי אברך צעיר, שנתים אחרי החתונה, ושאל אותי: "אפשר לספר לכבוד הרב ספור?" ואתם הרי יודעים, רבותי, שאני "צריך" הרבה ספורים... כמובן, השבתי בחיוב, וכך הוא ספר:

במשך שנתים אשתי חפשה עבודה - ולא מצאה. הסתובבה במקום למקום, פה ושם, אך ללא תוצאות! נאלצנו לחיות מהמשכורת הזעומה שקבלתי בכולל. היה לנו קשה...

חדש אחד החלטנו שנינו, אני ואשתי, כי מכאן ולהבא אנו מקבלים על עצמנו, בלי נדה, לתת "חמש" לצדקה ולא רק "מעשר" כפי שנהגנו עד כה.

"מה אמר ומה אדבר", המשיך הלה לספר לי, "כעבור תקופה קצרה ביותר אשתי מצאה עבודה, שמשכרת נאה בצדה, ואני יכול לשבת במנוחת הדעת באהלה של תורה!"

שנתיים היא חפשה עבודה ולא מצאה, ובזכות הצדקה היא מצאה תוך פחות מחודשיים!

עשר בשביל שתתעשר!

ידוע כי אסור "לבחון" את הקב"ה. אבל בדבר אחד מתר! הכתוב אומר: "הביאו את כל המעשר אל בית האוצר, ויהי שרף בביתי, ובחנוני נא בזאת אמר ה' צבקות, אם לא אפתח לכם את ארבות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די" (מלאכי ג, י). הקב"ה אומר: "ובחנוני נא בזאת", מי שנותן - יקבל!

וכך כותב השלחן ערוך (יורה דעה סימן רמו סעיף ב): "לעולם אין אדם מעני מן הצדקה, ולא דבר רע ולא הוצק מתגלגל על ידה, שנאמר: והיה מעשה הצדקה שלום".

חז"ל מדמים את מעשה הצדקה לנה מאורו של הנר לא יחסר כלום גם אם יקחו ממנו אור למאה, או לאלף, גרות אחרים.

כן הוא הדבר בנתינת צדקה, וזה לשון המדרש (שמות רבה לו, א) על הפסוק בספר משלי (י, כג) "כי נר מצוה ותורה אור":

"מהו 'כי נר מצוה'? אלא כל מי שעושה מצוה - הוא

כאלו מדליק נר לפני הקדוש ברוך הוא, ומחיה את נפשו

שנקראת נר, שנאמר: 'נר ה' נשמת אדם'. ומהו 'ותורה אור'? אלא הרבה פעמים אדם מחשב בלבו לעשות מצוה, ויצר הרע שבתוכו אומר לו: מה לך לעשות מצוה ולחסר את נכסיה? עד שאתה נותן לאחרים - תן לבניך... ויצר טוב אומר לו: תן למצוה! ראה מה כתיב: 'כי נר מצוה' - מה נר הנה כשהוא דולק, אפילו אלף אלפים מדליקים הימנו, אורו במקומו - כך כל מי שיתן למצוה, אינו מחסר את נכסיו".

רש"י בפרשתנו מסיים את באור הכתוב: "איש אשר יתן לכהן - מתנות הראויות לו, 'לו יהיה' - ממון הרבה!"

נו? מה אתם אומרים רבותי? "ביזנעס" טוב - אה?

ביידיש קוראים לזה: א גאלדענע געשעפט...

(רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל - יחי ראובן)

פרשת סוטה - לדורות ולא לשענה

דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם איש איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל (ה' י)

חז"ל אומרים במדרש, כי פרשה זאת לא נאמרה לשענה אלא לדורות.

באור הדברים: במדבר לא היה כל צורך בבדיקות, כדי לדעת אם מישוהו חטא או לא. המון, שירד מן השמים, גלה זאת. התורה כותבת עליו (שמות טו, לא): "והוא כזרע גד", דורשים על כך חז"ל שהמון היה מגיד לישראל את כל הדברים הנעלמים.

המדרש אומר: "ולמה נקרא שמו זרע גד? לפי שהוא מגיד מה בחורים ובסדקים. כיצד? אם אדם מוכר לחברו שפחה מעברת וילדה באתה שעה שמכרה, והיו באים לפני משה, זה אומר: 'ברשותי ילדה', וזה אומר: 'ברשותי ילדה'. היה אומר להם משה: 'לבקר משפט', והיה משה הולך בביתו של מוכר, אם היה רואה המון יותר מאנשי ביתו - נמצא חלקו של וילד בבית המוכר, והיה יודע שברשות המוכר ילדה, ואם לאו - היה יודע שברשות הקונה ילדה".

ממשיך המדרש: "היה איש מגרש את אשתו, ונשאת בתוך שלשה חדשים, וילדה לסוף שבועה חדשים, ואין ידוע אם היה בן תשעה לראשון או בן שבועה לשני, היה המון מגיד בן מי הוא: אם למגרש היה - כשהיה לוקח את המון היה מוצא עמר יותר ממה שהיו אנשי ביתו, והיה יודע שהבן שלו הוא, ואם היה הבן לשני, היה עמר הנולד על השני".

ומסיים: "וכן אשה המורדת על בעלה, והיתה הולכת אל בית אביה. היא אומרת 'בעלי סרח עלי', והוא אומר 'אשתי סרחה עלי' - המון היה מגיד, אם נמצא העמר שלה בבית אביה - הוא סרח עליה, ואם נמצא עמר שלה בבית בעלה - היא סרחה על בעלה".

נמצא, אפוא, שבשעתו, לא היה כל צורך בהשקנת הסוטה במים המקוריים! המון היה מברר אם חטאה או לא, וכל הפרשה נאמרה רק לדורות.

(רבי בן ציון מוצמי שליט"א - דורש ציון)

נהיית שוב סוס?!

וכפר עליו מאשר חטא על הנפש (י)

הרב נבנצל מ"זכרון יעקב" דרש פעם על דין הנזיר, שצריך להביא בסוף ימי נזירותו קרבן חטאת. אחד מן השעמים על כך הוא שהואיל והוא התעלה בימי נזירותו, התקרב לקדוש ברוך הוא, ושעם את השעם השוב של קרבת ה', ולאחר מכן הוא שב וחזר למהלכם השגרתי של בני אדם, עליו לכפר על כך בקרבן חטאת.

והוא הסביר זאת באמצעות משל:

גנב אחד נתן את עינו בסוס טוב שהיה בארצו של אי מי, והחליט כי הטוב ביותר יהיה להעביר את הסוס הגזעי הלה לרשותו.

עוד באותו לילה, הוא מהר לארוה, נטל את הסוס ויצא לדרך. כאשר הגיע למקום מבטחים וקשר את הסוס כהלכה, נזכר כי לצדו של סוס זה עמד סוס נוסף, שגם הוא נראה משבח לא פחות ממנו, ואם כה בקלות הצליח להעביר לרשותו סוס אחד, אין סבה שלא ינסה לעשות זאת גם עם הסוס השני.

מבלי להסס, הוא מהר אל הארוה, אולם הפעם לא נזהר דיו והכה בדלת. כעבר שניות אחדות נדלק האור, ובעל הבית נכנס בצעדים מהירים אל תוך הארוה והבחין בו.

"מה מעשיך כאן?", שאל בעל הבית ונתן בו את עינו המפחידות, "והיכן הסוס הנוסף שעמד כאן?", המשיך וחקר, כשאינו גורע ממנו את עינו.

פתח הגנב את פיו ואמר: "אדוני, רוצה אני לומר לך דבר מה, אמנם חייב אני לצון שדבר סוד זה אינני אומר לך אלא אוכל איתך מצאתי ראוי, כדי לגלות לפניך את צמונות לבי".

שם בעל הבית את אָזְנוֹ כאפרכסת, והגנב המשיך: "ובכן, דע לך, שבגלגולי הקודם הייתי אדם עשיר והעסקתי אותך בעובד. אולם מאחר שהעבדתי אותך בקשי רב, ואף את משכרתך לא שלמתי בזמן, כאשר כלו ימי ונשמתי עלתה למרומים, נפסק לי שעלי לשוב חזרה לעולם הזה, להתגלגל בגוף סוס שיעבד אצלך, עד שאשלם לך את כל מה שלקחתי ממך שלא כדין".

"במשך שנים עבדתי אותך בנאמנות רבה, אולם בלילה זה נגמר התקון, ואנכי הפכתי חזרה לאדם. זה פשר הסוס שנעלם והמצאי כאן".

עיניו של בעל הבית נקדעו לרוחה, והוא התבונן באיש מכף רגל ועד ראש: "מה בפיך?" ספק את כפיו זו לזו, "בחי לא שמעתי ולא ראיתי ספור מפלא כמו זה!".

"אמר לי", הוסיף לומר לגנב לאחר הרהור קצר, "האם ברשותך כלי מטה, שמכיה או כרית?".

"מה פתאום?", השיב הגנב, "רק ברגע זה נהייתי".

"אביא לך משל", הציע בנדיבות, "ומה בדבר אכל ושתיה?" המשיך להתעניין.

"אין לי כלום", השפיל הגנב את עינו, וקבל בתודה את כל מה שהביא לו, ואף את הבגדים הנוספים שבהם ציד אותו בעל הבית.

הוא צעד לעבר הפתח כשמזודה גדולה מלאה בכל טוב על גבו, כשבצל הבית נזכר במשהו, הוא שפח על מצחו וקרא: "איך קוראים לך?".

"בגלגול הקודם", השיב הגנב, "קראו לי משה".

"שמע, משה", נפרד ממנו בעל הבית והניח את ידו בידדות על כתפו, "אני כה אוהב אותך, ולכן אני מבקש בלב כואב לומר לך את הדברים הבאים: ראה מה קרה לך בגלגול הקודם, בגלל התנהגותך, לכן לפחות כעת שמר על עצמך, שלא יעלה על דעתך לנהוג באופן כה מביש".

הנהו הגנב בראשו, ומהר ללכת לדרך.

כעבר שלשה ימים, צעד בעל הבית התמים בשוק, והנה לתדהמתו הוא רואה את הסוס שלו עומד למכירה! נרעש ונפחד הוא מהר לגשת אליו, ולצעק אל תוך אָזְנוֹ: "משה, משה! האם כבר שכחתי? כה מהר נהיית שוב סוס?!"

(רבי שלמה לוונשטיין שליט"א - מתוך האור)

אריה שאג

לקט פנינים ושביבי מוסר מתוך ספרי "אריה שאג"

משיחותיו של מגיד המישרים

רבי אריה שכטר זצוק"ל

פרשת נשא תשפ"א

עשר כדי שתתעשר

ואיש את קדשיו לו יהיו אשר יתן לכהן לו יהיה (ה, י)

הקב"ה הקדיש את שבט לוי לעבד את עבודת המקדש וללמד וללמד תורה לבני ישראל. בנוסף נתן להם ה' יתברך מתנות לוי ומתנות כהנה, משום שהם הצבא שלו, כמאמר הכתוב: "ברך ה' חילו" (דברים לג, יא).

הרמב"ם (הלכות שמטה ויובל פי"ג הי"ב) מבאר את טעם הדבר הזה לשוננו: "ולמה לא זכה לוי בנחלת ארץ ישראל ובנחלתה עם אחיו? מפני שהבדל לעבד את ה' לשירתו, ולהורות דרכיו הישרים ומשפטי הצדיקים לרבים, שנאמר: 'ורו משפטי ליעקב ותורתך לישראל'. לפיכך הבדלו מדרכי העולם, לא עורכין מלחמה כשאר ישראל ולא נוחלין, ולא זוכין לעצמן בכח גופן, אלא הם חיל ה', שנאמר: 'ברך ה' חילו', והוא ברוך הוא זוכה להם, שנאמר 'אני חלקך ונחלתך'."

אנו מוצאים בתורה צוים רבים לגבי שבט לוי: "השמר לך פן תעזב את הלוי כל ימך על אדמתך" (דברים יב, יט), "והלוי אשר בשעריך לא תעצבנו כי אין לו חלק ונחלה עמך" (דברים יד, כז), וכן על זו הדרך.

מנתינת המעשרות והתרומות נובעת לאדם תועלת כפולה. התועלת האחת היא קיום רצון ה'. והתועלת השניה היא שפע וברכה והצלחה.

הכרתי יהלומן, שהיתה לו מעין שתפוח עם משפחה של בני תורה. הוא היה נותן להם בקביעות אחוים מסוימים מרוחני. אך ביום אחד הגיעה העסקה אל קצה. האיש החליט שמכאן ואילך הוא מפסיק להחזיק בני תורה, ונתק עמם כל קשר.

עד אותו זמן הצליח האיש מאד בכל עסקיו. גם בתקופה של שפל קשה בענף היהלומים, היה מצבו הכלכלי שפיר, הוא לא נזק ולא ספג הפסדים. והנה זמן קצר לאחר שהתנתק מבני התורה, הלכו העסקים שלו והתדרדרו מדיח אל דח, עד שהפסיד את כל רכושו.

אני מכיר אמן לאמה בנין נשואים לומדי תורה, שהיתה נותנת לכל אחד מהם סכום נכבד מדי חודש בחודשו, כדי לסייע להם בפרנסתם. יום אחד אמרה האשה לעצמה: "למה אני צריכה לעבד בשבילים? שיצמדו לדי, שיחזיקו את עצמם!"

היא כנסה את כלם והודיעה להם: "תשמעו בני הקירים, אני כבר מבגרת וקשה לי מהיום אתם מחזיקים את עצמכם. החל מהחודש הבא עליכם לפרנס את עצמכם."

לא עברו כמה חדשים. לאשה הזו לא נותרה פרוטה מכל רכושה.

ארון ברית ה' אשר הכיל את לוחות הברית היה נושא את נושאי. לא אתה נושא את ארון הקדש, אלא הארון נושא אותך. כך גם לגבי צווי התורה: "השמר לך פן תעזב את הלוי כל ימך". אתה חושב שאתה מחזיק את הלוי, אך יש לך טעות. לא אתה מחזיק את הלוי, אלא הלוי מחזיק אותך!

יסוד חשוב זה נרמז בפרשתנו בפסוק: "ואיש את קדשיו לו יהיו... אשר יתן לכהן לו יהיה". כפי שמבאר רש"י בדרך הדרש: "ואיש את קדשיו לו יהיו... ומדרש אגדה: 'ואיש את קדשיו לו יהיו', מי שמעבב מעשרותיו ואינו נותן, לו יהיו המעשרות, סוף שאין שדהו עושה אלא אחד מעשרה שהיתה למוידה לעשות."

הקב"ה נתן לאדם שפע של ברכה, אבל הוא לא רוצה להפריש מעשר כראוי, וחושב לעשות טריקים ולהערים כביכול על בורא העולם, כדי לפטר את עצמו מהמעשר ולהגדיל את הכנסותיו ורכושו. אומרת התורה: "ואיש את קדשיו לו יהיו", אם לא תתן את המעשר, בסופו של דבר תשאיר רק עם המעשר בלבד. יהיה לך רק עשירות מכל היבול שהיה לך עד כה.

כשעושים את רצון ה' רואים ברכה

לפני שנים רבות נסעתי במונית מירושלים לבני ברק. לפתע ראיתי את הנהג זע על מקומו באי נוחות. "מה ארע?" שאלתי את הנהג שהשיב לי בתסכול: "מאיפה יש להם כסף, מאיפה?"

התברר כי הוא הבחין באדם בעל חזון חרדית שנוהג במונית חדישה, ועיניו נצאו מחוריהן. "מאיפה יש להם כסף לדתיים האלו?!"

"אסביר לך את פשר הדבר", אמרתי לו. "ישנם אנשים שיש להם, בלי עין הרע, שנים עשר, שלשה עשר ואפילו ארבעה עשר ילדים. הם בקשי גומרים את החודש, ועוד צריכים להשיא את כל ילדיהם המרבים. מאיפה הם יתנו אותם? הולך האבא של הילדים, לוקח המלצה מרבנים, פונה אל בעלי מומן ומבקש שייסעו לו בנדבה."

אדם שיש טפת שכל בקדקדו, כבר בהכנסו לעולם העסקים, נותן חמש מכל רוחו ומצליח בגדול, כפי שאומרת הגמרא (שבת קט ע"א): "עשר בשביל שתתעשר". כשהוא מרויח מאה אלף דולר, הוא שם בצד חמש, עשרים אלף דולר. למי יתן את זה? הוא מחזיק את החמש והכסף בוער לו בכיס! הוא כבר רוצה לחלק אותו לנזקקים! הוא כבר רוצה לעשות את הסבוב הבא ולהרויח עוד מברכת ה'.

כשבא אליו נזקק עם המלצה אמין, הוא שמח לתת לו מכל הלב. וכך האחד שמח שיש לו ממי לקבל, והשני שמח שיש לו למי לתת. העשיר נותן את החמש וממשיך הלאה. הוא מצליח עוד יותר ושוב נותן חמש, סבוב אחרי סבוב.

לעצמת זאת, אלו שלא נותנים מעשר, משפצים את כל הבית, רוכשים רהיטי פאר מעצבים, מחליפים רכב אחת לשנה, ואת יתרת הכסף מפקידים בבנק או טומנים מתחת לבלטות. אף אחד לא יראה מהם פרוטה, אבל גם הם לא יזכו להנות יותר מדי מהכסף שלהם!"

אם אנחנו עושים את רצון ה', כלם מרויחים. זה מקבל כסף כדי לפרנס את ילדיו או להשיא אותם, והאחר זוכה לשפע והצלחה, כי הקב"ה רואה שהוא גזבר טוב ולפיכך הוא נותן לו עוד ועוד. אדם שזכה ליבול של מאה קילוגרם, ומפריש ממנו חמש, יזכה בעוד ה' במשך הזמן ליבול של אלף קילו. ואם יפריש מיהבול החדש מאתיים קילו, יתכן ויזכה בעתיד ליבול של מאה אלף, וכן הלאה על זו הדרך. הקב"ה מרצה מהתנהלות שלו, ולכן תשרה ברכה במה שנותר ברשותו.

הבעיה מתחילה כשיום אחד הוא מתחיל לזלזל. "למה אני צריך לתת כל כך הרבה כסף לאחרים? בא נראה איך אפשר להפטר מזה? אולי אפשר למצא פתח לפי ההלכה, שלא אהיה חייב לתת כל הרבה לצדקה?"... כאשר הוא מתחיל לקמץ בצדקה, מפחיתים לו משמים כמה אחוים מרוכשו, ולפתע כבר אין שפע כמו שהיה. עכשיו כשיש לו פחות, הוא עוד יותר מצטמצם ומפחית עוד מהתרומות. ומיד בתגובה מקצצים לו משמים עוד מהכנסותיו, עד שבסופו של דבר נשארים לו רק המעשרות שהיה נותן בעבר. כל זאת בא לו משום שבצרות עינו לא עשה את רצון הקב"ה.

על האדם לזכר שכל השפע והיבול בא מהקב"ה, כאשר מקימים את מצוותיו ומסיעים לבניו!

חובת האדם להתקשר לרב ומורה דרך

מתנות הכהנה נתנו בידי עם ישראל כפקדון, ועליהם להעביר אותן לכהנים, כפי שמתבטאים חז"ל רבות: "כהנים משלחן גבוה קא זכו". אם כן, נשאלת השאלה, מדוע הקב"ה אינו מפרנס את הכהנים ואת הלויים באפו ישיר, אלא על ידי מתנות עם ישראל?

התשובה היא, שהדבר נועד לתת הרגשה טובה לנזקקים להדרכתם ולעצתם של הכהנים והלויים.

קדושת בתי מקדש מעט

בהמונות הגרמ"מ לזבין שליט"א רב שכונת רמת אהרן בני-ברק

דבר המערכת

מרובה, המעשים הטובים משפיעים שפע של חיים ואורה בכל הבריאה, וכמו שאמר בעל המסילת ישרים כי עילוי גדול הוא לבריות כלם בהיותם משמשי האדם השלם.

והרי מצינו שדרשו חז"ל (ירושלמי שבת פ"ב ה"ג) על הפסוק 'והקמת את המשכן' כמשפטו, וכי יש משפט לעצים, אלא קרש שזכה להנחן בצפון יתן בצפון בדרום יתן בדרום. **הרי אנו רואין שבתוך הקדושה עצמה יש חילוק בין צפון לדרום במדרגות קדושתם, שוב אין לשלול אותו הזכות מהקדש שזכה להיות בצפון ולהורידו ממדרגתו להעמידו בדרום, אף שבאמת גם דרום בכלל הקדושה, אלא מפני שיש קצת מיעוט במדרגת הקדושה אין להוריד מקדש זה אף מקצת מדרגה ועיין בחולין (דף צא) עלי יניח צדיק.** ומעתה בנוגע לשאלתך, בתי כנסיות ובתי מדרשות הם בכלל מקדש מעט, וכדאמרין שם במגילה על הפסוק 'ואהי להם למקדש מעט בארצות אשר באו שם', אמר רב שמואל ב"ר יצחק אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות, וכן על הפסוק 'ה' מעון אתה היית לנו', אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות וא"כ כשנזכר לראות בשוב ה' שבות עמו ושבנו בנים לגבולם ואנחנו פה נברך בשמחה ברוך מציב גבול אלמנה, **ואלה בתי כנסיות ובתי מדרשות שלא פסק מהם קול תורה ותפלה, ונהרות דמעות נשפכו שמה כמים לאבינו שבשמים. ובודאי יש כמה בתי מדרשות ששרתה שם השכינה מרוב קדושה שהיתה שם מאלה שהמיתו עצמם באהלה של תורה והקריבו את חייהם על מזבח אהבת התורה וקיום מצותיה, היתכן כי בית קדוש כזה ישאר שומם ויפסק ממנו מעין הקדושה שהיה נובע בתוכו בכל יום? הלא אבן מקיר תזעק על העדר הקדושה. ולכן בורא כל עולמים המשפיע אך טוב וחסד לכל היצורים אינו רוצה להפסיק את טובתו ומביא אותם ג"כ לא"י. כדי שלא יקופח זכותם שכבר זכו להיות משמשי קדושה. ובקיצור, מה שמביאים אותם זה לא לטובתנו מפני חוסר בתי כנסיות, אלא לטובת הבתי כנסיות עצמן שלא יהיו עשוקים ומרוחקים מהקדושה שכבר זכו להיות מרכבה להקדושה, אשר זה כל שפע חיותם וקיומם בעולם. עכ"ל.** חזינן מכל הנ"ל כמה קדושה יש לביהכ"נ כששומרים על קדושתו כראוי, ושנוכח בס"ד לקדש כראוי את בתי הכנסיות בתי המדרשות.

בירורי הלכה

חדשה, דבזה יש לדון דיש בו איסור לנתוץ את התאורה הישנה, מאחר ויש בה קדושת ביהכ"נ, ואין בזה תיקון אלא סילוק הקיים, אלא א"כ נצרך בשביל להעמיד את התקרת גבס וכדו'.

עוד כתב המשנ"ב שם (ס" קנ"ב), ודוקא לנתוץ ולשבר כלי קודש או לעקור דבר מחובר כמו אבן ממזבח, לאפוקי לפנות הכלי קודש והספסלים מביהכ"נ אף שאין זה כבוד לביהכ"נ יש לומר שאין בכלל זה [מהר"ם פדאוה]. ובביה"ל מביא דתמה הפמ"ג (וכן החת"ס בתשובה לג' לד', וכן בחיי אדם) דמבואר בגמ' במכות כב. דאיסור לא תעשון כן לה' אלוקים קאי גם על עצי הקדש, וכתב הביה"ל ליישב דודאי כל דבר קדושה בין מטלטל ובין מחובר אסור להשחיתו דדיני קדושה ואיסור לא תעשון כן לה' אלוקים קאי גם על מטלטלין, וכוונת המהר"ם פדאוה על מה ששאלוהו על ענין פינוי הספסלים והכלים מבית הכנסת אם הוא בכלל נתיצה, על זה השיב דנתיצה הוא דווקא בדבר המחובר רוצה לומר כיון שהכלים אינם מחוברים לבית הכנסת אלא הוי דבר בפנ"ע ובסילוקם אין נשחת כתלי בית הכנסת וגם הם בעצמם אין מתקלקלים לא שייך בזה שם נתיצה, עיי"ש. ומבואר מדבריו דאף דעל מטלטלי וכל כלי בית הכנסת יש איסור של 'לא תעשון' כן' דיש בהם קדושת כלי ביהכ"נ, אולם אין זה קדושת המקום אלא קדושת הכלים, ולא חשיב קדושת ביהכ"נ לומר שאם סותר ולוקח אותו ממקומו הרי סתר את קדושת המקום, דאין זה חלק מקדושת ביהכ"נ כדברים המחוברים שיש להם קדושה ואסור לסתור אותם ממקומם דהוי ככתלי ביהכ"נ, אלא יש בהם קדושה עצמית של הכלים, והאיסור הוא לסתור ולבטל את הכלי מקדושתו, משא"כ במחובר האיסור לבטל את המחובר מחיבורו דסותר ונותץ את קדושת כתלי ביהכ"נ.

בפרשת 'אמור' הבאנו שיחת חיזוק ממרן ראה"י הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל (שנאמרה בחנוכת ביהכ"נ 'שערי תבונה' רמות) שביאר **שקיים ה'בית מקדש מעט' הוא עי"ז ששומרים על קדושת המקום**, ושבוים אותו לשם מקום שיתפללו שם, שיהי' לימוד התורה, שיהי' ליבן של ישראל לאביהם שבשמים, ובלי זה אין לו ערך! הוא סתם בית! בית זה לא מקדש מעט. ומלבד מה שכל אחד צריך לעשות את הדברים שבין אדם למקום אבל צריך ג"כ שיהי' בין אדם לחבירו שהלב של כל אחד יהיה מאוחד עם כל האנשים שמתפללים ולומדים ושנמצאים בו.

והראונו שבש"ת הר צבי אור"ח סימן פ"ד שהשיב לשואל וז"ל: ע"ד ששאלתני לתת לו ביאור על מאמר חז"ל במגילה (כ"טא) עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבחז"ל שיקבעו בא"י, **האם א"א לבנות בא"י בתי כנסיות ובתי מדרשות עד שנצטרך להביאם מחו"ל?**

הנה כדי לקרב הבנת המאמר צריך להעתיק את המאמר בשלמותו וזה יפיץ אורה על פני דבריהם הקדושים, כי לא ח"ו מצד חסרון בתי כנסיות ובתי מדרשות יביאו אותם מחו"ל לארץ. וז"ל הגמ' במגילה (כ"טא): תניא ר"א הקפר אומר עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיקבעו בא"י שנאמר 'כי כתבור בהרים וככרמל בים יבוא' והלא דברים ק"ו ומה תבור וכרמל שלא באו אלא ללמוד תורה לפי שעה נקבעו בא"י, בתי כנסיות ובתי מדרשות שקורין בהם ומרביצין בהם את התורה כולה עאכ"ו עכ"ל הגמרא. וכאשר נשים לב לק"ו זה שדרשו, הרי מיד מבואר שאין הטעם מפני חסרון בביהכ"נ, דאין זה נלמד מכח ק"ו, ואין במשמעותו ק"ו שיכריח לנו ידיעה זו שיהיה חסרון בביהכ"נ אלא ודאי הענין כפשוטו, וע"ד שמצינו בכמה מקומות, שקפדה תורה שלא לשלול שום זכות משום גברא שבעולם, לא מיבעי מהאדם המדבר שיש לו נשמה שכלית, אלא אפילו מן הדומם ג"כ, **מפני שכל דבר שנעשה בו מצות התורה, רוח קדושה חופפת על הדבר הזה ויש לו חיות באיזה סוג שהוא, ואף שענין זה נעלם מעינינו, עיני בשר, אבל הדבר ברור שכל הבריאה אף הצומח והדומם מתענגים ויונקים שפע חיותם מנצוצי הקדושה השורה עליהם**, וזה דבר ידוע ג"כ, שהמעשים רעים ועונות ופשעים מביאים הרס וחורבן בכל הבריאה, ולהיפוך, מדה טובה

בדין קדושת המחובר לבית הכנסת ודברים המטלטלין בבית הכנסת

ס' קנ"ב ברמ"א: ואסור לסתור דבר מבית הכנסת אלא א"כ עושה ע"מ לבנות, ועיין במשנ"ב סק"א דאסור לנתוץ דבר מביהכ"נ דהוי כנותץ אבן מההיכל דאסור משום שנאמר את מזבחותם תתוצון וגו' לא תעשון כן לה' אלוקים, וביהכ"נ וביהמ"ד נקרא גם מקדש מעט, ודוקא לנתוץ ולשבר כלי הקודש או לעקור דבר מחובר כמו אבן ממזבח וכו'. מבואר דכל דבר המחובר יש לו דין קדושת ביהכ"נ.

ובס' קנ"ד ס"ו כתב הרמ"א פרוכת שתולין לפני הארון אין לו קדושת ארון רק קדושת ביהכ"נ וכן הכלונסאות שבו תולין להפרוכת וכו'. וכתב המשנ"ב ס"ק ל' דאף שהוא רק תשמיש דתשמיש מ"מ לא גרע משאר כלי ביהכ"נ שדינם כביהכ"נ וכו'. והיינו דהוקשה לו דהא תשמיש דתשמיש קדושה אין בו קדושה, וא"כ הפרוכת הוא רק תשמיש דתשמיש לספר תורה, ולזה תירץ דאין קדוש מחמת קדושת ספר תורה אלא משום קדושת בית הכנסת, ואלמא דכל דבר שמשמש את ביהכ"נ יש לו דיני תשמיש קדושת ביהכ"נ.

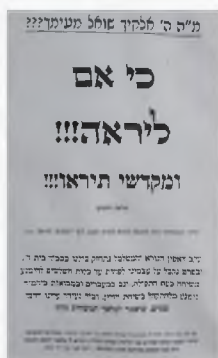
ולפ"ז אף הפלורוסנטים וכל הדברים המחוברים לביהכ"נ חל בהם דיני קדושת ביהכ"נ ויש בהם איסור ניתוץ. ומבואר דמלבד כתלי ביהכ"נ דהם ביהכ"נ עצמו ויש בהם קדושת ביהכ"נ, אף בכל דבר המשמש את מתפללי בית הכנסת יש בו קדושת ביהכ"נ כפלורוסנטים, מזגנים וכדו'. ולפ"ז בבית הכנסת שרוצים להחליף תאורה, במקרה שהתאורה התקלקלה או שנחלשה ודאי דמותר דהוא צורך ביהכ"נ, אולם פעמים אין לזה צורך וכגון באופן שבונים תקרת גבס מתחת התקרה הקיימת, ומתקינים בו תאורה

ומעתה יש לדון לפי החת"ס, האם מותר להשאיל כסאות וספסלי ביהכ"נ לצורך חולין, דהא כתב דיש איסור ניתוח לא רק בביטול הכלי אלא בביטולו מתשמישו, ואולם יש לחלק דכל הא דאסור לבטל מתשמישו היינו במבטלו מייעודו, דלוקח כלים אלו לצורך חולין, אבל במשתמש בהם שימוש חולין אין בזה איסור, וממקומו מוכרע, דאם לא כן, בכל ישיבת חולין בכסאות ובספסלי ביהכ"נ יהיה איסור שנותן את הכלים, והא ודאי דלא, וע"כ דהוא משום שלא מחשיב שמנתן אלא בסותר שימושו וייעודו אבל בלוקח ויושב תשמיש חול אין בזה משום איסור כלל.

[הדברים נכתבו ע"י הגאון רבי אביעד אברהם קורצטג שליט"א, רמות ב']
ומור"ר הגרמ"מ לובין שליט"א השיב: במשנ"ב כתב דמסתבר דיש איסור סתירה על כלי ביהכ"נ כמבואר ברמב"ם וברושלמי. ואמנם שם מיירי בתיבה ופירות ומשמש קודש, אבל לא נתבאר להדיא על ספסלים ושולחנות, ד"ל דמשמשי אדם ולא משמשי קודש אין עליהם קדושה. אמנם מנידון המהר"ם פדאוהו בביה"ל קצת משמע דסתירת ספסלים איכא נמי איסור, אך צ"ע מנלן. אמנם בתשובת מהר"ם המובא בחת"ס חו"מ צ"ה, מבואר דאף בסטנדר אסור להוציאו מביהכ"נ, ולפ"ז מבואר דס"ל דספסלים ושולחנות יש בהם קדושה ומ"מ לענין גניזה לא שמענו אף באבני ביהכ"נ וכן משמע קצת בסימן קנ"ד ס"ג דדווקא בתשמישי קדושה צריכים גניזה וצ"ע.

ויש לדון עוד, דהנה גבי איסור נתיצה במחומר, נתבאר לעיל דהאיסור הוא בכל שהו, ויל"ע גבי איסור נתיצת כלים, דכתב בחת"ס שם שהמהר"ם מרוטנבורג אוסר לקטום עץ מסטנדר והוא משום שנותן את הכלים. ויל"ע במידת שיעורו, דלכאורה יש לחלק מכתלי בית המדרש, דהתם האיסור הוא מ'את מזבחותם תתצו' ובכל שהוא שנותן הרי עובר על האיסור, אבל הכא האיסור הוא מ'ואשריהם תשרפון' באש לא תעשון כן לה' אלו קיכס' ובזה יש לדון שבכל שהוא שיעור מועט אין זה נתיצה דאין בזה משום ביטול הכלים, משא"כ בכתלים לא נידון מצד ביטול הכתלים אלא שבירת הכתלים, ויש לדמות לאיסור סותר בשבת דבמחומר לקרקע הוא בכל שהוא ובכלים הוא ביטול הכלי אבל כל שלא מבטל את הכלי משימושו ונשאר שמו הראשון עליו לכאורה לא ביטל את הכלי ולא יהיה בזה משום ניתוח הכלים. ועיין עוד בחת"ס אור"ח תשובה לג' שכן גם נקט, ובחו"מ תשובה צ"ה כתב, דלפ"ז מותר ליקח רהיטים של בית כנסת זה לביהכ"נ אחר, דלא סותר את הבית הכנסת בנטילתו אותם, וכן לא סותר את קדושתם בנטילתם דנשארו להיות משמשים לקדושת ביהכ"נ, אבל אם לוקח אותם לשימוש חולין בזה אסור, וחידש שבאיסור כלי הקודש יש איסור נתיצת הכלי ויש איסור לבטל קדושתו ולבטל ייעודו, וע"כ בלוקח לחולין ביטלו וניתן את הקדושה שבו, ובביה"ל יש לדייק דלא כדבריו, דכתב דכל האיסור הוא רק שמשחית את הכלים, ולא שינוי מייעודו.

חיזוקים בבתי הכנסת

התפילה, וגם במעברים ובמבואות ביהמ"ד נמנע מלהתקהל בשיחת חולין, ובזה נעורר עלינו רחמי שמים, שיאמר למלאך המשחית הרף. ואם כבר דיבר, יהיה לו תיקון גדול מהיום ההוא והלאה ע"י שיגער בחבירו, וגדול כח התשובה שיזכה לעצמו ומזכה לאחרים עמו וזדונות נעשים כזכויות ונברא לו מלאכי רחמים ותגרמו חיים לכם ולבניכם אחריכם בטוב ובנעימים - לשון ספר הגן דרך משה. ובס"ד החיזוק ניכר היטב בביהכ"נ. יה"ר שיזכו מתפללי ביהכ"נ זה ובכ"מ להמשיך ולהתחזק בשמירת קדושת ביהכ"נ.

ביהכ"נ דחסידי צאנז' רח' יהודה הלוי ב"ב

כבר מקדמת דנא בהכוונת האדמו"ר שליט"א ישנו חיזוק גדול בביהכ"נ בענין שמירת 'קדושת בית הכנסת והתפילה' האדמו"ר שליט"א מעורר על כך רבות, וכמו"כ זהו חלק נכבד מתקנון ביהכ"נ (בתמונה התחתונה). בכ"ה ניסן האדמו"ר חיזק שוב את הענין, ופורסם בביהכ"נ מודעה וז"ל: לאור קריאת רבינו שליט"א בכ"ה ניסן שנה זו **נתחזק כולנו בשמירת הדיבור בשעת התפילה, וגם לרבות שלא לשוחח בחוץ בשעת התפילות מפני חילול ה'.** נתחזק ונתאמץ שלא לדבר בשעת התפילה גם במבואות ביהמ"ד ונזכה ל'שיבה טובה' (שתיקה יפה בשעת התפילה).

עקב האסון הגדול בל"ג בעומר במירון שוב קבלו המתפללים ע"ע להתחזק בשמירת 'קדושת ביהכ"נ' ופירסמו על כך מודעת חיזוק וזה תוכנה: **מ"ה ה' אלו קיך שואל מעמך? כי אם ליראה!!! ומקדשי תיראו** (פרשת השבוע) ועתה בעונותינו בית הכנסת נקרא מקדש מעט, לכך 'ומקדשי תיראו' (ש"ה) עקב האסון הנורא והמטלטל **נתחזק כולנו בכבוד בית ה', ובפרט נקבל על עצמינו לפחות עד כלות השלושים להימנע משיחה בעת**

ה. **איסור חמור ביותר לעורר חז"ז קטטה ומריבה בין כותלי ביהכ"נ** אף שלא בשעת התפילה, או להפריע לסדרי ביהכ"נ ולשלום המתפללים מאיזה סיבה שלא יהי.
 ו. **איסור חמור לשוחח בביהכ"נ מהתחלת התפילה ועד גמירתה** וכן באמצע קריאת ההפטורה, וכן יש למנוע מלהביא תנוקות וכפרט ילדות לביהכ"נ. וזמנה על כל אחד מהמתפללים להזכיר את העוברים על כך, ויתמנו שני אנשים לעורר את המתפללים על הצ"ל.

סיפור השבוע

בשעת התפילה נכתבים בספרן של רשעים, רחמנא ליצלן. והמשיך אותו יהודי וסיפר: 'בשעה שקראתי קטע זה, החילותי לבכות. חשבתי עלי ועל אשתי וילדי, שאנו שייכים לקטגוריה של ספר רשעים, ה' ישמור! אנחנו מתאמצים לעסוק בתורה ובמצוות כל השנה, ונדמה שאם אין צדיקים, לפחות בינוניים אנחנו... ופתאום מתברר, שבגלל שיחה בשעת התפילה אנחנו עלולים לאבד את הכל! אנחנו עלולים להיכתב בספרם של רשעים גמורים! מיד קיבלתי על עצמי בבכיות שלא לדבר בשעת התפילה, ומאז ועד היום, שבע שנים, שאני מדבר. כעת, ברצוני לספר לך גם על סיפור מופלא, שאירע עימי, ואני תולה אותו בזכות הזאת שלי, שהיא גם זכות שלך... וזה דבר הסיפור: בחול המועד פסח נסעתי עם בני משפחתי. לפתע, התרחשה תאונה, והרכב שלי פגע במכוניתו של גוי אחד, ומוחץ את הרכב שלו כליל. בחסדי שמים, הצליח הגוי להיחלץ מהרכב ההרוס כמעט ללא פגע. כל בני משפחתי יצאו מהתאונה הקשה בשלום, לא אירע לאיש דבר. זו היתה סייעתא דשמיא גדולה. (כבוד בית ה')

ביום בהיר אחד קיבל הרב גרינוואלד שיחת טלפון מיהודי שגר בחו"ל. 'אתה לא מכיר אותי', פותח היהודי החוצניק, ואומר, 'אבל אני חייב לך הכרת הטוב גדולה! בזכותך לא דיברתי במשך 7 שנים בשעת התפילה! ובזכות זה גם זכיתי לסייעתא דשמיא גדולה.' 'איך בזכותי?' שואל הרב גרינוואלד, 'האם שמעת אי פעם דרשה שלי?' 'לא שמעתי אותך', משיב האיש, 'אבל קראתי עלון שיצא לאור לאחר שדיברת בעניין זהירות מדיבור בבית הכנסת. ראיתי את העלון הזה בבית הכנסת לפני התקיעות, והוא עשה עלי רושם גדול.'

'מה היה כתוב שם, שכל כך עורר אותך?' 'היה כתוב כך', אומר האיש שמעבר לים: 'הזהרה הקדוש כתב, ששלושה ספרים נפתחים בראש השנה. ספרן של צדיקים, ספרן של בינוניים וספרן של רשעים. שואל רשב"י: מי המה האנשים הנכתבים בספר רשעים? והוא עונה: **אותן המבזין כבוד השכינה ומדברים בשעת התפילה. רק תפילותיהן של צדיקים נכנסות להיכל, תפילותיהן של הבינוניים נשארות מחוץ להיכל, ואלו שמדברים**

לעילוי נשמת מזכי הרבים

הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל והגאון הגדול רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דרורי זצ"ל

לתרומות ולהפצת העלון 052-7101970 | לשליחת חומר ולקבלת העלון: פקס 15335792498 y0527176420@gmail.com

בית האדם לשלוט במחשבתו ונפשו ופרגשותיו!

אמנם לפעמים יש צער גדול - שנדרש זמן כדי להפיג את את עוצמת הכאב והצער.

כמו שסיפר הגאון רבי חיים מואלוז'ין זצוק"ל על הגר"א שערך לו חצי להסיח צערו מדעתו ולקרות הלל.

אבל להיפטר לגמרי - אין אדם שיכול לפטור את עצמו!

והמלא את לשונו של מרן החזון איש זצוק"ל "חובה על האדם, למעט את ערך מצוקותיו אשר יציקו את לבבו, ר"ל, לחזק את דעתו ולבטל את הגלים אשר יעלו על ראשו, ובהסירו רגשותיו, לא ירגיש, ויקבל שכר על הפרשה".

מבואר בדבריו שזו חובה! והדברים הללו הם התעוררות גדולה לתורה ועבודה וביחוד לבני תורה.

נמצא - הלל מחייב את העניים, רבי אלעזר בן חרסום מחייב את העשירים, יוסף מחייב את הרשעים. [לה:]

יש להבין איך ניתן לדרוש מאדם להיות כמו אותם הגדולים - הרי ישמעתיא בעי צילתא, ואיך ניתן להתרכז כראוי מתוך נסיונות קשים?

הגאון רבי מאיר גריינמן שליט"א מוכיח מהגמרא בסוכה [כה:] שאומרת 'אבל חייב בכל מצות האמורות בתורה' בגלל שאיחור הוא דקא מצטער נפשיה, איבעי ליה ליתובי דעתיה.

רואים שהדבר נתון ביד האדם לשלוט במחשבתו ובנפשו - ואין לשום אדם טענת אונס על זה!

איך היה מותר להלל להסתכן עבור לימוד תורה?

שהלל עשה זאת רק מתוך 'אהבת תורה' אינו אלא טועה - הלל עשה זאת מדין פיקוח נפש!!!

הלל הרגיש שאם הוא לא ישמע את השיעור חיינו אינם חיים! לכן היה חייב לשמוע אפילו מתוך השלג, כי זה סכנה מיידית.

סכנת הקיפאון היא חשש מאוחר יותר, וגם יש סיכוי להינצל ממנו כמו שהיה לבסוף... זה העומק שבמעשה זה!

מי שזוכה לרכוש את המבט הזה - מעלה עצומה! להרגיש שהתורה זה החיים שלך, וכשתצצק 'השיבנו אבינו' תזעק מעומק הלב כי זה החיים שלך...

והאמת היא שכל אדם מישראל בטבעו יש לו חשק בתורה, כמו שהביא הגאון רבי דוד כהן שליט"א [מהשיח יצחק בשם הגר"א] שכל אדם נברא בטבעו כשהוא אוהב ללמוד.

אלא שהוא מרגיל את עצמו להתעסק וליהנות מדברים בטלים - עד שלא יכול להיגמל מהם.

מי שרגיל בלימוד התורה - נמשך אליה, וחש תשוקה עצומה וחשק נפלא - זה מה שאנו מבקשים "שתרגילנו בתורתך".

צריך להבין שהבטלה לא באה מחוסר חשק - אלא אדרבה, בגלל שמתחילים להתבטל וליהנות מן הבטלה, אין חשק ללמוד...

ממילא הכח בידנו לעזוב את השטויות, להתחיל לתפוס רוחניות, ליהנות מהלימוד, ולשמוח בתורה.

אמר עלינו על הלל הזקן שבכל יום ויום היה עושה ומשתכר בטרפיק, חציו היה נותן לשומר בית המדרש, וחציו לפרנסתו ולפרנסת אנשי ביתו, פעם אחת לא מצא להשתכר, ולא הניחו שומר בית המדרש להכנס, עלה ונתלה וישב על פי ארובה - כדי שישמע דברי אלהים חיים מפי שמעיה ואבטליון.

אמר אותו היום ערב שבת היה, ותקופת טבת היתה, וירד עליו שלג מן השמים, כשעלה עמוד השחר אמר לו שמעיה לאבטליון - אבטליון אחי, בכל יום הבית מאיר, והיום אפל, שמא יום המעונן הוא? הציצו עיניהן וראו דמות אדם בארובה, עלו ומצאו עליו רום שלש אמות שלג, פרקוהו והרחיצוהו וסיכוהו, והושיבוהו כנגד המדורה, אמרו ראוי זה לחלל עליו את השבת. [לה:]

הנה כשרוצים להביא להביא דוגמא 'לאהבת תורה' אמתית משתמשים במעשה הזה של הלל הזקן.

אך תלמידי ישיבת סלבודקא, שאלו וכי מותר לסכן חיים בשביל לימוד תורה? ולמה מחנכים אותנו לאהבת תורה עם סיפור שנראה סותר לחלכה?

מסביר הגאון רבי חזקיהו משקובסקי שליט"א שמי שחושב

בדורינו חספל ניתן לזפות לסייד גדולה יותר

הנהגת שמים היא שעל כל עמל יש קצבה כמה סייעתא דשמיא יקבל האדם בתמורה - וכאשר הדור שפל וצריך להעמיד דרגה רוחנית גבוהה, הרי שעל כל טיפת עמל מקבלים הרבה יותר סייד! אם בזמן רגיל צריך הרבה עמל כדי לזכות לדרגות מיוחדות - כיום שהדור שפל, בהרבה פחות עמל ניתן להגיע לדרגות של גדלות עצומה.

אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן ראה הקדוש ברוך הוא שצדיקים מועטין עמל ושתלן בכל דור דור. [לה:]

יש להבין הרי לכל בן אנוש יש בחירה אם להיות צדיק או רשע - ואיך ה' שותל צדיקים?

הסביר מרן הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל שלכל דרגה ברוחניות צריך סייעתא דשמיא, ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו.

העבודה של האדם היא רק לעמול לחיות "בא לחיטתא"!

היא מסובבת ודוחפת אותו. ברגע שהוא "בא" בלבד - אפילו בעודו עומד עדיין רחוק מאוד מהמעשה, אם תהיה מחשבתו 'לטוהר' - כבר זכה בכל הדבר - כבר כבש את הדרך, וכבר הוא אוזן ותופס במעשה.

כי מחשבה היא תחילת היצירה, והיא המכניסה ומעמידה את התוצאות כפועל יוצא, ודבר הבא ממילא, ומבלעדיה אי אפשר ליכות בשום דבר.

את הידיעה הזו חשוב לחדד במיוחד בפתיחת הזמן, ובכל התחלה חדשה - כי יש בה בסיס איתן לצייר ולייצר את כל ההמשך במסלול ישיר ונכון.

אמר ריש לקיש מאי דכתיב {משלי ג-לד} 'אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן' בא לטמא פותחין לו בא לטהר מסייעין אותו. [לה:]

הגאון רבי ירוחם הלוי ליבוביץ זצוק"ל [המשגיח ממיר] אומר שחז"ל גילו לנו כאן סוד גדול:

כל מה שדורשים מן האדם בעולם הזה, היא רק כי "בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו" [מכות י:] לא בדרך שאדם הולך!

שהלא אדם אינו הולך מעצמו - הנטיה שנוצרת ונשתרשה בקרבו,

איך ניתן לומר על בעל תשובה 'קדוש מרחם'?

להצליח בתוכחתו, והיו אומרים לו: מהיכן אתה יודע שעי"ז היא הבל שאין בה מועיל? וכי ניסית ונוכחת?!

אבל עכשיו שבתחילת ימיו היה עובד עי"ז כמוהם, יכול לומר להם: כבר ניסיתי את כל העבודות־זרות, ונוכחתי לדעת שהאמת היא שרק ה' הוא האלקים ואין זולתו.

נמצא, שגם השנים ההן שעבד עי"ז נהפכו לטובה - שהשתמש בהם להכניס נפשות לקדושה, וגם הן עולות למספר ימי צדקתו, ונקרא קדוש מרחם!

והדבר הזה נוגע לכל אחד מאתנו!

כאשר האדם נכשל ח"ו בעניינים מסויימים בתחילת חייו - אם מכח זה יבין ויכיר את גנות המעשים ההם, ובכח זה דווקא יחזור ויחזיר אנשים בתשובה, אז לא רק שהקב"ה מוחל לו על אותם עוונות, אלא שהשנים ההן ייהפכו לדחיפה ולסיבה אל הקדושה, ונקרא צדיק מעיקרו וקדוש מרחם, ה' יזכנו.

נמצא הלל מחייב את העניים רבי אלעזר בן חרסום מחייב את העשירים יוסף מחייב את הרשעים. [לה:]

הגאון רבי שמשון דוד פינקוס זצוק"ל אומר שניתן לדייק עי"ד דרש את הפסוק 'הוכח תוכיח את עמיתך' [ויקרא י טו] שיעמיתך זה דווקא מי שדומה לך במצבך.

ולכן רק הלל יכול לחייב את העניים - כי הוא היה במצב שלהם, כך גם רבי אלעזר בן חרסום יכול לבוא בתביעה רק אל העשירים שהוא התנסה במצב כזה ועמד בו.

ומסביר עפ"י את מה שאומרים על אברהם אבינו ע"ה ש'בא בימים' פירושו שניצל כראוי את כל ימיו.

והרי הכיר את בעל הבירה רק כמה שנים אחרי לידתו?

אלא הענין הוא שאברהם אבינו היה מכניס נפשות תחת כנפי השכינה, אם היה עובד ומכיר את הקב"ה מנעוריו, לא היה יכול

לא להרוויח על חשבון האחרים

קיום הדין שלא יישאר נותר - וזה מצווה שאפשר לקיימה עי"אחרים...

ולכן הצנועים מושכים את ידיהם - כדי לא לתפוס דברים שאחרים מחזירים עליהם.

יש בנותן ענין להביא מה שאמר **מרן הגראי"ל שטינמן זצוק"ל** לאדם שהרבה לקנות כרטיסי הגרלה 'לצאת ידי חובת השתדלות'...

מרן העיר לו - הרי יש עוד טיפשים רבים שהשקיעו כספים בהגרלה הזו.

האם נאה לך לבסס את כל תקוותך על האפשרות שכל השאר יאבדו את כספם שהשליכו להגרלה - שלא יזכו?

ועוד שריבוי הכרטיסים - ודאי לא מעלה את הסיכויים, כיוון שאנשים זוכים, ולא כרטיסים...

מלבד שההשתדלות נועדה להסתיר את הנס, והיות שהסיכויים אפסיים - והזכייה היא עדיין נס, כך שעדיף לך להניח לבורא - למצוא את הדרך הטובה לפתוח שערי שמים - ללא העצות שלך...

תנו רבנן ארבעים שנה שמש שבעון הצדיק וכו', ונשתלחה ברכה בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים, וכל כהן שמגיעו כזית - יש אוכלו ושבע, ויש אוכלו ומותיר, מכאן ואילך נשתלחה מאירה בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים - וכל כהן מגיעו כפול, הצנועין מושכין את ידיהן, והגרגרין נוטלין ואוכלין. [לט.]

התוספות ישנים כתבו שאם היה מגיע אל הצנועין כזית לא היו מושכים את ידיהם - כדי לקיים מצות אכילה, אבל בפול נמנעו מלקחת כי 'אין מצות אכילה לגמרי'.

ויש להבין מהי הגדרה הזו של מצווה לא לגמרי?

מבאר **הגאון רבי ישראל בונים שרייבר שליט"א** על פי מה שדנו האחרונים באכילת הקודשים אם יש בהם מצוות אכילה, או שהאכילה עוזרת לקיים את הדין שלא יהיה נותר.

ונראה שלדעת התוספות ישנים רק כשאוכל כזית מקיים מצוות אכילת קרבן.

אבל אם מגיע אליו פחות מכזית - 'אין מצות אכילה לגמרי', אלא

מה נשתנה סער ניקנור חשני מהראשון?

"מיד, נח הים מזעפו" - מלאו הגלים את שליחותם.

משנוכח, כי הזריקה הראשונה היתה מיותרת, כי באותה שעה לא קרא ולא הבין את שפת הים וזעפו, התחיל דואב על השער הראשון שהוטל.

אך לא על השער שנעלם דאב ניקנור, אלא על חוסר ההכרה, באותה שעה דאב ליבו, 'אילו הייתי מעמיק עוד יותר כבר אז, ומבין את השפה, ולא היתה כריכתי סביב השערים בוששת לבא - הים היה נח מזעפו כבר אז'.

אכן כשבאה ההכרה אל שלמותה, שוב אין למצולות צורך בשער - ואותם הגלים המטלטלים את האניה כקליפת אגוז, לפתו את השער, ומן המצולות יגביהו ויובילוהו על קצף שכמם אל מתחת לדופני האניה...

כי שליחות היא - שליחות של גלי ים, שליחות של מצולות, שליחות של שערים, ומשיבינם האדם, וידע לקרא את קריאתם של כל אלו, לא יפסיד ולא ינזק לעולם...

הנסים נעשו לניקנור, אך המה אשר איפשרו את מציאותם של השערים בבית השם, ולעדי עד, לא ישכח העם ולא ישכח המקדש, את הנסים אשר נעשו לניקנור.

האומנים שבמצרים — נשכחו מזמן, קברניטי האניה — עלומים, רק ניקנור הוא שיוכר ויפקד, מאב לבנו, מדור לדור, ואיש לרעהו יאמר: כך נבנים שערי ביהמ"ק!

ואתה אדם, באשר הנך — אל תאטום אזנים! כי צועקים אליך, מתחננים אליך, שמע היטב, קרא היטב, הבן היטב, עקוב אחר המבוקש והמוצא, וטוב יהיה לך כל הימים.

ת"ר מה נסים נעשו לדלתותיו? אמרו כשהלך ניקנור להביא דלתות מאלכסנדריא של מצרים, בחזירתו עמד עליו נחשול שבים לטבעו, נטלו אחת מהן והטילוה לים, ועדיין לא נח הים מזעפו, בקשו להטיל את חברתה, עמד הוא וכרכה אמר להם הטילוני עמה! מיד נח הים מזעפו, והיה מצטער על חברתה, כיון שהגיע לנמלה של עכו היתה מבצבצת ויוצאה מתחת דופני הספינה. [לח.]

יש לדון - מה השתנה השער חשני מהראשון? מדוע נעתר להשליך את הראשון? ומפני מה כרך את עצמו לשניה - וכי מותר לו למסור את הנפש עברה?

מסביר **הגאון רבי ברוך מרדכי אזרחי שליט"א** שאמנם פיקוח נפש דוחה כל התורה כולה - ובדאי היו חייבים להטיל את היקר מכל לים.

אך לאחר שהשער הראשון הושלך, והים לא נח - הבין ניקנור והכיר כי "מדברים" אליו, "רוצים" ממנו משהו!

טלטלת הגלים — שפה היא! יש ללמוד את השפה... אז "תפס" עצמו ניקנור לאמור: את מסירות־נפשו, דורשים הימנו, את נכוונתו, את הכרתו, בשליחות הקודש שלו.

שערים - אם הם מיועדים לבית המקדש, אינם מכבידים על האניה, קלישות ההכרה, העדר הנכוונות - המה המכבידים...

זריקת השער לא תקל על הטלטלה, עליו להגביר את ההכרה, הנכוונות ומסירות הנפש...

"כרך עצמו ניקנור" - והכריז כי הובנה השפה!

לתגובות הערות והארות וכן לקבלת הגיליון במייל ניתן לפנות לכתובת: peninim88@gmail.com
לתרומות בנדירים פלוס - '**נוה אריה**' - **פנינים מאירים** - הפנינים מלוקטים ונערכים בשינויי עריכה וקיצור נדרשים

**ליקוט דברים ממרנא הגר"ח מוואלאזין זיע"א שעברו בבית בריסק
ונשמעו מפי מרן הגר"ז הלוי זיע"א ותלמידיו
תושח"ח למערכת 'רשימות תלמידים' שע"י מכון דעת סופרים על הרשות לפרסם הדברים.**

מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה וגו' פורה דרכתי לבדי ומעמים אין איש אתי ואדרכם באפי וארמסם בחמתי ויז נצחם על בגדי וכל מלבושי אגאלתי (ישעיה סג א- ג).

צ"ב מה הביאור 'ומעמים אין איש אתי' שאומר הקב"ה שהוא לבדו דרך את הפורה של אדום ומעמים אין איש אתי.

והנה בהקדם הנה שאל שר אחד במלכות רוסיה את זקני מאור הגולה רבנו חיים מוואלאזין זצוק"ל זי"ע ועכ"ל, איך היהודים מדמים בנפשם שבאחרית הימים בימות המשיח יהיו הם המושלים בכפה על כל הגויים, והלא הצבאות של הגויים מונים מליונים חיילים ואילו היהודים הם מתי מעט חלושים, ואיך זה ידמו בנפשם שהם יגברו על כל האומות.

והשיב רבינו מרן הגר"ח זיע"א להשר האם ראית פעם מימך שמביאים תרנגולת אחת ויחידה ללול של מאה תרנגולים, והתרנגולת נבהלת ונפחדת מה יהי' מהתנפלות על התרנגולים עליה, שכל תרנגול ותרנגול חפץ בה, אבל למעשה מתפחדת מריבה רבתי בין התרנגולים בינם לבין עצמם במלחמתם ביניהם מי יזכה בתרנגולת, ובמלחמה זו מכים התרנגולים זה את זה בשצף קצף ובחימה אכזרית עד אשר כל התרנגולים מוטלים עולם פגרים מתים על ידי שהרגו זה את זה, והתרנגולת היחידה הבודדה החלשה נשארת לבדה בחיים בריאה ושלמה, והיא לבדה קיימת, וכל התרנגולים מוטלים מתים סביבה על ידי שהם בעצמם הרגו זה את זה, מבלי שהתרנגולת תעשה אפילו משהו קל להצלתה, אלא כל המלאכה נעשתה ע"י אויביה התרנגולים בינם לבין עצמם.

וכך תהיה מפלת הגויים לעתיד לבא, שיהי' חרב איש ברעהו, וסכסכתי מצרים במצרים, והם יהרגו אלו את אלו, מבלי שכנסת ישראל תצטרך לעשות משהו, ומפלתם תהי' ע"י עצמם, וכלם יאבדו ועם ישראל ישאר חי וקיים. עד כאן המסופר בשם הגר"ח מוואלאזין זצוק"ל.

ובזה מבואר כאן שכך תהיה מפלת הגויים לעתיד לבא שיהרגו אחת את השני, ובא כאן הנביא ישעי' בדבר ה' לומר על מפלת אדום [זו המלכות הרביעית שהחריבה את ביתנו ושרפה את היכלנו ועד היום מושלת בנו] שמפלתה תהי' באופן מיוחד ע"י השי"ת בלי עזרת העמים האחרים. 'מי זה בא מאדום' וכגו' והתשובה על זה אומר השי"ת 'פורה דרכתי לבדי ומעמים אין איש אתי', לא כמפלת שאר הגויים שתהי' ע"י העמים בינם לבין עצמם, אבל באדום תהי' דריכתה 'לבדי' ע"י השם יתברך, 'ומעמים אין איש אתי' בלי עזרת האומות אלא ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו לבדו. [תורת זאב, הגר"ד צציק זצוק"ל. בספר רנת יצחק כתב על זה: אי' בפ' הגר"א לתפילת חנה (פסוק י ד"ה ה' יחתו מריביו) וז"ל 'נאמר על אדום שהוא מריב תמיד עם ה', ואמר ה' לאמר שה' בעצמו ילחם עמו, כמ"ש 'פורה דרכתי לבדי', וביאור דבריו עפ"י מש"כ הילקוט עובדי' אוי למלכות רביעית שהקב"ה נוקם בעצמו ממנה, במצרים פרע ע"י מלאך וישלח מלאך ויוציאנו ממצרים, באשור ויצא מלאך ה' ויד במחנה אשור, במדי על ידי מרדכי ואסתר, ביון על ידי מתתיהו ובניו, אבל בהם אין פורע ממנה אלא אני בעצמי, שנאמר, כה אמר ה' אלוקים וגו'. והגר"מ הלוי זצ"ל הראה למרן זיע"א דברי הגר"א הנ"ל וכנראה שלא פירש הגר"א כמו שפירשנו שבא לומר שהנקמה מאדום יהי' ע"י הקב"ה ולא ע"י מלאך, כי אם למעט שלא יהיה לאומות חלק במלחמה זו].

בני תורת אל תשכח ומצותי יצר לבך. כי ארך ימים ושנות חיים ושלוש יוסיפו לך. חסד ואמת אל יעזבך קשרם על גרגרותיך כתבם על לוח לבך (משלי ג, א- ג).

צריך ביאור מה הוא ענין הכתיבה, ויש לבארו על פי מה שאמר הגר"ח מוואלאזין על אחיו רבי זעלמלע זיע"א שאחיו לא הגיע להגר"א אפילו בבקיות, ואפילו אם היה חי עד סוף ימיו לא היה מגיע לזה, ומכל מקום העיד עליו שידוע את כל התורה כולה, ולא שכח דבר ממשנתו, ושהוא שגור בפיו כמו ששגור 'אשרי' אצל האיש הישראלי. ושאלו אם כן מה מעלתו של הגר"א בידיעת התורה יותר מזה, והשיב שהגר"א זיע"א ידע גם להגיד התורה מסופה לתחילתה, ואילו רבי זעלמלע ידע רק כמו אשרי מתחילתו לסופו.

והנה יש לעיין אם זה מופת 'קונץ' לדעת מסופו לתחילתו, או שזה מעלה בידיעת התורה, ויש לאדם להתייגע להגיע לזה גם כן, כמו שמחוייב שלא לשכוח דבר ממשנתו.

ובאמת דבר הכתוב קל לאדם להגידו גם מסופו לתחילתו כי הקושי הוא יותר כשאומרו בעל פה, וזש"א 'כתבם על לוח לבך' שיש חיוב שיהיו דברי התורה כתובים על לוח הלב, וממילא יוכל לאומרם גם מסופם לתחילתם, ובזה א"ש תרגום יונתן עה"פ 'זהו הדברים האלה על לבבך' (דברים ו ו) ויהוה פתגמיה האלין דאנא מפקד יתכון יומא דין כתיבין על לוח לבכון, היינו שזה חלק ממצוות תלמוד התורה ממש. [רשימות הגאון רבי רפאל הכהן קוק זצוק"ל. ועין פרשת ואתחנן (דברים ו ו) במש"כ רבינו בביאור המקרא 'זהו הדברים האלה על לבבך ובדברי הספרי שם. ובמשנכ"ת לעיל דברים ד)].

עבודה שבלב

בבראשית כד מה 'אני טרם אכלה לדבר אל לבי', וצ"ב מה זה 'אל לבי' וביאר מרן הגרי"ז זיע"א דהכוונה כאן הוא לתפילה שהתפלל, וזהו 'אל לבי' כמו שארז"ל (תענית ב.) איזו היא עבודה שהיא בלב הוי אומר זו תפילה.

ומרן זיע"א היה מספר מעשה דבימי מרנא הגר"ח מוואלאזין זיע"א הי' יהודי אחד ושמו ר' חיים זאלודקער, והגר"ח מוואלאזין היה מחשיב תפילותיו הרבה, והי' שולח הרבה בני אדם אליו שיתפלל בעבורם, ויש אומרים שאף סבר שיכולים לחלל שבת לשלוח אליו שיתפלל, שהוא וודאי פיקוח נפש, שתפילותיו וודאי יתקבלו. והנה הפרנסה של ר' חיים הנ"ל הי' שהי' 'מאשקע' אצל אחד מהפריצים, ופעם נזדמן שהפריץ שלו שוחח עם פריץ אחר ונתגלגל העניין אודות המאשקע, עד שאמר לו שאף יראהו לו, והלכו לביתו ודפקו בדלת, ואין קול ואין עונה, אמר הפריץ לחבירו, בוודאי אינו בביתו שאל"כ הי' בוודאי פותח. הסתכלו בפנים וראוהו עומד ליד הכותל, נתמלא הפריץ כעס וחמה, ונטל הרעוואלווער שלו וירה בפנים, וראו שהר' חיים הנ"ל לא קם ולא זע, אז אמר הפריץ בוודאי שמתפלל עכשיו. המתינו עד שגמר ואז דפקו, ופתח להם והתחיל לכבדם וכו', ומיד ביקש ממנו הפריץ מחילה וכו', ואמר לו ר' חיים הנ"ל שאינו צריך לבקש מחילה כלל, שלא הרגיש כלום. והנה מנהגו של ר' חיים הזה שכשהיה מתפלל לא ראו כלום עליו משפה ולחוץ רק הכל נשאר משפה ולפנים. שאלוהו אנשים האיק זה שייך שיהי' כל כך שקוע בתפילתו ומחוץ לא יהי' ניכר עליו כלום. ענה להם במשל, במלך אחד שביקש מארכיטעקט לבנות לו ארמון ונתן לו מידות של כל חדר וחדר בדיוק האיק יבנו, וכמה גדול יהי' וכו' כשגמר שאלו המלך מה מבקש לשכרו, ואמר שימלא זוית פלונית בתוך הארמון בזהובים וזה יהי' שכרו, ואמר לו שבזוית פלוית ימלא בדיוק כך וכך זהובים. התחילו למלאותו בזהובים, אולם כשבאו לשני זהובים אחרונים דחקו ודחקו אבל לא נכנס, קראו המלך ושאלו מה הפירוש בזה, אמר לו הארכיטעקט אני בניתי כל הארמון חשבון מדויק בתכלית הדיוק, ואם אני אומר שיכנס כך וכך זהובים בודאי שיכנס, אלא מאי, אתה אומר שלא נכנס, בודאי נדבק שם קצת אבק ועפר וממילא אינו נכנס, תוציא הזהובים תנקה האבק ואז תראה שהכל יכנס.

וכן הוא גם בעניינינו הקב"ה ברא את הלב והוא יודע בדיוק כמה הלב יכול להכיל, הוא אמר שתפילה היא עבודה שעושים אותה בלב, אז בהכרח שהלב יכול להכיל כולו ואין צריך לצאת החוצה כלל, ואם הלב אינו מכיל כולו ויוצא קצת החוצה, אז סימן הוא שהלב אינו נקי לגמרי ונדבק שם קצת אבק.

מרן הגרי"ז סיפר שפעם הלך מרן הגר"ח מוואלאזין זיע"א עם רב אחד לעיר פעטערבורג לדבר אל הצאר 'פאוועל' לפעול בעניין מסויים, ומשבאו לחצר המלכות הי' שם נער גוי אחד, 'שייגאציל' שהתחיל לזרוק אבנים עליהם, והי' הדבר מוזר שנער קטן כזה, ומה עוד שהי' בחצר המלכות, יזרוק אבנים בלא שום סיבה. החזיר הגר"ח פניו אליו והסתכל בו, ואח"כ אמר להרב שהי' עמו, דלפי הסימנים שמסר לו הגאון ז"ל ילד זה הוא מזרעו של עמלק. ולימים נתגדל ילד זה ונהי' לצאר ניקעלאי שעשה גזירות וכו'.

פעם הי' גזירה קשה ושיחדו היהודים את כל השרים חוץ משר אחד שהיה כל כך שונא ישראל עד שלא הניח לשום יהודי ליכנס אליו לדבר עמו, ולא יכלו לשחדו. נסע מרן הגר"ח מוואלאזין זיע"א לפרטבורג עם סכום גדול והלך ועמד לפני פתחו של השר הנ"ל, ואמר אל השומר שיאמר להמיניסטער שבחוץ עומד אחד מגדולי רבני היהודים שרוצה ליכנס אליו ולדבר רק שתי תיבות, ואם ידבר תיבה שלישית הרשות ביד המיניסטער לירות בו. חשב המיניסטער שבוודאי היהודי ההוא הוא פקח, וסובר שיכנס פנימה ויתחיל לדבר וימשיך כבר באריכות. ולכן אמר להשומר שיאמר ליהודי שאם ידבר תיבה אחת יותר ירה בו. ואמר לו הגר"ח להשומר כן יהיה. נכנס הגר"ח לבפנים, והוציא את הארנק עם הסכום כסף והניחו על השולחן ואמר 'ברי מאלטשי' [דהיינו 'נעט אונד שוויגט'] (קח ותשתוק) ויצא החוצה. כשאסף הצאר את שריו עמדו כולם ודרשו דרשות ארוכות שיש לבטל את הגזירה ורק השר הנ"ל ישב ושתק, ראה הצאר שכולם משוחדים, ופנה אל השר הנ"ל ושאל אותו מה אתה יושב ושותק שקוע במחשבות, א"ל השר אגיד לך על מה אני חושב, אני חושב אם בשביל שאשתוק קבלתי סכום כך כך גדול, כמה קבלו אלו בשביל לדרוש דרושת כ"כ ארוכות. וכמובן שהגזירה נתבטלה.

‘אוהב האמת’ - דרך הלימוד והפסיקה במשנת רבינו חיים מוולאזין זיע”א

לרגל שנת המאתיים להסתלקותו והוצאת ספר תשובותיו בהלכה במהדורה חדשה

דרך לימודו של **רבינו חיים מוולאזין**, שאובה הייתה ממעיניו הנובע של רבו אור העולם קודש הקדשים **אדונו הגר”א זיע”א** - לימוד לפי הסדר בסברא ישרה וברורה, הבנת דברי חז”ל והראשונים לעמקם ביושר לאמיתתה של תורה.

בנו של רבינו, **רבי יצחק**, בתארו את דרכו המיוחדת של אביו כתב¹:

“והיה מתיגע לסתור דברי עצמו, ולחזור לשנות דבריו ולשקול בפלס שכלו איך להעמיד על האמת בסברא ישרה ובשקול דעת נכונה”.

מפי עצמו של רבינו אנו למדים על דרכו זו, שיסודה הוא חתירה בלתי מתפשרת אל האמת, בסברא ישרה, ללא משוא פנים.

כך הדריך רבינו את נכדו²:

“שתזדרז ללמוד בזריזות וחשק גדול, כי מה שלומדים בעצלות כל היום יכולים ללמוד בזריזות כמה שעות ... ורק לדקדק בישוב הדעת בפעם אחד, ועל ידי זה תזכור אל”ה. וגם אשר יקשה בפעם ראשון יתורץ בפעם האחרון בעת חזרתך בדיוק. **וגם העיקר אחוז בסברא הישרה**, ואשר אינה ישרה לאמיתתה של תורה גם אם מחודדת אותה תרחק. וכד דייקת שפיר, תשכח שכל גדולי הראשונים לא נשתבחו אלא בסברא ישרה, כל הישר בסברא גדול מחברו”.

בסוף תשובתו העוסקת בהיתר פצוע דכה כתב:

“וידעתי ידעתי שהמעין בספרים ימצא עזר לדברי וגם לנגדי. אמנם זה דרכי מעודי אשר חנן ה’ את דעתי לקיים מסברא דנפשאי דילן היא, ואף אם כן אמצא בספר בר מזליה אנא, וכן אם אמצא בספר דרך אחרת אשר דרכו ירט לנגדי, אין דרכי להביא דבריו ולסתור אותם. והמעין האמיתי יבחר דרך האמת, כי בתורה דכתיב בה אמת בלתי אל האמת עינינו”.

צא ולמד מן השבח בו מצא רבינו לעטר את עורך ה’מעשה רב’ **רבי יששכר בער מוילנא**, ממנו נלמד על דעתו האישית מה נקרא בעיניו שבח וגדולה, וכך כתב לו: “ראיתי שישר הולך, כאשר ידעתי בעל סברא ישרה”.

לדעת רבינו, חידושי-תורה הם הבנת ובירור הענין לעומק, כך הובא בשמו: “אמר, מה נקרא חידושי תורה כל מה שלמד יותר ונתבררו הדברים אצלו יותר. כי כל זמן שלומד וממשמש בהם יותר וחוזר בהן נתברר אצלו טעמים ופירושים, וזה נקרא אצלו חידושים”³.

תלמידי רבינו משיבת וולאזין סיפרו לימים איש איש בסגנונו על דרך הלימוד שהאיר להם רבינו:

רבי חיים יוסף בן רבי אברהם שמחה אב”ד מסטיסלאוו ובן אחי רבינו ציטט את דברי אביו (בהקדמת שו”ת בנין של שמחה):

“הן זיכני ה’ בימי חורפי להפיץ תורה בישראל במתיבתא רבתא ד”ק וואלאזין יע”א, אשר הוקם על ידי דודי מו”ר הגאון האמיתי חסיד ועניו אור עולם וקדושו מרנא ורבנא **חיים** נ”ע האב”ד ור”מ דק”ק הנ”ל, ונתחדשו לי אז חידושים רבים בגפ”ת ... **כי כל מטירתי היה אך לישב דברי הראשונים ד”ל בדרך הפשוט** כפי שהורני דודי מו”ר הגאון ז”ל הנ”ל וכו’”.

רבי **יחיאל מיכל ממינסק** מראשוני תלמידי הישיבה בוולאזין שקיבל, לדבריו, מרבינו את “דרכי העיון האמיתי”, כתב בהקדמת ספרו⁴:

“ובקשתי לכל מעיין בחידושים שעל מסכת גיטין בבא מציעא חולין ובביאור שעל ששה פרקי אבות, שיעיין היטיב כי לא בחפזון תצאו ותבואו אל הכוונה האמיתית שהוכרחני לפרש באופן אחר, כי בכמה מקומות קצרתי הקושיות והדקדוקים וגם

¹ בהקדמת נפש החיים.

² אגרת רבינו לנכדו.

³ הנהגות ישרות אות נ”ט. ציטט זאת החזון איש לתלמיד צעיר, אגרות חזון איש חלק א’ אגרת ד’.

⁴ ‘לזכר ישראל’, ווילנא תקצ”ד.

בטעמי הפירוש, וכל מי שיראה בעין טוב ולא דרך העברה בעלמא יבין וישכיל ויוכשר בעיניו דרך הלימוד הלז, וישמע חכם ויוסיף לקח, כי דרך הלימוד הזה הורני מורי ורבי הרב הגאון האמיתי מוה"ר **חיים מוואלאזין** זצלה"ה. וכמה פעמים הכלימני מורי על החידושים שחדשתי על פי דרך העיון שהיו רגילות, שהיו חשובים בעיני מתוקים מדבש, וכמעט משך שני שנים טרח מורי עלי עד שנקבע בליבי הדרך הלימוד הלז ותועלתו" (ועיין שם).

תלמידו של בעל הנחלת דוד [תלמיד רבינו], **רבי יהודה עפשטיין** פירט את המהפך בדרך הלימוד שנעשה בעקבות דרכו של הגר"א⁵:

"ויותר מזה קלקול סדר הלימוד אשר היה נהוג בימי עלומי בין הלומדים, כי בלו ימיהם ושנותיהם בפלפולים עקומים, גם לא שמרו על הסדר הישר ללמוד ש"ס ואחר כך פוסקים, רק הקדימו את המאוחר ואחרו את המוקדם ... רק כי בוילנא וסביבותיה כבר אחזו סדר הלימוד של **רבינו אליהו** הגאון החסיד זל"ה, ואחר כך תיקן מר"ן **הרח"ו** את הלימוד הישר הזה בשיבתו בוואלאזין. לא כן בערינו אשר היינו רחוקים משם, הלכו הלומדים חושך ולא אור, ולא למדתי גם אני רק בלימוד ובסדר העקום והמקולקל, והלכתי חשכים גם אני ואין עונה לי. עד אשר בא אלינו ש"ב הרב המובהק מו"ה **יוסף גרינאווער מסלוצק** זצלה"ה, שהוא כבר טעם וקלט שם את הלימוד הישר והאיר את עיני, עד אשר עולם חדש ראיתי לפני בלומדי מסכת ברכות עם פירוש רש"י ותוספות והרא"ש, והייתי יכול ללמוד השלחן ערוך אורח חיים עם פירושי המגן אברהם והט"ז וביאורי הגר"א ז"ל, והבנתי דעת כל אחד ואחד מהפוסקים ז"ל מדוע זה פוסק כך וזה כך כל אחד ואחד לפי שיטתו בגמ' וכו'".

אך לא רק ראש ישיבה היה רבינו, כי אם גם מגדולי המשיבים בהלכה-למעשה. גם בענין זה משנתו היתה ברורה וסדורה לו מרבו הגר"א: להגיע למסקנת הלכה מהתלמוד בעצמו, לחתור לאמת ולא לישא פנים בהוראה.

את שיטתו פרש רבינו בהקדמתו לביאור הגר"א על השלחן ערוך:

"ומכל שכן שלא לזנוח את לימוד התלמוד הקדוש המביא לידי מעשה, וזה כל פרי לימוד הש"ס להוציא ממנו הלכה למעשה. אשרי השונים הלכות על מנת לעשות ולקיים, המה המקימים את העולם כולו כי מחמת כובד הגלות נתמעטו הישיבות ... והמורים מתוך הש"ס נתמעטו ... כי רבים כשלו לפרוק מעליהם עול יגיעת לימוד הש"ס להוציא ממנו הלכות ואומרים כי הלימוד אשר למעשה הוא רק לימוד השלחן ערוך, ואף אם לומדים גמרא אינם לומדים אלא לחדד השכל. ויש שמזניחים את התלמוד לגמרי ומסתפקים בלימוד השלחן ערוך לבד. ולא זו היא הדרך הישרה שחננו ה' בינה לדלות ממעמקי דברי הש"ס, אשר כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש הכל נכלל בדבריהם הקדושים. וצדיקים ילכו ביושר דרכם להיות עיקר הוראתם מן הש"ס, ולימוד השלחן ערוך הוא להיות להם למזכרת לזכור הדינים, כי הוא הסולת הנלקט משיטות הש"ס".

הגדרה חריפה מסרו בשם רבינו⁶: "שמעתי מרבינו שהעולם אומרים שלימוד פוסקים בלא גמרא הוא כדגים בלי פלפלין ואני אומר כפלפלין בלי דגים".

היסוד העיקרי עליו השתית רבינו את לימודו הוא **מידת האמת** ללא משוא פנים. בתשובה לידידו הגאון רבי **אהרן פאדווא** כתב רבינו:

"אחר הדברים והאמת שדברנו בס"ד, עומד אני בדעתי, ככחי אז כן עתה, בכחא דהתירא, אחלי יכוננו דרכי כת"ר לשמור משפטי צדק הראוי למופלא שבסנהדרין, שלא לישא פנים בדין לחכמים שאני חולק עליהם בדין זה, כי אף שתלמידיהם אנחנו ומימיהם הכינו לנו, אלא שאין לנו פה לשתות בצמא דברי קדשם כראוי להם. אמנם בתורה דכתיב בה אמת **הלא בלתי אל האמת עינינו**, ותלמיד שאמר דבר הלכה אין מזיחין ואין מזיחין ולזה שומעין שאמר כהלכה. דבר מה ישיבני כת"ר בזה אסלסלם ואחבקם ולא אזוז מחבב כל דיבור ודיבור על אופניו ואענדם עטרה על ראשי, ומינה ומינאי יתקלס עילאה ית"ש ברוך חכם הרזים שאין דעת בני אדם דומה זה לזה, ואלו ואלו דברי אלקים חיים ובלבד שיכוון לבבינו להוציא הדין לאמיתתה של תורה. והוא ית"ש למען חותמו אמת יפקח עינינו להמציא לנו דרך האמת בתורה דכתיב בה אמת".

ובמקום אחר בתשובה זו:

"ויש לי לרצות בסוגיא ... אמנם אנכי הרואה שאין דעת כת"ר נוחה במה שאני משיג על החכמים, לזאת ראיתי כי טוב לי לקצר בדברים שאינם נוגעים לדינא דידך".

משפט חריף וממצה כתב רבינו בתשובתו לידידו הגאון רבי **חיים צבי ברלין** אב"ד אה"ו:

⁵ הקדמה לספרו מנחת יהודה, ווארשא תרל"ז.

⁶ מובא בשינויים לשוניים בנוסחאות השונות של קבצי הנהגות רבינו.

"וכבר הוזהרתי בזה מפי מורי קדוש ישראל רבינו הגאון הגדול החסיד מוהר"א מוילנא שלא לישא פנים בהוראה כו".

המילה כו' מסתירה את המשך המשפט: - "אף להכרעת בעלי השלחן ערוך".

בשיעוריו על פרקי אבות האריך רבינו על הנהגה זו בדרך פסיקת הלכה שאין לישא בה פנים לאיש, וכך פירש את דברי המשנה:

"יהי ביתך בית ועד כו'. יתכן לפרש כי במ"ח דברים שהתורה ניקנית בהם, כמבואר לקמן פרק ו', אחד מהם הוא המחכים את רבותיו על ידי שאלותיו החריפים, וממילא רווחא שמעתתא. והנה הלימוד נקרא מלחמה, כמו שאמרו (סנהדרין ק"א ב') מלחמתה של תורה, אם כן גם התלמידים לוחמים יקראו, וכמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (קידושין ל' ב') לא יבושו וגו' כי ידברו את אויבים בשער, אפילו אב ובנו הרב ותלמידו נעשו אויבים זה את זה ואינם זזים משם כו'.
ואסור לו לתלמיד לקבל דברי רבו כשיש לו קושיות עליהם, ולפעמים יהיה האמת עם התלמיד, וכמו שעץ קטן מדליק את הגדול. וזה שאמרו יהי ביתך בית ועד לחכמים והוי מתאבק, מלשון 'ויאבק איש עמו', שהוא ענין התאבקות מלחמה **כי מלחמת מצוה היא**.

וכן אנו נגד רבותינו הקדושים אשר בארץ ונשמתם בשמי מרום המחברים המפורסמים וספריהם אתנו, הנה על ידי הספרים אשר בבתינו, בתינו הוא בית ועד לחכמים אלה, הוזהרנו גם כן וניתן לנו רשות להתאבק וללחום בדבריהם ולתרץ קושייתם, **ולא לישא פני איש רק לאהוב האמת**.

אבל עם כל זה יזהר בנפשו מלדבר בגאווה וגודל לבב, באשר מצא מקום לחלוק וידמה כי גדול הוא כרבו או כמחבר הספר אשר הוא משיג עליו, וידע בלבבו כי כמה פעמים לא יבין דבריו וכוונתו, ולכן יהיה אך בענוה יתירה באמרו אם איני כדאי אך תורה היא וכו'. וזהו שאמרו הוי מתאבק כנזכר לעיל, אך בתנאי בעפר רגליהם רצה לומר בענוה והכנעה ולדון לפנייהם בקרקע".

ואכן המילה "אמת" בצירופים שונים, מופיעה לעשרות בסימוי תשובותיו של רבינו, כפי שיווכח כל מעיין בספר זה. וכל לומד בתשובותיו יראה עד כמה רבינו חרד מפני האמת, וכפי שכתב על עצמו - בלתי אל האמת עיניו.

ולא רק מפי עצמו אנו חיים. דרך זו של רבינו באהבת האמת ללא משוא פנים היתה מפורסמת אצל ידידיו ובני דורו. ידידו רבי **יום טוב ליפמאן מקאפולייא** בעל קדושת יום טוב כתב עליו בספרו:

**"אוהב האמת ולא נושא פנים -
לחכמים הראשונים ואף כי לאחרונים"**

ובדורות הבאים. הגאון רבי **משה דאנושבסקי**⁷ העלה מזכרונות ילדותו:

"עוד בימי ילדותי טרם הוינא בר תליסר עד הוינא בר שבסר הייתי אז בקהילת מינסק, ואהני לי קמרא דאבא מארי הרב המופלג גדול בתורה ושנון מצויין ביראתו יראת ה' טהורה מו"ה **אברהם ז"ל** (הנקרא ר' אברהם אוזדער, שהיה ר"מ בהשיבה בבהמ"ד הנקרא בהמ"ד הקטן שבעה שנים, ושבק חיים לכל חי ג' אלול שנת תרי"ג בן מ"ח שנה בק"ק הנ"ל), ועל ידו נתקרבותי לכל גדולי וגאוני מינסק שחיו בעת ההיא (שהיתה אז עיר מלאה חכמים וסופרים), ונשאתי עמהם במשא ומתן של הלכה. והכירוני ברום המעלה **בסברא ישרה**, על פי דרך הלמוד האמתי של גדולי תורה שהיה על פי תלמידי ותלמידי תלמידי מרן הגאון האמיתי רשכבה"ג **מוהר"ח ז"ל** מוואלאזין ... והורגלתי ללמוד בעיון אמתי וביושר הסברא בעז"ה".

הגאון רבי **משה פרלמוטר**⁸ כתב לידידו הגאון רבי **חיים ברלין**:

"היום בבקר פניתי מכל טרדותי העצומות לעיין בדבריו הנחמדים ויקרים, וזה תשובתי אף במעט עיון, יען כי מחמת כאב ראשי לעתים ר"ל חזקה עלי מצות הרופאים לחדול מעיון לגמרי. בכל זאת אקוה כי אם יטבו בעיניו יודה על האמת, כי **גזע מחצבתו הוא מאנשי אמת** כאשר נוכחתי לדעת מספר נפש החיים מאא"ז הגאון הצדיק אמיתי **מוהר"ח זצלה"ה**, אשר זה יותר משלשים שנה ראיתי בו כמעט מהחל ועד כלה ואחר זמן נגנב ממני, והוא ז"ל לא נשא פנים לשום אדם **וגילה את האמת לפני כל העולם**".

⁷ רות חיים פרק א' משנה ד'.

⁸ בהקדמה לספרו שו"ת באר משה, ווילנא תרס"ה.

⁹ דומ"ץ לאדו ומגאוני פולין, בספרו אבן שהם, פיוטרקוב תר"ע, סימן נ"ז.

ציטוטים אלו אף שאינם מקיפים בשלמות, מכל מקום לימדונו את עיקרי דרכו של רבינו זצוק"ל, שהם: [א] ישרות ואמת בלימוד הסוגיא, [ב] הפסיקה ממקורה מהש"ס, [ג] אי משוא פנים בהלכה.

דרכו זו מושתתת הייתה גם על יסודות לימודו של רבו הגדול **אדונו הגר"א**. בני הגר"א בהקדמתם לביאורו לשלחן ערוך כתבו על אביהם:

"אחר הזהיר על דרכי העיון בים התלמוד ולעיין היטב בפירוש רש"י כי הם נכוחים מאד למבין, ובחידושי בעל תוספות ז"ל. מתנאיה שיהא ישר העיון. שונא רב הקושיות, מודה על האמת אפילו מפי תינוקות של בית רבן. וכל חפציו מדרך השכל לא ישוו נגד האמת כי אז יצליח וישכיל בלמודיו. ודברי חידודין צוה להמניע, גם מתלמידים החסרים וילדים הרכים".

תלמידיו יותר מכולם הרבו לשבח את גדולת תורתו של רבינו זצוק"ל, וענדו לראשו עטרת רבות של הערכה והערצה. במסגרת זו העוסקת בדרך הלימוד של רבינו נצטט מתלמידו של בעל הנחלת דוד, רבי **יהודה עפשטיין**, שכתב¹⁰:

"והנה לבאר גדולת רבינו שבגולה מרן **חיים** ז"ל מוולאזין, הדר גאונו חריפותו ובקיאותו צדקותו וחסידותו ושיחותיו הטהורות אשר שמעה אזני מפי מורי הגאון רבי דוד טביל הנ"ל תלמיד הגר"ח ז"ל הנ"ל, אין בכוחי כעת לעת זקנתי כי אהיה נצרך לחבר ספר שלם (אשר אמנם ראוי היה מאד שישאר אחרי אריכות ימינו לדור אחרון ומעשה תוקפו של רבינו שבגולה הגר"ח ז"ל הנ"ל, אשר יועיל מאד גם לתורה גם לדרך ארץ גם למידות ישרות, אבל לא בי הוא הדבר. ופלא על נכדיו הרבנים הגאונים מדוע שמים מחסום לפיהם, בעוד אנשי הדור ההוא היו חיים). וביותר יש להתפלאות על גאונו וחריפותו ... וכה אמר מורי הגר"ט ז"ל (בעל הנחלת דוד) הנ"ל (אשר איננו מכזב חלילה), שבהתחילו לדבר ולפרש המשנה כבר נגע בקושיות כל המפרשים ז"ל ובמשך חצי שעה אשר הגיד לפני התלמידים הדף גמרא מהתחלת המסכת כבר נתן כח ועוז בכל המסכתא וכל הקושיות מהמפרשים הראשים ז"ל, ובפרט מהמהר"ם שיף ז"ל היה אומר בפתח דבריו את הפן האחרון מקושיית המהר"ם שיף ז"ל והיה מתקנו, ולכל זה היה צריך התבוננות הרבה, ומורי ז"ל הנ"ל התפאר שבכל המון אנשי הישיבה לא היו כי אם בערך ששה או שמונה תלמידים שהבינו רמיזותיו".

רבינו היה, הן שלמות ה'**תלמיד מובהק**' לרבו הגאון החסיד מוולאזין, והן שלמות ה'**רב מובהק**' לתלמידיו הרבים אשר קבלו ממנו את דרך הלימוד האמיתי יחד עם טעם זקנים וחכמת חיים, עד אשר נהגו לקראתו בשם 'אדמו"ר'.

בנותן טעם לצטט מדברי תלמיד רבינו, **רבי יוסף מסלוצק**, בהספדו על בן רבינו וממשיך דרכו רבי יצחק מוולאזין, וזה לשונו¹¹:
"אחד היה בדורנו גאון עוזנו רשכב"ה החסיד וקדוש רבינו **אליהו** מוולאזין בדורו כמשה בדורו. ואחריו תלמידו שסמך ידו עליו מו"ר הגאון האמיתי החסיד מ' **חיים** זצוק"ל ר"מ דק"ק וולאזין. ואחריו השאיר לנו בנו הגאון צדיק וחכם מ' **יצחק** ר"מ דק"ק הנ"ל שהיה בו מעין חכמת וצדקת מר אביו, והיה דומה לנו כאילו מו"ר מר אביו חי, כמו אדם שיש לו חפץ יקר ועושה לו נרות יפה, ואף כשלפעמים אין החפץ היקר תחת ידו, משתעשע עצמו בהנרתיק של החפץ".

לנו, הרחוקים שנות דור מאותו יהלום יקר ומאיר, לא נשאר אלא להתנחם ולהשתעשע בדברי תורתו המאירים ומשמחים בישרותם כל לב מבין.

ויהא רעווא שנשכיל להתהלך בדרכו של רבינו בדבקות ועמל התורה לשמה, ביראת שמים ומדות טובות, כפי שהתווה לנו בהנהגותיו, על ידי תלמידיו ובספריו החשובים המהווים אבני יסוד לכל בן תורה ודורש ה'.

הכותב וחותם לכבוד התורה ולומדיה

ירחמיאל ישראל יצחק הלפרין

באאמו"ר בנימין מנחם שליט"א

בן רבי יהודה נחום שליט"א, בן רבי שלום, בן רבי חיים, בן רבי דוד, בן רבי שלום, חתן רבי שמחה, בן רבי אליהו, בן רבי יוסף משערשוב, בן רשכב"ה ג' רבינו חיים מוולאזין זכר כולם לברכה.

¹⁰ במכתב יקר [משנת תרל"ו] הנדפס בסוף סערת אליהו, ווילנא תרנ"ד.

¹¹ דרשות רבי יוסף מסלוצק, הוצאת מכון ירושלים, עמוד ק"ג.

דברי חיזוק והתעוררות מרבינו ראש הישיבה הגאון רבי יחיאל קלרמן שליט"א

נאמר בסוף השיעור כללי יום ב' פרשת במדבר

נמצאים אנו בצרה, אחר שהקב"ה הכה את בניו חביביו, כשהקב"ה נתן מכה אז עמו אנכי בצרה, כמה שלנו כואב, לקב"ה כואב יותר, וכשהקב"ה מכה אינו מכה עבור סיבות אחרות, אלא מכה כדי שניקה לתשומת לב, ולבל יהיה "לשוא הכיתי את בניכם".

והרי כשמתבוננים הרי"ז נורא נוראות, איך נפלו גיבורים, כזו מכה כזו יד ה' באופן של חרדת הדין, איך אפשר לעבור לסדר היום הרי"ז דבר נורא. ההתעוררות הרי צריכה לבוא ע"י כך שמבינים שהקב"ה תובע שצריך להיות יותר טוב [מידארף פארבעסער ווערען-צריך להשתפר], אנו לא יכולים להשאיר קשי עורף, להשאיר ולומר זה מקרה, שלומר כן הרי זה מידת אכזריות, נורא כמה בתים נחרבו כמה יתומים כמה אלמנות, איזה דין נוראי יש בכך, כל אלה שקיבלו את המכה הצדיקו עליהם את הדין בצורה מופלאה, כך שמעתי, והרי זה קידוש ה' נורא שהמוכים הצדיקו את הדין, אבל באמת המוכים זה אנחנו, הקב"ה דיבר לכולנו, להם יש אולי זכות שהולך לדבר מצווה שנפטר בזמן הליכתו שכתוב ע"כ שהרי זה כמת על קידוש ה' [והרי"ז הולך לדבר מצווה שההולכים הבינו שזה החיות שלהם, אנו לא אמונים ע"ז, אבל הם נקראים הולך לדבר מצווה], והם נסעו למנוחות ואותנו עזבו, ובני הישיה"ק ב"ה לומדי תורה, עמלי תורה, רוצים לגדול, אבל אסור לשכוח, שאם לא מתחזקים ולא עושים מאמצים ולא עושים דברים להתבונן, אז היצה"ר משכיח ומבטל ותוך כמה ימים נמחק כל ההשפעה, נמחק כל מה שהיה צריך להתעורר, ממש בכמה ימים הכל חוזר לקדמותו.

אנו נמצאים בשבוע האחרון של ספירת העומר, קודם מתן תורה, קצת להתבונן שאנו צריכים להתעורר לגשת לעניינים יותר ברצינות, וכאשר נאמר אשר בחר בנו מכל העמים ונתן את תורתו יהא ברצינות, שהתפילה והכן לבבם אליך, ויחד לבבינו לאהבה וליראה את שמך, שיהא דבר שבא מתוך הלב, שנדע שאנו ביד ה' וה' דורש מאיתנו, ונרצה לעשות רצונו.

ונעורר דברים שכל המתבונן מן הצד מתעורר שמתאים להתעורר בזה, שצריך ללמוד, אך כיוון שלומדים בביהמ"ד ובמקום קדוש, ופעמים שרואים, איני רוצה לומר מרבים לדבר, אבל מדברים והגמ' נמצאת, והגמ' פתוחה, אך מדברים, תעשו טובה לאנשות, לכם, לכולנו, צריכים לשמור ללמוד בהתמדה ללמוד ברצף, נמצאים בישיבה, נמצאים בביהמ"ד, מקום קדוש, מקדש מעט, אז שלא יהיה מצב ח"ו של ולא אריח בריח ניחוחכם, שהקב"ה ירצה אותנו, ואני ברוב חסדך אבוא ביתך אשתחוה אל היכל קדשך 'ביראתך', באים לביהמ"ד אם זה ביהמ"ד אז זה ביהמ"ד מקום של תפילה של לימוד של התחזקות, אז לא שיכולים לבא ולדבר, אז לא לדבר מסתמא רוב הציבור נשמר מכך, אך תמיד אפשר להתחזק עוד ועוד, בקורונה אמרו שא"א להתפלל בביהמ"ד, אז היה חיזוק בעניין, אך הכל דועך, הקב"ה רוצה הקב"ה תובע, הקב"ה אומר אתם באים למקומי תהיו רציניים, בתחילת הסדר בסוף הסדר, ובעיקר שיהיה אכפת הלימוד, שיהיה אכפת להבין כל דבר, כשלא מבינים שיהיה אכפת שלא מבינים ורוצים לדעת, ולא בדרך העברה בעלמא כמלומדה.

דיברנו כמה דברים, עם ה' חזקו ונתחזקה, צריך להתחזק, זה מה שרוצים מאיתנו, לא יודעים מה ילד יום, איך הקב"ה יראה לנו את גודלו וידו החזקה, ואנו מבקשים שלא יהיה ביד קשה, אפשר שהיד חזקה תהיה על הגויים, אמרתי אך תראו תקחו מוסר, הקב"ה יכול לתת במקומות אחרים ואנו ניקח מוסר, אם איננו רוצים שניקה את המוסר על בשרינו, אז נעשה לעצמינו טובה, והקב"ה ישמח במה שאנו עושים, להתחזק ולהתחזק ולהתחזק, וכמו שאמרנו ללמוד בהשתוקקות, לדעת בהשתוקקות, להבין, וללמוד כמו שצריך, וללמוד ברצף הלימוד בהתמדה בלי דברים אחרים שיסירו אותנו מהגמ' בקלות, ולשמור על קדושת המקום, וה' יהיה בעזרינו שנתחזק ונהיה מרוצים לקב"ה, וזה מביא שפע לכל העולם כמה שמתחזקים יותר, מתחזקים פה ומצילים את כל העולם, אז כדאי לנו שנהיה מאלו שהקב"ה שמח איתם ומקבל את עבודתם באהבה וברצון ובעזר ה' בזכה לרוב טוב.

וארטים לפרשת נשא

ד מ ב מג. ופקודי משפחת בני מררי וגו'. שלשת אלפים ומאתים. הנה יש כאן דבר שהוא קצת תמוה, דהנה לעיל ג' לד במניין של שבט לוי מבין חודש היו בני מררי מועטים מכולם 6200 לעומת 7500 גרשון ו- 8600 לקהת, והיאך יתכן שבגילאים שלושים עד חמישים הם לפתע יותר מכולם שלמררי יש 3200 ואילו לקהת 2750 וגרשון 2630 האם היתה מגיפה חלילה? ויש ליישב הדבר עפ"י דאיתא במדרש רבה במדבר דהלוויים שהיו סמוכים לקודש יותר מכולם היתה מידת הדין מכללה בהם, והנה בני קהת היו הכי סמוכים לקודש לפי שעבודת קודש הקדשים עליהם (רש"י ח יא), וכן בני גרשון עבדו ביריעות ובקרשים שהיו נראים בבית קדשי הקדשים, ובני מררי עבדו בחוץ ולכן נתכלו בהם פחות. חיי דוד.

ה ט - י. וכל תרומה וגו' לו יהיה, ואיש את קדשיו לו יהיו, אשר יתן לכהן לו יהיה. יש לדקדק מה נרמז בגי' לו יהיה. וי"ל דאיתא ברמב"ם תרומות א ה. דהחייב מהתורה להפריש תרומה הוא רק בארץ ישראל, ונביאים תקנו אף בשעור משום שרוב ישראל מצויים שם, וחכמים הראשונים התקינו אף במצרים וכו' שהם סביבות ארץ ישראל. והנה דרשו חז"ל והובא ברש"י שהמילה לו יהיה זה ברכה שיהיה לו ממון הרבה. וא"כ התורה רצתה לרמוז שלא רק מי שמקיים את התרומה של התורה יהיה לו ממון הרבה אלא אפילו מי שמקיים את התרומות של חז"ל ג"כ יהיה לו ממון הרבה והתורה זה אחד ומחז"ל יש עוד שניים וכנ"ל, וכעין שיטת החזו"א על שמיטה בזמן הזה שזה רק מדרבנן. זרע שמשון.

ה יב. איש איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל. חז"ל בכמה מקומות דרשו שכל מקום שנאמר לאמר הרי הוא לדורות, ויש להקשות וכי פרשת סוטה נאמרה רק לדורות? וי"ל שבאמת פרשת סוטה לא נאמרה לדור המדבר דררי איתא ביומא עה. שאישה שססתה המן שלה היה יורד בבית אביה, וא"כ במדבר לא היו משקים את הסוטה כי היה ניתן לבדוק זאת ע"י המן. ר"י איבשיץ.

ה יב. איש איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל. וברש"י מה כתוב למעלה מן הענין ואיש את קדשיו לו יהיו, אם אתה מעכב את מתנות הכהונה, חייך שתצטרך לבא אצלו להביא לו את הסוטה. וצ"ב מה המידה כנגד מידה כאן? וי"ל, כיוון שעיקוב מתנות הכהונה מלמד שמענתו היא דמי יאמר שהכהן הוא באמת כהן ואולי אטו זינתה? וכל מה שהולכים אחרי הרוב זה באיסורים אבל בממון לא אזלינן בתר רוב. אז מידה כנגד מידה דואגים לו שיבוא לכהן על עסקי זנות. עוד תירצו ע"פ ב"מ נט. שכתוב שם שמי שמכבד את אשתו זה סגולה לעשירות, והנה כל מעשר זה סגולה לעשירות כי דורשים עשר בשביל שתתעשר, והאישה מעשירות את הבעל להפסיק לעשר, וכששואל אותה מה עם עשירות, היא עונה לו נתן לי בגדים נאים במקום לתת לכהן וע"י שתחסוך את הנתנה לכהן תתעשר, וע"ז נאמר כאן סופו שבא אל הכהן על עסקי סוטה, כי מי שכל כספו הולך לבגדים נאים סופו להביא את אשתו לכהן.

ה כא כב. ירכך נופלת ובטנך צבה. ובאו המים המאריים האלה במעיך לצבות בטן ולנפל ירך ואמרה האשה אמן אמן. יש להקשות מדוע בפסוק קמא דיבר הכתוב בלשון נוכח ירכך נופלת וכו', ואילו בפסוק בתרא דיבר הכתוב בלשון נסתר, לצבות בטן ולנפל ירך ולא לצבות בטנך כבפסוק קמא. וי"ל שמרומז כאן דינא דגמי סוטה כ. דביש לה זכות היתה נופלת לה שהיא נשארת חיה לזמן ורק לאחר שנה או שנתיים או שלוש בטנה נופלת. וזה מה שכתוב בפסוק, בתחילה מדובר על אישה שאינו לא זכות או בטנה נופלת מיד, אך הפסוק ממשיך לומר שאם יהיה לה זכות לבנתיים יבואו המים המאריים במעיך למשמרת, ורק אח"כ תמותי כמיתת סוטה. ולכן נכתב בלשון נסתר כי זה לא יקרה מיד. עץ חיים לרבי חיים אלפנדי.

ה כח. ואם לא נטמאה האשה וטהורה היא ונקתה ונזרעה זרע. סוטה שהתברר שלא עברה עבירה כתוב עליה ונקתה ונזרעה זרע. ובגמ' שאם היתה עברה נפקדת אמר ליה רבי ישמעאל אי"כ ייסתרו לה העקרות! אלא אומר ר"י אם היתה יולדת בצער תלד

בלא צער. ובתוס' שם הקשה שגם כאן נשאל אי"כ ייסתרו כל היולדות בצער? ותירץ ע"כ רבי פנחס מקוריץ דהנה יש להקשות איך היה צד לגמ' שהעקרות ייסתרו, אטו ברשעי עסקינן כי הרי היא גורמת למחות את שם ה-ו-ה? ע"כ י"ל שהנה איתא בגמ' על דוד המלך בשעה שעלו מי התהום ועמדו להציץ את העולם הוא זרק את שם ה-ו-ה למים והם פסקו לעלות, ולמד זאת ק"ו מסוטה ומה לעשות שלום בין איש לאשתו מוחקים את שם ה', כאן שכל העולם נתון בסכנה לא כ"ש. וא"כ אישה עקרה שאין לה 10 שנים ילדים יש חשש שמא בעלה יגרשנה כדאיתא בגמ', וא"כ האישה תיסתר - כי הקב"ה מסכים למחות שמו על שלום בית. משא"כ ביולדת בצער לא התרנו למחות השם ולכן ע"ז אין את החשש שמא תיסתר כי אטו ברשעי עסקינן.

ו ב. נזיר להזיר. המשנה בסוף נזיר אומרת נזיר היה שמואל כדברי רבי נהוראי. יש להקשות הא הרמב"ם בפרק א הלכה יז מביאת מקדש פוסק שאסור להיכנס למקדש למי שהוא פרוע ראש וא"כ איך שמואל שימש את עלי במקדש הא הוא נזיר ואסור לגלח? וי"ל בזה ב' תירוצים. א. ע"פ חז"ל ילקוט שמעוני תקלג. למה נקרא שמו של שמואל פותיאל (ביולא א) משום שהיה שמואל מסלסל בשער בכתובלה. והנה יש להקשות מדוע עשה זאת שמואל, וכן למה מנציחים את זה בכתובים ומכנים ע"ש זה את שמו, אלא שהרמב"ם הנ"ל שכותב שאסור להיכנס פרוע ראש מוסיף שכאשר השער מסודר יפה מותר להיכנס כן למקדש, וא"כ י"ל שזה הטעם שהביאו חז"ל את זה שהיה מסלסל בשער כדי לומר מה הטעם שיוכל להיכנס למקדש. עוד י"ל שרבי נהוראי בנזיר דף ה. ס"ל שניזיר עולם מותר לו לגלח כל ל' יום. וא"כ מובנת היטב המשנה שאומרת נזיר היה שמואל וכדברי רבי נהוראי ויהיו שענין זה מסתדר רק לשיטת רבי נהוראי כי בלא"ה היה אסור לשמואל להיכנס למקדש כי הוא פרוע ראש, ולכן כתב כדברי רבי נהוראי ולא דברי כמו בכל מקום. אור שמח.

ו ד. כל ימי נזרו מכל אשר יעשה מגופן היין לא יאכל. ובגמ' בשבת איתא שניזיר אסור אף להתקרב לכרמים: לך לך, אמרי נזירא, סחור סחור, לכרמא לא תקרב. הנצי"ב למד דין זה מפסוק ג שיש שם כפילות, גם מיין ושכר יזיר וגם לא ישתה וזה בא לאסור אפילו להשתכר לכרם. ולפי הגמ' הו', אומר הגאון, הנה בשופטים יד מסופר על משוון שחלק עם אביו ואמו ויבואו עד כרמי תמנתה והנה כפיר אריות שואג לקראתו. ותצלח עליו רוח ה' וישעשהו כשסע הגדי ומאומה אין בידו ולא הגיד לאביו ואמו את אשר עשה. וקשה מה שייך לא להגיד לאביו ואמו הרי הם היו אתו. ולפי הנ"ל י"ל שכיוון שהגעו לכרם תמנתה אזי משוון שהיה נזיר היה צריך להיפרד מהם ולסובב את הכרם, משא"כ ההורים שלו המשיכו בכרם שהוא היה דרך המלך לכן הם לא ראו.

ו ו. כל ימי הזירו לה' על נפש מת לא יבוא. והנה שנינו בנזיר סו. נזיר היה שמואל. וצ"ע הא כתיב בש"א טו לג ששמואל הרג את אגג ואיך נטמא למת? וי"ל דבגמ' שם איתא דשמואל היה נזיר וילפין זאת גז"ש מורה מורה משמשון, והנה מבואר ברמב"ם נזירות ג יג שמשמשון לא היה נזיר גמור שהרי לא נדר בזירא אלא המלאך הפרישו, ואומר הרמב"ם שדינו הוא רק שאסור ביין ותגלחתו ומותר להיטמא למתים ודבר זה הלכה מפי קבלה. ולפ"י שמשמשון קודם שדין נזיר בשמואל נלמד משמשון א"כ דינו כמו משמשון, ושמשון הרי מותר לו להיטמאות למת. אמרי דעת.

ו יא. וכפר עליו מאשר חטא על הנפש. פרש"י שלא נזהר מטומאות מת. ויש להקשות הא שני פסוקים קודם ו ט מבואר שמדובר כאן על טומאה שקרתה בפתע פתאום בלי הכנה מראש, וא"כ מה היה לו להיזהר בזה הא הוא לא היה יכול כלל להיזהר מהטומאה שקרתה בפתע פתאום! וי"ל ע"פ מה שכתב הלבוש דכיוון דמת עליו מת ונטמא נראה אילו מהשמים טימאוהו ולא חפצים בנזירותו. וצ"ל שרש"י פליג אטוס' בחולין ה' שכתבו שם שרק במידי דאכילה אין הקב"ה מביא תקלה דגנאי הוא לא שאוכל דבר טמא, אבל בשאר דברים הוא לא גנאי והקב"ה מביא תקלה. והנה כאן משמע דרש"י ס"ל כמו שהבאנו מהלבוש דאין הקב"ה מביא תקלה אף בשאר דברים כי אחרת מה חטא שלא נזהר מטומאות

פרשת נשא תשפ"א

מת וכמו שאמרנו, ושיטה זו היא שיטת הרשב"ם (מובא בהגהות מרדכי סופ"ק דעירובין). רבי נתן גשטטר.

ו יא. וכפר עליו מאשר חטא על הנפש. הפסוק מדבר במי שהיה נזיר ובאמצע נזירותו הוא נטמא ונפסלו ימי נזירותו אז הוא צריך להביא קרבן. וברש"י רבי אלעזר הקפר אומר שהקרבן הוא כפרה על שציער עצמו מן היין. ותימא למה נזיר שלא נפסלו ימי נזירותו לא מביא קרבן על שציער עצמו מן היין? וי"ל, אומר החת"ס, הנה ידוע מהגר"א שעל עבירה הקב"ה עושה עמנו דין וחשבון, דין - זה על העבירה, חשבון - זה על המצווה שלא עשינו באותו הזמן. ולכן נזיר רגיל לא מביא קרבן על מה שלא שתה יין בזמן נזירותו כיוון שהוא גם קיים מצווה ואין לו חשבון, ויש לו רק דין, ועל דין לבד לא מביא קרבן. אבל נזיר שנסתרו ימי נזירותו מתברר למפרע שלא קיים מצווה אז יש לו דין וחשבון וע"ז צריך להביא קרבן.

ו כו. וישם לך שלום. בגמ' במנחות נט: מבואר דשימה הוא כל דהו, ונתניהה היא כשיעור. ולפ"י קשה אי"כ למה נאמר רק וישם לך שלום, שנאמר ויתן לך שלום בשמי? וי"ל דכיון דכתיב לעיל מיניה ושמו את שמי על בני ישראל, הוי שימה ועוד שימה ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות כדקיי"ל ביומא מג. וא"כ השימה כאן הוא ריבוי וכמו שמצינו במנחות שם לגבי שמן בלבונה דכתיב ביה עליה גם בשמן וגם בלבונה דמשמע בכזית וכיוון דכתיב פעמים זה ריבוי אחר ריבוי ודינא הוא דל"ב כזית וה"ה הכא. צפנת פענח.

ו כו. ישא ה' פני אליך וישם לך שלום. איתא בברכות כ: אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע כתוב בתורתך אשר לא ישא פנים ואתה נושא פנים לישראל, דכתיב ישא ה' פניו אליך. אמר להם הקב"ה ואיך לא אשא פנים לישראל שכתבתי להם בתורה 'ואכלת ושבעת וברכת' והם מדקדים על עצמם עד כזית ועד כביצה. לכאורה קשה ע"כ כמה קושיות א. מדוע הוזכר גם כזית וגם כביצה הרי אם כזית כ"ש כביצה? ועו"ק הא חול"ל כביצה קודם כזית כי כזית הוא יותר חידוש שגם על שיעור קטן של כזית מחמירים לברך? ועו"ק הרי אין ספיקא כלפי שמיא על מה צריך לברך, ואם כן לא מובן הלשון ש"הם מדקדים" שמשמע ממנו שיש ספק והם מחמירים? ועו"ק חסר חומרות שישראל מחמירים ע"ע ולמה מוזכרת רק חומרה זו? וי"ל ע"פ דברי הר"ף עירובין פח (דף כז) וכ"ה ברמב"ם א ט מעירובין. ששיעור סעודה הוא ג' ביצים ובג' ביצים יש עשרה זיתים, כך מבואר בחז"ל (בוהר). אי"כ כשיש לאדם שיעור סעודה דהיינו עשרה זיתים והוא אוכל בעצמו שיעור סעודה חייב לברך על מזונו שנאמר ואכלת ושבעת וברכת בלשון יחיד. אמנם ישראל עם קדושים רוצים לגדלו ולרוממו ית"ש ולכן כאשר יש לו מזון בשיעור י" זיתים מהדר הוא אחר י' אנשים שכ"א יאכל כזית כדי שיהיה אפשר לזמן בשם, ואם אין מזונו מהדר לפחות אחר שלושה אנשים כדי שכל אחד יאכל כביצה ויוכלו לזמן. הרי שמדקדק תחילה בכזית ולאחר מכן בכביצה. ובאמת המעיין שם במשנה מה. יראה שהמחלוקת בעניין כזית או כביצה הוא לענין זימון עד כמה מזמנים עד כזית, רבי יהודה אומר עד כביצה. וזו היתה תשובתו של הקב"ה למלאכי השרת שהוא נושא פנים לישראל כשם שהם עצמם נושאים לו פנים, וזה גם נחשב לחומרה מיוחדת כי עושים הכל לגדלו ולרוממו ע"י עוד אנשים. הגר"א על משלי כב ט.

ז טו טז. פר אחד בן בקר איל אחד כבש אחד בן שנתו לעולה שעיר עיזים אחד לחטאת, ולזבח השלמים בקר שנים. יש להקשות מדוע כלפי חטאת ועולה כתב קודם את הפר ועיזים ואילים וכו' ורק אח"כ את הקרבן, ואילו בשלמים כתב קודם ולזבח השלמים ורק אח"כ בקר שנים וכו'? וי"ל דמצינו בגדרים ט: שהלל לא מעל מעולם בעולתו כי הוא היה מביא לעזרה ושם מקדיש כך שלא היה לו את הזמן למעול, והנה מעילה יש רק בחטאת ועולה, ואילו בשלמים אין מעילה, ולכן בחטאת ועולה כתב קודם את שם הבהמה ורק אח"כ הוא הביא אותם לביהמ"ק להקדישם, אבל בשלמים הוא קודם הקדיש להתחייב במצווה ואח"כ הביאם לביהמ"ק כי בשלמים אין את הבעיה של להקדיש קודם כיון דאין בו מעילה, משך חכמה

מאמרי מוסר וסיפורים מענייני הפרשה

צניעות:

בפרשת השבוע "איש איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל" רש"י – ופשוטו של מקרא "כתי תשטה" תטה מדרכי צניעות. הצניעות היא המפתח לשמירה, המפתח ליראת שמים. ושמיך על עם ישראל רק כשיש צניעות ובלא"ה אומרת לנו התורה ולא יראה בך ערות דבר ושב מארריך, כשאין צניעות אזי הקב"ה רח"ל לא שומר עלינו. כמו כן אדם שמקפיד על צניעות ושומר על עינו מלהכשל בראייה אסורה זוכה שברכותיו עושות פרי. הגמ' בתענית כא. מבארה שאבא אומנא היו משגרים לו שלום מהשמים כל יום בגלל שהקפיד מאוד כשהקזי דם מנשים היה נמנע מלהיכשל בראייה אסורה. **וידוע** שהמהר"ל דסיקין היה שולח בירושלים לבקש ברכות מסנדלר אחד שלא קיבל נשים אלא אלה מיהם מייצר להם נעלים ע"פ הנעלים הישנות שלהם ולפעמים היה צריך לתקן כמה פעמים ואף ניזוק מכך ואמר המהר"ל שזכה אדם ראוי שיעשו ע"י נפלאות. הגאון מווילנא היה אומר, כי כשם שהתורה תבלין נגד היצר הרע לגברים, כך הצניעות לנשים. כמו"כ היא הסוללה הגדולה לילדים כשרים שמרונים וזריחה נחת. ובמ"ב סימן ע"ה סי"ד הביא מהזוהר בפרשתנו בעניין הגדול לנהוג בצניעות, ומי שנוהר להתנהג בצניעות זוכה לנחת מכל יוצ"ח ולס"ד בכל אשר יפנה, אבל מי שלא נשמר כראוי רח"ל עונשו חמור מאוד כמו שמארריך שם. וכתב המ"א דראוי לנהוג כזוהר וביומא איתא במעשה דקמחית בזכות הצניעות היתרה שיהיה זה של ארז קורות ביתה אמרי חלוקה יצאו ממנה כהנים גדולים. **החפץ חיים** בספר גדר עולם פרק ז. כותב בה"ל גם צריכה האשה להתבונן תמיד לפי מה שידוע דכשהאשה חולכת בדרכי הצניעות אז היא זוכה להוליד בנים צדיקים בנים י"ח המאירים לעולם בתורתם ובצדקתם וכדאיתא בתלמוד ירושלמי כל כבודה בת מלך פנימה ממשבצות זהב לבושה, אשה צנועה ראויה לצאת ממנה כהנים גדולים המלוכשים משבצות זהב, ואמרו במגילה דף י"ג בשכר צניעות שהיתה בה ברחל זכתה שיצא ממנה שאלו ובשכר צניעות שהיתה בשאלו זכה ויצאה ממנו אסתר ע"ש, ועל ידי זה ייטב לה בעוה"ז וגם באחריתא תזכה לישב בעולם העליון בהיכל ה' ברוב הוד והדר וכדאיתא בזוהר הקדוש וכו' זכאין אינון צדיקא זכאין לבנין קדישין לגועין קדישין עלייהו איתקרי כל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך ה' ע"כ. ולהיפך ח"ו אם היא חולכת בדרכי פריצות אז תלד בנים אשר לא טובים ויהיה לה ע"י זה לבסוף קלון וכלימה בעולם הזה וכמה דכתיב וכן כסיל תגות אמו, וגם בעולם הבא הוא בזיון גדול לאביו ואמו כשיוצא מהם בן מקעים להקב"ה. וכמו שכתב הגר"א באגרותו הקדושה עלים לתרופה שאף אם ידרך תמיד בנו במוסר ולא יקבל, אוי לאותה בושה והצער והבזיון בעולם הבא. על כן צריכה האשה להרגיל עצמה במדת הצניעות וייטב לה על ידי זה בזה ובבא.

שאלו פעם את רבי חיים קניבסקי במה זכתה אמו של החזון איש לשבת שלם של צאצאים גדולי הדור (משפחות קרליץ גרינמן וקניבסקי על כל שבטיהם)? השיב ר' חיים שאינו יודע מה עשתה ולאמה זכתה אך יודע הוא כי היא היתה צנועה ביותר. ואמר חז"ל שהצניעות היא השומרת עלינו מכל רע. כאשר היא נשמרת כראוי חופפת עלינו חומת אש, היא השכינה הקדושה בכבודה ובעצמה, והיכן שד' נמצא, כל הטובות והברכות שבעולם נמצאות. (גמרא סוכה נ"ג). וכן אשרי הבעל שיעודד את אשתו שהולכת בצניעות, וחליהל לא יבקש ממנה משהו שנוגד את מצוות הצניעות. וברור שענייני צניעות לא נאמרו רק לנשים, גם גברים צריכים לנהוג בצניעות, הן בדיבור לא לנוול את פיהם בדיבורים לא צנועים, וכן לנהוג בלבוש באופן צנוע כמו שכתוב בהלכה בזה, ובודאי להקפיד על ראייה אסורה וכדו'. והלכן נביא כמה סיפורים על השכר שיש לנוהגים בצניעות ועל העונש שיש למי שרח"ל לא מקפידים מספיק על צניעות. **בזמנו לאחר** לוית הבא סאלי נהרגו ארבעה אברכים צעירים בתאונה קטלנית. אמר אז הרב שך את דברי הגמ' התולה את האדרלמוסיה הבאה לעולם ההורגת צעירים ומבוגרים משום שלא שומרים מספיק על צניעות, וסיפר אז הרב שך מעשה נורא אירע בפניסק שנפטרו שם אנשים בזה אחר זה והקהילה תלתה את האסונות בזה שאחד מחברי הם נהג בחוסר צניעות בולט, ובאותו הזמן פחדו לעשות נגדו הפגנה כי היה

מקורב לשלטונות, החליטו שההלוויה הבאה שתצא תהיה מביתו של אותו אדם, וכך היה ההלוויה הבאה יצאה מביתו. אותו רשע תבע את רבם של היהודים ה"ה רבי אלעזר משה הורביץ שהיה גדול הדור לפני כמאה שנים. הוא הגיע למשפט, לאחר הקראת כתב התביעה נעמד הרב על דוכן הנאשמים וטען שהיה הרבה אסונות ומתים אנשים רבים בגלל אותו יהודי וציין את דברי הגמ' שמחוסר צניעות מתים רבים, והשופט הגוי קיבל את הדברים וזיכה את הקהילה מאשמה. סיפור נוסף מסופר על רבי חיים שאלו דוויק שהיה מפורסם מקובל גדול ובהיותו בארם צובה ראה איך הנשים מתלבשות לא בצניעות. הוא עלה לביה"כ והכריז שאם לא יתקנו את מעשיהם ויתחילו לנהוג בצניעות תחול עליהם קללה, לאחר זמן קצר הוא עזב את העיר ומיד לאחמ"כ פרצה שריפה שכלתה חלק גדול מהעיר. (מידות והנהגות טובות)

ומפורסם בעולם הסיפור בזכות מה זכתה אימו של אחד מגדולי הדור להביא לעולם נשמה כה גבוהה? לפני למעלה מ-100 שנה, בעיר וינה שבאוסטריה, התגוררה נערה יהודייה אשר התפרסמה בקולה הערב והעצמתי. הנערה ככל בנות גילה למדה בבית הספר המקומי, מכורח החוק, וכך קולה היפה התפרסם גם בין הגויים, והגיע עד לאוזני אנשי הממלכה האוסטרו-הונגרית. ויהי היום, ואותה נערה, רחל שיק, הזמנה אחר כבוד להיות חלק ממקהלה האופרה המלכותית של אוסטריה, כדי להנעים בקולה הערב לבני הממלכה. ההצעה קסמה לה מאוד, שהרי ללא ספק היא תזכה בכך לכבוד ופרסום בחוצות עם, וכמובן, גם לכסף רב. רחל השתכנעה והחליטה להיענות להצעה... הוריה, יהודים כשרים צדיקים, נתחלחלו למשמע הדבר וניסו להניאה מכך, שכן הדבר נוגד את צניעותה של בת ישראל, לשיר בפני גברים. אך היא בשלה, מעוניינת ללכת ולזמר. אביה היה אובד עצות, ולא ידע מה לעשות כדי למנוע מבתו לשיר באופרה. ככל יהודי הנמלך ברבו, שם גם הוא את פעמיו אל רבו, הרבי הקדוש מקופטניץ זצ"ל, ושטח בפניו את מר ליבו. ביקש הרבי לקרוא אליו את הנערה, ולברר עימה את העניין. משהגיעה אליו הנערה, שאל אותה הרבי: "מדוע את משתוקקת כל כך לשיר באופרה?". השיבה הנערה: "זה יהיה קידוש ה' גדול מאד, כאשר יראו שבת תרדית יוכלו לשיר כמו גדולי הזמר הגויים". קם הרבי ממקום מושבו ואמר לה נחרצות: "בואי נעשה עסקה! את רוצה לשיר, כדי שישמעו את הקול שלך... אם לא תלכי, וכף רגלך לא תדרוך במקום טמא זה, אני מבטיח לך שיהיה לך בן, שישמעו עליו מסוף העולם ועד סופו, ובכך תזכי לקדש שמו יתברך. גם פרסום וכבוד רב לא יחסר לך. האם את מסכימה?". שאלה הרבי. בו במקום השיבה הנערה: "כן! עשינו עסק...". משכה רחל את ידיה מן העניין, עמדה היא בגבורה בניסיון הגדול שניצב בפניה. עיתוני הממלכה שבאותה העת דיווחו בהבטחה על סירובה של הנערה היהודייה לשיר באופרה המלכותית. בשל בעיית צניעות "הפסידה" רחל באותה העת קריירה מוכבדת עם כבוד וכסף רב. אך לימים זכתה ויצא ממנה בן אשר קולו נשמע מסוף העולם ועד סופו, הלא הוא רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל, מחבר סדרת הספרים שאלות ותשובות "שבט הלוי", כהבטחת הרבי הקדוש.

פעם פגש רבי עובדיה יוסף את האדמו"ר מערלוי זצ"ל ושאל אותו האדמו"ר במה זכה לזיכרון כה מופלא? ענה לו שבכל ימי נעוריו ובחרותו נשמר מאוד בענייני קדושתו ושמירת העניינים. וכן אלמנת רבי אלעזר אבוחצירא זצוק"ל סיפרה לבנותיו של רבי עובדיה בימי השבעה, שבעלה שאל אותו פעם במה זכה שכל בניו תלמידי חכמים, והשיבו שהקפיד כל ימיו לא להביט במראה לא צנוע, ואף קשיש בבית דין כשעמדו מולו נשים שלא היו לבושות בצניעות לא היה מבט אליהן, וכדי שלא תיפגעה היה עושה עצמו ככותב את דבריהן, ובאמת היה מצייר לעצמו ציורים בעלמא. ובנותיו אמרו שכעת נודע להן מה פשרם של הציורים שהיה מבטא להן לעיתים מבית הדין...

ויש סיפורים רבים על אנשים שהתחזקו בצניעות וראו מכך ישועות מופלאות. סיפור נפלא בנושא הצניעות סיפר רבי אלימלך בידרמן: בירושלים גדל ילד קטן שובב מאד מאד. כשהיה שקט סביבו מיד היה צריך לבדוק אחריו... יום אחד אמו לא שמעה

אותו כמה דקות, מיד עזבה את ביטולה במטבח ורצה ולבדוק מה קורה עם בנה. היא גילתה אותו תלוי בנדנדה כשהחבל כרוך סביב צווארו, ופניו כבר היו כחולים... צעקות 'הצילו! הצילו!' מיד הזעיקו את השכן שבא לעשות החיאה לילד, ותוך דקות העבירו אותו לבית חולים. לאחר דקות מספרות אמרו הרופאים להורים המבוהלים והדואגים שכלל הנראה הילד יחיה אך המוח פגוע הוא יהיה צמח... חלפו על ההורים ימים של דאגות ותפילות. יום אחד בבוקר מתקשר רבי דוד פרנקל נאמן ביתו של החזון איש וקורב משפחה שלהם, הוא מספר שחלם חלום והוא בטוח שהחלום קשור לילד החולה. 'בחלומי הוא מסתכל בעבודתם של בית דין של מעלה. על השולחן שלפניהם מונחות שלוש תיבות: הימנית – תיבת החיים, השמאלית – מוות, והאמצעית מלאה בפתקים ובהם שמות. הוא ראה בחלומי כיצד מוציאים שמות וכל שם גוזרים לחיים על ממות. פתאום הקריאו את שם הבן שלהם החולה, התחילו לדון בו ולפתע הוא מוצא את עצמו בחלום בשוק מחנה יהודה בירושלים בתוך חנות בדים, על הדלפק היו מונחות מספרים בצבע כחול, לפתע הוא רואה שהמספרים גוזרות את הפתק של הבן'. הוא התעורר, לא הבין את החלום אבל אמר שישפר להורים בטח הם כבר יבינו. לפתע הטלפון מצלצל, זו שיחה מבית החולים ומבקשים מההורים להגיע בדחיפות. ההורים ממהרים לבית החולים אך לא רואים את בנם במיטתו, הרופא ההמום מעדכן אותם שהילד קם בבוקר כרגיל כאילו אתמול הלך לישון כמו ילד בריא. הם עורכים לו סדרת בדיקות, אך לא מבינים בשום אופן מה קרה. האב הנרגש סיפר לאשתו את החלום שקורב משפחתם חלם, האישה ההמומה מחוורה, ומתחילה לספר את אשר היה. האמא היא תופרת, היא היתה יוצאת מידי פעם לשוק מחנה יהודה לקנות בדים. ביום האחרון היא קבלה על עצמה שלא להעביר את המספרים לידיהם של המוכרים אלא להניח אותם על הדלפק, וזאת לרפואת בנה החולה. "המספרים הכחולים הם שלי" – היא אמרה בהתנצחות. הוסיף רבי אלימלך ואמר בשם רבי אליהו דסלר "יש שד קטן בחומת הטבע שאינו נראה לעין, ודרכו הנס נכנס. הסדק הזה הוא הנכונות למסירת נפש". "המספרים הכחולים הללו" סיים רבי אלימלך "מונחות היום בוויטרינה בביתו של הילד הבריא בעל הנס. כיום הוא כבר לא ילד, אלא אברך". מתוך הספר החשוב 'אמונה שלימה'

נביא כאן עוד סיפור מהספר סיפור קטן – מעשה גדול. בערב פסח של שנת תשע"ב התרחשה תאונה מחרידה שממנהלך השיקום ממנה ניתן היה לחזות בכוחו העצום של כל חיזוק בצניעות. הרב יוסף שוורץ שליט"א נפצע אנושות בתאונה והרופאים לא נתנו סיכוי לחייו אך מנהיג הבירה רצה אחרת ובניסי ניסים הוא שב לאיתנו בדרך ארוכה ורצופת התמודדות. הגב' שוורץ תח"י סיפרה על אירוע דרמטי שאירע בתהליך השיקום הניסי. תקופת השיקום הייתה ארוכה ומייסרת וידעה עלויות ומורדות. באחד הימים שבוע לפני ראש חודש סיוון התקשרה אלי מורה לאנגלית מבית הספר היסודי במודיעין עילית, היא לא הכירה אותו אך הסיפור על אב לשמונה ילדים שנפצע אנושות נגע לליבה והיא החליטה לפתוח במפגש לבנות בכיתות ו' ו' וח' בבית הספר. היא הודיעה כי כל בת שתקבל על עצמה קבלה בצניעות לזכותו תשתתף במפגש שבסימו בראש חודש סיוון היא תערוך מסיבה בביתה. בתחילת הדרך מדובר היה בעשר בנות שהצטרפו למפגש, אבל מאה מאד קפצו המספרים עד שהגיעו לבסוף שלוש מאות בנות. באותו השבוע שלפני ר"ח סיוון אירעה תופעה מופלאה, מדי יום התקדם השיקום של בעלי בצעדי ענק. ביום שני כשהגעתי אמרו לי גב' שוורץ בעלך דיבר. למחרת בעלך יישב. יום לאחר מכן הוא אכל ומיד אחר כך הוא עמד וחלץ. המהירות הייתה בלתי נתפסת ואפילו לא מצטאומית את עובדתיה לחלוטין. בצהרי ראש חודש סיוון יצאת לדבר במסיבה בפני שלוש מאות הבנות היקרות, התכוונתי להתקשר בזמן הכנס לבית החולים ולהעביר לבנות את תודת כולנו. בבוא הרגע המיועד חייגתי לבית החולים ולמברה ההפתעה נאמר לי שיש סיפור ענק וכעת מוציאים לו את ההנשמה. זמן קצר לפני השחרור אמר לנו אחד הרופאים הבכירים במחלקת ראש כי הרופא העל טבעי שלו מוכיח שיש אלוקים! איננו מתיימרים להבין חשבונות שמים, אומרת הגב'

שוורץ בהתרגשות, אך לא שייך לראות את השתלשלות העניינים ולעצום את העיניים. כל אחת שקיבלה על עצמה חיזוק כלשהו בצניעות הייתה השליחה הטובה להשיב את בעלי להיות אב בריא ושלם לשמונת ילדיו.

ישנם סיפורים מופלאים על אנשים קדושים שהקפידו מאוד על צניעותם גם במחיר של יסורים ומסירות נפש, ודי' אמור לחזק אותנו ביתר שאת ועוז. בבני ברק יש גן 93 הגן הזה נקרא כן על שמן של 93 בנות שהגרמנים ימ"ש לקחו אותן באוניה וחפצו שינהגו מנהגים לא צנועים וכל הבנות החליטו שהם ימותו על קדושת שמו ובלבד שישמרו על צניעותן וכשהגרמנים לא ראו כל-ה 93 בנות קפצו למים ומתו בטביעה כדי לשמור על קדושת בת ישראל. **וכן ביהדות מרוקו** מסופר על הנערה סוליקה, שרבים נושעים על קברה

שבמרקו. הנערה סוליקה היתה נאה מאוד בחיצוניותה ואביה שהיה יהודי שהלך בדרכי ה' באופן מופלא ביותר היה תמיד שומר אותה בביתו לבל יראו אותה המוסלמים המקומיים כדי שלא ירצו לשאתה. ביום מן הימים אחד משכניה המוסלמים ראה אותה והוא החליט לעשות הכל בשביל להינשא לה, אך כמובן הדבר לא עלה בידו כלל למרות האיומים שרע ומר יהיה גורל המשפחה כולה. לימים הוא העליל עליה שהיא התאסלמה וכעת חזרה ליהדותה שזה עוון שהיה מאוד חמור אז במרוקו, ולמרות המאמצים להתביאה היא נמצאה ונלקחה למשפט שם חרצו את דינה למוות. לפני מיתתה ראה אותה הנסיך בנו של המלך ומאוד חפץ בה, הוא התחיל לדבר על ליבה שתינשא לו והיא תהיה המלכה, אך היא בשלה, יהודיה הייתה ויהודיה אשאר ואמות כיהודיה. לאחמ"כ הוחלט להמיתה בעינויים,

דברים מגדולי ישראל וכן ידיעות חשובות נוספות, ערוך בדרך שו"ת.

שאלה: סיימנו כעת את חג השבועות מה אנו לוקחים אתנו מהחג? **תשובה:** חג השבועות לא יצאנו ממנו אלא אנו לוקחים אותו אתנו, כי מי שיוצא יש בזה חלילה פורענות, כמו שמצאנו בפרשה וילכו מהר ה' זה פורענות, כי מהר ה' לא הולכים אלא הולכים עם הר ה'. ולכן עלינו לקחת את חג השבועות אתנו, וכשאנחנו לומדים סוגיה ללמוד היטב ולהבין את הדברים, ועל ידי שמבינים את הסוגיה גם זוכים ליהנות מהתורה, הנאה מגיעה רק כשמבינים.

שאלה: מידי שבוע במדור מוסר וסיפורים אני רגיל להביא איזה עניין שבו ראוי להתחזק ביותר ואני מציין מחז"ל שזה הדבר הכי גדול שיש והמצווה הכי גדולה או העבירה הכי גדולה וכו'. שאל אותי בני אברהם שלום נ"י שלפניו יוצא שכל דבר הוא עניין הכי גדול ומצווה הכי גדולה, וא"כ מה באמת המצווה והעניין הכי גדול, ומה באמת העבירה הכי גדולה? **תשובה:** הרב פינקוס היה ממשיך זאת לאברי האדם, וכך היה אומר מה הכי חשוב בגוף האדם, הלב או הכבד, הדם או העצמות וכו'? התשובה כל דבר ממה שהזכרנו ועוד הרבה דברים כ"א בפני עצמו הגוף אינו יכול להחזיק מעמד בלי זה, ואם לאדם לא יהיה לב חלילה או כבד אז הוא ימות, האם נאמר כיוון שיש לו לב אפי' שאין לו כבד הוא בסדר? ברור שלא. אותו דבר בתרי"ג מצוות שקיבלנו כל מצווה היא כל החיים שלנו והיא הכי חשובה כי בזכותה אנו חיים ובלעדיה זה חמור ביותר, ואם יש מי שמקפיד מאוד בחסד ואינו לומד תורה או להיפך אז חסר לו לב, חסר לו כבד...

שאלה: ילדים מכיתה ח' שכבר התקבלו לשיבות, כיצד לעודד אותם כדי שימשיכו לעשות שטיגען? **תשובה:** מי שלומד בחודשיים הקרובים של כיתה ח' מצליח אח"כ בישיבה. ומי שלא, הרבה יותר קשה לו להצליח בכל המובנים. כי מי שנחלש כעת, היצה"ר מתלבש עליו וקשה להתגבר עליו אח"כ, וזה הנסיון הוכיח. לכן חושו

כלל שבת נשא קרובה לשבועות לכן בשבת זו גילו התפשטות מופלגת בתורה, עד כאן ידוע. אבל יש דברים נוספים שאינם ידועים. (א) המדרש רבה בפרשיות הכי ארוך הוא ג"כ בפרשת נשא ויש בו קע"ז פיסקות. (ב) ההלכות הכי ארוכות בשו"ע הם ה' שבת הכוללים גם ה' עירובין ותחומין, ויש בהם קע"ה סימנים. (ג) החלק בשו"ע הכי קצר הוא חלק אבן העזר ויש בו קע"ח סימנים. וצ"ע אם כל זה מרמז למשהו.

שאלה: בפרשתנו מובא ברכת כהנים, מה מעלתה? **תשובה:** מובא בחז"ל בכוח הכהנים להפוך את מידת הדין למידת הרחמים ולקרוע גז"ד שכבר נקבע וכשכהנים מברכים הקב"ה בעצמו מברך את העם, וכמו שכתוב ושמו את שמי על בניי ואני אברכם, וזאת הברכה הכי גדולה שיכולה להיות. לכן כל מי שרוצה להתברך בכל העניינים, יחפש אחר ברכת כהנים, ויזכה לברכת ה' עליו.

שאלה: פרשתנו עוסקת בסוטה, ומובא בגמ' שאם יש לסוטה זכות תורה אז היא לא מתה מיד אלא לאחר כמה שנים, מה היא זכות תורה של אישה? **תשובה:** השבט מוסר א' י כותב שאף שנשים פטורות מלימוד התורה הן מחויבות לעשות במאמצי כוחן שילמדו בעליהן ובניהם תורה וזה נחשב כאילו עוסקות בתורה.

שאלה: בפרשת השבוע אנו עוסקים רבות בענייני יין, והנה כידוע בשנים האחרונות התחילו לכתוב על כל היינות והמיץ ענבים ברכתו הגפן גם לשיטת הבית יוסף מה ביאור הדברים? **תשובה:** בעבר היקבים היו מערבים ביניות כמויות גדולות מאוד של מים וחומרים משמרים והנה לדעת הבית יוסף בשביל לברך הגפן יש צורך בכמות עצומה של יין, אשר ע"כ לפני כמה שנים הרב עובדיה יוסף ברך באיזה חתונה מפורסמת על יין שהכל והתפרסם הדבר אצל שומעי לקחו ואז התחיל הביקוש ליין שיהיה ברכתו הגפן אף לשיטת הבי"י שמצריך כמות גדולה של יין הרבה יותר מאשר מה שמצריך הרמ"א.

רצף האסונות הלא שיגרתיים שקרו לאחרונה נותן הרגשה שמתקיים בנו רח"ל "חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי", שדווקא בזמן מועדים כחג השבועות ול"ג בעומר קורים אצלנו כאלו אסונות. גם מבלי להתיימר להיות בדרגה של מוכיח בשער, כל יהודי מאמין ידע שהכל בהשגחה ואין מקרה והכל מכוון ומדוקדק. וממילא וודאי שהאירוע האחרון שהתרחש בביהמ"ד קרלין הוא אינו אירוע נקודתי של קהילה או שכונה, כי כשזה מצטרף לאסון מירון, וכשבנוסף לזה אנו נמצאים במצב ביטחוני שמאות אלפי יהודים במצוקה ואימת מוות, אז בודאי שיש כאן אמירה של הקב"ה ד"ז צריך לטלטל כאו"א מאתנו. איננו יודעים חשבונות שמים על מה ולמה, אבל יש אמת פשוטה אחת, וכמה שהיא נאמרה לאחרונה כמה וכמה פעמים ויש הרגשה שכבר נשחקנו מזה, כשיש כ"כ הרבה חרון אף זה מראה שמידת הדין מתוחה זה המבט הודאי נכון. ואנו כיהודים מאמינים יודעים שכשמידת הדין מתוחה על כל אחד ואחד לפייס אותה בכל הכוח וכל אחד שמתחזק אפי' במשהו זה השפעה אדירה שתגרום שיסור מאתנו חרון אף וה' יאמר לצרותינו די. ויש להוסיף את דברי גדו"י שאצל גברים צריך להתחזק בלימוד התורה, לקחת את זה יותר ברצינות, להקדיש את זמן הלימוד ללימוד נטו בלי טלפונים וכו'. ואצל נשים לחזק בדקי הבית בענייני צניעות כמו שנאמר שכשלא מקפידים ע"כ 'ושב מאחריך' וכמו שהרחבנו ע"ז במאמרי מוסר.

שאלה: המספר 176 כמה פעמים מצאנו אותו בחז"ל? **תשובה:** כידוע הפרשה הכי ארוכה בתורה היא פרשת נשא, ויש בה קע"ו פסוקים. וכן הפרק הכי גדול בתנ"ך הוא פרק קי"ט בתהלים ויש בו קע"ו פסוקים. וכן המסכת הכי ארוכה בשי"ס במספר הדפים היא בבא בתרא ויש בה קע"ו דפים (למעשה יש בה רק קע"ה כי המסכת מתחילה בדף ב', אבל למעשה יש בה עד דף קע"ו). אומר החידושי הר"י שהטעם לכך הוא מכיוון שבדרך

תתגברו כעת על היצה"ר כשזה עדיין קל, ולא לחכות למחר פן יהיה מאוחר.

שאלה: כתוב שצדיקים נלקחים בעוון הדור, נשאלת השאלה מה אשמים הצדיקים האם בגלל חטא האחר הצדיק ייענש? **תשובה:** צדיק שמת יש חיזוק עצום בגלל פטירתו ודין עושה נח"ר גדולה למת בשמים. הוא מגיע היישר לג"ע ונכנס להיכל גבוה מאוד בשמים ואין מאושר ממנו. לכן לא שהוא נענש אלא הרוויח בזה שהוא מת כי החיזוק שנעשה ע"י הוא רב והוא זוכה למעלה מה שלא יכל לזכות כאן והכל נזקק לזכותו. רבי גרשון אדלשטיין על האסון במירון.

שאלה: מה יש ללמוד מרצף האירועים האחרונים בפוליטיקה שיש בארץ ישראל? **תשובה:** דבר ראשון רואים שהקב"ה מנהל את העולם, היינו בשבוע שעבר כפסע ממש צעד קטן מאוד לפני ככל הנראה הקמת ממשלה שהייתה מביאה חורבן לעולם התורה, והקב"ה הציל אותנו לע"ע מזה ע"י מלחמה לא צפויה והכל ברגע האחרון כשכבר היה נראה שזה היה אל חזור. דבר שני המסית הגדול שנשתבשה עליו דעתו באמרתיו המגוחכות א. ליברמן, נפגש עם פקידי האוצר קודם הכנתו להיכנס למשרד שאיתו הוא שואף להזיק לעולם התורה, ואף התרברב ע"י, ובי"ה לע"ע לא עלתה המזימה בידו והוא נשאר בחוץ בס"ד. זה אמור גם לומר לנו שגם אם אנו רואים באיזה שלב בחיים שאנחנו הולכים להצליח באיזה עניין כיון שהכל בידו יתברך אל לנו לעשות צעדים שיכול להיות במקרה רחוק שנתבזה אח"כ. וכמו שגם ראינו אצל בנט שהוא כבר הקים בודקה מחוץ לביתו כמו איזה ר"מ ולבסוף ככה"נ נכון לרגע זה, הכיסא רחוק ממנו מאוד. דבר שלישי כבר תקופה ארוכה שאנו רואים שאין שלטון יציב בארץ ואמנם אין לנו עניין בשלטון אבל יש כאן איזה סימן למשהו ומה זה? אולי התשובה היא דברי החתם סופר בדרשות ח"ב פרשת אמור שבעקבתא דמשיחא בית הוועד יהפוך למקום שיהיה מלא בקטטות ומריבות, ואכן במקום השילטון כ"א מחרים את השני ואין אחד מסתדר עם השני. ואם נצרף לכך את השמועה בשם החזו"א שהמדינה לא תחזיק מעמד יותר משבעים שנה, ואכן משבעים שנה לקום המדינה בשנת תשע"ח הפסיקה היציבות השלטונית של המדינה ונגררים לעוד ועוד מערכות בחירות, וכפי איך שזה נראה כעת אם חלילה לא נזכה לגאולה, אז בטרם יכנס יום הדין יהיו בחירות חמישיות, דבר שאם היו אומרים לנו אותו לפני שלוש שנים היינו מאשפזים את האומר. עכ"פ כל מי שמתבונן בתהפוכות השלטונית המוזרות הפוקדות את המדינה, באופן שאין לו אח ורע בעולם, לא יכול שלא לראות את יד ה' הגדולה שהיא-היא המסובבת את הכל לטוב או למוטב כפי הראוי לנו.

שאלה: בשעת כתיבת העלון אנו נמצאים בשיאה של מלחמה קשה מול אויבנו מדרום, מה ההנהגה שצריכה להיות בימים אלו? **תשובה:** דבר ראשון נקדים ונאמר את דברי רבי חיים קניבסקי שליט"א על העיר בני ברק. ברור שצריך להתחזק בעיקר בלימוד התורה בכל מקום, אך בבני ברק לא צריך להיכנס לפאניקה ודבר זה יצא לרבי חיים לא בגלל איזה ידיעת נסתרות אלא מהתורה הקדושה והוא הרחיק ע"כ במכתב לפני כשמונה שנים ושם הוא כתב שדברי החזו"א שבב"ב לא יפלו טילים תקפים אף היום לאחר מיתתו ולכן בבני ברק לא צריך לחשוש. רבי חיים קניבסקי מוסיף שדין קרית הרצוג, פרדס כץ וקרית ספר הוא כבני ברק. וכן כל מי שנוסע לדבר מצווה כמסירת שיעורים לא צריך לחשוש כלל. ובלא"ה ברור שצריך מאוד להתרחק ככל שניתן ממקום סכנה, כמו שענה בשאלה לרבי ישיבת מיר שתלמידיהם לא ילכו לכותל בימים אלו. יש להוסיף שכידוע, דעת התורה היא שאין לנו לעשות מלחמות ולהתגרות באויבנו. אך כ"ז נאמר רק כשהכל שקט אבל כשהם באים להורגנו ברור שעלינו להציל את עצמנו על ידי שנשכים להרגם. וכעת אנו גם רואים שחבל מאוד שבעבר כבר לא נתנו להם מכה חזקה ביותר, כי הם מבינים את שפת הכח, אם אתה נותן להם מכה חזקה אז הם חוששים לגעת בך, כמו שרואים באויבנו מצפון שהם בשקט לאחר המכה הקשה שקבלו לפני למעלה מעשור. ובוודאי שהקב"ה הוא המוביל מתי תהיה מלחמה ומתי לא, אבל ההשתדלות שלנו היא למנוע מהם את היכולת לבוא להורגנו רח"ל. כמו"כ רואים בחוש שא"א לסמוך כלל על הערבים, הנה הם במשך שנים רבות חיו בשכונות טובה עם שכניהם היהודים בלוד ובעכו ובעוד מקומות וכעת הם מתנהגים כבהמות, מנסים לפגוע בכל דרך בשכנים ששיעו בידם ופרנסו אותם שנים. ורואים בחוש את דברי התורה שהשנאה שלהם בנו חזקה יותר מכל מציאות אחרת.

שאלה: כיצד מתמודדים עם חרדה של ילדים בזמן המלחמה והאזעקות? **תשובה:** ילדים קטנים יש לשמור עמם על קירבה ומגע פיזיים ולתת מידע קצר על מה שקורה. ילדים יותר גדולים (מחמש ומעלה) יש לתת להם לשאול ולענות להם ברוגע על שאלותיהם. הכי טוב לומר אמת וכשיש חרדה לנסות להשיח דעת, ולעודדם לחזרה לשיגרה. כמובן כל פעם שיש אזעקה לומר פרק תהילים ולהכניס מסר חזק לילדים שה' שומר עלינו וכיון שהתפללנו אין לנו מה לחשוש בכלל כי אנו בידים של הקב"ה. בבני ברק הכל יותר קל כי אפשר לומר שיש שמירה מיוחדת שלא יקרה שום דבר בעיר.

שאלה: מה היה בדיוק במאורעות תרפ"ט וכמה יהודים מתו אז? **תשובה:** בשנת תרפ"ט בעקבות מתיחות בין

יהודים וערבים בנוגע לתפילת יהודים בכותל המערבי, החלו מאורעות תרפ"ט. הערבים בחברון רצחו את שכניהם היהודים באכזריות נוראה ואף תקפו יהודים במקומות רבים נוספים ברחבי הארץ וגרמו לפגיעות קשות. ויש לציין שהכל נעשה ע"י שכניהם של היהודים שאך מספר ימים קודם לכן היו ידידים הכי גדולים של היהודים וחיו באהבה ואחוה ושלוש ורעות. וכימים ההם בזמן הזה ג"כ בערים רבות ברחבי הארץ יהודים רבים חוששים לחייהם 'מהחברים' הערבים. במהלך המאורעות בתרפ"ט נרצחו 133 יהודים הי"ד ומאות נפצעו.

שאלה: אומרים שאכילת סוכר וקמח לבן ממכרת, האמנם? **תשובה:** אכילת סוכר וכן קמח לבן היא כמו שתיית מים מלוחים, וכמו שבשתיית מים מלוחים זה עוזר לרגע ולאחמ"כ צמאים שוב, כך גם אכילת סוכר וקמח לבן זה ממכר לאכול עוד ועוד קמח לבן וכן בסוכר אכילתו ממכרת לאכול עוד כי זה נותן כעין פצצת אנרגיה לגוף, אך מיד לאחר זמן מועט הכל פג ויש רצון לשוב לזה. ולכן רבים הם האומרים שמי שמתרגל לאכול קמח מלא, שזה לא נותן פצצת אנרגיה שנופלת מיד אלא נותן איוון בהדרגה לאנרגיה של הגוף, זה נעים ביותר וקל מאוד להתרגל לזה ואחרי שמתרגלים אין תאוה לאכול סוכרים.

שאלה: כשאישה או אישה רוצים לקיים איזה הידור או מצווה כלשהי ודין יכול קצת לפגוע בבית האם יקימו המצווה והבית יהיה בסדר או שלא? **תשובה:** הגמ' אומרת שר שבת עדיף מנר חנוכה משום שלום בית, ולמד מזה החפץ חיים שאם ע"י קיום מצווה אחת יתבטל אפי' במקצת שלום הבית עדיף לוותר על המצווה. כמובן שלא מדובר על ביטול עשה אלא על ביטול מצווה שאינך מחוייב בה באותה השעה שדב"ז מסור לרבנים וכל עניין לגופו. אנו דיברנו כאן רק על הידורים או חומרות יתירות.

שאלה: איזה ילד הוא טוב ואיזה ילד הוא רע? **תשובה:** אין ילד שהוא רק טוב, ואין ילד שהוא רק רע. כל הילדים, יש להם חלקים טובים יותר וחלקים טובים פחות. השאלה הגדולה היא מה ההורים רואים בילד, אם ההורים משדרים לילד שרואים בו רק את הטוב אז הילד יעשה הכל להמשיך בעוד דברים להיות טוב והוא יתקדם בביטחון הלאה, אך כשנותנים לו הרגשה שמאוכזבים ממנו והא רע אז זה יוצר אצל הילד אווירת יאוש והוא לא מנסה להתקדם ולהיות יותר טוב. מאת הרב ישראל עקיבא שצירנסקי AKIVA7651383@GMAIL.COM טל: 0527651383

שאלה: מה הרעיונות של השבוע? **תשובה:** למי שיש הרבה כביסות קורה שזמן רב הוא משקיע ומקדיש עבור ברירת הגרביים של כל בני המשפחה,

למי שעדיין לא עשה את הפתרון הפשוט נציין זאת כאן: יש היום בכל חנות וסופר מחזיקי גרביים לכביסה מפלסטיק קטן ששמים בפנים את הגרביים לפני הכביסה ועם זה מכבסים, ולעולם לא מתבלבלים הגרביים. **איך מסיידים** כתם עובש מהבגד? התשובה היא יש להרטיב את המקום בקצת מיץ לימון, לפזר ע"ז מלח ואז לכבס ולאחר שמתייבש יש להבריץ קצת. **ניקוי בגד משעווה** לאחר שמתקרב קצת מגרדים אותו ואז מניחים על קרש גיהוץ ושמים

מגבת נייר רב פעמי מעל ומתחת הכתם ומגהצים, אחרי כל גיהוץ מזיזים קצת את המגבת שיוכל למשוך עוד קצת מהשעווה. ואח"כ משרים בקערה עם מים וקצת חומץ ואז מכבסים. **בעניין הנוזלים באוזניים** לילדים יש תרופה בשם דרייזיק שמועילה לזה. ויש כמובן את הניתוח כפתורים שמועיל רבות. עוד שלחו לי יש בקרית ספר גברת פליישמן רח' נודע ביהודה, שמרפאת בשיטת רפלקסולוגיה, אני כותב מנסיון אישי שזה ריפא לחלוטין תוך זמן קצר את ביתי שהיתה מועמדת

הלכות

בשו"ע קנח) שהמזלזל בנט"י נעקר מהעולם, ומי שמרבה מתרבה אצלו השפע, וצ"ל דבעידנא דריתחא נענשים אף על מצוות עשה. **ולהלן מספר הלכות נחוצות בענייני נט"י: כשבא לרחוץ ידיו יזהר שיהיו ידיו יבשות מכל משקה (חזו"א). יטול ב"פ על כל יד ופעם ראשונה ישפוך על ידו לכה"פ שני רביעיות ומשהו (ספל ממוצע מכיל 6 רביעיות) וחייב שיגיע המים על כל היד בב"א ובהפסק כלשהו חשיב כב"א. ופעם שנייה ישפוך כמות שתגיע על כל היד. וי"א שמספיק ליטול פ"א. **אחר הנטילה** אסור לדבר ואף אמון אסור לענות עד שיברך על נט"י, ולכתחילה עד אחר הניגוב. **אם דיבר** אחר נטילה אסור לו לברך הברכה, אלא יטול שוב ואז יברך. **כשידיו רטובות** מנטילה אסור ליגע במי שלא נטל ידיו עד שינגב, ואם נגע יחזור ויטול ללא ברכה אם כבר ברך. **עשה צרכיו** יטול ידיו, יברך**

חידות

אחת.. פר אחד.. שעיר עיזים.. ד. הגמ' בע"ז דף מד מביאה שמשה השקה את ישראל כסוטה עיי"ש. ה. המילה מדבר. ו. מנוח. בפזמון יונה מצאה. ז. כשכהן לא התפלל שם אלא רק לומד בביכ"י אין חובה לתת לו עליה. ח. ששי"פ. ט. בלמנצח שאחרי שחרית אומרים "זכור" כל מנחותיך. י. כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ. יא. רמב"ם פ"ז מהלכות ביאת מקדש הלכה יג. יב. קיץ. אומרים תפלת טל בטו בניסן וכעבור חצי שנה ושמונה ימים אומרים תפילת גשם. יג. "רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה, זוכה לדברים הרבה... נקרא רע" (משנה אבות ו א) יד. "בקש שלום ורדפהו". טו. כהנים כשעולים לדוכן. טז. מי שעוצם עיניו. יז. את המילה בשקט. יח. כשמישהו 'גינה' אותו. יט. בראש השנה לאילנות. כ. מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתך. כא. ובאו כולם בברית יחד. כב. שומשום.

שלחו לי: על השאלה מי מניח תפילין של ראש לבד, יש עוד תשובה. כהן בבית המקדש לא יכול להניח תפילין של יד משום חציצה, ולכן מניח רק של ראש.

חידון משמעויות מילים: ט"ו משמעויות למלה נשא

נשא - מנה, ספר. "נשא את ראש בני ישראל" (במדבר ד כב).
נשא - קבל. "ונשאו את זנותיכם" רש"י: כתרנאמו ויקבלון. (במדבר יד לג).

לניתוח. ויש רבנים שעושים לזה תיקון סגולי הנקרא תיקון מלח. הרב דניאל זר עושה זאת.

שאלה בחושן משפט: אדם ביקש רשות משכנו שאין לו רכב להחנות את רכבו בחנייה השייכת לשכן, והשכן הסכים. האם יש בזה דיני חזקה כשהשכן לאחר זמן יבקש חזרה? תשובה: אין דיני חזקה אלא רק על טענה קניינית או קיבלת במתנה. ביקשתי רשות אינה חזקה. שו"ע ק"מ א.

על נט"י, ינגב ואח"כ יברך אשר יצר. וי"א שיטול ידיו בלי נטילה יברך אשר יצר ואז יטול ידיו לנט"י, כיון שמותר לברך בין נט"י להמוציא גם אשר יצר וגם ברכת רעם וברק וכן אמון על ברכת חברו. **אם בשעת** הסעודה נגע במקום המצריך נט"י אסור לו לבלוע האוכל עד שיטול ידיו בלי ברכה, ואז יכול להמשיך לאכול, ואם גמר כבר הסעודה לדעת החזו"א צריך לטעום משהו לא דווקא לחם. **מי שנאלץ** מחמת מכה וכדו' להניח נילון על ידו צריך להשאיר זאת עד סוף הסעודה.

בשבע שעבר הבאנו שיותר להשתמש עם מיקסר חלבי לפרווה קר. מישהו העיר שבמיקסר נכנסים דברים מהמאכל למנוע למקומות שא"א לנקותם, ולכן זה בעיה, וכ"א יברר ד"ז אצל רבותיו.

נשא - הספיק. "ולא נשא אתם הארץ לשבת יחדו". רש"י: לא היתה יכולה להספיק (בראשית יג ו).
נשא - חמל. "ישא ה'" רש"י: יכבוש כעסו. (במדבר ו כו).
נשא - התפאר. "מתנשא לאמור" (מלכים א א ה) רש"י: "מתנשא" - מתפאר.
נשא - נטל. "לא חמור אחד מהם נשאתי" רש"י: נטלתי (במדבר טז טו).
נשא - סלק. "כמעט ישאני" רש"י: יסלקני מן העולם (איוב ל"ב).
נשא - סחב. "ויהי לשלמה שבעים אלף נשא סבל". (מלכים א' ה, פסוק כט)
נשא - השתתף. נושא בעול (אבות פ"ו מ"ו).
נשא - אביו או אב אשתו. "אפתחא דבי נשא" רש"י: אביו ואיכא דאמרי חמיו. (שבת כג:).
נשא - התחתן. נשא אשה.
נשא - הרים. נשא עיניו למרום. נשא כפיו.
נשא - מצא. נשא חן.
נשא - נאם. נשא דברים.
נשא - השיג. נשא פרי - השיג תוצאה.

בכל ענייני העלון, וכן להשיג את העלון במיל או בכתב יותר גדול אפשר לפנות למיל: 456alon@gmail.com או 0527633431 לטל: לקבלת העלון בפקס יש להתקשר לטלפון 036180383

בפרשה מובא עניין ברכת כהנים. כמה דינים בברכת כהנים. א. אם הכהן שונא את הציבור או שהציבור שונא אותו, סכנה הוא לכהן ואסור לו לברך כי כתוב באהבה. משני"ב קכח לח. ב. הרב אלישיב פסק שכהן המאריך בתפילתו בלחש ישתדל לקצר שיוכל כבר לגשת לכיוון הדוכן בידים נטולות כשהחזן עדיין לפני מודים, ובלא"ה הוא לא רשאי לברך את הציבור.

לאחר אירוע מירון אמר רבי חיים קניבסקי שכדאי להתחזק בענייני נט"י כהלכתם, ויש להוסיף שהדברים נאמרו בפרט בימים אלו שאנו רואים ששולח ה' אש ממרום בכל מושבות ישראל ע"י אויבנו שבדרום, ונוסף לזה כעת מה שקרה בביהמ"ד קרלין לכן ראוי להתחזק בעניין זה כי דבר ה' בפיו ורצונו יתברך שידקדקו יותר בעניין זה שנאמר ע"כ בחז"ל (סוטה ד: והובא

חידות פרשת שבוע: א. איזה פסוקים בפרשה נאמרים ע"י כולם כל יום? **ב.** מי בפרשה נהיה עשיר? **ג.** איזה שלושה פסוקים בפרשה חוזרים ע"י 12 פעמים ללא שינוי? **ד.** מי הראשון שהשקו אותו מהמים המאריים? **ה.** איזה מילה כתובה בכל פרשיות במדבר מלבד פרשתנו? **ו.** איזה שם מההפטרה מזכירים בזמירות שבת בהקשר אחר לא של שם? **חידות ידע תורני: ז.** מתי גם כשיש כהן בביכ"י ללא שום חסרון נותנים עליית כהן לישראל? **ח.** מתי בקידוש ליל יו"ט ל"א שהחינו? **ט.** מתי כולם אומרים יזכור ולא רק יתומים? **י.** מה קרה בששת הימים. **יא.** מתי כהן חייב לשים פלפל בפה? **יב.** מה יש יותר בשנה, ימי חורף או ימי קיץ? **יג.** מי נקרא רע? **יד.** אחרי מי צריך לרדוף? **חידות לשאל ת"לדים: טו.** מי מקיים מצווה ואסור לראות אותו מקיים את זה? **טז.** למי יש עיניים בריאות ולא רואה כלום? **יז.** איך שייך לצרוח ולצעוק בשקט? **יח.** מתי ילד לא אוהב גינה? **יט.** מתי כולם מדליקים חשמל בראש השנה? **כ.** איזה שיר אומרים בו על מצווה שהוא כל היום? **כא.** איזה שיר נאמר בו שכולם באים? **כב.** איזה מאכל שמים אותו גם על חלות גם על קרקרים, גם על דגים ועוד?

תשובות: א. יברך ה' וגו'. **ב.** מי שנותן מתנות כהונה רש"י כותב שיהיה לו ממון הרבה. **ג.** כף

חסד לאלפים

ברכת כהנים

אוצר הספרים

הבמה לסקירת
ספרים ומחבריהם

תורת הקירוב

חרב יעקב איטח שליט"א
בחסכתם הנלהבת של גדו"י

בשורה משמחת

~~~

לרגל פרשת נשא

פרשת ברכת כהנים

ניתן להשיג שוב את

הספר יקר המציאות

שהודפס בהשתדלותם של רבותינו

מרן רשכבה"ג רבינו הגראי"ל

שטיינמן זיע"א

ויבלחט"א מרן רבינו הגר"ח

קנייבסקי שליט"א

על ענייני ברכת כהנים וכוונתה

~~~

עכשיו במחיר מסובסד

להשיג במערכת 'קובץ גליונות'

בטלפון 0533-145-900

~~~

משלוח חינם דרך נציגי קובץ גליונות

בכל רחבי הארץ

בשורה מרעישה בעולם התורה עם היוזע הידיעה שרבים וטובים ציפו לה על פתרון הצלת הנוער מנשירה. הן כולם כבר יודעים שתופעה זו מכה גלים בבתים טובים, ודבר זה יוצר סחף אדיר מאין כמוהו. מי שהרים את הכפפה ונטל לידו את היוזמה לטפל במצב הוא הרה"ג רבי יעקב איטח שליט"א.

בשיחה עימו הוא מבאר את השתלשלות הענינים החל מהוצאת הספר הראשון 'האדם עץ השדה בעומק נפשו של נער' ועד הוצאת הספר המבוקש והמיוחל

תורת הקירוב – 4 – האדם עץ השדה

"בתחילה צחקו איך אפשר להוציא ספר על נושא כזה בשביל כמה נערים וכו', אבל היום שסדרת ספרים זו התבררה כהצלת הדור ממש כפשוטו, מתחילים להבין עד כמה שזה נצרך מאוד בכל בית". ובאמת שהתגובות לספרים אלו עוררו התפעלות רבה בבתי גדולי הדור ושמחה גדולה על כך שיש מי שפועל גם בתוך הבית פנימה.

מלבד כל פעולותיו של הרב שליט"א בספריו על הש"ס 'חמדת יעקב' וברשת כוללי יום שישי ובבית ההוראה לעיני חינוך, לקח הרב על עצמו להוציא לאור לציבור את כל הסודות הנודעים רק ליחידים בטיפול ועזרה לנוער נושר.

תהליכי הנשירה מורכבים מאד ומשום שעיקרם פועלים בנסתר בעמקי הנפש ורק לאחר זמן נראים בגלוי לעין כל. תהליכי הנשירה לא קורים ביום אחד אלא זהו תהליך של כמה שנים שבסופו נוצר לפנינו 'נער חסר סיפוק'.

יום הוצאת הספר הוא יום בשורה לכל ההורים והמחנכים שהיו עד עתה אובדי עצות איך למנוע את הנשירה ולגדל ילדים לתורה ויראת שמים. שנים של עמל וגיעה וכתיבה ממוקדת הם אלו שיצרו ספר זה המיוחד במינו.

נערים רבים שעברו תחת ידו שינו את דרכם בצורה מעוררת השתאות, השינוי לא נעשה באמצעות כפייה אלא באמצעות הדיבור בלבד. פתיחה של הלב ייצר אפשרות של שינוי פנימי וסדר מחודש, מה שייצר שינויים מרחיקי לכת בתת מודע שתוצאתם ניכרו בשטח בלמידה מחודשת ובשינוי חיצוני לטובה. כשאנו שואלים את הרב כמה זמן לוקח להחזיר נער למוטב, הוא עונה "כמידת הזמן שלקח להורידו מהמוטב... אבל במקצועיות רבה אפשר בכמה מפגשים להוליכו בדרך הישר, רק שצריך הרבה רצון וזה יוצר את ההצלחה". הסיבות לכך איך נגרמת הנשירה, ואיך מתעלים ממנה, וכמו כן איך מונעים נשירה, הכל בספר שלפניכם. כשהספר הובא לפני הגה"צ ר' זן סג"ל שליט"א התפעל מאוד ממנו ואמר למחבר: "אתה כותב טוב 'זייער גוט' חזקה על חבר... שתזכה להוציא את הספר ותזכה גם להשפיע".

ספרי הרב מעוטרים בהמלצותיהם הנלהבות של משגיח ישיבת מיר הגה"צ הר"ר אהרן חדש זצ"ל. ראש ישיבת מיר הרה"ג רבי אליעזר יהודה פינקל שליט"א. משגיח ישיבת מיר הגאון הצדיק הר"ר בנימין פינקל שליט"א. רב שכונת הדקל ביתר עילית הרה"ג רבי שמחה מאיר אויערבאך שליט"א. הרה"ג רבי יצחק יוסף שליט"א. ראש כולל מיר ביתר עילית הרה"ג רבי רפאל פרצוביץ שליט"א, ועוד.

בית ההוראה לעיני חינוך ומניעת נשירה פועל בשעות הערב 052-7104870
אפשר להשאיר הודעה בכל שעות היום.

הספר מופץ בחנויות הספרים המובחרות. הפצה ראשית משנת הספר 0504123114
או אצל י.בלוי בבתי הכנסת | באתר | ובמוקד הזמנות: 054-8564033

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 42 | סיון תשפ"א | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

מדרן רשכבה"ג שדר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

במוצאי חג השבועות

בכתיבת אותיות בספר תורה בערב חג השבועות

מדרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א
במסע 'הבנה לקבלת התורה' בהיכלי התורה בעיר טבריה

שמחת הברית לנכד הפוסקים הגאונים רבי יהודה אריה דינר רב מרכז העיר בני ברק
ורבי נפתלי קופשיץ רב שכונת רוממה בירושלים
מזן שד התורה שימש כסנדק

מזן הגאון רבי חיים פיינשטיין בבני מרטיט
במהלך עצרת הספד על הרזגי מירדון בהיכל כולל עטרת שלמה במודיעין עילית

הגאון הגדול רבי יעקב הלל שליט"א בשיחת חיזוק בישיבת 'בית מדרש עליון'

מדרן הגאון הגדול
ר' אברהם גורביץ ר"י גייטסהעד

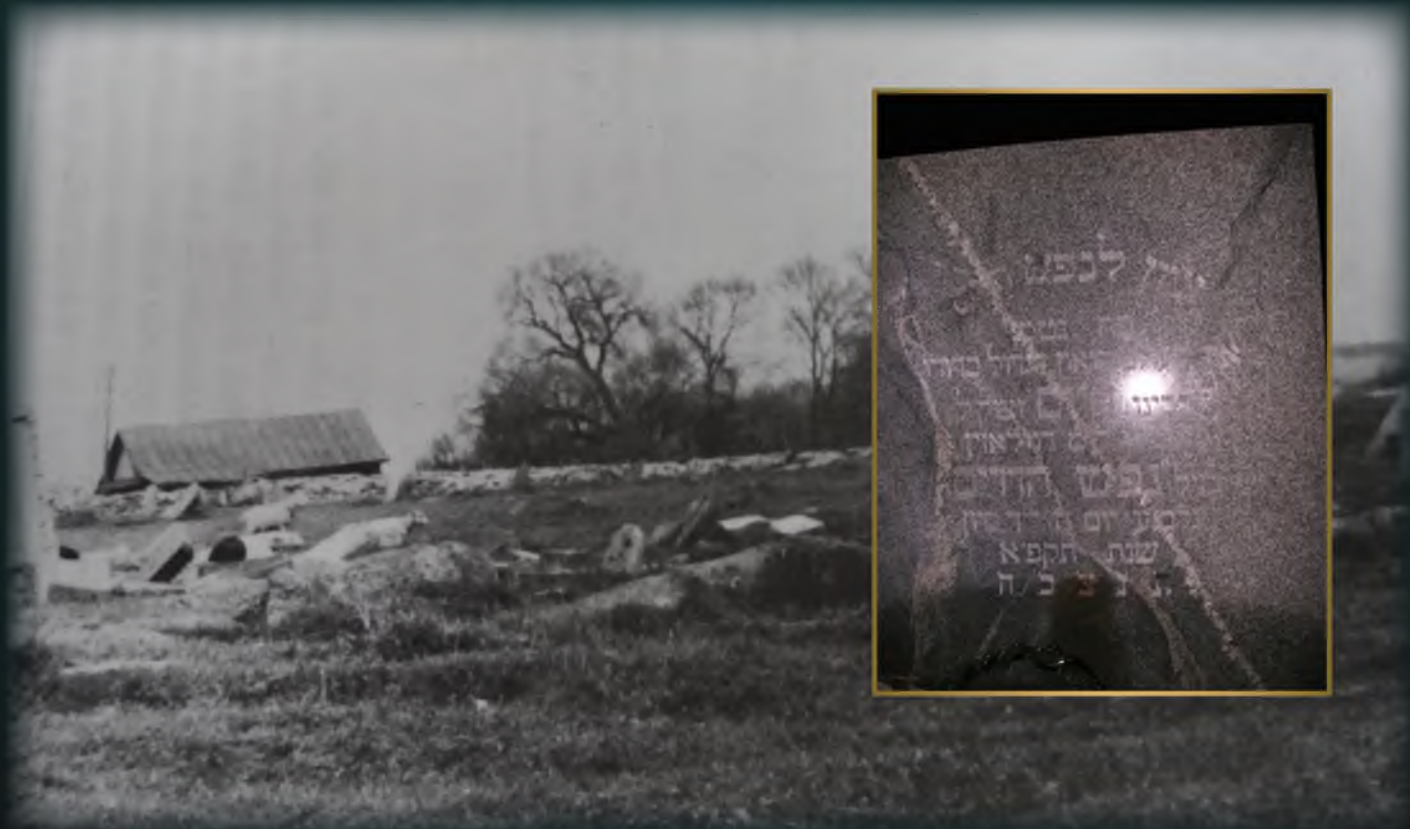

מדרן הגרמ"צ ברגמן בשיחת הכנה
לשבועות בבית מדרשו כולל רשב"י

ישיבת וולאז'ין

נחת

זה קרן ההסעות

רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א בכ"ק
"כל המשתתפים בהוצאות החזקת ילד אחד, יזכו
במידה כנגד מידה לרוב נחת דקדושה מכל צאצאיהם
היקרים יחיו"

קרן ההסעות
גלגל ההצלה של ילדי ישראל!

הטלפון שלכם להצלת ילד יהודי ולנחת מהילדים שלכם:

1700-50-66-22

ת.ד. 257 בני ברק או בהעברה לבנק הפועלים סניף 655 מס' ח-ן: 339991 קרן הסעה וסיוע לתלמידי החינוך העצמאי ע"ד 95-659-804-5
התרומות מוכרות לצרכי מס לפי סעיף 46 כמ"כ ניתן לתרום בקלות ובמהירות בכל עמדות "נדירים פלוס" ברחבי הארץ

אמץ ילד!
מסייע לזרימת כספי ישראל
ומאפשר ילד לזכ השגתו
100x12 ש"ח

